T.C.

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

EFEMERA KOLEKSİYONLARININ DERLENMESİ, TANIMLANMASI, ERİŞİMİ VE KORUNMASI:

İSTANBUL ÜZERİNE BİR İNCELEME

AYKUT KAYA

2501130084

TEZ DANIŞMANI

PROF. DR. İSHAK KESKİN

ISTANBUL 2015

T.C. İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER
1982 ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZ ONAYI

ÖĞRENCİNİN

Adı ve Soyadı : **Aykut KAYA** Numarası : **2501130084**

Anabilim/Bilim Dalı : **Bilgi ve Belge Yönetimi ABD.** Danışman Öğretim Üyesi : **Prof. Dr. İshak KESKİN**

Tez Savunma Tarihi : **14.08.2015** Tez Savunma Saati : **09.30'da**

Tez Başlığı : **"Efemera Koleksiyonlarının Derlenmesi, Tanımlanması, Erişimi ve Korunması: İstanbul Üzerine Bir İnceleme"**

TEZ SAVUNMA SINAVI, Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği'nin **36. Maddesi** uyarınca yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin **KABULÜ'NE** OYBİRLİĞİ / ~~OYÇOKLUĞUYLA~~ karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / ~~RED / DÜZELTME~~)
1- Prof. Dr. İshak KESKİN	İ. Keskin	Kabul
2-Prof. Dr. Mehmet CANATAR		Kabul
3-Prof. Dr. Bilgin AYDIN		Kabul.

YEDEK JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1-Yrd. Doç. Dr. Mehmet Fahri FURAT		
2- Yrd. Doç. Dr. Arif DAĞLI		

ÖZ

Bu çalışmanın amacı İstanbul'da efemera türü belgelerin nerelerde bulunduklarının/ kimler tarafından derlendiklerinin tespit edilmesi ayrıca derleme, tanımlama, erişim ve korumalarının nasıl gerçekleştirildiği ve karşılaşılan sorunların çözümüne yönelik arşivcilik merkezli önerilerde bulunmaktır. Durum çalışmasının yapıldığı bu tezde mülakat tekniği kullanılmıştır. Tezde önceden hazırlanmış sorular İstanbul'da efemera koleksiyonuna sahip kurumların sorumlu veya yetkili kişilerine yöneltilmiş ve ayrıca bu kişilerle mülakat yapılmıştır.

Tezin ilk bölümünde efemeranın ne olduğu tanımlanmakta ve efemera türü belgelerin neler olduğu, bunların ne tür kurumlarda bulundukları değerlendirilmiştir. Tezin ikinci, üçüncü ve dördüncü bölümleri İstanbul'da efemera türü belgeye sahip kurumlar incelenmiştir. Bu bölümlerde; sırasıyla, müzeler, kütüphaneler ve arşivler ve bilgi-belge merkezleri ve bu kurumların sahip oldukları efemera türü belgeler konusu değerlendirilmiştir.

Bu çalışma sonucunda, İstanbul'da mesleki uygulamalar ve ekonomik bakımdan sorunlar yaşamakta olan bünyesinde efemera türü malzeme bulunduran yerler incelenmiş ve İstanbul'da efemera koleksiyonları bulunduran yerlerin birbirinden farklı derleme, tanımlama, erişim ve koruma sorunlarına sahip olduğu tespit edilmiştir. Bunun yanında bu yerlerdeki koleksiyonların merkezi olarak bir araya getirilmesiyle elde edilebilecek yararların neler olabileceğine dair bir değerlendirme yapılarak karşılaşılan sorunların çözümüne yönelik çözüm önerileri sunulmuştur.

ABSTRACT

The purpose of this study is to make recommendations based on archiving for the solution of problems encountered and on how compilation, identification, access and preservation of ephemera type documents are being done following determining who preserve and compile them and where they are preserved in Istanbul. Interview techniques were utilized for the thesis with case study. Readily-prepared questions were asked to the contact people or authorized officers of the institutions which have ephemera collections in Istanbul and interviews were conducted with those people during preparation process of the thesis.

What is defined in the first section of the thesis is the definition of ephemera and the documents named ephemera type and evaluated in what type institutions they are preserved. The institutions with ephemera type documents in Istanbul were examined in the second, third and fourth sections. In these sections; respectively, museums, libraries and archives and information-documentation centers and the ephemera type documents owned by them and their subjects were evaluated.

As the result of the study, the institutions and organizations preserving ephemera type materials within their bodies in Istanbul which experience problems in terms of professional and occupational practices and economically were examined and found and determined that these institutions and organizations preserving ephemera type materials within their bodies in Istanbul have different compilation, identification, access and preservation problems from each other. Besides, an evaluation was made pursuant to the benefits that can be obtained as a result of bringing the collections at those places in a center and solution recommendations were presented for the solution of problems encountered after making a final evaluation.

Keywords: Ephemera, Istanbul, ephemera collections, museum, library, archive, information-documentation center

ÖNSÖZ

Kimilerine göre tarih iki bölümden oluşur: Bir yarısı kütüphanelerde/ arşivlerde, diğer yarısı ise çöp kutularındadır. Genel anlamda efemera bu ikincisini uğraş alanı seçen bir hobinin ya da onun ötesinde bir başka sosyal tarihçiliğin adıdır. Bu tarihçilik, resmi ve yarı resmi tarihin ciddiye almadığı belgeler üzerine kuruludur. Bu belgeler geçmiş dönemlerin yaşantısına daha geniş ve daha geçerli açıklamalar getirecek kanıtlar sunmaktadır. Geçmiş yeniden oluşturulurken, eldeki belgeler kadar ve kimi zaman onlardan daha çok, farkına varılmayıp önemsenmediğinden atılanlar bu tür kaynaklarla oluşturulur. Dolayısıyla bazen önemsiz görülen bu belgeler aslında günümüz sosyal / kültür tarihi araştırmacıları için büyük önem taşımaktadır. Efemera bir hobi malzemesi olmanın yanında artık tarihçilerin önemli kaynakları arasındadır ve kullanımları bu araştırmacılar arasında giderek daha fazla yaygınlık kazanmaktadır. [1]

Efemera toplama / biriktirme hobisi/ işi giderek yaygınlık kazansa da araştırmacıların birçoğu bunların nerede, ne şartlarda bulunup, kendilerine ne ölçüde yararlı olabilecekleri konusunda problem yaşamaktadırlar. Araştırmacılar için bir rehber niteliğinde olabileceği düşünülen bu tez çalışması ile İstanbul'da bulunan efemera koleksiyonlarına sahip kurumların nereler olduğu, koleksiyonların içeriği, tanımlama, erişim ve korumalarının nasıl gerçekleştirildiği incelenmektedir. Çalışmada efemera bulunduran bu yerler müze, kütüphane, arşiv ve bilgi-belge merkezleri olarak belirlenmiştir. Araştırma için bu yerlerin seçilmesindeki amaç efemeranın kişilerden ziyade, bu tür kurumlar tarafından toplanmış olmasıdır. Efemera türü belgelerle ilgilenen, bu belgeleri araştırmasında kullanacak olan ya da araştırmalarında bu belgelere sahip kurumlardan yararlanacak araştırmacıların bu tezden faydalanmaları tezin başarıya ulaştığını gösteren en önemli kıstas ve övünç kaynağı olacaktır.

Tez konusunun hem ortaya çıkması hem de tezde izleyeceğim yolu ayrıntısıyla anlatıp, çalışmanın son şeklini almasını sağlayan danışmanım Prof. Dr.

[1] Ali İkizkaya, " Efemera Nedir / What's Ephemera" (Çevrimiçi) http://yazmakkeyiftir.blogspot.fr/2012/10/efemera-nedir-whats-ephemera.html, 9 Temmuz 2015.

İshak Keskin'e tüm destekleri için en içten teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca ailem ve tez sırasında yanımda olan tüm dostlarıma da teşekkür etmek isterim.

İÇİNDEKİLER

ÖZ……...iii

ABSTRACT iv

ÖNSÖZ……...… v

İÇİNDEKİLER..... vii

TABLOLAR LİSTESİ xvii

KISALTMALAR..... xviii

GİRİŞ…….. 1

1. BÖLÜM

EFEMERA

1.1. Efemeranın Tarihsel Boyutu 8

1.2. Efemeraya Dair Tanımlar 10

1.3. Efemeranın Kaynak Değeri..... 14

1.4. Efemeranın Gruplandırılması / Sınıflandırılması ve Türleri..... 18

1.5. Efemera Bulunduran Yerler 21

1.5.1. Müzeler 23

1.5.2. Kütüphaneler..... 24

1.5.3. Arşivler 26

1.5.4. İşletmeler..... 29

1.5.5. Sivil Toplum Kuruluşları 30

1.5.6. Koleksiyoncular 31

1.5.7. Kişiler..... 32

2. BÖLÜM

İSTANBUL'DA BÜNYESİNDE EFEMERA BARINDIRAN MÜZELER

2.1.YAHYA KEMAL ENSTİTÜSÜ VE MÜZESİ 33

2.1.1.Yahya Kemal Enstitüsü ve Müzesi Hakkında Bilgiler 33

2.1.2. Yahya Kemal Enstitüsü ve Müzesinde Bulunan Efemera 34

2.2. TÜRKER İNANOĞLU VAKFI (TÜRVAK) SİNEMA TİYATRO MÜZESİ VE SANAT KİTAPLIĞI 35

2.2.1. Türker İnanoğlu Vakfı (TÜRVAK) Sinema- Tiyatro Müzesi ve Sanat Kitaplığı Hakkında Bilgiler 35

2.2.2. Türker İnanoğlu Vakfı (TÜRVAK) Sinema – Tiyatro Müzesi ve Sanat Kitaplığında Bulunan Efemera 36

2.3. GALATASARAY MÜZESİ (GALATASARAY ÜNİVERSİTESİ KÜLTÜR VE SANAT MERKEZİ) 39

2.3.1. Galatasaray Müzesi (Galatasaray Üniversitesi Kültür ve Sanat Merkezi) Hakkında Bilgiler 39

2.3.2. Galatasaray Müzesinde (Galatasaray Üniversitesi Kültür ve Sanat Merkezi) Bulunan Efemera 39

2.4. CUMHURİYET EĞİTİM MÜZESİNDE BULUNAN EFEMERA 41

2.4.1. Cumhuriyet Eğitim Müzesi Hakkında Bilgiler 41

2.4.2. Cumhuriyet Eğitim Müzesinde Bulunan Efemera 42

2.5. TÜRKİYE İŞ BANKASI 43

2.5.1. Türkiye İş Bankası Müzesi Hakkında Bilgiler 43

2.5.2. Türkiye İş Bankası Müzesinde Bulunan Efemera 44

2.6. 500. YIL VAKFI TÜRK MUSEVİLERİ MÜZESİ 45

2.6.1. 500. Yıl Vakfı Türk Musevileri Müzesi Hakkında Bilgiler 45

2.6.2. 500. Yıl Vakfı Türk Musevileri Müzesinde Bulunan Efemera 46

2.7. KARİKATÜR ve MİZAH MÜZESİ 47

2.7.1. Karikatür ve Mizah Müzesi Hakkında Bilgiler 47

2.7.2. Karikatür ve Mizah Müzesinde Bulunan Efemera 48

2.8. AŞİYAN MÜZESİ 49

2.8.1. Aşiyan Müzesi Hakkında Bilgiler 49

2.8.2. Aşiyan Müzesinde Bulunan Efemera 49

2.9. RAHMİ M. KOÇ MÜZESİ 51

2.9.1. Rahmi M. Koç Müzesi Hakkında Bilgiler 51

2.9.2. Rahmi M. Koç Müzesinde Bulunan Efemera 52

2.10. FENERBAHÇE MÜZESİ 54

2.10.1. Fenerbahçe Müzesi Hakkında Bilgiler 54

2.10.2. Fenerbahçe Müzesinde Bulunan Efemera 55

2.11. ADALAR MÜZESİ 56

2.11.1. Adalar Müzesi Hakkında Bilgiler 56

2.11.2. Adalar Müzesinde Bulunan Efemera 58

2.12. SABANCI ÜNİVERSİTESİ SAKIP SABANCI MÜZESİ 59

2.12.1. Sabancı Üniversitesi Sakıp Sabancı Müzesi Hakkında Bilgiler 59

2.12.2. Sabancı Üniversitesi Sakıp Sabancı Müzesinde Bulunan Efemera 60

3. BÖLÜM

İSTANBUL'DA BÜNYESİNDE EFEMERA BARINDIRAN KÜTÜPHANELER

3.1. İBRAHİM HAKKI KONYALI KÜTÜPHANESİ 62

3.1.1. İbrahim Hakkı Konyalı Kütüphanesi Hakkında Bilgiler 62

3.1.2. İbrahim Hakkı Konyalı Kütüphanesinde Bulunan Efemera 63

3.2. BEYAZIT DEVLET KÜTÜPHANESİ 64

3.2.1. Beyazıt Devlet Kütüphanesi Hakkında Bilgiler..... 64

3.2.2. Beyazıt Devlet Kütüphanesinde Bulunan Efemera..... 65

3.3. HARBİYE ASKERİ MÜZE KÜTÜPHANESİ..... 67

3.3.1. Harbiye Askeri Müze ve Kütüphanesi Hakkında Bilgiler 67

3.3.2. Harbiye Askeri Müze Kütüphanesi'nde Bulunan Efemera 68

3.4. İSTANBUL ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ 70

3.4.1. İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Hakkında Bilgiler..... 70

3.4.2. İstanbul Araştırmaları Enstitüsünde Bulunan Efemera..... 70

3.5. ALMAN ARKEOLOJİ ENSTİTÜSÜ (DEUTSCHES ARCHÄOLOGİSCHES INSTİTUT, DAI)..... 72

3.5.1. Alman Arkeoloji Enstitüsü (Deutsches Archäologisches Institut) Hakkında Bilgiler..... 72

3.5.2. Alman Arkeoloji Enstitüsünde (Deutsches Archäologisches Institut) Bulunan Efemera 73

3.6. FRANSIZ ANADOLU ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ (IFEA)..... 75

3.6.1. Fransız Anadolu Araştırmaları Enstitüsü (IFEA) Hakkında Bilgiler……75

3.6.2. Fransız Anadolu Araştırmaları Enstitüsünde (IFEA) Bulunan Efemera..... 76

3.7. İSMAİL BEŞİKCİ VAKFI ARAŞTIRMA KÜTÜPHANESİ..... 78

3.7.1. İsmail Beşikci Vakfı ve Araştırma Kütüphanesi Hakkında Bilgiler……78

3.7.2. İsmail Beşikci Vakfı Araştırma Kütüphanesinde Bulunan Efemera……79

3.8. ÇELİK GÜLERSOY VAKFI İSTANBUL KİTAPLIĞI..... 80

3.8.1. Çelik Gülersoy Vakfı ve İstanbul Kitaplığı Hakkında Bilgiler 80

3.8.2. Çelik Gülersoy Vakfı İstanbul Kitaplığında Bulunan Efemera 81

3.9. KADIKÖY TARİH EDEBİYAT ve SANAT KÜTÜPHANESİ..... 82

3.9.1. Kadıköy Tarih Edebiyat ve Sanat Kütüphanesi Hakkında Bilgiler… 82

3.9.2. Kadıköy Tarih Edebiyat ve Sanat Kütüphanesi'nde Bulunan Efemera..... 83

3.10. İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ ATATÜRK KİTAPLIĞI…. 84

3.10.1. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı Hakkında Bilgiler 84

3.10.2. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığındaki Koleksiyonlarda Bulunan Efemera..... 85

3.10.3. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığında Bulunan ve İçinde Efemera Koleksiyonlar 86

3.10.3.1. Muallim M. Cevdet Koleksiyonu'nda Bulunan Efemera.. 87

3.10.3.2. Fatma Aliye Hanım Koleksiyonu'nda Bulunan Efemera.. 88

3.10.3.3. Laika Karabey Koleksiyonu'nda Bulunan Efemera..... 89

3.10.3.4. Muhsin Ertuğrul Koleksiyonu'nda Bulunan Efemera.. 90

3.10.3.5. Ernest Mamboury Koleksiyonu'nda Bulunan Efemera 91

3.10.3.6. Ali Sami Aközer Koleksiyonu'nda Bulunan Efemera . 92

3.10.3.7. Milli Mecmua Sahibi Mehmed Mesih Bey Koleksiyonu'nda Bulunan Efemera..... 93

3.10.3.8. Harita Koleksiyonu Hakkında Bilgiler..... 93

3.10.3.9. Kartpostal Koleksiyonu..... 94

3.10.3.10. Albümler 96

3.11. SÜLEYMANİYE YAZMA ESER KÜTÜPHANESİ 96

3.11.1. Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi Hakkında Bilgiler 96

3.11.2. Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesinde Bulunan Efemera ... 98

3.11.3. Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesinde Bulunan ve İçinde Efemera Barındıran Koleksiyonlar 98

3.11.3.1. Süheyl Ünver Koleksiyonu'nda Bulunan Efemera 99

3.11.3.2. Cemalettin Server Revnakoğlu Koleksiyonu'nda Bulunan Efemera 100

3.12. KADIN ESERLERİ KÜTÜPHANESİ ve BİLGİ MERKEZİ VAKFI……. 101

3.12.1. Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı Hakkında Bilgiler 101

3.12.2. Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfında Bulunan Efemera 102

4. BÖLÜM

İSTANBUL'DA BÜNYESİNDE EFEMERA BARINDIRAN ARŞİVLER ve BİLGİ-BELGE MERKEZLERİ

4.1. ÇEVRE VE KÜLTÜR DEĞERLERİNİ KORUMA VAKFI (ÇEKÜL) BİLGİ-BELGE MERKEZİ 105

4.1.1. Çevre ve Kültür Değerlerini Koruma Vakfı (ÇEKÜL) Hakkında Bilgiler 105

4.1.2. Çevre ve Kültür Değerlerini Koruma Vakfı (ÇEKÜL) Bilgi-Belge Merkezinde Bulunan Efemera 106

4.2. NÂZIM HİKMET KÜLTÜR ve SANAT VAKFI 108

4.2.1. Nâzım Hikmet Kültür ve Sanat Vakfı Hakkında Bilgiler 108

4.2.2. Nâzım Hikmet Kültür ve Sanat Vakfında Bulunan Efemera 108

4.3. HRANT DİNK VAKFI 110

4.3.1. Hrant Dink Vakfı Hakkında Bilgiler 110

4.3.2. Hrant Dink Vakfında Bulunan Efemera 110

4.4. TURABİBABA KÜTÜPHANESİ ve BİLGİ ERİŞİM MERKEZİ 112

4.4.1. Turabibaba Kütüphanesi ve Bilgi Erişim Merkezi Hakkında Bilgiler 112

4.4.2. Turabibaba Kütüphanesi ve Bilgi Erişim Merkezinde Bulunan Efemera 113

4.5. KÂĞITHANE BELEDİYESİ 115

4.5.1. Kâğıthane ve Kâğıthane Belediyesi Hakkında Bilgiler 115

4.5.2. Kâğıthane Belediyesinde Bulunan Efemera 116

4.6. DENİZ MÜZESİ DENİZ TARİHİ ARŞİVİ 118

4.6.1. Deniz Müzesi Deniz Tarihi Arşivi Hakkında Bilgiler 118

4.6.2. Deniz Müzesi Deniz Tarihi Arşivinde Bulunan Efemera 119

4.7. İSLAM TARİH, SANAT VE KÜLTÜR ARAŞTIRMA MERKEZİ (IRCICA)……..121

4.7.1. İslam Tarih, Sanat Ve Kültür Araştırma Merkezindeki (IRCICA) Hakkında Bilgiler 121

4.7.2. İslam Tarih, Sanat Ve Kültür Araştırma Merkezindeki (IRCICA) Koleksiyonlarda Bulunan Efemera 122

4.7.3. IRCICA'daki Koleksiyonlarda Bulunan ve İçinde Efemera Barındıran Koleksiyonlar 123

4.7.3.1.Edip Özkale Koleksiyonu'nda Bulunan Efemera 123

4.7.3.2. Nuri Arlasez Koleksiyonu'nda Bulunan Efemera 124

4.7.3.3. Haritalar 125

4.7.3.4. IRCICA Tarihi Fotoğraf Arşivi 125

4.8. TARİH VAKFI 127

4.8.1. Tarih Vakfı Hakkında Bilgiler 127

4.8.2. Tarih Vakfında Bulunan Efemera 128

4.8.3. Tarih Vakfında Bulunan ve İçinde Efemera Barındıran Koleksiyonlar..... 129

4.8.3.1. Necmettin Sahir Sılan Koleksiyonu'nda Bulunan Efemera. 129

4.8.3.2. Pertev Naili Boratav Koleksiyonu'nda Bulunan Efemera… 130

4.8.3.3. Orhan Tuna Koleksiyonu'nda Bulunan Efemera Hakkında Bilgiler 131

4.9. İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ ŞEHİR TİYATROLARI ARŞİVİ 132

4.9.1. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Şehir Tiyatroları Hakkında Bilgiler. 132

4.9.2. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Şehir Tiyatroları Arşivinde Bulunan Efemera 133

4.10. İSTANBUL KÜLTÜR SANAT VAKFI (İKSV)..... 134

4.10.1. İstanbul Kültür Sanat Vakfı (İKSV) Hakkında Bilgiler 134

4.10.2. İstanbul Kültür Sanat Vakfında (İKSV) Bulunan Efemera 135

4.11. SALT GALATA'DA BULUNAN EFEMERA..... 136

4.11.1. SALT Galata Hakkında Bilgiler 136

4.11.2. SALT Galata'da Bulunan Efemera 137

4.12. TÜRKİYE DİYANET VAKFI (TDV) İSLAM ARAŞTIRMALARI MERKEZİ (İSAM) 140

4.12.1. Türkiye Diyanet Vakfı (TDV) İslam Araştırmaları Merkezi (İSAM) Hakkında Bilgiler 140

4.12.2. Türkiye Diyanet Vakfı (TDV) İslam Araştırmaları Merkezindeki (İSAM) Koleksiyonlarda Bulunan Efemera 141

4.12.3. Türkiye Diyanet Vakfı (TDV) İslam Araştırmaları Merkezinde (İSAM) Bulunan ve İçinde Efemera Barındıran Koleksiyonlar 142

4.12.3.1. Hüseyin Hilmi Paşa Koleksiyonu'nda Bulunan Efemera.. 142

4.12.3.2.Kemal Batanay Koleksiyonu'nda Bulunan Efemera... 143

4.12.3.3. Orhan Şaik Gökyay Koleksiyonu'nda Bulunan Efemera.. 144

4.12.3.4. Ziyad Ebüzziya Koleksiyonu'nda Bulunan Efemera . 144

4.12.3.5. Hilmi Oflaz Koleksiyonu'nda Bulunan Efemera 145

5. BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN BULGULARI

5.1. Veri Toplama Araçları ve Araştırma Sürecinde Karşılaşılan Zorluklar…… 146

5.1.1. Veri Toplama Araçları 146

5.1.2. Araştırma Sürecinde Karşılaşılan Zorluklar 148

5.2. Bulguların Analizi ve Değerlendirilmesi 149

5.2.1. Koleksiyonların Oluşumu 149

5.2.1.1. Kurumda ne zamandan beri efemera toplandığı..... 149

5.2.1.2. Hangi yöntemlerle efemera edinildiği 152

5.2.1.3. Efemera toplama politikaları 154

5.2.1.4. Efemeranın kaynak değeri ve toplanma amaçları 154

5.2.1.5. Efemeraya ayrılan bütçe miktarı 161

5.2.1.6. Efemeranın ne şekilde değerlendirildiği..... 164

5.2.2. Efemera Türleri..... 164

5.2.2.1. Ne tür efemera bulundurdukları 164

5.2.3. Düzenleme ve Tanımlama 180

5.2.3.1. Efemeranın düzenlemesi 180

5.2.3.2. Efemeranın tanımlanması..... 183

5.2.4. Erişim..... 186

5.2.4.1. Efemeraya kimlerin nasıl eriştiği 186

5.2.4.2. Erişimde kısıtlama uygulanması 186

5.2.4.3. Bağış olarak kuruma kazandırılan efemeranın erişime açılması izninin alınması..... 189

5.2.4.4. Efemeraya erişimde kişisel mahremiyet kısıtlaması 189

5.2.4.5. Efemeraya erişimde kullanılan araştırma araçları 192

5.2.5. Koruma 194

5.2.5.1. Efemeranın korunması için gerekli yer ve çevresel şartların oluşturması..... 194

5.2.5.2. Efemeranın korunması için ne tür yöntemleri tercih ettikleri..... 197

SONUÇ ve ÖNERİLER..... 200

KAYNAKÇA 204

EKLER……...220

EK 1: "Efemera Koleksiyonlarının Derlenmesi, Tanımlanması, Erişimi Ve Korunması: İstanbul Üzerine Bir İnceleme" Konulu Yüksek Lisans Tezi Çalışması için Değerlendirme Soruları…….220

EK 2: Birden Fazla Efemera Koleksiyonu Bulunduran Yerler İçin Düzenlenen Sorular.....222

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1.Kurumların efemera toplamaya başladıkları tarihler 151

Tablo 2.Kurumların efemerayı hangi yöntemlerle edindikleri..... 154

Tablo 3. Bir bütçeye sahip olan ve olmayan kurumlar..... 162

Tablo 4. Efemera türü belgelerin toplanması, düzenlenmesi, erişime açılıp saklanması hususlarında bütçesi olan ve olmayan kurumlar 163

Tablo 5. Bünyesinde bulundurduğu efemeranın düzenlemesini yapan ve yapmayan kurumların sayısı 181

Tablo 6. Bünyesinde efemera bulunduran kurumların düzenleme tekniği kullanıp kullanmadıkları 182

Tablo 7. Efemeranın tanımlamasını yapan ve yapmayan kurumlar..... 184

Tablo 8. Tanımlamada kullandıkları yöntemler..... 185

Tablo 9. Erişimde kısıtlama uygulayan ve uygulamayan kurumlar..... 187

Tablo 10. Erişimde kısıtlama uygulayan ve uygulamayan kurumlar..... 188

Tablo 11.Erişimde kişisel mahremiyet kısıtlaması uygulayan ve uygulamayan kurumlar..... 191

Tablo 12. Araştırma araçları hazırlayan ve hazırlamayan kurumların sayısı192

Tablo 13. Araştırma araçları hazırlayan ve hazırlamayan kurumlar..... 193

Tablo 14. Efemeranın korunması için depoya sahip olan ve olmayan kurumla 195

Tablo 15. Efemeranın saklanması için uygun depo şartları oluşturan / oluşturmayan kurumlar 196

Tablo 16. Efemeranın korunması için tercih edilen yöntemler..... 199

KISALTMALAR

a.e.	: Aynı eser
a.g.e.	: Adı geçen eser
ATASE	: Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı
Bkz.	: Bakınız
C.	: Cilt
CILIP	:The Chartered Institute of Library and Information Professionals
Çev.	: Çeviren
ÇEKÜL	: Çevre ve Kültür Değerlerini Koruma Vakfı
ÇGV	: Çelik Gülersoy Vakfı
DAI	: Deutsches Archäologisches Institut
Ed.	: Editör
IFEA	: Fransız Anadolu Araştırmaları Enstitüsü
IRCICA	: İslam Tarih, Sanat ve Kültür Araştırma Merkezi
İKT	: İslam Konferansı Teşkilatı
İBB	: İstanbul Büyükşehir Belediyesi
İSAM	: İslam Araştırmaları Merkezi
İKSV	: İstanbul Kültür Sanat Vakfı
LC	: Library of Congress
MARC	: Machine Readable Cataloging
s.	: Sayfa
ss.	: Sayfalar
SİNE-SEN	: Sinema Emekçileri Sendikası

TDV	: Türkiye Diyanet Vakfı
TÜRVAK	: Türker İnanoğlu Vakfı
TÜYATOK	: Türkiye Yazmaları Toplu Kataloğu
YEK	: Yazma Eser Kütüphanesi

GİRİŞ

Efemera türü belgeler, günümüzde sosyal tarih / kültür tarihi / yerel tarih araştırmaları üzerine yoğunlaşan araştırmacılar için önemli ve alternatif araştırma kaynakları arasında bulunmaktadır. Efemera türü belgeler, üretildikleri kurumlardan ziyade belli bir amaç doğrultusunda onları derleyen kişi, arşiv, kütüphane, müze ve araştırma merkezlerinin koleksiyonları içinde yerini almaktadır**.**

Efemera toplayan kişi ve kurumlar onların tanıtılmasında belli ölçülerde başarı göstermiş olsalar da, bu belgelerden yararlanacak araştırmacılar, örneğin İstanbul gibi bazı büyük şehirlerde bunların nerelerde bulundukları / bulunabilecekleri, koleksiyonun niteliği ve araştırma ihtiyaçlarını ne ölçüde karşılayabilecekleri hakkında fikir sahibi olmakta güçlük yaşamaktadırlar. Bu yüzden bu belgelerin koruma altına alındıkları yerler hakkında araştırmacılara fikir verecek bir rehberin hazırlanması, en azından efemeranın bulunduğu kurumları gruplandırarak bunların nereler oldukları üzerinde duran çalışmaların yapılması gerekliliği, daha önce bu konuda ve türde bir çalışma yapılmamış olması bu tezin hazırlanmasının temel sebebini oluşturmuştur.

İstanbul'da bulunan efemera koleksiyonlarını bulunduran yerleri konu alan bu tez çalışmasında amaç; İstanbul'da efemera türü belgelerin nerelerde bulunduklarının/ kimler tarafından derlendiklerinin tespit edilmesi ve ayrıca derleme, tanımlama, erişim ve korumalarının nasıl gerçekleştirildiğinin incelenmesidir. Nihayet karşılaştıkları sorunların çözümüne yönelik arşivcilik merkezli önerilerde bulunmak bu tez çalışmasının son amacı olarak ifade edilebilir.

Bu çalışmanın hipotezi, "İstanbul'da bulunan efemera koleksiyonları farklı kurumlar tarafından derlenmiştir ve birbirinden farklı derleme, tanımlama, erişim ve koruma sorunlarına sahiptir" ifadesiyle belirlenmiştir.

Bu çalışmanın evreni; İstanbul'da efemera toplayan ya da bünyesinde efemera koleksiyonu bulunduran kurumlardır. Çalışmanın örneklemi oluşturulurken, konu sahasını içine alacak mümkün olduğunca yüksek sayıda örneklem İstanbul merkezli olarak tespit edilmeye gayret edilmiştir. Bu bakımdan İstanbul'da

bünyesinde efemera barındıran kurumlardan müze, kütüphane, arşiv ve bilgi belge merkezi (tespit edilebilen toplam otuz beş kurum) çalışmanın örneklemini oluşturmuştur. Yine çalışmanın gerçekleştirilmesinde mülakat tekniğinden yararlanılmış; ilgili örnekleme yönelik uygun sayıda soru hazırlanmıştır. Sorular; efemera türü belgelere sahip kurumlar ve efemera koleksiyonları hakkında bilgi toplamaya yönelik olmak üzere iki ayrı tipte hazırlanmıştır. Çalışmada, açık uçlu sorularla mülakat tekniğinden yararlanılmıştır.

Dolaysız gözlem tekniği uygulanarak durum çalışmasının yapıldığı bu tezde veri toplama yöntemi olarak mülakat tekniği kullanılmıştır. Tezde, hazırlanan sorulara yönelik olarak İstanbul'da faaliyet gösteren ve bünyesinde efemera bulunduran toplam otuz beş müze, kütüphane, arşiv ve bilgi-belge merkezinin efemeradan sorumlu veya yetkili personelinden alınan cevaplar ve bu görevlilerin mülakat sırasında verdikleri bilgi değerlendirmeye alınmıştır. İlgili kurumların efemeradan sorumlu görevlilerine toplam yirmi beş soru yöneltilmiş; bu sorularla, bünyesinde efemera bulunduran kurumların ne zamandan beri, hangi yöntemle ve hangi tür efemera topladıkları, topladıkları bu efemeranın düzenleme ve tanımlama işlemlerini nasıl yaptıkları, erişim şartları ve koruma yöntemleri anlaşılmaya çalışılmıştır. Müze, kütüphane, arşiv ve bilgi-belge merkezi yetkililerine "koleksiyonun oluşumu ve önemi" ,"efemera türleri", "düzenleme ve tanımlama", "erişim" ve "koruma" başlıkları altında yöneltilen sorulardan alınan sözlü cevaplar yazılı olarak kaydedilmiş ve alınan bu cevaplar tezin yazım aşamasında yorumlanarak değerlendirilmiştir.

İstanbul'da efemera koleksiyonunu bünyesinde barındıran kurumlar çoğunlukla müze, kütüphane ile arşiv ve bilgi-belge merkezlerini kapsamaktadır. Bu nedenle, tezin ikinci (müze), üçüncü (kütüphane) ve dördüncü (arşiv ve bilgi-belge merkezi) bölümleri bu başlıklar altında ele alınmıştır. Çalışmanın metni, müze, kütüphane ve arşiv sıralaması gözetilerek düzenlenmiştir.

Çalışma kapsamında inceleme yapılan kurumlarda efemera türü belgelerin çoğunlukla kurumsal ve kişisel aidiyeti belli olan diğer belgelerle birlikte tutuldukları, efemera olarak ayrıca bir tasnife tabi tutulmadıkları ve aynı koleksiyon

içinde değerlendirildikleri tespit edilmiştir. Dosya bağlarından kopartılmış olan bu belgeler, diğer belgelerden ayrılarak efemera kapsamına alınmıştır. Kurumların birçoğunda benzer türde belgeler olsa da, efemeranın tanımı gereği, bunların önemli bir kısmı efemera olmadıklarından araştırma kapsamına alınmamıştır. Örneğin, şahıslara ait fotoğraflarda şahsın kendi çekip koleksiyonuna kattığı bir fotoğraf şahıs arşivinin ve uygulanan tasnif sistemine bağlı oluşturulmuş dosya sisteminin parçası olarak kabul edilmiş; bu yüzden bu belgeler efemera olarak teze dâhil edilmemiştir.

Tez beş bölümden oluşmaktadır. Tezin birinci bölümünde efemeranın tarihsel boyutu ile birlikte çeşitli yerlerde geçen tanımları aktarılmış, sahip olduğu kaynak niteliği verilmiş, bir bilgi kaynağı olarak nasıl değerlendirildiğine değinilmiştir. Bunların yanında efemeranın çeşitli bakış açılarıyla ne şekilde sınıflandırılmasının yapıldığı ve türlerinin ne olduğu hakkında da bilgiler verilmiştir. Son olarak efemeranın nerelerde bulunabileceğine dair bir değerlendirme yapılmıştır. Bunlar arasında bulunan çeşitli yerlerin tanımları da kısaca verilmiştir. Bu yerlerin tanımı yapılarak efemera ile ilişkilerinden bahsedilmiş ve neden efemera türü belgelerin müzelerde buralarda bulunabileceğine değinilerek açıklandıktan sonra ülkemizden bu anlamda çeşitli örnekler verilmiştir.

Tezin ikinci bölümünde efemera bulunduran müzeler ele alınmıştır. Bu bölümde incelenen müzeler; Yahya Kemal Enstitüsü ve Müzesi, Türker İnanoğlu Vakfı (TÜRVAK) Sinema Tiyatro Müzesi ve Sanat Kitaplığı, Galatasaray Müzesi (Galatasaray Üniversitesi Kültür ve Sanat Merkezi), Cumhuriyet Eğitim Müzesi, Türkiye İş Bankası Müzesi, 500. Yıl Vakfı Türk Musevileri Müzesi, Karikatür ve Mizah Müzesi, Aşiyan Müzesi, Rahmi M. Koç Müzesi, Fenerbahçe Müzesi ve Adalar Müzesi ve Sabancı Üniversitesi Sakıp Sabancı Müzesi'dir. Bu bölümde yalnızca Sabancı Üniversitesi Sakıp Sabancı Müzesinde yetkililer ile görüşülemediğinden mülakat yapılamamıştır. Bu bölümde, öncelikle müzeler hakkında tanıtıcı bilgiler verilerek müzenin yapısı anlatılmaya çalışılmıştır. Bununla; hakkında bilgi verilen müzenin ne tür efemeraya sahip olabileceğine dair bir ön bilgi verilmesi amaçlanmıştır. Müzeler hakkındaki bilgiler -varsa- kurumlara ait internet sitelerinden veya -yoksa- kitap, makale gibi diğer araştırma kaynaklarından elde edilmiştir. Bunun akabinde kurumların efemera türü belgelerinden sorumlu

yetkililerine sorular sorularak cevapları alınmıştır. Sorular beş başlığa ayrılmıştır. Bu soruların ilk altısı "koleksiyonun oluşumu ve önemi" başlığı altında ele alınmıştır. Yedinci soru ile İstanbul'daki müzelerde bulunan efemera koleksiyonunun hangi türlerden oluştuğu anlaşılmaya çalışıldığından, bu soru "efemera türleri" başlığı altında incelenmiştir. Sonraki iki soru düzenleme ve tanımlama ile ilgili olduğundan, "düzenleme ve tanımlama" başlığı altında ele alınmıştır. On, on bir, on iki, on üç ve on dördüncü sorular erişim şartlarıyla ilgili sorular içerdiğinden, "erişim" başlığı altında anlatılmıştır. Son iki soru ise koruma ile bilgiler içerdiğinden, "koruma" başlığı altında ele alınmıştır.

Tezin üçüncü bölümünde efemera bulunduran kütüphaneler ele alınmıştır. Bu bölümde incelenen kütüphaneler; İbrahim Hakkı Konyalı Kütüphanesi, Beyazıt Devlet Kütüphanesi, Harbiye Askeri Müze Kütüphanesi, İstanbul Araştırmaları Enstitüsü, Alman Arkeoloji Enstitüsü (Deutsches Archäologisches Institut), Fransız Anadolu Araştırmaları Enstitüsü (IFEA), İsmail Beşikci Vakfı ve Araştırma Kütüphanesi, Çelik Gülersoy Vakfı ve İstanbul Kitaplığı, Kadıköy Tarih Edebiyat ve Sanat Kütüphanesi, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı, Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfıdır. Bu bölümde, öncelikle kütüphaneler hakkında tanıtıcı bilgiler verilerek müzenin yapısı anlatılmaya çalışılmıştır. Bununla; hakkında bilgi verilen kütüphanenin ne tür efemeraya sahip olabileceğine dair bir ön bilgi verilmesi amaçlanmıştır. Kütüphaneler hakkındaki bilgiler -varsa- kurumlara ait internet sitelerinden veya -yoksa- kitap, makale gibi diğer araştırma kaynaklarından elde edilmiştir. Bunun akabinde efemeraya sahip kütüphane kurumlarının efemera türü belgelerinden sorumlu yetkililerine sorular sorularak cevapları alınmıştır. Sorular beş başlığa ayrılmıştır. Bu soruların ilk altısı "koleksiyonun oluşumu ve önemi" başlığı altında ele alınmıştır. Yedinci soru ile İstanbul'daki kütüphanelerde bulunan efemera koleksiyonunun hangi türlerden oluştuğu anlaşılmaya çalışıldığından, bu soru "efemera türleri" başlığı altında incelenmiştir. Sonraki iki soru düzenleme ve tanımlama ile ilgili olduğundan, "düzenleme ve tanımlama" başlığı altında ele alınmıştır. On, on bir, on iki, on üç ve on dördüncü sorular erişim şartlarıyla ilgili sorular içerdiğinden, "erişim" başlığı altında anlatılmıştır. Son iki soru ise koruma ile

bilgiler içerdiğinden, “koruma” başlığı altında ele alınmıştır. Birden fazla koleksiyon (şahıs koleksiyonları içindeki efemera) bulunduran kütüphanelerde her bir koleksiyon için ayrıca EK-2’deki sorular da sorulmuştur. Kütüphaneler için müzelerden farklı olarak kurumun sahip olduğu fonksiyona göre değerlendirme yapılmıştır. Örneğin; Harbiye Askeri Müzede bulunan efemera türü belgeler Harbiye Askeri Müzenin kütüphanesinde bulunduğundan Harbiye Askeri Müze Kütüphanesi başlığı altında ele alınmıştır.

Tezin dördüncü bölümünde efemera bulunduran arşivler ve bilgi-belge merkezleri ele alınmıştır. Bu bölümde incelenen arşivler ve bilgi-belge merkezleri; Çevre ve Kültür Değerlerini Koruma Vakfı (ÇEKÜL), Nâzım Hikmet Kültür ve Sanat Vakfı, Hrant Dink Vakfı, Turabibaba Kütüphanesi ve Bilgi Erişim Merkezi, Kâğıthane Belediyesi, Deniz Müzesi Deniz Tarihi Arşivi, IRCICA, Tarih Vakfı, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Şehir Tiyatroları Arşivi, İstanbul Kültür Sanat Vakfı, SALT Galata, TDV İslam Araştırmaları Merkezi’dir (İSAM). Bu bölümde, öncelikle arşivler ve bilgi belge merkezleri hakkında tanıtıcı bilgiler verilerek arşivler ve bilgi belge merkezlerinin yapısı ve işlevleri anlatılmaya çalışılmıştır. Bununla; hakkında bilgi verilen arşivler ve bilgi-belge merkezlerinin ne tür efemeraya sahip olabileceğine dair bir ön bilgi verilmesi amaçlanmıştır. Bu merkezler hakkındaki bilgiler -varsa- kurumlara ait internet sitelerinden veya -yoksa- kitap, makale gibi diğer araştırma kaynaklarından elde edilmiştir. Bunun akabinde kurumların efemera türü belgelerinden sorumlu yetkililerine sorular sorularak cevapları alınmıştır. Sorular beş başlığa ayrılmıştır. Bu soruların ilk altısı “koleksiyonun oluşumu ve önemi” başlığı altında ele alınmıştır. Yedinci soru İstanbul’daki arşiv ve bilgi-belge merkezlerinde bulunan efemera koleksiyonun hangi türlerden oluştuğunun anlaşılmasına yöneliktir ve bu soru ile buralarda bulunan efemera koleksiyonunun hangi türlerden oluştuğu anlaşılmaya çalışılmıştır. Sonraki iki soru düzenleme ve tanımlama ile ilgili olduğundan, “düzenleme ve tanımlama” başlığı altında ele alınmıştır. On, on bir, on iki, on üç ve on dördüncü sorular erişim şartlarıyla ilgili sorular içerdiğinden, “erişim” başlığı altında anlatılmıştır. Son iki soru ise koruma ile bilgiler içerdiğinden, “koruma” başlığı altında ele alınmıştır. Birden fazla koleksiyon (şahıs koleksiyonları içindeki efemera) bulunduran arşivler ve bilgi belge

merkezlerinde her bir koleksiyon için ayrıca EK-2'deki sorular da sorulmuştur. Arşivler ve bilgi-belge merkezleri için de, tıpkı kütüphanelerdeki kurum ayrımında olduğu gibi sınıflandırma efemeranın bulunduğu yere göre yapılmıştır. Örneğin sivil toplum kuruluşlarından olan vakıf kurumlarında bulunan efemera türü belgeler çoğunlukla bu kurumların arşivleri veya bilgi-belge merkezlerinde olduğundan arşivler ve bilgi-belge merkezleri başlığı altında ele alınmıştır.

Yukarıda anlatılan dört bölümden sonra tezin araştırma bulguları beşinci bölümde değerlendirilmiştir. Bu bulgular, kurumların efemera türü belgelerinden sorumlu yetkililerine sorulan sorular dolayısıyla elde edilen cevaplar ve bu cevapların değerlendirilmesinden ibarettir. Bu sorular beş başlığa ayrılmıştır. Altı sorudan oluşan ilk grup sorular "koleksiyonun oluşumu ve önemi"; tek sorudan oluşan ikinci grup sorular "efemera türleri"; iki sorudan oluşan üçüncü grup sorular "düzenleme ve tanımlama"; beş sorudan oluşan dördüncü grup sorular "erişim" başlığı altında; iki sorudan oluşan beşinci grup sorular ise "koruma" başlıkları altında toplanmıştır.

Sonuçta İstanbul'da efemera koleksiyonları bulunduran yerlerin birbirinden farklı derleme, tanımlama, erişim ve koruma sorunlarına sahip olduğu tespit edilmiştir. Bunun yanında bu yerlerdeki koleksiyonların merkezi olarak bir araya getirilmesiyle elde edilebilecek yararların neler olabileceğine dair bir değerlendirme yapılarak karşılaşılan sorunların çözümüne yönelik çözüm önerileri sunulmuştur.

Efemera ile ilgili akademik çalışmalar henüz yeni yeni yapılmaya başladığından çalışmada Türkçe kaynak anlamında kısıtlı bir literatürden yararlanılmıştır. Şekibe Nihal Somer ve İshak Keskin'in birlikte yazdıkları "Bir Bilgi Kaynağı Olarak Efemera ve Türleri", "Efemera Bulunduran/Derleyen yerler: Bir Değerlendirme", "Efemeranın Bir Bilgi Kaynağı Olarak Değerlendirilmesi", "Efemera Koleksiyonu Oluşturmada Arşivcinin Rolü" adlı makaleleri çalışmada yararlanılan en önemli Türkçe kaynakları oluşturmuştur. Özellikle birinci bölümde bu kaynaklardan geniş şekilde faydalanılmıştır.

Efemera ile ilgili çalışmalar ülkemizde henüz başlamış gibidir. Buna karşın gelişmiş Batı ülkelerinde bu konudaki çalışmaların 1900'lü yıllara dayandığı

görülmektedir. Bu anlamda yararlanılan kaynaklar ağırlıklı olarak yurtdışı kaynaklı olmuştur. Özelikle çalışmanın birinci bölümünde Laura Coles'in "Other archival holdings", David Roberts'in "Managing records in special formats", Glenda Acland'ın "Glossary", Timothy G. Young'ın "Evidence: Towards a library definition of ephemera" ve Jim Burant'ın Ephemera, archives, and another view of history" adlı makaleleri ile Chris E. Makepeace'nin, "Ephemera: a book on its collection, conservation and use" adlı kitabı çalışmanın önemli kaynakları arasında bulunmaktadır. Yine ilk bölümde özellikle efemera bulunduran yerler (müze, kütüphane, arşiv ve bilgi-belge merkezi) hakkında bilgiler verilerken çeşitli tezler ve makalelerden bu yerlerin tanımlanmasında ve işlevlerinin anlaşılmasında yararlanılmıştır.

İkinci, üçüncü ve dördüncü bölümlerde efemera koleksiyonuna sahip kurumların yetkilileri ile yapılan görüşmelerin yanı sıra kurumlara ait web siteleri ve tanıtıcı literatür diğer veri kaynağı olarak kullanılmıştır. Yine bu bölümlerde özellikle, Neslihan Aracı'nın "İstanbul'daki Bilgi ve Belge Merkezleri'nde Bulunan Şahıs Arşivleri Üzerine Bir İnceleme" adlı tezi hem çalışmaya yol gösterme açısından hem de literatür anlamında önemli bir kaynak olmuştur.

1. BÖLÜM

EFEMERA

1.1. Efemeranın Tarihsel Boyutu

"Efemera, oldukça farklı türdeki ve içerikteki çok çeşitli materyale verilen ortak isimdir. İnsanlığın belgesel mirası arasında sayılabilecek önemli kaynaklar içerisinde yer alan efemeranın, özellikle günümüz sosyal tarih araştırmalarında yararlanılan bir kaynak oluşu giderek ün kazanmasını sağlamıştır. Ancak, bu kazanım onun bilgi kurumları arasında iyi tanınmasını beraberinde getirmemiştir. Genel anlamda efemeranın iyi tanınan ve teşhis edilen bir olgu olduğunu varsaymak mümkün değildir." [2]

"Efemera türü belgeler, taşıdıkları bilimsel öneme karşın özellikle sosyal süreçlere ilişkin belgesel ve bilgisel değerleri geç fark edilmiştir."[3] Değerleri geç fark edilen bu belgelerin bilgi kurumları tarafından derlenmesinde de uzun süre ihmal yaşanmıştır. Ancak efemeranın önemini erken tarihlerde fark eden kimi şahıs ve kurumlar, bu belgelerin toplanmasında öncü olmuşlardır. Efemera toplanması / biriktirilmesi ağırlıklı olarak 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren yoğunlaşsa da, efemera koleksiyonları oluşturulması yeni bir gelişme değildir.[4]

17. yüzyılda John Bagford, John Selden, Samuel Pepys gibi kişiler efemera toplamışlardır. Bunlardan en önemlisi hiç şüphesiz ki Samuel Pepys'tir. Tarihteki ilk efemerist olduğu varsayılan Pepys'in, portresi Efemera Derneği'nin amblemi olarak kabul edilmiş, adına düzenlenen bir madalya bu konuda birikimler yapanlara

[2] Ş. Nihal Somer ve İshak Keskin, "Bir Bilgi Kaynağı Olarak Efemera ve Türleri", **Bilgi Dünyası**, C.13, No:2, 2012, s. 438.
[3] Jim Burant, "Ephemera, archives, and another view of history", **Archivaria**, 40, 1995, s.192.
[4] Ş. Nihal Somer ve İshak Keskin, "Efemera Bulunduran/Derleyen yerler: Bir Değerlendirme" **İsmail E. Erünsal'a Armağan: Edebiyat Ve Tasavvuf, Kütüphanecilik ve Arşivcilik**, **2. Cilt**, Ed. Hatice Aynur, Bilgin Aydın ve Birol Ülker, İstanbul, Ülke Armağan, 2014,s. 1070.

verilmeye başlanmıştır. Pepys, çeşitli edebiyat ürünleri, etiketler toplamıştır. John Bagford ise kitap kapakları biriktirmiş bir efemeristtir.[5] 19. yüzyılda Sarah Bankes ve Baron Anselm Salomon von Rothschild kartvizit biriktirmiş; 20. yüzyılda ise Sir Ambrose Heal ve John Johnson gibi pek çok koleksiyoncu da efemera toplayıp kendi koleksiyonlarını oluşturmuşlardır.[6] Ülkemizde bu alandaki önemli isimlerden birisi Türkiye'deki ilk efemera müzesini açan kişi olan Hüseyin Keleş'tir. Keleş, 1954 yılında pul koleksiyonculuğuyla başladığı toplama işinin alanını genişleterek 1700'lü yıllara ait olanlar dâhil on bine yakın gazete, çeşitli banka evrakları, karne, tapu belgesi biriktirmiş ve bu alandaki ilk 'Efemerist Diploması' ile tescillenmiştir. Türkiye'de ise 350 bin adet kartpostal ile dünya kartpostal koleksiyonerleri arasına girmiş Herman Boyacıoğlu Hüseyin keleş gibi bu anlamda Türkiye'nin ilk efemeristlerindendir. Boyacıoğlu, aynı zamanda İstanbul'da da kartpostal sergisini açan ilk kişidir (1971).[7]

20. yüzyılın son çeyreğinde ise efemera ile ilgilenen dernekler oluşturulmaya başlanmıştır. Bunların ilki, Ephemera Society adıyla 1975'te İngiltere'de kurulmuştur.[8] Sonrasında yerel, ulusal ve uluslararası olarak, bu tür derneklerin sayısı ve etkinlik sahası artmıştır. Bunların yerel düzeyde olanlarına bira şişesi etiketi ve kibrit kutusundan tren tarifesi ve politik posterlere kadar çeşitli konularda efemera toplayan Ottawa Collectors' Society; Ephemera Society of America (1980), Ephemera Society of Australia (1987) ile Ephemera Society of Canada (1989), uluslararası düzeyde dünyanın farklı yerlerindeki yerel ve ulusal düzeydeki efemera organizasyonlarıyla bağlantılı olmak ve bu tür örgütler arasında işbirliğini geliştirmek üzere kurulanına da International Ephemera Council örnek olarak verilebilir.[9] Türkiye'de ilk efemera derneği ise İstanbul'da 1996'da 'Ephemera

[5] **Ephemera**, (Çevrimiçi) http://hafif.org/yazi/ephemera/, 29 Mayıs 2015.
[6] Somer ve Keskin, **Efemera Bulunduran/Derleyen yerler: Bir Değerlendirme**, s.1070.
[7] **Efemera Koleksiyonerleri** (Çevrimiçi) http://sanatkaravani.com/efemera-koleksiyonerleri/, 29 Mayıs 2015.
[8] Sally de Beaumont "The Ephemera Society Celebrating 40 years", **Le Vieux Papier** No: 396, 2010. (Çevrimiçi) http://www.ephemera-society.org.uk/articles/ephsoc.html, 29 Mayıs 2015.
[9] Somer ve Keskin, **Bir Bilgi Kaynağı Olarak Efemera ve Türleri**, s.439.

Derneği' adı altında kurulmuş ama uzun ömürlü olamayarak bir kaç yıl içinde kapanmıştır.[10]

1.2. Efemeraya Dair Tanımlar

Toplamaya konu olması itibariyle kökü 17. yüzyıla kadar inen ve 20. yüzyılın ikinci yarısında bilimsel araştırma konularında meydana gelen gelişmelerin farklı kaynak arayışlarını gündeme getirmesi sonucunda araştırmacılar tarafından kullanılmaya başlanan efemeranın koleksiyoncular, arşivciler, kütüphaneciler ve müzeciler hatta koleksiyoncular tarafından mesleki bakış açılarına dayalı çeşitli tanımları yapılmıştır. Bu tanımlar, söz konusu meslek mensuplarının kendi mesleki birikimlerinin yanı sıra (bir bakıma kurumsal) amaçları ve / veya ihtiyaçları ile biçimlenmiştir.[11]

Wikipedi' ye göre efemera; "gündelik yaşama ait 'ıvır zıvır' olarak nitelendirilebilecek kısa ömürlü küçük ve geçici belgeleri ifade etmektedir. Efemera koleksiyonu yapanlara da 'efemerist' veya 'efemera koleksiyoneri" denir.[12]

*Online Etimolojik Sözlük*se efemeranın 14. yüzyıl sonlarında aslen tıbbi bir terim olarak kullanıldığını belirtmektedir.[13]

The Oxford English Dictionary Online' a göre ise; "efemera kelimesinin kökeni eski Yunancadır ve 'bir günden fazla dayanmayan' anlamına gelen 'ephemeron'un (epi=bir, hemera=gün) çoğul şeklidir. 16. yüzyıl sonlarında tekil haliyle bir günde solan çiçek, ya da ömrü çok kısa süren böcek anlamında kullanılmışken, 18. yüzyıl sonlarında kısa süreli ilgi çeken şeyler ya da kişiler için kullanılmıştır."[14]

---

[10] **Eski Belge Toplama: Efemera**, (Çevrimiçi) http://www.kanalistanbul.com.tr/eski-belge-toplama-efemera/ , 29 Mayıs 2015.
[11] Somer ve Keskin, **Bir Bilgi Kaynağı Olarak Efemera ve Türleri**, s.454.
[12] **Efemera** (Çevrimiçi) http://tr.wikipedia.org/wiki/Efemera, 29 Mayıs 2015.
[13] **Ephemera**, Online Etymology Dictionary, (Çevrimiçi) http://www.etymonline.com/index.php?allowed_in_frame=0&search=ephemera&searchmode=none , 29 Mayıs 2015.
[14] **Ephemera**, The Oxford English Dictionary Online, (Çevrimiçi) http://www.oxforddictionaries.com/definition/english/ephemera , 29 Mayıs 2015.

2003 yılında yayınlanan *Chartered Institute of Library and Information Professionals* (CILIP) Raporu'nda efemera için, "Bir koleksiyoncunun topladıkları dışında uzun süreli niteliği taşımayan basılı şey" şeklindeki ifadeye yer verilmektedir.[15]

"Amerikan Arşivciler Derneği tarafından 2005 yılında yayınlanan *A Glossary of Archival and Records Terminology* adlı sözlük ise efemera için 'özel ve sınırlı amaçlar için üretilen, genellikle kullanıldıktan sonra atılmak üzere tasarlanan ve çoğunlukla basılı doküman şeklinde olan materyaller' açıklamasını getirmektedir."[16]

Uluslararası Arşiv Konseyi'nin *Dictionary of Archival Terminology* adlı meslek sözlüğünde ise efemera, "bazen örnek ya da simge olarak saklanan, geçici değerdeki resmi olmayan belgeler" olarak açıklanmaktadır.[17]

"*Shorter Oxford English Dictionary* efemerayı, 'biletler, posterler ve tebrik kartları gibi kısa süreli kullanımlar için üretilen basılı veya yazılı parçalar' olarak vermekte ancak zamanla bu tanım yerini 'Bir koleksiyoncunun topladıkları dışında uzun süreli niteliği taşımayan basılı şey' şeklindeki ifadeye terk eder." [18]

Laura Coles, *A Manual for Small Archives* isimli kitapta efemerayı, "periyodik üretilmeyen, kullanmak ve daha sonra atmak üzere tasarlanan, günlük ve geçici materyaller" şeklinde tanımlamıştır.[19]

---

[15] Chartered Institute of Library and Information Professionals (CILIP), **Ephemera: The Stuff of History**, Report of the Working Party on Ephemera set up by CILIP (The Chartered Institute of Library and Information Professionals), Thatcam: Apple Print, January 2003,s.12-13.
[16] Somer ve Keskin, **Efemera Bulunduran/Derleyen yerler: Bir Değerlendirme**, s.1072.
[17] **Dictionary of Archival Terminology**, Ed. Peter Walne, München, New York: K.G. Saur, 1984, s.70; aktaran Ş. Nihal Somer ve İshak Keskin, "Efemera Bulunduran/Derleyen yerler: Bir Değerlendirme" **İsmail E. Erünsal'a Armağan: Edebiyat Ve Tasavvuf, Kütüphanecilik ve Arşivcilik**, **2. Cilt**, Ed. Hatice Aynur, Bilgin Aydın ve Birol Ülker, İstanbul, Ülke Armağan, 2014, s. s.1072.
[18] Somer ve Keskin, **Bir Bilgi Kaynağı Olarak Efemera ve Türleri**, s.442.
[19] Laura Coles, "Other archival holdings." A manual for small archives, Vancouver, Archives Association of British Columbia, 1988, s.146; aktaran Ş. Nihal Somer ve İshak Keskin, "Bir Bilgi Kaynağı Olarak Efemera ve Türleri", **Bilgi Dünyası**, C.13, No:2, 2012, s.442.

Keeping Archives adlı eserde ise David Roberts efemerayı; "arşivciler, kütüphaneciler ve müze yöneticileri tarafından, genellikle baskı şeklinde olan, kısa dönemli ya da geçici amaçlar için üretilen geniş bir yelpazedeki materyalleri tanımlamak için kullanılan bir terim"[20] olarak tanımlarken yine aynı eserin bir başka kısmında Glenda Acland ise efemera için, "kısa zamanlı geçerlilik süresine ve düşük yoğunluklu değere sahip parçalar"[21] demektedir.

Chris Makepeace, *Ephemera: A book on its collection, conservation and use* adlı kitabında efemerayı, baskı veya resimli üretilen, fakat kitap, broşür veya dergilerin dışında olan, eylemsi veya aydınlatıcı mesaj taşıyan materyallere verilen ortak isimdir şeklinde tanımlamakta ve bunların dayanıksız olduklarını, özel bir amaç için üretildiklerini, birincil ya da ikincil kaynak niteliği taşıdıklarını belirtmektedir.[22]

Jim Burant efemera için, "kısa süreli bir amaç için özgün bir girişimi sunmak veya belirli bir olayı bildirmek üzere basılmış olan herhangi bir materyal" şeklinde tanımlamaktadır.[23]

Timothy G. Young, Evidence: Towards a library definition of ephemera isimli makalesinde efemeraya, "özel sınırlı amaçlar veya etkinlikler için tasarlanan, genelde kitaplardan daha az değerli olan ve özellikle sürekli devam eden popüler kültür çalışmaları için araştırma değeri taşıması nedeniyle kütüphaneler ve arşivler tarafından muhafaza edilen basılı yapıtlardır" tanımlamasını yapmaktadır.[24]

---

[20] David Roberts, "Managing records in special formats", **Keeping Archives**. (2.bs.), Ed. Judith Ellis, Port Melbourne: D. W. Thorpe and Society of Austrailan Archivists, 1993, s.412; aktaran, Ş. Nihal Somer ve İshak Keskin, "Efemera Bulunduran/Derleyen yerler: Bir Değerlendirme" **İsmail E. Erünsal'a Armağan: Edebiyat Ve Tasavvuf, Kütüphanecilik ve Arşivcilik**, **2. Cilt**, Ed. Hatice Aynur, Bilgin Aydın ve Birol Ülker, İstanbul, Ülke Armağan, 2014, s. s.1073.

[21] Glenda Acland, "Glossary", **Keeping Archives**. (2.bs.), Ed. Judith Ellis, Port Melbourne: D. W. Thorpe and Society of Austrailan Archivists, 1993, s. 470; aktaran Ş. Nihal Somer ve İshak Keskin, "Efemera Bulunduran/Derleyen yerler: Bir Değerlendirme" **İsmail E. Erünsal'a Armağan: Edebiyat Ve Tasavvuf, Kütüphanecilik ve Arşivcilik**, **2. Cilt**, Ed. Hatice Aynur, Bilgin Aydın ve Birol Ülker, İstanbul, Ülke Armağan, 2014, s. 1073.

[22] Chris E. Makepeace, **Ephemera: a book on its collection, conservation and use**, Brookfield, 1985, s.10; aktaran Ş. Nihal Somer ve İshak Keskin, "Bir Bilgi Kaynağı Olarak Efemera ve Türleri", **Bilgi Dünyası**, C.13, No:2, 2012, s.442.

[23] Burant, **a.g.e.**, s.190.

[24] Timothy G. Young, "Evidence: Towards a library definition of ephemera", **RBM: A Journal of Rare Books, Manuscripts, and Cultural Heritage**, C.4, No:1, s.25.

Türkçe literatürde yaygın olarak kullanılmayan 'ephemera' teriminin konuyla ilgilenenler ve uzmanlar tarafından "efemera" olarak kullanımı çok eskilere dayanmamaktadır. *Arşivcilik Terimleri Sözlüğü*'nde efemera için, "döküntü" kavramı kullanılmaktadır.[25] *Belge Yönetimi ve Arşiv Terimleri Sözlüğü*'nde ise efemera, "kısa ömürlü belge: genellikle örnek veya model olarak tutulan, geçici değere sahip resmi olmayan belgeler" olarak tanımlanmaktadır. [26]

Tanımlardan da anlaşılacağı üzere önce kısa ömürlü böcekleri ve bitkiler, daha sonra kısa süreli ilgi çeken şeyleri tanımlamakta kullanılan efemeranın, günümüzde ise, kısa ömürlü, başlangıçta fazla değer taşımayan ve biriktirilmek amacı ile üretilmeyen, ancak sonradan bazı koleksiyoncular tarafından koleksiyon malzemesi haline getirilen ürünlere verilen genel bir ad halini aldığını söylemek mümkündür.[27]

Ş. Nihal Somer ve İshak Keskin, *Bir Bilgi Kaynağı Olarak Efemera ve Türleri* adlı makalede efemeranın genel niteliklerini şu şekilde vermektedirler:

- "Biriktirilmek amacıyla üretilmezler,
- Kısa süreli bir amaç için, düzensiz ve özel olarak üretilirler,
- Kısa ömürlüdürler ve devamları yoktur,
- Dayanıksızdırlar,
- Çoğunlukla basılı, yazılı ve resimlidirler, ancak günümüzde elektronik de olabilmektedirler,
- Resmi ve gayri resmi olabilirler,
- Ivır zıvır" ürünler olarak görülüp küçümsenirler,
- Gerçek değerleri zamanla anlaşılır,
- Yararlılıkları değişken olup birincil ya da ikincil kaynak olarak değer görürler,
- Genellikle konuya ilgi duyan koleksiyoncular tarafından koleksiyon malzemesi olarak değerlendirilirler,

[25] Somer ve Keskin, **Bir Bilgi Kaynağı Olarak Efemera ve Türleri**, s.444.
[26] H. Sekine Karakaş, Fatih Rukancı ve Hakan Anameriç, **Belge Yönetimi ve Arşiv Terimleri Sözlüğü**, Ankara: T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, 2009, s.29.
[27] Somer ve Keskin, **Bir Bilgi Kaynağı Olarak Efemera ve Türleri**, s.442.

- Genel bakış acısı dolayısıyla günlük yaşamın bölük pörçük (parçalar halindeki) dokümanlarıdırlar.
- Kütüphanecilik ve arşivcilik tekniği acısından değerlendirildiğinde, bilgi kurumlarının standart uygulama ilkelerine göre tasnif edil(e)mezler."[28]

Bütün bu açıklamalar dikkate alınmış olarak efemeranın daha yeni bir tanımı Somer ve Keskin tarafından şu şekilde yapılmıştır: "Arşivsel efemera; çok sayıda baskısı yapılan ve dağıtılan ancak kitap, broşür ve dergi gibi malzemenin dışında kalan, özel bir zamanda ve özgün bir amaç için üretilen, acil bir kurumsal eylemi gerektirmeyen, dosya bağı kopartıldığı ya da olmadığı için parça halinde derlenen ve sonradan oluşturulmuş bir koleksiyon içine yerleştirilebilen, standart arşiv sınıflandırma ilkeleri uygulan(a)mayan, yararlılığı değişken olan, birincil ve ikincil kaynak niteliği taşıyan, gerçek değeri zamanla anlaşılan yazılı, basılı, resimli ve elektronik materyaldir."[29]

1.3. Efemeranın Kaynak Değeri

Tarih araştırmalarının, 20. yüzyılın ikinci yarısıyla kültür tarihi alanına kayması ile tarihçiler, 1960'lardan itibaren kişisel haklar, sosyal adalet, etnik ve ırksal azınlıkların durumu, kadın hakları, siyahilerin tarihi, yoksulluk, cehalet, delilik, hastalık, savaş karşıtı hareketler, yerel tarih ve şehircilik tarihi gibi kültür tarihinin daha pek çok ayrıntısını incelemeye başlamışlardır. Bu da kaynak kullanımının yeniden şekillenmesine neden olmuş, araştırma kaynaklarının arasına yenilerinin girmesini sağlamıştır.[30] Bunlardan biri de, araştırma değerlerinin yetersizliği nedeniyle değer verilmeyip korunmayan, barındırdığı bilgi ve yeni araştırmaları belgeleme özelliğine sahip olması nedeniyle araştırmacıların dikkatini çeken ve geleneksel kaynakların yanı sıra sözlü geleneğe dayanan kaynak arayışlarına çözüm olup gündelik yaşamın olabildiğince dokümantasyonunu sunan efemeradır. Efemera belgesel bilginin geleceğe aktarılmasını sağlayan bir kaynak

[28] Somer ve Keskin **a.e**, s.444.
[29] Somer ve Keskin, **a.e**, s.446.
[30] Somer ve Keskin, **Efemera Bulunduran/Derleyen yerler: Bir Değerlendirme**, s.1069.

türüdür ve hiç şüphesiz ki en önemli özelliği daha önce araştırılmayan konular için ihtiyaç duyulan kaynak eksikliğini ortadan kaldırabilecek potansiyeli taşımasıdır.[31]

Değeri geç fark edilse de bu belge türü, geçmişle bağ kurulmasında, olayların çözümünde ve tarihin daha ayrıntılı olarak yeniden inşasında vazgeçilmez kaynaklar arasına girmiştir. Efemera türüne bağlı olmakla birlikte genel olarak üretildiği döneme ilişkin ayrıntılı bilgiler sunmaktadır. Bu bilgiler görsel olabileceği gibi yazılı da olabilmektedir. Yine dönemin dili, söylemleri, estetik anlayışı, sanatsal özellikleri, siyasi ve ekonomik yapısı, inanışı gibi pek çok bilgiye efemera vasıtasıyla ulaşılabilmektedir.[32]

Efemeranın kullanım alanının ve bilgi potansiyelinin belli bir sınırı yoktur. Örneğin; son yıllarda grafik tasarım ve basım tarihçileri de efemeranın önemi ve değerini fark etmiş ve çalışmaları için kullanmaya başlamıştır. 19. yüzyılın başından itibaren baskı teknolojisinin gelişmesinde, tür tasarımı ve grafik imgelerin evriminde efemera, adeta itici bir güç olmuştur.[33] Bu da bu alanlarda araştırma yapan/çalışan insanlar için efemeranın ne kadar önemli bir kaynak olduğunu göstermesi açısından önemlidir.

Demiryolları, havayolları, otobüs şirketleri tarafından basılan sefer rotaları ve hareket saatlerini gösteren broşürler, yine bu gibi seyahat firmaları tarafından yolculuklarda kullanılmak üzere satılan biletler sosyal tarih alanında çalışanlarca kullanılabilecek önemli kaynaklar arasında gösterilebilir.[34]

Efemeranın kaynak olarak kullanılabildiği bir diğer alan tarihsel dilbilim alanıdır. Efemera, dilin evrimi ile ilgilenenler için eşsiz bir kaynak değerine sahiptir. Birçok kelime ve ifadenin ilk olarak efemera yoluyla bulunduğuna inanmak için pek çok neden bulunmaktadır. Buna ek olarak, örneğin; reklam dokümanları ve yasal ve

---

[31] İshak Keskin ve Ş. Nihal Somer**,** "Efemeranın Bir Bilgi Kaynağı Olarak Değerlendirilmesi" **Osmanlı'nın İzinde Prof. Dr. Mehmet İpşirli Armağanı Cilt II**, haz. Feridun M. Emecen, İshak Keskin ve Ali Ahmetbeyoğlu, İstanbul, Timaş Yayınları, 2013, s.208-209.
[32] Keskin ve Somer, **Efemeranın Bir Bilgi Kaynağı Olarak Değerlendirilmesi**, s.217.
[33] CILIP,**a.g.e.**,s.10.
[34] Keskin ve Somer, **Efemeranın Bir Bilgi Kaynağı Olarak Değerlendirilmesi**, s.213.

bürokratik belgelerde kullanılan dilin ilk biçimleri, kitaplarda bulunamazken efemerada bulunabilmektedir.[35]

Efemeranın dinsel kaynak boyutu da bulunmaktadır. Bunun için en iyi örnek; Protestanlık mezhebinin kurucusu Martin Luther'in Katolik Kilisesi'ne ve yasalarına karşı Wittenberg Kilisesi duvarına 1517'de astığı bildiridir. Bu bildiri Hıristiyanlık/Protestanlık tarihi açısından oldukça büyük bir öneme sahiptir. 15. yüzyılda Batı ülkelerinde genellikle kilise duvarlarına asılan edebi ve sanatsal yönü güçlü olan bildirilerde dayanıklı malzemeden üretilmedikleri için yok olmuş olsalar da efemeranın değerini göstermeleri açısından önemlidir.[36]

Yine I. Abdülhamid döneminde muhalefet geleneğinde tepki aracı olarak kullanılan, çeşitli yerlere bırakılmak veya asılmak suretiyle yetkililerin ve halkın durum hakkında bilgilenmesini amaçlayan kâğıt, şukka ve varakpare adlarıyla tanımlanan bildirilerde Osmanlı muhalefet geleneği, yararlandıkları araçlar, kendilerini ifade şekilleri, dönemin siyasi, ekonomik, toplumsal sorunları hakkında bilgi vermektedir.

Bildiriden yalnızca muhalefet yapmak için değil savaşlarda propaganda aracı olarak da yararlanılmıştır. Örneğin Napoléon Bonaparte, Mısır'ı işgali sırasında çeşitli bildirilerle halkın tepkisini azaltmayı amaçlamıştır. Yine I. Dünya Savaşı sırasında Osmanlı cephelerinde düşman kuvvetlerine karşı psikolojik baskı unsuru olarak, uçak ve balon gibi çeşitli vasıtalarla bildiriler dağıtılmıştır. Aynı yöntem İngilizler tarafından Anadolu'nun işgali sırasında kullanılmıştır. İngilizler, havadan dağıttıkları bildiriler vasıtasıyla Anadolu halkının, direniş gurupları aleyhine tavır almalarını amaçlamıştır. Bu gibi efemera türü belgelerde kullanılan dil, üslup, yazı tipleri ve renkleri gibi argümanlar tarihsel ve siyasi çalışmalar için ayrı bir önem teşkil etmektedir.[37]

Efemera, siyasi nitelikli seçim kampanyalarının içeriğinin anlaşılması içinde önemli bir kaynak oluşturmaktadır. Seçimler için basılan afişler, broşürler ve diğer

[35] CILIP, **a.g.e.**,s.11.
[36] Keskin ve Somer, **Efemeranın Bir Bilgi Kaynağı Olarak Değerlendirilmesi**, s.213.
[37] Keskin ve Somer, **a.e**, s.214-215.

propaganda malzemeleri hem siyasi hem de sosyal tarihçiler için önemli kaynakları teşkil etmektedir. Aynı şekilde özel etkinlikler için (olimpiyatlar, dünya gençlik günleri, futbol başta olmak üzere diğer spor şampiyonaları gibi) üretilen efemera türü malzemelerin de kaynak değeri taşıdığı söylenebilmektedir.

Efemera sanat tarihçileri açısından da önemli bir kaynak türünü oluşturmaktadır. Örneğin; Fossati kardeşlerin Sultan Abdülmecid döneminde Ayasofya'nın restorasyon ve iç dekorasyon çalışmaları sırasında yaptıkları değişiklik tespiti gravürler sayesinde olmuştur.[38] Günümüzde de pek çok mimari çalışmada eski eserlerin fotoğraflarına ulaşılıp yapının orijinal şeklinin korunması sağlanmaktadır.

İlanlar (el gazeteleri, duvar ilanları), afişler ve reklam amaçlı hazırlanmış malzemeler önemli olayları halka duyurmak, propaganda faaliyetleri, seçim ve söylem çalışmalarında kullanılmak amacıyla üretilmişlerdir. Bu tür materyaller de, diğerleri gibi tarihsel birer kaynak özelliği göstermektedir. Bunlar vasıtasıyla kullanıldıkları dönemin dili, yapısı, sorunları incelenebilmektedir. Tablo, resim, minyatür ve gravür gibi belgelerden de belli bir zaman içindeki insanların yaşayışları hakkında bilgi sahibi olunabilmekte, dönemin sanat anlayışının belirlenmesi ve bu yolla topluma verilen mesajın tespiti sağlanabilmektedir.[39]

Bilgi ve belge yönetimi alanında bakıldığında ise efemera, hem arşiv hem de kütüphane malzemesi olarak değerlendirilmekte ve bu alandaki önemli kaynaklardan birini teşkil etmektedir. Ancak alan açısından böylesine önemli kaynak niteliği taşıyan bir materyalin yeterince tanınmamış olması önemli bir sorundur. Bunda bu materyalin -özellikle ülkemizde- kaynak değeri açısından geç tanınmış olmasının da etkisi büyüktür. Ülkemizde bilgi ve belge yönetimi alanında henüz ismini yeni duyuran bir tür olan efemera, gelecek yıllarda bilgi ve belge yönetimi eğitimi veren okullarda ayrı bir ders konusu olabilecek potansiyele sahiptir.

[38] Keskin ve Somer, **a.e.**, s.213.
[39] Keskin ve Somer, **a.e.**, s.216.

1.4. Efemeranın Gruplandırılması / Sınıflandırılması ve Türleri

Kaynağı ne olursa olsun, dosya ve fonksiyon bağı kopartılmış veya zaten bu bağın hiç olmadığı belge niteliği taşıyan efemeranın gruplandırılması, bir yandan onun konusunu ve/veya fiziksel özelliklerini diğer yandan ise mesleki bakış açısını yansıtır biçimde yapılmaktadır. Kütüphanecilikte, efemerayı konusal ve fiziksel (yazılı, elektronik, fotoğrafik, antetli vs.) açıdan değerlendirmek söz konusudur.[40] Amerika Birleşik Devletleri'nin ulusal kütüphanesi olan Kongre Kütüphanesi (Library of Congress) efemerayı,

- ✓ Politika
- ✓ Köle karşıtlığı ve Amerikan İç Savaşı
- ✓ Kadınlar
- ✓ Eğitim ve Sağlık
- ✓ Ödül ve Uyarı ilanları
- ✓ Seyahat, Endüstri ve İşçi Hareketleri
- ✓ Şiir [41] gibi gruplarda toplamıştır.

Bu da göstermektedir ki kütüphaneler, efemerayı, kuruluş amaçlarına ve/veya konulara gösterilen ilgiye bağlı olarak gruplandırabilmektedirler. Müzecilikte de, aynı kütüphanecilikte olduğu gibi, konusal bir tasnif üzerinde durulduğu ve sergileme mantığının bunda çok etkin bir rol oynadığı söylenebilmektedir.[42]

Arşivcilikte ise, efemeranın geleneksel düzenleme ilkelerinin dışında ele alınması ve bu şekilde tasnif edilmesi yoluna gidilmektedir. Bu nedenle de arşivcilikte efemerayı, bir türden ziyade, arşiv fonlarıyla işlevsel ilişkisi kopuk olan (veya hiç olmayan) ve belli nitelikler taşıyan belgelerin topluca isimlendirilmesiyle oluşan ancak "sonradan suni olarak

[40] Somer ve Keskin, **Bir Bilgi Kaynağı Olarak Efemera ve Türleri**, s.449.
[41] **Introduction To Printed Ephemera Collection**, Library of Congress, (Çevrimiçi) http://memory.loc.gov/ammem/rbpehtml/pessay.html, 26 Mayıs 2015.
[42] Somer ve Keskin, **Bir Bilgi Kaynağı Olarak Efemera ve Türleri**, s.450.

geliştirilmiş bir kaynak grubu" olarak değerlendirmek yerinde olabilir.[43] Bu anlamda arşivlerde derlenen efemeranın gruplandırılmasının kütüphaneciliktekine benzer şekilde olduğu söylenebilir. Zira mesleki uygulamalar, kurumsal ihtiyaçlar ve araştırmacı beklentileri efemeranın çoğunlukla konusal olarak düzenlenmesini ve böylelikle yapay bir tasnif sisteminin bunlar üzerinde uygulanmasını gerektirmektedir. Bununla birlikte arşivlerdeki düzenleme tür, fiziksel yapı ve provenanslarını kurmak gayesi ile (mümkün olduğu takdirde) üretim yerlerine göre yapılabilir. Arşivlerin, efemerayı kurumun amacını ve kullanıcı beklentilerini dikkate alarak ve genelde müzelerin topladığı (paralar, kapı tokmakları, kapı kolları, rozetler, jetonlar, flamalar, giysiler, bardaklar, camlar, gözlükler, madalyalar ve nişanlar gibi) objeler dışındaki malzemeyi derlemesi gerekir.[44]

Koleksiyoncular ise, efemeranın fiziksel özelliklerine göre (cam negatif, fotoğraf, CD) ya da türe yönelik toplama eğilimi göstermektedir. Koleksiyoncuların efemera sınıflandırmalarındaki temel fark tamamen onların ilgi alanlarına ve mesleklerine göre şekillenmesidir ve burada söz konusu olan, efemeranın üretim yerlerine bakılmaksızın yazılı, basılı ve elektronik gibi fiziksel yapı ya da konuyu dikkate alan bir sınıflandırma yapılmasıdır.[45]

Konuya kütüphaneci bakış açısıyla bakan Chris Makepeace, efemeranın kütüphane malzemesinden farklı olduğunu söylemekte ve ayrı tutmaktadır. Kütüphaneler, arşivler, yerel yönetimler, dernekler, özel koleksiyoncular ve bireylerin ellerinde bulunan efemeranın farklı biçimde düzenlendiğinden söz etmektedir.[46]

Efemera, sosyal efemera (doğum, ölüm ilanları, parti/toplantı ve etkinlik davetiyeleri); eğitimsel efemera (diplomalar, sertifikalar teşekkür/takdir belgeleri); eğlence/gösteri efemerası (posterler, biletler, programlar) askeri, tıbbi ve kentsel efemera(, işe alma/askerlik belgeleri, reçeteler, prospektüsler); politik efemera (siyasi kampanyalar ile ilgili el ilanları, afişler, tamponlara yapıştırılan çıkartmalar); ticari efemera (makbuzlar, fişler, mönüler, ürün paketleri) olarak altı genel gruba

[43] Somer ve Keskin, **a.e.**, s.449.
[44] Somer ve Keskin, **a.e.**, s.452.
[45] Somer ve Keskin, **a.e.**, s.449.
[46] Makepeace, **a.g.e.**, s.10.

ayırılabileceği gibi efemerayı, fiziksel yapısına göre; görsel–işitsel, basılı, kartografik, çizgisel, yazılı ve elektronik olarak gruplamak da mümkündür.

Sonuç olarak denilebilir ki efemera, içerik, tür, fiziksel yapı ve üretim yerlerine göre ayrılabilmektedir. Ancak hangi gruplandırma yapılırsa yapılsın gruplar arasında örtüşme olması da muhtemeldir.[47] Ş. Nihal Somer ve İshak Keskin *Bir Bilgi Kaynağı Olarak Efemera ve Türleri* adlı makalede efemera türü belgelerin bir kısmını şu şekilde açıklamaktadırlar:

"Ajandalar, alındılar, alındı slipleri, ambalaj kağıtları, anı materyalleri, antetli (başlıklı) kağıtlar, askerlik celp evrakı, banka çekleri, banka dekontları, bardak altlıkları, basın bültenleri, başarı belgeleri, başvuru broşürleri, başvuru formları, beyannameler, bildiriler, biletler, bilgisayar çıktıları, bilgisayar programları, biniş kartları, broşürler (tatil, reklam, öğretici, eğitici, açıklayıcı vs.), bütçeler tahminleri, ciltlenmemiş notalar, çekler, çikolatalardan/sakızlardan çıkan kartlar, davetiyeler, dergiler, ders programları, dilekçeler, dövizler, duvar ilanları, duyurular, düğün davetiyeleri, ehliyetler (sürücü vs.), el ilanları (genellikle yeni bir ürün piyasaya çıkınca dağıtılan ve tek tarafı baskılı, genellikle resimsiz, bazen süsü olan üzerine mesaj yazılmış kağıt), emlak broşürleri, envanterler, etiketler (hava yolları ile ilgili bagaj kartları, çıkartmalar vs.), faturalar, fişler, fiyat etiketleri, fikstür listeleri, fotoğraflar, futbol kartları, garanti belgeleri, gazete nüshaları, genelgeler, gezi ilanları, giriş kartları, giriş biletleri, giriş kuralları, görevden alma ilanları, haritalar, hava raporları, hediye çekleri, hisse paylaşım sertifikaları, hisse senedi listeleri, hisse senetleri, hizmet bedelleri, ilanlar (elektrik direklerine yapıştırılan, çeşitli türde satışlara ait ilanlar da dahil), işe alım nitelik tanımları, iyi niyet kartları, kağıt bebekler, kağıt paralar, karneler, kartpostallar (resimli ve resimsiz), kartvizitler, kataloglar (satış vs. ile ilgili), kat planları (ev, ofis vs.), kibrit kutuları, kimlik kartları, kira kontratları, kitap ayraçları, kitap parçaları, kitapçıklar, kitap etiketleri (kime ait olduğunu bildiren), kitap listeleri, kocanlar (çeşitli amaçlar için kullanılan), kredi kartları, kuponlar, kupürler, kurallar (işyeri vb. yerlere girişler için), lisanslar, lokanta mönüleri, makbuzlar (türlü faaliyetlerde kullanılan), mecmualar, mektuplar, meyve sarılan ambalajlar, minyatürler, müzik materyallerine ait mahfazalar, noter senetleri, okul diplomaları, otel tarife kartları, otobüs biletleri, oy pusulaları, oyun kartları,

[47] Somer ve Keskin, **Bir Bilgi Kaynağı Olarak Efemera ve Türleri**, s.452-453.

pasaportlar, personel kartları (kimlik vs.), peşin alımlar için tanıtım materyalleri, piyango biletleri, posta kartları, posterler, programlar (turlu etkinliklerle ilgili), prospektüsler, puro kutuları, puro kutusu etiketleri, raporlar (yayınlanmış ve yayınlanmamış), doktor reçeteleri, rehberler, reklamlar (postayla gelen), reklam kartları (ticari firmaların), resimler (farklı türde), resmi açıklamalar/beyanlar, rezervasyon formları, rozetler, sakızlardan çıkan kartlar, secim yazıları, senetler, sertifikalar, sevgililer günü kartları, sevkiyat formları, sevk irsaliyeleri, sınav kopyaları, sigara paketleri, sigorta poliçeleri, sinema anı materyalleri, sinema biletleri, sinema gösterim saatleri çizelgeleri, sirkülerler, sipariş formları (türlü satın almalarla ilgili), sözleşmeler, spor loto kuponları, spor skor sonuçları, spor toto kuponları, süt şişesi kapakları, şirket raporları, şişe etiketleri, tahviller, takvimler, tanıtım broşürleri, tapu senetleri, tarifeler (tren, vapur gibi), taşımacılığa ait tarifeler, tayın karneleri (bazı şeylerin karne ile verildiği doneme ait), taziye kartları, tebrik kartları, telgraflar, tiyatro afişleri, tiyatro programları, toplantı gündemleri, toplantı tutanakları, üyelik kartları, üyelik formları, üyelik kocanları, üyelik kuralları, yarış giriş formları, yayınlar (5 sayfadan daha az),yemek tarifeleri, yol haritalarıdır."[48]

1.5. Efemera Bulunduran Yerler

Toplanması düşüncesi 17. yüzyıla kadar giden efemera, bu dönemde sadece koleksiyoncuların dikkatini çekmiş, gerek bilim insanlarının gerekse bilgi kurumlarının ilgisini çekmemiştir. Bu belgelerin bilimsel çalışmalara kaynak teşkil edebileceklerini ortaya koyan değerlerinin anlaşılması, onların derlenmesi konusunda çabaların geliştirilmesine neden olmuştur. Bu da hem efemeraya olan ilgiyi artırmış hem de buna paralel bir şekilde efemera bulunduran yerlerin artmasını sağlamıştır. Bunun sonucunda da başta kütüphaneler olmak üzere arşivler ve müzeler, bu belgeleri araştırmacılarının farklı nitelikte bilgi edinmelerine hizmet edebilmek adına dermelerine koymuşlardır. Bunun yanında bu yerlerdekilerden çok daha fazlası ya hobi ya da yatırım olarak bireyler tarafından toplanıp korunmaktadır. Bunların yanı sıra fonksiyonları nedeniyle bu belgeleri derleyen araştırma kurumlarından da söz etmek mümkündür.[49]

[48] Somer ve Keskin, **a.e**, s.452-453.
[49] Somer ve Keskin, **Efemera Bulunduran/Derleyen yerler: Bir Değerlendirme**, s.1074.

Efemera türü belgeler genel anlamda kurumlar ve kişiler tarafından üretilmektedir; ancak ne var ki bu belgeleri üreten kurum ve kişiler genellikle onların değerinin farkına varmamaktadır. Bu nedenle de efemera türü belgelerin bir kısmı örgüt faaliyeti içerisinde üretilmesine rağmen ilgili faaliyet dosyalarında değil de ayrı bir yerde depolanarak bilimsel araştırmalara kaynaklık etmeleri amacıyla araştırmacılara sunulmakta, diğer kısmı da bazen satılarak ekonomik kazanç elde etmek üzere başka kurum ve kişilerin bu belgeleri derlemesiyle oluşturulmaktadır.[50]

Efemera türü belgelerin fiziksel yapılarındaki büyük farklılıklar nedeniyle, hangi kurumların neler toplayacağını belirlemek ise, oldukça zordur. Obje ağırlıklı malzeme toplamaları, yani sağlayabileceği nesnelerin yapısındaki fiziksel vs. farklılığın daha belirgin olması müzeler için sınır çizmeyi kolaylaştırabilirken arşiv ve kütüphane kurumlarının sağlayabilecekleri efemera arasında kesin bir sınır belirlemek güçtür. Burada arşivlerin edinebileceği efemeranın, kurumsal bir fonksiyona bağlı olarak üretilmiş ve faaliyete bağlı bir dosyanın parçası olanlar dışında kalanlardan, yani bir koleksiyonun içinde arşive gelen ya da çeşitli beklenti ve ihtiyaçlara (ulusal, kurumsal ve araştırmacı vb.) yönelik olarak sahadan edinilen belgelerden oluşabileceği söylenebilmektedir.[51]

Efemera koleksiyonlarını barındıran yerlere bakıldığında bu yerlerin sınırlı olduğu görünmektedir. Bunlar şahıslar ve örgütler olarak iki başlık altında değerlendirilmektedir. Efemera bulunduran yerler:

1. Müzeler,
2. Kütüphaneler,
3. Arşivler,
4. Sivil toplum kuruluşları,
5. İşletmeler,
6. Koleksiyoncular,

[50] Somer ve Keskin, **a.e**, s.1083-1084.
[51] Somer ve Keskin, **Bir Bilgi Kaynağı Olarak Efemera ve Türleri**, s.454.

7. Kişiler olarak yedi başlık altında toplanmaktadır.[52]

1.5.1. Müzeler

Müze kavramı, Yunan mitolojisindeki 'Mouseion' kelimesinden gelmektedir. Temelinin toplama, biriktirme ve bir araya getirme gibi gibi eylemler sonucunda şekillendiğini belirtmek mümkündür.

"Müzeler Derneği'nin 1984 yılı Genel Kurul Toplantısı'nda kabul edilen müze tanımı ise şu şekildedir: Müze; toplayan, belgeleyen, muhafaza eden, sergileyen ve kamu yararına maddi deliller ortaya koyan, bunlara ilişkin bilgileri yorumlayan bir kurumdur."[53]

Onur Aziz Öztekin'e göre,

"Toplayıp / biriktirmek, bütün canlıların ortak özelliği olan temel bir etkinliktir. Tıpkı, hayvanların beslenme gereksinimlerini karşılama içgüdüsüyle yiyecek toplamaları / biriktirmeleri gibi insanoğlu da İlk Çağlardan itibaren az bulunanı, kutsal olanı, değişik ve güzel olanı toplamış / biriktirmiştir. Başlangıçta içgüdüsel olarak süregelen bu tavır, zamanla daha bilinçli, belli bir amaca yönelik ve sistemli bir toplama eylemine dönüşmüştür. Önce koleksiyonların, daha sonra da günümüz müzelerinin çekirdeğini oluşturmuştur."[54]

İnsanoğlu, tarihsel süreç içerisindeki bu birikimini kimi zaman kütüphanelerde, kimi zaman arşivlerde tutmuş, kimi zamanda müzelerde hem tutmuş hem de bunların sergilenmesini sağlamıştır.

---

[52] Somer ve Keskin, **Efemera Bulunduran/Derleyen yerler: Bir Değerlendirme**, s.1075.
[53] Alev Ayaokur, "Müzelerde Bilgi Yönetimi: Sadberk Hanım Müzesi Örneği" Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Bilgi ve Belge Yönetimi Anabilim Dalı, 2014, s.14.
[54] Onur Aziz Öztekin, "Müze Kavramı Ve Müze Yapılarının İç Mekanlarının İstanbul'dan Örneklerle İncelenmesi", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, Haliç Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü İç Mimarlık Anabilim Dalı, 2014, s.7.

Alev Ayaokur, müzelerin bilginin üretimi, idame ettirilmesi, düzenlenmesi ve yayılması ile birincil derecede ilişkili ve tıpkı kütüphaneler ve arşivler gibi dünyanın sosyal, entelektüel, sanatsal ve düşünsel kazanımlarının kanıtlarını ve sanat eserlerini; sağlama, koruma ve erişilir kılma gibi temel amaçları olan kültürel miras kurumları olduğunu belirterek müzelerin, koruma altına aldıkları, araştırdıkları ve topluma sundukları kültürel miras öğeleriyle temsil ettikleri yerel kültürün küresel ölçekte tanıtılmasını da sağladığını söylemektedir.[55]

Müzelerin temel fonksiyonları, arşivlere benzer şekilde, toplumsal faaliyetlere ilişkin nesne edinmek ve bunları sergilemek olduğundan genellikle efemera edinmezler. Ancak müzeleri de efemeraya sahip bilgi kurumları arasında saymak gerekir.[56] Çünkü efemera, biriktirilen/toplanan, tarihsel süreçteki sosyal, kültürel ve tarihi olaylara kanıt niteliğinde belgeler olarak varsayıldığından bu belgelerin de müzelerde bulunması/ sergilenmesi doğal görünmektedir. Bu bağlamda efemera, müzelerde bulunan materyallerden birisi olarak kabul edilmektedir. Türkiye'den efemera bulunduran müzelere örnek olarak; çeşitli karagöz efemerasını sergileyen Bursa'daki Karagöz Müzesi[57] ve Türk sinema tarihiyle ilgili afiş, fotoğraf gibi efemera türü belgeleri bünyesinde toplayan Adana Sinema Müzesi[58] gösterilebilir.

1.5.2. Kütüphaneler

"Kütüphane anlamında genellikle Batı dünyasında yaygın olarak kullanılan '*bibliothek*' kelimesinin aslı Eski Yunancadır ve *biblion* kitap, *theke* saklandığı yer demektir. Türkçedeki kütüphane ise, Farsça ve Arapça kökenli kutub (kitaplar) ve Farsça hane (ev)

[55] Ayaokur, **a.g.e.**,s.19.
[56] Somer ve Keskin, **Efemera Bulunduran/Derleyen yerler: Bir Değerlendirme**, s.1080.
[57] **Karagöz Müzesi**, (Çevrimiçi) http://www.bursa.bel.tr/karag-z-m-zesi/sayfa/178/ , 1 Haziran 2015.
[58] **Adana Sinema Müzesi**, (Çevrimiçi) http://www.adana-bld.gov.tr/proje-14.html , 1 Haziran 2015.

kelimelerinden türemiştir ve kitapların evi anlamına gelir. Her iki dilde de kütüphane terimi, kitapların saklandığı yer anlamında kullanılmaktadır."[59]

Kütüphane kurumu, oluşturulduğu tarihten bu yana bilgi kaynaklarının toplanıp koleksiyonların oluşturulduğu, saklandığı, hizmete sunulduğu, toplumun bilgi gereksinimini karşılama amacına sahip, odağında bilgi bulunan kültürel ve toplumsal bir kurumdur.[60]

Kütüphaneler efemeranın yoğun olarak bulunduğu kurumların başında gelmektedir. Günümüzdeki kütüphane koleksiyonları sadece kitaplar, süreli yayınlar ve el yazmalarından oluşmamaktadır. Fotoğraf, harita, gazete kupürü gibi efemera olarak kabul edebileceğimiz koleksiyonları bünyelerinde toplayan çok sayıda kütüphane bulunmaktadır. Bunlar arasında; bilhassa araştırma kütüphaneleri ve büyük ölçekli referans bölümüne sahip kütüphaneler, diğerlerine oranla, bu tür belgeleri daha bol miktarda bulundurmaktadırlar. Bu durum -halk kütüphaneleri dışında- hemen bütün kütüphaneler için de söz konusudur. Bilim kurumlarına ait kütüphaneler ile özel kütüphaneler de efemera türü belgelere sahip olan kütüphanelerin başında gelmektedir. Yerel çalışmaları desteklemek üzere bölüm oluşturmuş olan halk kütüphanelerinin büyük miktarlara ulaşan efemera koleksiyonlarını bünyelerinde bulundurma ihtimalinin oldukça fazla olduğu varsayılmaktadır. Bunların dışında kalan halk kütüphaneleri ise bünyelerinde ya hiç efemera bulundurmamakta ya da az miktarda bulundurmaktadır. Akademik kütüphanelerin de efemera koleksiyonlarına sahip oldukları görülmektedir. Buralarda bulunan koleksiyonlar bu kurumların faaliyetleri ile sınırlı olmaktadır. Araştırma enstitüleri ve bunlara ait kütüphaneler ve yine bunlara ait belge ve bilgi merkezleri de efemera koleksiyonlarını bünyelerinde bulundurmaktadır. Aynı şey firmalardaki kütüphaneler için de varsayılabilir; buralarda şirket ürünlerinin üzerindeki

[59] Elif Köklü, "Müze Arşiv ve Kütüphane Malzemesi", Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Bilgi ve Belge Yönetimi Anabilim Dalı, 2009, s.14-15.
[60] Bülent Yılmaz ve Hakan Aydın, "Bilgi Politikası Konusundaki Uluslararası Çalışmalarda Kütüphane Kurumuna Yaklaşım: Avrupa Birliği Lizbon Stratejisi ile Birleşmiş Milletler Dünya Bilgi Toplumu Zirvesi", **Bilgi Dünyası**, C.12, No: 1, 2011, s.47.

materyaller sadece broşür / sayfalar halinde ya da benzer tür formatta ve kitap şeklinde kaleme alınmamış biçimde bulunabilmektedir. [61]

Eski Bursa fotoğrafları, foto kartlar, çeşitli efemera belgeleri bulunduran Mümin Ceyhan Bursa Kültür Kaynakları Araştırma Kütüphanesi[62], Türk ve dünya mizahıyla ilgili efemerayı kütüphanesinde toplayan İzmir Neşe ve Karikatür Müzesi[63] ile Çankırı Dr. Rıfkı Kamil Urga Çankırı Araştırmaları Merkezi Arşiv Kütüphanesi[64] ile fotoğraflar, haritalar, planlar gibi efemera türü belgeleri bünyesinde bulunduran Vehbi Koç ve Ankara Araştırmaları Merkezi Arşivi ve Kütüphanesi (VEKAM)[65] ülkemizde efemera bulunduran kütüphanelere örnek olarak gösterilmektedir.

1.5.3. Arşivler

"Yunanca' daki 'arkheion' ve Latince 'deki 'archivum' dan gelen *arşiv terimi*, 'resmi daire, belediye sarayı' anlamlarına gelmektedir. Dolayısıyla bu terim, belli bir yönetim dairesine ait işlemi bitmiş resmi evrakın, düzenli bir şekilde bir araya toplanması ve bu yazılı belgelerin saklanıp, korunduğu yer anlamlarında da kullanılmıştır."[66]

Varlıkları yazının icadına kadar geriye götürülen arşivler, ister kamu olsun isterse özel hukuk gerçek ve tüzel kişilerinin ve bu kişilerin faaliyetlerini, kanuni haklarını

---

[61] Somer ve Keskin, **Efemera Bulunduran/Derleyen yerler: Bir Değerlendirme**, s.1078-1079.
[62] **Mümin Ceyhan Bursa Kültür Kaynakları Araştırma Kütüphanesi,** (Çevrimiçi) http://www.bursakutuphanesi.com/site/sayfa/hakkimizda**,** 1 Haziran 2015.
[63] **İzmir Neşe ve Karikatür Müzesi Kütüphanesi,** (Çevrimiçi) http://www.izmirneselimuze.com/hakkinda.php, 1 Haziran 2015.
[64] **Çankırı Dr. Rıfkı Kamil Urga Çankırı Araştırmaları Merkezi,** (Çevrimiçi) http://www.cankiri.bel.tr/sayfa-39/cankiri-belediyesi-dr-rifki-kamil-urga-cankiri-arastirmalari-merkezi.php, 1 Haziran 2015.
[65] **Vehbi Koç ve Ankara Araştırmaları Merkezi (VEKAM),** (Çevrimiçi) http://vekam.org.tr/index.php?dil=tr&page=kutuphane_amp_arsiv&state=koleksiyon, 1 Haziran 2015.
[66] Şenol Armağan, "Bir Değerlendirme: Cumhuriyet Döneminde Arşivciliğimiz ve Arşivcilik Eğitimi", **Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, C.1, No:12, 2011, s.21.

belgeleyen kurumlardır. Bu kurumlar, aynı zamanda geçmişin sosyal, ekonomik, politik, kültür hayatı ve teknolojik gelişimi ile ilgili bilgi kaynaklarının korundukları kurumlardır.[67]

Arşivcilik Terimleri Sözlüğü 'ne göre arşiv, "arşivlik değeri nedeniyle, yaratılmalarından sorumlu kişilerce, kendi kullanımları için, bunların işlevsel haleflerince veya arşivler tarafından, elenerek veya elenmeden saklanan, güncel olmayan evraklar"; "arşivlerin çoğaltımı, koruması ve yaygınlaştırılmasıyla yükümlü kuruluş"; "arşivlerin korunduğu ve kullanıma sunulduğu bina ya da bina bölümü "dür.[68]

Arşivler kültürel birer bellektirler ve temel insan gereksinimi için yaratılan ve saklanan bilgiden, erişim ve iletime kadar olan hizmet sürecinde, geçmişle somut bağlar kurmak amaçlarını taşırlar.[69] Efemeranın bu bağı sağlayan arşiv materyallerinden biri olduğu düşünüldüğünde arşivler, efemerayı çeşitli yollarla edinen ve bunları koruyan yerlerin başında gelmektedir. "Örneğin yerel düzeyde gerçekleştirilen birçok faaliyete ilişkin eylemlerin izlenmesi (çoğunlukla yerel yönetim arşivlerinde bulunan yerel plan özetleri, yollar, yerel parklardaki etkinliklerin bilgileri, eğitim kurumları ve imkânları, halka açık etkinlikler, gece eğitimi/dersleri, sigara içilmeyen yerleri bildiren posterler ve konsey toplantılarının tarihleri, açık alanlar, koruma alanlarının broşürleri ve seçimlerle ilgili resmi ilanlar gibi) efemera ile mümkün olmaktadır. Ulusal düzeyde hizmet veren arşivlerde de, içerik olarak farklı belgeler için, benzer bakış açıları geçerli olmaktadır."[70] Bunların kayıt ve arşiv birimleri broşürler, ilanlar ve satış posterleri gibi başka yerde fazla saklanmayan miktarda efemera içermektedir. Bu gibi arşivlerin efemera

[67] İshak Keskin, **Mezopotamya'da Arşivler ve Arşivcilik. Mezopotamya Ekseninde Eski Önasya'nın Arşivsel Düzenleme Sistemleri**, İstanbul: Çantay Kitabevi, 2007; İshak Keskin, "Mezopotamya ve Çevresinde Arşiv Uygulamaları", **Özsait Armağanı. Mehmet ve Nesrin Özsait Onuruna Sunulan Makaleler**, haz. Hamdi Şahin, Erkan Konyar ve Gürkan Ergin, Antalya: Suna – İnan Kıraç Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü, 2011, ss. 233-241; İshak Keskin ve Muhammet Hanefi Kutluoğlu, "Hellenistik Dönem Grek Arşivciliği Üzerine Bazı Notlar", **Osmanlı'nın İzinde Prof. Dr. Mehmet İpşirli Armağanı Cilt II**, haz. Feridun M. Emecen, İshak Keskin ve Ali Ahmetbeyoğlu, İstanbul, Timaş Yayınları, 2013, s. 177-204; İshak Keskin ve Muhammet Hanefi Kutluoğlu, "Eski Mısır Medeniyetinde Arşivcilik", **Prof. Dr. Erdoğan Merçil'e Armağan**, haz. Muharrem Kesik, Cihan Piyadeoğlu, Emine Uyumaz, Aydın Uslu, İstanbul: Bilgi Kültür Sanat, 2013, ss. 461-497.

[68] Armağan, **a.g.e.**, s.21.

[69] Köklü, **a.g.e.** ,s.13.

[70] Somer ve Keskin, **Efemera Bulunduran/Derleyen yerler: Bir Değerlendirme**, s.1076-1077.

bulundurmasındaki amaç; bölgeye, şehre ait yazılı, görsel veya işitsel; tarihi kültürel yönetimsel veya endüstriyel materyalleri toplamaktır.[71]

Arşivlerin efemera derlemesi çok eskilere dayanmamaktadır. Batılı örneklere bakıldığında, bu konudaki ilk girişimler, bu çabanın, arşivlerden çok kütüphaneler tarafından gerçekleştirildiğini göstermektedir. Çünkü arşivlerin -kurumlardan devredilen belgelerin teslim alınması şeklindeki- klasik belge edinme yöntemleri onların efemera koleksiyonu oluşturmalarının önünde önemli bir engel oluşturmuştur. Bu durum, tarihsel araştırmaların kültür tarihi alanına kayması ve bunun yeni kaynakları gerektirmesiyle değişmiştir. Böylelikle arşivler, klasik yöntemler yerine aynı zamanda araştırmacıların ihtiyaç duyacakları kaynakları da edinme yoluna gitmişlerdir. Araştırma konularının artması ve farklılaşması bu farklı araştırma konularını destekleyecek efemera gibi kaynakları edinmelerini gerektirmiştir. Arşivler de bu nedenle, gerek satın alma gerekse bağış yoluyla bu belgeleri edinme yoluna gitmişlerdir.[72]

Efemera türü belgeler çoğu zaman kurumsal bağı, fonksiyon ilişkisi ve üreteni, üretim tarihi belli olmayan belgelerdir. Bu da, bu tür belgelerin çoğunlukla sonradan derlendiğini ve geleneksel arşivcilik teorisinin bir gereği olarak arşiv birim ve kurumlarının doğrudan devir malzemesi olmadıklarını göstermektedir.[73] Bu nedenle arşivler, geleneksel yöntemlerle arşive devri söz konusu olmayan efemerayı bizzat arşivciler tarafından saha araştırması yoluyla edinmek durumunda kalmışlardır. Arşivcilere yüklenen bu yeni görev, efemera türü belgeler için artık önemli ölçüde anlamsızlaşan pasif devralma stratejisi yerine etkin bir belge derleme stratejisini de beraberinde getirmekte ve arşivcilere eskisine göre çok daha aktif bir sorumluluk yüklemektedir.[74] Kuşkusuz ki bu sorumluluk, toplumun bütün faaliyetlerine ilişkin dokümantasyonu bulundurma ve araştırma ihtiyaçlarını karşılama amaçlarıyla geliştirilmiştir.[75]

---

[71] Gülbün Baydur, "Yerel Araştırmalarda Arşivlerin Değeri", **Türk Kütüphaneciliği**, C. 17, No:3, 2000, s.266.
[72] Somer ve Keskin, **Efemera Bulunduran/Derleyen yerler: Bir Değerlendirme**, s.1077.
[73] Somer ve Keskin, **Bir Bilgi Kaynağı Olarak Efemera ve Türleri**, s.445.
[74] İshak Keskin ve Ş. Nihal Somer, "Efemera Koleksiyonu Oluşturmada Arşivcinin Rolü", **Prof. Dr. Gülbün Baydur'a Armağan**, Ankara, Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü, 2012, s.35.
[75] Somer ve Keskin, **Efemera Bulunduran/Derleyen yerler: Bir Değerlendirme**, s.1077

A Manual for Small Archives adlı eserde de efemeranın, önemli bir arşiv malzemesi olduğu ve efemeranın sağlanmasında aktif bir yaklaşım ortaya konularak, özellikli efemera fonları oluşturulması gerektiği savunulmaktadır. Bu amaçla "toplum mitingleriyle, politik ve sosyal toplantılarla, tiyatro ve diğer olaylarla ilgili yayınların ve broşürlerin kopyalarının" arşivlerin koleksiyonları arasına dâhil edilmesi ve "düzenli olarak yayınlanan bültenler, gazeteler ve diğer yayınların posta/adres listelerine" eklenmesi önerilmektedir.[76]

Efemerayı insanlık tarihinin kültürel hafızası olarak derleyip koruyan, düzenleyen ve erişime açan bilgi kurumları arasında yer alan arşivler için efemera, Türkiye'de henüz gereken ilgiyi ne yazık ki görememiştir.[77] Ülkemizde efemera bulunduran arşivlere örnek olarak; Ahmet Piriştina Kent Arşivi ve Müzesi (APİKAM)[78], Lami-i Çelebi Bursa Belgeliği[79], Çanakkale Kent Müzesi ve Arşivi[80] ve Çorum Belediyesi Kent Arşivi[81] verilebilir.

1.5.4. İşletmeler

Olcay Bige Aşkun işletmeyi; "kişilerin ve toplumsal kurumların istek ve ihtiyaçlarını karşılamak, maddi ve manevi sürekli kazanç elde etmek amacıyla, doğal ve fiziki kaynaklar, işgücü, sermaye ve örgüt adlı dört ana üretim faktörünü sistemli bir şekilde bir araya getirerek mal ve hizmet üreten, pazarlayan, teknik, iktisadi, hukuki ve toplumsal birimler" olarak tanımlamaktadır.[82]

İşletmeler, efemera koleksiyonları için diğer yerler arasında bulunmaktadır. Örneğin, bir emlakçının materyallerinden oluşan bir koleksiyon sadece firmanın

---

[76] Coles, **a.g.e**, s.148.
[77] Somer ve Keskin, **Bir Bilgi Kaynağı Olarak Efemera ve Türleri**, s.445.
[78] **Ahmet Piriştina Kent Arşivi ve Müzesi**, (Çevrimiçi) http://www.apikam.org.tr/Bagimsiz/apikamda-ne-var, 1 Haziran 2015.
[79] **Lami-i Çelebi Bursa Belgeliği**, (Çevrimiçi) http://kutuphaneler.bursa.bel.tr/kutuphanelerimiz/setbasi-kutuphanesi/bolumlerimiz/lami-i-celebi-bursa-belgeligi, 1 Haziran 2015.
[80] **Çanakkale Kent Müzesi ve Arşivi**, (Çevrimiçi) http://www.canakkale.bel.tr/icerik/2030/ canakkale-kent-muzesi-ve-arsivi/ , 1 Haziran 2015.
[81] **Çorum Belediyesi Kent Arşivi**, (Çevrimiçi) http://kentarsivi.corum.bel.tr/KentArsivi.aspx, 1 Haziran 2015.
[82] Olcay Bige Aşkun,"İşletmelerde Biçimsel Örgüt Yapısı Olarak Bürokrasi Kavramı, Tarihsel Gelişimi Ve Çağcıl Yorumu İle Bir Turizm İşletmesinde Uygulama", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, 1997, s.2.

işlemlerine ilişkin malzemeyi değil, firmanın elinde bulundurduğu belirli bir alan ve bölgedeki mülklerin ilanını ve reklâmını yapmak için üretilen broşürler, ücretsiz gazete gibi belgeleri ve kopyasını da içermektedir. Üstelik emlakçıya ait bu belgelerin başka bir yerde bulunması ihtimali de oldukça zayıftır. Aynı durum basımevleri gibi yerler için de geçerlidir. Kitap gibi ürünlerin tanıtımı için hazırlanan afiş, broşür, ilan gibi belgeler yayınevinin faaliyetleriyle ortaya çıkan efemeraya örnek olarak gösterilebilir.[83]

1.5.5. Sivil Toplum Kuruluşları

Sivil Toplum Kuruluşları (STK), sosyal hayat içinde devlet otoritesine bağımlı olmayan özerk bir yapıya sahip; gönüllük esası üzerine kurulup kendi iradesi ile bir araya gelen; iradelerince oluşturulmuş belli kurallara ve yasal düzene bağlı olarak ortaya çıkan; yeni, farklı bir güç ve denge kuruluşlarıdır.[84]

Sivil toplum kuruluşlarını oluşturan vakıflar, dernekler, sendikalar ve kulüpler de, kurumsal kayıtların yanı sıra saklamaları gereken efemera üretmektedirler. Bunlar tarafından üretilen efemera; üyelere gönderilen sirkülerler, broşür kopyaları, programlar, gazeteler ve tek sayfalık haber kâğıtları/broşürleri, üyelik kartları, toplantı ve miting ilanları gibi faaliyetlere ilişkin bilgileri bulundurmaktadır. Örneğin bir derneğin kayıtları yalnızca derneğin yönetim kurulu tutanaklarını değil aynı zamanda çeşitli bölüm kurullarının tutanaklarını, yönetmeliklerini, toplantı takvimlerini, bilânçolarını, davetlerini, haber kâğıtlarını ve gazete kupürlerini de içerebilmektedir. Bu tür belgeler kuruluşların tarihi araştırılırken resmi belgelere ek olarak kurumsal faaliyetlerle ilgili daha farklı bilgiler de vermektedir. Bu kuruluşlardan olan filateli dernekleri Türkiye Filateli Dernekleri Federasyonu altında örgütlenerek pul koleksiyonu/koleksiyonculuğu konusunda birçok şehirde çalışmalar yürütmektedir.[85]

---

[83] Somer ve Keskin, **Efemera Bulunduran/Derleyen yerler: Bir Değerlendirme**, s.1080-1081.
[84] Nermin Yalçın**,** "Sivil Toplum Kuruluşları Ve Yoksulluk", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Aydın, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Ana Bilim Dalı,2008,s.42.
[85] Somer ve Keskin, **Efemera Bulunduran/Derleyen yerler: Bir Değerlendirme**, s.1081.

1.5.6. Koleksiyoncular

Koleksiyonculuk, "Bazı genel özellikleri temel alarak, bir araya getirilen belgelerin yapay/suni birikimi" ya da "Özel şahıs ve kuruluş tarafından oluşturulan arşiv gruplaması" olarak tanımlamaktadır.[86] Koleksiyoncular, pullar, kartpostallar veya sinema-tiyatro posterleri gibi malzemeyi toplayarak önemli ve değerli koleksiyonlar oluşturmaktadırlar. Bu koleksiyonlardan bazıları oldukça farklı ve hacimleri geniş belgeleri barındırmaktadırlar. Genelde bir kişi ilgilendiği bir konuda ya da türde materyal toplamaktadır. Bu da hemen her tür efemeranın koleksiyoncuların elinde bulunabileceğini göstermektedir. Bu nedenle artık insanlar bu tür belgelerin sadece bilgisel ve belgesel öneme sahip olmadıklarının aynı zamanda maddi değerinin de olduğunun farkına vararak gittikçe artan bir şekilde posterler, tren biletleri, anı peçeteleri, sigara kartları gibi belgeler toplamaktadırlar. [87]

Telefon kartı koleksiyonu yapan İzzet Kırbaş; Bozcaada ile ilgili harita, fotoğraf, gravür, kartpostal toplayan M. Hakan Gürenay; ekslibris koleksiyonu yapan Hasip Pektaş; mektuptan fotoğrafa, fotoğraftan peçeteye kadar on binin üzerinde imzalı belge koleksiyonuna sahip Haluk Oral; uçak biletleri, uçak biniş kartları, valiz ve bagaj etiketleri biriktiren Hülya Aslantaş; Devlet tarafından bugüne kadar basılmış piyango biletlerini eksizsiz bir şekilde toplayıp otuz bine yakın bilete sahip bulunan Doğan Güral; Fenerbahçe Spor Kulübü ve Türkçe Tango türü şarkı söyleyen sanatçılarla ilgili efemera toplayan Erdener Koyutürk; iskambil oyunlarında bulunan joker kartlarını toplayan sinema oyuncusu İzzet Günay, sahaf Burçak Evren; fotoğraf, kartpostal, bilet başta olmak üzere pek çok türdeki efemerayı toplayan R. Sertaç Kayserilioğlu[88] gibi kişiler Türkiye'deki önemli koleksiyoncular arasında bulunmaktadır.

---

[86] İrem Konukcu, "Özel Koleksiyonların Müzelere Dönüştürülmesi", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat ve Tasarım Anasanat Dalı Müzecilik Programı, 2007, s.6.
[87] Somer ve Keskin, **Efemera Bulunduran/Derleyen yerler: Bir Değerlendirme**, s.1082.
[88] Şerif Antepli ve Ömer Serkan Bakır, **İstanbul'un 100 Koleksiyoneri**, İstanbul, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür A.Ş. Yayınları, 2011.

1.5.7. Kişiler

Kişiler de efemera bulunduranlar arasında yer almaktadır. Efemera toplayan kişiler için, efemeranın araştırma değerinden çok, merak duygusu ve koleksiyon oluşturma arzusu ön plandadır.[89]

Kişilerin faaliyetleri sırasında oluşan pek çok belge aslında bir efemera olarak değerlendirilmektedir. Örneğin su ve elektrik faturaları, bilgilendirici ve tanıtıcı broşürler, banka dekontları, fişler, maaş bordroları, okul karneleri (ve eğitim-öğretim hayatıyla ilgili diğer belgeler), tiyatro programları, kartvizitler, posterler, afişler ya da davetiyelere kadar hepsi efemeradır. Ancak kişiler genellikle ellerinde bulunan efemeranın bilgisel, belgesel ve maddi değerinin farkında olmamaktadır. Kişiler bu efemerayı çoğunlukla çöp olarak değerlendirmekte ve ellerinde tutmaya değer görmemektedirler.[90] Oysa satış broşürleri, turistik broşürler, sanat gösterilerinin posterleri, siyasi posterler gibi efemera türü belgelerin zaman geçtikçe değerleri artmaktadır.[91]

[89] Makepeace, **a.g.e.**, s.33.
[90] Somer ve Keskin, **Efemera Bulunduran/Derleyen yerler: Bir Değerlendirme**, s.1082-1083.
[91] Baydur, **a.g.e.**, s.266.

2. BÖLÜM

İSTANBUL'DA BÜNYESİNDE EFEMERA BARINDIRAN MÜZELER

Çalışmanın bu bölümünde İstanbul'da bünyesinde efemera türü belgeleri barındıran müzelerin, bünyesinde ne tür efemera bulundurduklarına, bulundurdukları efemerayı nasıl derlediklerine, nasıl tanımladıklarına, erişimi ve korunması konusunda ne tür yöntemler kullandıklarına değinilmiştir. Bunun yanında efemera barındıran bu yerler hakkında tanıtıcı bilgiler verilerek kurumların bünyelerinde ne tür efemera toplayacakları konusunda bir ön bilgi verilmeye çalışılmıştır. Müzeler hakkındaki bilgiler -varsa- kurumlara ait internet sitelerinden veya -yoksa- kitap, makale gibi diğer araştırma kaynaklarından elde edilmiştir. Çalışmadaki bilgiler önceden hazırlanmış soruların kurum yetkililerine görüşmeler yoluyla sorulması yöntemiyle edinilmiştir. (Bkz. EK-1 ve EK-2)

2.1.YAHYA KEMAL ENSTİTÜSÜ VE MÜZESİ

2.1.1.Yahya Kemal Enstitüsü ve Müzesi Hakkında Bilgiler

İstanbul şairi olarak bilinen Yahya Kemal'in 1 Kasım 1958 tarihinde vefatı üzerine, İstanbul Fetih Cemiyeti'nin 07.11.1959 günkü toplantısında Nihad Sami Banarlı'nın teklifiyle bir Yahya Kemal Enstitüsü kurulmasına karar verilmiştir. Enstitü, alınan kararla Yahya Kemal'in hayatı, şahsiyeti, fikirleri, sanatı, eser ve tesirleri üzerinde çalışmalar yapmak, bir Yahya Kemal monografisi hazırlamak, Yahya Kemal Enstitüsü Mecmuası neşretmek, şairin süreli yayınlarda neşredilmiş bulunan şiirleri ve nesir yazıları, notlarını toplamak, kitaplaştırmak ve el yazıları ile özel eşyalarını toplamak ve bir Yahya Kemal Müzesi kurulması gibi amaçlarla çalışmalara başlamış ve Yahya Kemal Enstitüsü bunları gerçekleştirmiştir. Enstitü, ayrıca sağlığında kitap halinde hiçbir eseri yayınlanmayan Yahya Kemal'in yazı ve notlarını 12 kitap hâlinde yayımlamıştır. Bunun yanında Yahya Kemal Enstitüsü Mecmuası'nı yayımlamış, Yahya Kemal hakkında Nihad Sami Banarlı'nın

yazılarından oluşan iki kitabı neşretmiş, Yahya Kemal monografisini ve hakkında yazılanların büyük bir kısmını kitaplaştırmıştır. Yine aynı tarihte Yahya Kemal Müzesi kurularak şairin özel eşyaları, el yazısı notları, kitapları, çeşitli hatıra resimleri ziyaretçilere açılmıştır.[92]

2.1.2. Yahya Kemal Enstitüsü ve Müzesinde Bulunan Efemera

Koleksiyonun Oluşumu ve Önemi: Yahya Kemal Enstitüsü ve Müzesi, 1959'dan beri Yahya Kemal'e ait efemera türü belgeleri bünyesinde bulundurmaktadır. Koleksiyondaki efemera türü belgeler, Yahya Kemal'in kardeşi Reşat Beyatlı'dan satın alınmıştır. Yahya Kemal Enstitüsü ve Müzesinin bunları toplanmasının sebebi, kurumun kuruluş amacına yönelik olarak Yahya Kemal'e ait bu türden belgeleri toplayarak kitaplaştırmak ve bunları kurulan müzede sergilemektir.[93] Bu tür belgeler, Yahya Kemal hakkında bugüne kadar yayınlanmış ve gelecekte de yayınlanması planlanan kitapların kaynağını teşkil etmektedir.[94] Ayrıca bu belgeler, Yahya Kemal hakkında eşsiz bir biyografik bilgi kaynağı olma özelliği taşımaktadır. Bu sebeple Yahya Kemal ile ilgili her tür belgenin toplanması bir anlamda Yahya Kemal Enstitüsü ve Müzesinin belge toplama politikasını oluşturmaktadır. Az da olsa bir bütçesi olan kurum, elinde bulunan efemeranın takas veya satışını yapmamakta sadece sergilenmesi kaydıyla başvuru yapan kurumlara ödünç vermektedir.

Düzenleme ve Tanımlama: Efemera türü belgeler, Yahya Kemal Enstitüsü ve Müzesine dağınık bir şekilde gelmiş, düzenlemesi ve tanımlanması yapılmış ayrıca içerikleri tespit edilmiştir. Düzenleme arşivden ziyade müzecilik kuralları gereği sergileme amacıyla yapılmıştır. Kurumdaki efemeranın tür bazında

[92] **Yahya Kemal Enstitüsü ve Müzesi**, (Çevrimiçi) http://www.istanbulfetihcemiyeti.org.tr/tr/yahya-kemal-enstitusu-ve-muzesi-_d46.html , 24 Aralık 2014.
[93] Yahya Kemal Müzesi Görevlisi Aydın Yüksel ile 30.12.2014 tarihinde yapılan görüşme.
[94] Neslihan Aracı, "İstanbul'daki Bilgi Ve Belge Merkezleri'nde Bulunan Şahıs Arşivleri Üzerine Bir İnceleme", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Bilgi Ve Belge Yönetimi Anabilim Dalı, 2010, s.154.

sergilenmesi tercih edilmiştir. Düzenleme ve tanımlama çalışmaları Yahya Kemal Enstitüsü ve Müzesinde çalışan görevliler tarafından tamamlanmıştır.

Koruma: Kurumdaki efemera türü belgeler, sergilenmeleri için gerekli önlemlerin alındığı cam stantlarda korunmaktadırlar.

Erişim: Yahya Kemal Enstitüsü ve Müzesi, Yahya Kemal'e ait bütün hakları da belgelerle birlikte satın aldığından kişisel hakların zedelenmesi gibi bir olumsuzluğa sebebiyet vermemektedir. Bunun yanında herhangi bir kısıtlama olmaksızın her tür kullanıcı ve araştırmacı önceden izin alıp kuruma giderek efemera türü belgeleri inceleyebilmektedir. Araştırmalar için, müze kataloğu dışında bir araştırma aracı bulunmamakla birlikte araştırmaya açılmak üzere küçük bir kütüphane oluşturmak için çalışmalar devam etmektedir.[95]

Efemera Türleri: Yahya Kemal Enstitüsü ve Müzesindeki efemera; Yahya Kemal'in gittiği şehirlerden aldığı kartpostallar, mektup zarfları, çeşitli tarihlerde alınmış pasaportlar, diplomalar ve Yahya Kemal'in nüfus cüzdanından oluşmaktadır. Bunun dışında; Nihat Sami Banarlı'ya ait Yüksek Öğretmen Okulu diploması, fotoğraflar, basın kartları ve Nihat Sami Banarlı'nın askerliğini bitirdiğine dair verilen tezkerede Yahya Kemal Enstitüsü ve Müzesinde bulunan efemera sayılabilecek belgelerdir.

2.2. TÜRKER İNANOĞLU VAKFI (TÜRVAK) SİNEMA TİYATRO MÜZESİ VE SANAT KİTAPLIĞI

2.2.1. Türker İnanoğlu Vakfı (TÜRVAK) Sinema- Tiyatro Müzesi ve Sanat Kitaplığı Hakkında Bilgiler

Türk sinema ve televizyon sektörlerinde her zaman gerçekleştirdiği ilklerle adını duyuran "Bay Sinema" lakabıyla anılan Türker İnanoğlu, 1957 yılından bu yana Türk Sineması'nda film yönetmenliği ve gösteri merkezi sahibi olarak 55 yıldır sanatla iç içe yaşamaktadır. Bugüne kadar 280 adet sinema filmi ve 12.000 saatin üzerinde TV

[95] Yahya Kemal Müzesi Görevlisi Aydın Yüksel ile 30.12.2014 tarihinde yapılan görüşme.

programları ve TV dizileri hazırlamıştır. İnanoğlu, TÜRVAK Sinema-Tiyatro Müzesi ve Sanat Kitaplığını, 1997 yılında kurduğu TÜRVAK bünyesinde 'Türkiye'nin ilk ve tek sinema müzesi' olarak 2001 yılında Kavacık' ta kurmuş, 2010'da da Beyoğlu'na taşımıştır. TÜRVAK Sinema-Tiyatro Müzesi ve Sanat Kitaplığı, 2011 Ocak ayında yeni binasının kapılarını ziyaretçilere açmıştır. Türker İnanoğlu'nun, bu müzeyi kurmasındaki en büyük emeli yıllarca emek verdiği kariyeriyle ilgili sonsuza kadar adını yaşatacak bir imza bırakmak istemesidir. Bu nedenle Türk Sineması'nın geçmişine ait belge, bilgi, fotoğraf, afiş, cihaz ve filmleri bir müze ve kitaplık çatısı altında toplayarak bu muhteşem arşivi gelecek nesillere aktarmayı amaçlamıştır. Müze koleksiyonunun temelleri Türker İnanoğlu'nun sinema kariyeri boyunca biriktirdiği ve bir araya getirdiği ERLER FİLM arşiviyle atılmış. Bunun yanı sıra gazetelere ilan verilerek, filmciler, sinemacılar, özel koleksiyoncular, eski filmci ve sinemacı aileler ve tiyatrocular ile sinemayla ilgilenen herkese çağrıda bulunulmuş, Türk Sineması'nın kuruluşundan bugüne kadar çekilen Türk filmlerine ait afiş, fotoğraf, el ilanı, lobi, broşür, reklam malzemesi, senaryo ve sinemayla ilgili kitap ve dergilerin alınacağı duyurulmuştur. Müzenin kuruluş aşamasında, Türker İnanoğlu yıllarca biriktirdiği kişisel doküman ve malzeme arşivinin yanı sıra; en büyük desteği, İnanoğlu'nun sanatçı dostları ve SİNE-SEN (Sinema Emekçileri Sendikası)'den almıştır.[96]Türker İnanoğlu, Sinema Müzesini kurarken tiyatro kökenli sanatçılardan çok destek görmüştür. Bu yüzden Türk tiyatrosuna borcunu ödemek için hemen hazırlıklara başlamış ve 2001 yılında Tiyatro Müzesini de açmıştır.[97]

2.2.2. Türker İnanoğlu Vakfı (TÜRVAK) Sinema – Tiyatro Müzesi ve Sanat Kitaplığında Bulunan Efemera

Koleksiyonun Oluşumu ve Önemi: Türker İnanoğlu Vakfı (TÜRVAK) Sinema - Tiyatro Müzesi ve Sanat Kitaplığındaki efemera türü belgeler, bağış ve Türker İnanoğlu'nun bizzat çeşitli müzayedelerden satın alarak arşive kazandırdığı belgelerden oluşmaktadır. TÜRVAK Müzesi; Türk sineması ve tiyatrosuyla ilgili her

[96] **Sinema - Televizyon Müzesi**, (Çevrimiçi) http://www.turvak.com.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=282&Itemid=235 , 23 Ocak 2015.
[97] **Tiyatro Müzesi**, (Çevrimiçi) http://www.turvak.com.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=283&Itemid=236 , 23 Ocak 2015.

tür belgeyi korumak, sergilemek ve ilgilenen herkese sunmak gibi amaçlarla efemera türü belgeleri 2001'den beri bünyesinde barındırmaktadır. Bu belgeler vasıtasıyla da başlangıcından bugüne Türk sineması ve tiyatrosunun geçirdiği tarihsel süreç ve değişimler gözlemlenebilmekte ve Türk sineması ve tiyatrosu hakkında bilgi sahibi olunabilmektedir. TÜRVAK Müzesinin efemera türü belgelerin toplanması, düzenlenmesi, erişime açılıp saklanması hususlarında bütçesi bulunmaktadır. Müze, efemeranın satış, takas ya da bağışını yapmamaktadır.

Düzenleme ve Tanımlama: Sinema - Tiyatro Müzesine dağınık olarak gelen efemera türü belgeler düzenlenirken öncelikle tür bazında bir ayrım yapılmakta sonrasında her bir efemeraya dolap-raf numarası verilmekte ve örneğin bu bir film afişiyse filmin baş harfine göre sıralanmaktadır. Tanımlama ise; materyalin türü, başlığı, tarihi, elde edilme yöntemi, kimden/nereden hangi tarihte geldiği, el yapımı mı basılı mı, orijinal mi kopya mı olduğu gibi bilgiler elde edilerek yapılmaktadır. Düzenleme ve tanımlama işlemleri arşiv ve müze sorumluları tarafından gerçekleştirilmektedir.

Koruma: Sinema - Tiyatro Müzesinde iki tür koruma önlemi bulunmaktadır. İlki Sinema - Tiyatro Müzesinde sergilenen belgeler içindir. Bunlar sergilenmek amacıyla cam stantlarda muhafaza edilmektedir. İkincisi ise sergilenmeyen materyallerdir ki bunlar da müzenin koruma için gerekli tüm şartlar (nem, yangın, doğal afet, haşere gibi etkenler için alınan tüm önlemler) oluşturulan deposunda metal çekmeceler ve metal dolaplardaki raflarda –afiş türü materyaller için özel çekmecelerde- muhafaza edilmektedir.

Erişim: TÜRVAK Sinema - Tiyatro Müzesinde efemera türü belgelere erişimde kolaylık sağlayan çevrimiçi de erişilebilinen bir katalog bulunmaktadır. Araştırmacılar, önceden izin almak kaydıyla TÜRVAK Sinema - Tiyatro Müzesi ve Sanat Kitaplığına giderek burada bulunan efemeradan yararlanabilmektedir. Her

türden araştırmacıya açık olan kurumda kişisel mahremiyet içeren bazı belgeler[98] ve telif hakları sebebiyle kamuya açılamayan belgelere erişim kısıtlaması bulunmakta bunlar dışındaki belgeler için herhangi bir kısıtlama söz konusu değildir.

Efemera Türleri: Türker İnanoğlu Vakfı (TÜRVAK) Sinema - Tiyatro Müzesi ve Sanat Kitaplığındaki efemera türü belgeler; sinema biletleri, sinemanın Beyoğlu'nda icra edildiği günden itibaren belgeler, birçok sinema salonunun kuruluş belgeleri ve fotoğrafları, çeşitli oyunculara ait kimlikler, pasaportlar, evlilik cüzdanları, fotoğraflar, sigorta belgeleri, film anlaşmaları, sözleşmeler, senaryolar, film şirketleri arasındaki yazışmalar, mektuplar, sinema fiyat tarifeleri, film çekimleri için gerekli izinlerin verildiğine dair belgeler, sinemayla ilgili gazete kupürleri, Osmanlı Türkçesi ve Türkçe yazılı el ilanları, İstanbul Şehir Tiyatroları'nın imzalı maaş bordroları, tiyatro biletleri ve afişler, Afişçi Şeref'in orijinal baskı afişleri, Mengü Ertel afişleri, Muhsin Ertuğrul'un eşine ve Beklan Algan'a yazmış olduğu vasiyetler ve yine Muhsin Ertuğrul'un ilk eşi Neyyire Ertuğrul ile ikinci eşi Handan Uran Ertuğrul'un fotoğrafları, Muhsin Ertuğrul'a ait kartvizitler, üyelik kartları, ehliyeti, Darülbedayi 'den, şehir tiyatrolarına ve devlet tiyatrolarına kadar Türk tiyatrosunun ödenekli ödeneksiz tüm tiyatro topluluklarının oyun afişleri, el ilanları ve fotoğrafları, oyun bilgilerinin bulunduğu listeler, tiyatroların Osmanlı Türkçesi ile yazılmış tanıtım broşürleri, oyunlara ait fotoğraflar, Erler Film'e ait afişler, set fotoğrafları, Türker İnanoğlu ile ilgili gazete kupürlerinden oluşmaktadır.

Türker İnanoğlu Vakfı (TÜRVAK) Sinema - Tiyatro Müzesi ve Sanat Kitaplığında ayrıca SİNE-SEN tarafından bağışlanan Naki Turan Tekinsav'a ait Türk ve Dünya sinemasıyla ilgili yazılı dokümanlar, sinema oyuncularına ait imzalı fotoğraflar, çeşitli mektuplar gibi çok sayıda efemera türü belge bulunmaktadır. [99]

[98] Bireylerin kendilerine ait ve kamudan gizli kalmasını istedikleri bilgileri içeren belgelerdir. Bunlar bir mektup olabileceği gibi bir fotoğraf ya da özel bir belge de olabilir.
[99] TÜRVAK Sinema-Tiyatro Müzesi Kütüphane ve Arşiv Sorumlusu Gamze Saltıkalp ile 22.01.2015 tarihinde yapılan görüşme.

2.3. GALATASARAY MÜZESİ (GALATASARAY ÜNİVERSİTESİ KÜLTÜR VE SANAT MERKEZİ)

2.3.1. Galatasaray Müzesi (Galatasaray Üniversitesi Kültür ve Sanat Merkezi) Hakkında Bilgiler

Galatasaray Üniversitesi Kültür ve Sanat Merkezi, nüvesini 1915 yılında Ali Sami Yen tarafından kurulan Galatasaray Müzesinden almaktadır. Ali Sami Yen'in 1915 yılında Kalamış'taki kulüp lokalinde oluşturduğu; Türkiye'nin ilk spor müzesi niteliğini taşıyan müzede o zamana kadar kazanılan kupalar ile denizcilik malzemeleri sergilenmekteydi. Savaş sonrasında bu müze binasına İngilizlerin el koyması üzerine Ali Sami Yen, müzedeki tüm malzemeyi o zamanki lise müdürü Salih Arif Bey'e teslim etmiştir. Böylece Galatasaray Müzesi, uzun yıllar içinde yer alacağı lisedeki yerine taşınmıştır. 6 Aralık 2009 tarihinden bu yana ise müze, lisenin karşısındaki tarihi Postane binasında Galatasaray Üniversitesi Kültür ve Sanat Merkezi adıyla ziyarete açılmıştır. Merkezde, Galatasaray Spor Kulübünün kuruluşundan bugüne hikâyesi, Galatasaray Lisesinin kuruluşundan bugüne öyküsü; öğrencilerin üniformaları, derslerde kullandığı aletler gibi pek çok nesne ve fotoğraf, 1905'den bu yana kazanılan kupalardan bir kısmı, Metin Oktay'ın forması ve birçok fotoğraf ve spor nesnesi bulunmaktadır. Ayrıca Atatürk'ün Galatasaray Lisesi'ni ziyaret ettiğinde kahve içtiği fincandan, imzalı fotoğrafına, 2000 yılında kazanılan UEFA Kupası'ndan ve Süper Kupa'ya kadar Galatasaray Lisesi ve Kulüp tarihinden önemli belgeler ve nesneler bulunmaktadır.[100]

2.3.2. Galatasaray Müzesinde (Galatasaray Üniversitesi Kültür ve Sanat Merkezi) Bulunan Efemera

Koleksiyonun Oluşumu ve Önemi: Galatasaray Müzesine kurulduğu tarih olan 1915'ten itibaren efemera türü belgeler gelmektedir. Bu belgeler çoğunlukla bağış, az sayıda da müzayedelerden satın alınma yoluyla müze bünyesine dâhil

[100] **Galatasaray Müzesi**, (Çevrimiçi) http://www.istanbul.net.tr/istanbul-Rehberi/istanbul-muzeleri/galatasaray-muzesi/121/4 , 28 Ocak 2015.

edilmektedir. Kurum, efemera türü belgeleri, bazı kurumsal etkinlikler sırasında sergilenmesi, Galatasaray Üniversitesinin tarihine kaynaklık edecek bir arşiv oluşturulması ve bu konularda araştırma yapacaklar için araştırma alanlarına ilişkin kaynak değeri taşıyan önemli bir koleksiyon oluşturulması amacıyla toplanmaktadır. Kurumun bu tür belgelerin toplanması ve düzenlemesi hususlarında ayrı bir bütçesi bulunmamakta bunun yanında kurum, bunlar için herhangi bir destek de almamaktadır. Ayrıca bunların bağış, takas veya satışı da yapılmamaktadır.

Düzenleme ve Tanımlama: Müzedeki efemera türü belgelerin düzenleme ve tanımlaması yapılmaktadır. Müzeye dağınık olarak gelen efemeranın her birine geliş sırasına göre bir envanter numarası verilmekte ve bunlar türlerine göre tasnif edilmektedir. Envanter numarası, malzemenin türü, malzemenin adı, tanımı, dili, edinim bilgileri, nerden/hangi kaynaktan geldiği, kapsadığı tarih gibi bilgiler elektronik envanter sistemine kaydedilerek de tanımlama işlemi gerçekleştirilmektedir.

Koruma: Galatasaray Müzesindeki efemera türü belgeler, koruma için gerekli şartlar oluşturulan müze deposunda asitsiz kutularda ve asitsiz kâğıtların arasında saklanmaktadır.

Erişim: Müzedeki efemera türü belgelere erişim için Galatasaray Üniversitesinden yazılı izin almak gerekmektedir. Bu izni alan herkes Galatasaray Müzesindeki efemeraya erişebilmektedir. Eğer belgeler bağış yoluyla geldiyse bağışlayandan kullanım için gerekli izinler alınmakta ve bağışlayan kişi izin verdiyse bu belgeler erişime açılmaktadır. Müzede efemeraya erişimde kolaylık sağlayan ve kurum içinden erişilebilen çevrimiçi bir katalog bulunmaktadır.

Efemera Türleri: Mekteb-i Sultani öğrencilerine ait kimlik kartları, nüfus tezkiresi suretleri, fotoğrafları, (Fransızca, Rumca, Ermenice) diplomalar, (Osmanlı Türkçesi, Fransızca) başarı belgeleri, mektupları (bunlar içinde Çanakkale'de şehit düşen öğrencilerin de mektupları bulunmaktadır.) Mekteb-i Sultani' de görev yapan öğretmenlere ait fotoğraflar, mektuplar, Mekteb-i Sultani talimatnamesi (Osmanlı Türkçesi, Ermenice, Rumca), Atatürk'ün Mekteb-i Sultani ziyaretiyle ilgili

fotoğraflar, Galatasaray Spor Kulübüne ait tescil belgeleri, posterler, afişler, yazışmalar Galatasaray Spor Kulübü sporcularına ait fotoğraflar, spor karşılaşmalarında çekilmiş fotoğraflar, kulüp ve Galatasaray Lisesi ile ilgili gazete haberleri ve kupürleri Galatasaray Müzesinde (Galatasaray Üniversitesi Kültür Ve Sanat Merkezi) bulunan efemera türü belgelerin başlıcalarıdır.[101]

2.4. CUMHURİYET EĞİTİM MÜZESİNDE BULUNAN EFEMERA

2.4.1. Cumhuriyet Eğitim Müzesi Hakkında Bilgiler

Günümüzde Sultanahmet Endüstri Meslek Lisesi bahçesindeki Tarihi Kılıçhane binasında bulunan Cumhuriyet Eğitim Müzesi, 1998 yılında hizmete açılmıştır. Müzenin bulunduğu Tarihi Kılıçhane binasının asıl adı Dımışkıhane'dir. Dımışkıhane, Osmanlı İmparatorluğu`nun kılıç imalatının yapıldığı ve kılıç yapımının öğretildiği okuldur. İstanbul'un fethinden sonra Fatih Sultan Mehmed'in vezirlerinden Gedik Ahmed Paşa'nın girişimi ile 1454'te bir kılıç imalathanesi kurulmuştur. I. Mahmud döneminde (1730-1754) Sadrazam Yeğen Mehmed Paşa buradaki kılıç imalatını durdurarak binayı yeniçeri askerlerinin elbiselerinin dikiminin yapıldığı (dikimhane) haline getirmiştir. Kılıçhane III. Selim döneminde (1789-1807) yeniden canlandırılarak 1868 yılına kadar varlığını sürdürmüştür. Mithat Paşa'nın girişimiyle 1868 yılında Kılıçhane binası ve çevresinde bulunan ek binalarda Sanayi Mektebi açılmasıyla Kılıçhane kapanmıştır. Müzede Atatürk'ün Türk harflerini ilk kez yazdığı karatahtanın bir benzeri, madalyalar, çeşitli efemera ve eğitim araçları sergilenmektedir.[102]

---

[101] Galatasaray Müzesi (Galatasaray Üniversitesi Kültür Ve Sanat Merkezi) Arşiv Sorumlusu Duygu Erözbek ile 29.01.2015 tarihinde yapılan görüşme.

[102] **Cumhuriyet Eğitim Müzesi**, (Çevrimiçi) http://www.istanbul.net.tr/istanbul-Rehberi/istanbul-muzeleri/cumhuriyet-egitim-muzesi/126/4, 7 Şubat 2015.

2.4.2. Cumhuriyet Eğitim Müzesinde Bulunan Efemera

Koleksiyonun Oluşumu ve Önemi: Cumhuriyet Eğitim Müzesi, kurulduğu tarih olan 1998'den itibaren efemera türü belgeleri bünyesinde bulundurmaktadır. Bağış yoluyla gelen bu belgelerin ana konusu eğitimdir. Cumhuriyet Eğitim Müzesi, İstanbul'daki okullardan derlenen efemera türü belgelerle hem eğitim tarihinin incelenebilmesi hem de Cumhuriyet öncesi ve sonrası eğitimin karşılaştırılmasının yapılabilmesi amaçlarıyla bu belgeleri toplamaktadır. Cumhuriyet Eğitim Müzesinin bu tür belgelerin toplanması ve düzenlemesi hususlarında ayrı bir bütçesi bulunmamakta bunun yanında müze, bunlar için herhangi bir destek de almamaktadır. Müzede efemeranın satış, bağış ve takası yapılmamaktadır.

Düzenleme ve Tanımlama: Müzede bulunan efemera türü belgelerin düzenleme ve tanımlaması yapılmış, içerikleri tespit edilmiştir. Cumhuriyet Eğitim Müzesine dağınık olarak gelen efemera düzenlenirken her bir belgeye geliş sırasına göre bir demirbaş numarası verilmiş ve bunlar Cumhuriyet öncesi eğitim ve Cumhuriyet sonrası eğitim başlıkları altında tasnif edilmiştir. Efemera türü belgeler tanımlanırken; belgenin nereden geldiği ve yılı, hangi tarihi içerdiği, cinsi, ölçüleri, müzedeki yeri, hangi vitrinde sergilendiği bilgileri kullanılmıştır. Düzenleme ve tanımlama işlemleri İstanbul Arkeoloji Müzeleri yetkilileri tarafından gerçekleştirilmiştir.

Koruma: Cumhuriyet Eğitim Müzesinde efemeranın korunması için ayrı bir depo bulunmamaktadır. Bunun yanında efemeranın korunması için uygun şartlar da oluşturulmamıştır. Efemera türü belgeler cam stantlarda sergilenmekte ve bunların içinde korunmaktadır.

Erişim: Cumhuriyet Eğitim Müzesinde kişisel mahremiyet içerebilecek türde efemera olmadığından bu anlamda bir erişim kısıtlaması bulunmamaktadır. Efemeradan yararlanmak isteyen kullanıcılar Cumhuriyet Eğitim Müzesine giderek bunlardan herhangi bir kısıtlama olmadan yararlanabilmektedir. Müzede efemera türü belgeler için elektronik ortamda bir envanter listesi bulunmaktadır.

Efemera Türleri: Cumhuriyet Eğitim Müzesindeki efemera türü belgeler; Cumhuriyet öncesiyle ilgili resimler, okul künye ve öğrenci kayıt defterleri, okul kayıt belgeleri, çeşitli dönemlere ait Türkçe ve Osmanlı Türkçesi ile yazılmış diplomalar, karne ve sicil defterleri, öğretmen okulu diplomaları, okullarla ilgili belgeler, gazete kupürleri, çeşitli konularda yazılmış dilekçeler, öğrencilerle ilgili dosyalar, zarflar ve şahadetname defterlerinden oluşmaktadır.[103]

2.5. TÜRKİYE İŞ BANKASI

2.5.1. Türkiye İş Bankası Müzesi Hakkında Bilgiler

Türkiye İş Bankası Müzesi, Türkiye İş Bankasının 26 Ağustos 1924 yılında kuruluşundan bugüne, iktisadi, sosyal, kurumsal gelişimine ait verilerin bir araya getirildiği, korunduğu ve toplumsal paylaşıma açıldığı bir kurum tarihi müzesidir. Atatürk'ün emri ile kurulmuş, Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk bankası olan Türkiye İş Bankası, ülkenin iktisadi, toplumsal gelişimine, çağdaşlaşma serüvenine paralel, bu süreci aydınlatacak geçmişiyle tarihimizde önemli kesitleri ortaya koyacak birikime sahiptir. Türkiye İş Bankası Müzesinde, Cumhuriyet'in iktisadi yapısının yoktan var edildiği dönemlerde Türkiye İş Bankasının üstlendiği rolleri, ülke gelişimine katkısını, kurumsal yapısının oluşumu belgelerle anlatılmaktadır. Türkiye İş Bankasının kurulduğu tarihten bu yana, gerek kendi geçmişine, gerekse Türkiye'nin ekonomik gelişimine tanıklık eden bankacılık ve kurumsal yapı ile ilgili belgelerin, bankacılık gereçlerinin, iletişim araçlarının, fotoğrafların, resimlerin, reklam ve promosyon malzemelerinin, filmlerin güvenli bir ortamda saklanması, korunması ve gelecek nesillere aktarılması işlevini üstlenmektedir.[104] İş Bankası Müzesi Koleksiyonu'nun başlıca öğeleri; bankacılıkta kullanılan kopyalama makinesi, para paketleme ve bağlama, para sayma makinesi, daktilo, cari hesap makinesi, hesap makineleri, soğuk damga, mühür, terazi, teyp, gaz lambası, bekçi saatleri, telefon ve telefon rehberleri, personel defterleri gibi nesne ve belgeler; Banka'nın müşterilerine

[103] Cumhuriyet Eğitim Müzesi Sorumlusu İbrahim Yılmaz ile 12.02.2015 tarihinde yapılan görüşme.
[104] **Müze Yapısı**, (Çevrimiçi) http://www.muze.isbank.com.tr/muze_yapisi.asp, 7 Şubat 2015.

çeşitli zamanlarda dağıttığı defter, kalem, anahtarlık, takvim, kibrit kutusu, kumbara gibi promosyon malzemeleri; Banka'nın toplumsal ve ticari alandaki etkinlikleri sonucu aldığı plaketler, teşekkür belgeleri, kupalar, yıldönümü hediyeleri, şeref defterleridir.[105]

2.5.2. Türkiye İş Bankası Müzesinde Bulunan Efemera

Koleksiyonun Oluşumu ve Önemi: Türkiye İş Bankası Müzesi, 2007'den beri efemera türü belgeleri bünyesinde barındırmaktadır. Efemera türü belgelerin bir kısmı müzayedelerden satın alınma, çoğunluğu ise bağış yoluyla Türkiye İş Bankası Müzesi'ne kazandırılmıştır. Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk bankası olan Türkiye İş Bankası, efemera türü belgeleri, hem banka ile birlikte ülkenin ekonomik ve sosyal anlamda çağdaşlaşma serüvenine tanıklık edilmesini sağlamak hem de araştırma değeri bulunan kurumsal bir kaynağın gelecek nesillere aktarılması amaçlarıyla toplamaktadır. Efemera türü bu belgeler, sosyal tarih, iktisat ve kültür tarihi gibi alanlarda çalışmak isteyen araştırmacılar için eşsiz bir görsel ve belgesel kaynak çeşitliliği de sunabilecek nitelik taşımaktadır. Türkiye İş Bankası Müzesinin efemeranın toplanması, erişime açılması gibi hususlarda ayrı bir bütçesi bulunmaktadır. Bununla birlikte kurum efemeranın takas, bağış ya da satışını yapmamaktadır.

Düzenleme ve Tanımlama: Müzedeki efemera türü belgelerin düzenleme ve tanımlaması yapılmakta, içerikleri tespit edilmektedir. Türkiye İş Bankası Müzesi'ne dağınık olarak gelen efemeranın düzenlemesi, efemeranın edinim şekline göre yapılmaktadır. Yani efemera; satın alım, bağış, hediye, şubelerden gelen, banka birimlerinden gelen şeklinde sınıflandırılarak saklanmaktadır**.** Efemera türü belgelerin hangi tarihte, kim tarafından Türkiye İş Bankası Müzesine gönderildiği, biliniyorsa kullanıldığı yıl/dönem, kullanım amacı (reklam afişi, promosyon malzemesi vb.), kondisyonu, çok özelse boyutu gibi bilgilerle tanımlaması yapılarak kataloglanmaları sağlanmaktadır. Efemeranın düzenleme ve tanımlama işlemleri müze sorumluları tarafından gerçekleştirilmektedir.

[105] **Koleksiyon**, (Çevrimiçi) http://www.muze.isbank.com.tr/koleksiyon.asp**,** 7 Şubat 2015.

Koruma: Türkiye İş Bankası Müzesinin efemeranın korunması için gerekli şartları taşıyan depoları mevcuttur. Efemera türü belgeler bu depolarda asitsiz malzemeler içinde saklanmaktadır.

Erişim: Müzedeki efemera türü belgelerden yararlanmak isteyenlerin, bizzat Türkiye İş Bankası Müzesine giderek yararlanacakları efemera için yazılı müracaatta bulunmaları gerekmektedir. Yönetim kurulundan yararlanma için gerekli izin alınırsa, kullanıcılar, kişisel mahremiyet içeren belli başlı efemera dışındaki diğer tüm efemeraya herhangi bir kısıtlama olmaksızın Türkiye İş Bankası Müzesine giderek erişebilmektedir. Bağış yapılan efemera türü belgeler için müze ve bağışçı arasında bir protokol yapılmakta ve bununla tüm telif hakları da efemera ile birlikte alınmaktadır. Müzede efemeraya erişimde kolaylık sağlayacak araştırma araçları bulunmamaktadır.

Efemera Türleri: Türkiye İş Bankası Müzesinde bulunan efemera türü belgeler; poliçeler, makbuzlar, kasa fişleri, hisse senetleri, çekler, banka cüzdanları, sözleşmeler, mektuplar, gazete reklamları, reklam afişleri, kartpostallar gibi tanıtıma yönelik belgeler, fotoğraflar, (çok sayıda personel fotoğrafı, şube fotoğrafları, sosyal ve kültürel etkinliklerde çekilmiş fotoğraflar gibi), eski mimari plan ve projelerden oluşmaktadır.[106]

2.6. 500. YIL VAKFI TÜRK MUSEVİLERİ MÜZESİ

2.6.1. 500. Yıl Vakfı Türk Musevileri Müzesi Hakkında Bilgiler

500. Yıl Vakfı 1989'da 113 Yahudi ve Müslümandan oluşan Türk vatandaşları tarafından Sefaradların 500 yıl önce Osmanlı İmparatorluğu'na gelişinin anısına kurulmuştur. 500. Yıl Vakfı Müzesi (resmi adıyla 500. Yıl Vakfı Türk Musevileri Müzesi) ise, 500. Yıl Vakfı tarafından topluma Türk Yahudilerinin gelenekleri ve tarihini anlatmak amacıyla kurulmuş bir kültür merkezidir. 25 Kasım 2001'de açılmıştır.[107] Müzenin amacı, 1326'da, Orhan Bey'in Bursa'yı fethiyle

[106] Türkiye İş Bankası Müzesi Müdür Yardımcısı Ayşegül Okan ile 05.03.2015 tarihinde yapılan görüşme.
[107] **500. Yıl Vakfı Türk Musevileri Müzesi**, (Çevrimiçi) http://tr.wikipedia.org/wiki/500._ Y% C4% B1l_Vakf%C4%B1_T%C3%BCrk_Musevileri_M%C3%BCzesi, 25 Şubat 2015.

başlayan, 1492'de inanç ve gelenek özgürlüklerini kaybetmektense İspanya'yı terk etmeyi yeğleyen Sefarad Yahudilerine kucak açan II. Bayezid ile devam eden ve tarih boyunca günümüze kadar süre gelen 700 yıllık bir beraberliğin öyküsünü, etkileşmeyi ve Türk Ulusunun insancıl hoşgörüsünü, tarihi belgeler, bilgiler ve objeler desteğinde, yurt içinde ve dışında tanıtmaktır.[108] 500. Yıl Vakfı, bu amaçla yıllar boyu yurt içinde ve yurt dışında özellikle ABD, Kanada, Meksika ile Fransa ve İngiltere başta olmak üzere birçok Avrupa ülkesinde akademik ve sosyal etkinlikler düzenlemekte bu mesajı dünya kamuoyuna duyurmaya devam etmektedir.[109]

2.6.2. 500. Yıl Vakfı Türk Musevileri Müzesinde Bulunan Efemera

Koleksiyonun Oluşumu ve Önemi: 500. Yıl Vakfı Türk Musevileri Müzesi, 1999'dan beri efemera türü belgeleri bünyesinde bulundurmaktadır. Efemera türü belgeler bağış yoluyla 500. Yıl Vakfı Türk Musevileri Müzesine gelmektedir. Müze, Türk Yahudilerinin kültür mirası ile ilgili verileri derlemek, korumak, sergilemek, yorumlamak ve gelecek kuşaklara da iletilebilmesini sağlamak gibi amaçlarla efemera türü belgeleri kuruluş amacına uygun olarak bünyesinde barındırmaktadır. Koleksiyon, Türk Musevileri tarihinin araştırılması bakımından çok önemli bir kaynak olma özelliği taşımaktadır. Türk Musevileri ile ilgili bu türden belgelerin toplanması da 500. Yıl Vakfı Türk Musevileri Müzesinin ana politikasını teşkil etmektedir. Müzenin efemera türü belgelerin toplanması, düzenlenmesi, erişime açılıp saklanması gibi hususlar için ayrı bir bütçesi bulunmamakta ayrıca Türk Musevileri Müzesi, efemeranın takas, bağış ya da satışını yapmamaktadır.

Düzenleme ve Tanımlama: Müzeye dağınık olarak gelen efemera türü belgelere demirbaş numarası verilmekte ve bunlar tür bazında tasnif edilmektedir. Efemeranın düzenleme işlemleri müze sorumluları tarafından yapılmaktadır.

---

[108] **Müzenin Amacı**, (Çevrimiçi) http://www.muze500.com/content/view/249/244/lang,tr/, 25 Şubat 2015.
[109] **500. Yıl Vakfı**, (Çevrimiçi) http://www.muze500.com/content/view/246/217/lang,tr/, 25 Şubat 2015.

Koruma: Müzedeki efemera türü belgeler, asitsiz kâğıtlarda cam stantlar içinde muhafaza edilmektedirler. Müzenin hâlihazırda bir deposu bulunmamakla beraber 500. Yıl Vakfı Türk Musevileri Müzesinin yeni taşınacağı yerde koruma için gerekli uygun şartları taşıyan bir depo oluşturulması planlanmaktadır.

Erişim: Müzedeki efemera türü belgelerden yararlanmak isteyenler önceden izin alıp 500. Yıl Vakfı Türk Musevileri Müzesine giderek bunlardan faydalanabilmektedir. Müzeye yapılan belge bağışlarında bağışçı ile bağış protokolü yapılmaktadır. Bunun yanında müzede kişisel mahremiyet içeren bir takım belgelerin kullanımında da bir kısıtlama söz konusu olmaktadır. Efemeranın kullanımı için bağışçıya danışılarak gerekli izinler alındıktan sonra bunlar kullanıma sunulmaktadır. Müzede efemeraya erişimde kolaylık sağlayacak araştırma araçları bulunmamaktadır.

Efemera Türleri: 500. Yıl Vakfı Türk Musevileri Müzesindeki efemera türü belgeler; Türk Musevilerinin düğün fotoğrafları, düğün davetiyeleri, evlilik cüzdanları, ketuba (dini evlilik belgesi) belgeleri, kimlikler, okul karneleri, tapu senetleri, Türk Musevilerinin İbranice, İspanyolca, Fransızca bastıkları gazete örneklerinden oluşmaktadır.[110]

2.7. KARİKATÜR ve MİZAH MÜZESİ

2.7.1. Karikatür ve Mizah Müzesi Hakkında Bilgiler

Karikatür ve Mizah Müzesi ilk olarak, Karikatürcüler Derneğinin girişimi ile İstanbul Belediyesi tarafından 1975 yılında Tepebaşı'nda açılmıştır, ancak 12 Eylül 1980 tarihinde kapatılmıştır. Daha sonra bu bina yıkılmış, müze de kapanmıştır. 27 Şubat 1989 tarihinde ise Gazanferağa Külliyesi'nde yeni müze hizmete girmiştir. Gazanferağa Külliyesi'nin 2010 Avrupa Kültür Başkenti Ajansına geçmesi ile birlikte müze de Tepebaşı Semti'ne taşınmıştır. Karikatür ve Mizah Müzesi, sosyal tarihin en önemli ve açık belgeleri niteliğinde olan bir kültür birikimini yok olmaktan

[110] 500. Yıl Vakfı Türk Musevileri Müzesi Müdiresi Nisya İşman Allovi ile 26.02.2015 tarihinde yapılan görüşme.

kurtarmakta ve çeşitli etkinliklerle günümüze yansıtmaktadır.[111] Sürekli sergiler ve etkinliklerle kendini yenileyen ve gelişen müze içerisinde Türk karikatür örneklerinin yanı sıra mizah kitaplığı, mizah arşivi ve özgün baskı atölyesi bulunmaktadır. Ziyaretçiler kütüphaneden, atölyeden ve arşivden dilediği gibi faydalanabilmektedir.[112]

2.7.2. Karikatür ve Mizah Müzesinde Bulunan Efemera

Koleksiyonun Oluşumu ve Önemi: Karikatür ve Mizah Müzesine, 1975'ten beri bağış yoluyla efemera türü belgeler gelmektedir. Müze, politikası gereği karikatür ve mizahla ilgili çeşitli belgeleri bünyesinde toplamaktadır. Müzedeki bu belgeler, Türk karikatürcülüğü ve mizahıyla ilgili çalışmalar için önemli bir kaynak değerine sahiptir. Müzenin İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından sağlanan bir bütçesi bulunmaktadır. Müzedeki efemeranın satış, bağış ve takası yapılmamaktadır.

Düzenleme ve Tanımlama: Müzedeki efemera türü belgelerin envanteri çıkarılmakta ve bunlar tür bazında tasnif edilmekte ancak bunlara herhangi bir tanımlama işlemi uygulanmamaktadır. Müzeye dağınık olarak gelen efemeranın düzenleme işlemleri müze sorumluları tarafından yapılmaktadır.

Koruma: Müzedeki efemera türü belgeler, koruma için gerekli şartlar sağlanan depoda dolaplar içindeki karton kutularda saklanmaktadır.

Erişim: Müzedeki efemera türü belgelerden yararlanmak isteyen herkes Karikatür ve Mizah Müzesine giderek herhangi bir kısıtlama olmadan bunlardan faydalanabilmektedir. Müzede kişisel mahremiyet içerebilecek türde efemera olmadığından, söz konusu materyale uygulanan herhangi bir kısıtlama kriteri bulunmamaktadır. Müze içinde efemera türü belgelere erişimde kolaylık sağlayacak araştırma araçları da bulunmamaktadır.

---

[111] **Gülmenin Tarihi**, (Çevrimiçi) http://ataturkkitapligi.ibb.gov.tr/ataturkkitapligi/index.php?dil=t r&p=3&ID=3, 25 Şubat 2015.
[112] **Karikatür ve Mizah Müzesi**, (Çevrimiçi) http://www.timeoutistanbul.com/muzeler/mekan/5082/Karikat%C3%BCr-ve-Mizah-M%C3%BCzesi ,25 Şubat 2015.

Efemera Türleri: Karikatür ve Mizah Müzesindeki efemera türü belgelerin başlıcaları; İstanbul ve çeşitli şehirlerde yapılmış karikatür sergileriyle ilgili afişler, eski gazeteler, gazete ve dergilerde yayınlanmış karikatür örnekleri, karikatürlerle ilgili kartpostallar ve karikatür sergi davetiyelerinden oluşmaktadır.[113]

2.8. AŞİYAN MÜZESİ

2.8.1. Aşiyan Müzesi Hakkında Bilgiler

Ünlü şair Tevfik Fikret'in 1906-1915 yılları arasında yaşadığı ev olan Aşiyan; Şair'in eşi Nazime Hanım'dan 1940 yılında, İstanbul Belediyesi tarafından satın alınmış ve 1945 yılında Edebiyat-ı Cedide Müzesi olarak açılmıştır. Tevfik Fikret'in Eyüp mezarlığında bulunan na'şı da 1961 yılında doğal görünümü ile çok beğendiği bu bahçeye nakledilmiş ve bu tarihten sonra müze, Aşiyan Müzesi adını almıştır. Tevfik Fikret, bu evin projelerini kendisi çizmiş, Farsça 'Yuva' anlamına gelen Aşiyan kelimesini de buraya isim olarak koymuştur. Müzede Tevfik Fikret'e ait şahsi eşyalar ve Mihri Hanım tarafından şairin öldüğü zaman yüzünden alınan maskın kopyası gibi objeler sergilenmektedir. Bunun yanında Aşiyan Müzesinde, Edebiyat-ı Cedideciler' in fotoğraf, kitap ve özel eşyalarının sergilendiği Edebiyat-ı Cedide Odası, Abdülhak Hamit'e ait kişisel eşyalar, tablolar, fotoğraflar, çalışma masası ve koltukların bulunduğu Abdülhak Hamit Salonu, kadın şairlerimizden Nigar Hanım'a ait kitaplar, fotoğraf, resimler, şahsi arşiv ve eşyalarının sergilendiği Şair Nigar Hanım Odası bulunmaktadır. [114]

2.8.2. Aşiyan Müzesinde Bulunan Efemera

Koleksiyonun Oluşumu ve Önemi: Aşiyan Müzesindeki efemera türü belgeler 1940'lı yıllardan itibaren bir kısmı bağış bir kısmı da satın alınma yoluyla Aşiyan Müzesi Koleksiyonu'na dâhil edilmektedir. Müze, Edebiyat-ı Cedide (Servet-i Fünun) dönemi şairlerini ve yaşadıkları dönemi günümüzde de yaşatarak, bunları

[113] Karikatür ve Mizah Müzesi Şefi Mehmet Cebiroğlu ile 26.02.2015 tarihinde yapılan görüşme.
[114] **Aşiyan Müzesi**, (Çevrimiçi) http://www.istanbul.net.tr/istanbul-Rehberi/istanbul-muzeleri/asiyan-muzesi/107/4, 3 Mart 2015.

sergilemek ve o dönemi insanlara anlatmak amaçlarıyla efemera türü belgeleri bünyesinde toplamaktadır. Bu belgeler, hem edebi hem de tarihi şahsiyetlerle ilgili olduğundan hem edebiyat hem de tarih araştırmaları için önemli kaynaktır. Müzede efemera türü belgelerin toplanması, düzenlenmesi, saklanması gibi hususlar için gerekli durumlarda sorumluların talebi doğrultusunda bir bütçe oluşturulmaktadır. Aşiyan Müzesi'nde efemeranın takas, satış ya da bağışı yapılmamaktadır.

Düzenleme ve Tanımlama: Müzedeki efemera türü belgelere öncelikle bir envanter numarası verilmekte ve sonrasında bunlar boyutlarına göre düzenlenmektedir. Efemeranın tanımlanmasında materyalin ismi, türü, ölçüleri, ne zaman ve nereden geldiği, içerdiği tarih ve müzede nerede sergilendiği bilgileri kullanılmaktadır. Müzedeki efemeranın düzenleme işlemleri müze sorumluları tarafından yapılmaktadır.

Koruma: Aşiyan Müzesindeki efemera türü belgeler, asitsiz dosyalar içinde koruma için gerekli tüm şartlar oluşturulmuş depoda saklanmaktadır.

Erişim: Müzedeki efemeradan yararlanmak isteyenler önceden Aşiyan Müzesine giderek yararlanmak istedikleri efemera türü belgeler ile ilgili müze yönetimine bir dilekçe verip müze yönetiminden gerekli izinleri aldıktan sonra bunlardan herhangi bir kısıtlama olmaksızın yararlanabilmektedir. Müzede kişisel mahremiyet içerebilecek türde efemera bulunmadığından bu anlamda bir kısıtlama söz konusu olmamaktadır. Müzede efemeraya erişimde kolaylık sağlayacak herhangi bir araştırma aracı bulunmamaktadır.

Efemera Türleri: Aşiyan Müzesindeki efemera türü belgeler; Şinasi, Ziya Paşa, Namık Kemal gibi bazı edebiyatçılarla, Cenap Şahabettin, Halit Ziya, Cenap Şahabettin gibi Servet-i Fünun edebiyatçılarına ait fotoğraflar, Şair Nigâr Hanım'ın çeşitli zamanlarda çekilmiş fotoğrafları, Şair Nigâr Hanım'ın yaşadığı döneme ait

gazeteler ve gazete kupürleri, çeşitli mektupları, Abdülhak Hamid Tarhan'a ait fotoğraflar ve mektuplardan oluşmaktadır.[115]

2.9. RAHMİ M. KOÇ MÜZESİ

2.9.1. Rahmi M. Koç Müzesi Hakkında Bilgiler

Rahmi M. Koç Müzesi, Rahmi M. Koç Müzecilik ve Kültür Vakfı bünyesinde yer alan ve kar amacı gütmeyen özel bir kurumdur. Müze, endüstri tarihinin araştırılmasını desteklemek, halkı bilgilendirmek, geçmişten bugüne geçen süreçteki, endüstri ve mühendislikle ilgili objelerin ve belgelerinin toplanması, araştırılması, korunması ve bunların sergilenip Türkiye genelinde müze ziyaretlerini yaygınlaştırmayı amaç edinmiştir.[116] Türkiye'nin ilk ve tek sanayi müzesi olan Rahmi M. Koç Müzesi, Haliç Kıyısındaki Hasköy semtinde eski Lengerhane Binası olarak bilinen, yaklaşık 27.000 metrekarelik bir alan üzerine 1994 yılında kurulmuştur. Müze, üç ana bölümden oluşmaktadır. Bunlar; Lengerhane Binası, Hasköy Tersanesi ve Açık Hava Sergileme Alanıdır. [117] Müzede sanayi, iletişim ve ulaşım tarihindeki gelişmeler yansıtılmaktadır. Havacılık, karayolu ulaşımı, raylı ulaşım, denizcilik, makineler, bilimsel aletler, model ve oyuncak, iletişim, yaşayan geçmiş ve eğitim bölümlerinden oluşan müzedeki eserlerin çoğu Rahmi M. Koç'un özel koleksiyonundan oluşmaktadır. Bunun yanında çeşitli kurum, kuruluş ve kişiler tarafından yapılan bağışlar ve süreli olarak verilen eserlerin yanında müzede gramofon iğnesinden çevirmeli telefona, klasik otomobillerden uçak modellerine kadar binlerce farklı obje bulunmaktadır.[118]

---

[115] Aşiyan Müzesi Yöneticisi Ata Yersu ile 05.03.2015 tarihinde yapılan görüşme.
[116] **Misyonumuz**, (Çevrimiçi) http://www.rmk-museum.org.tr/rmk_misyonumuz.htm ,11 Mart 2015.
[117] **Tarihçe**, **(**Çevrimiçi) http://www.rmk-museum.org.tr/rmk_tarihce.htm, 11 Mart 2015.
[118] **Rahmi M. Koç Müzesi**, (Çevrimiçi) http://www.koc.com.tr/tr-tr/faaliyet-alanlari/sosyal-kulturel-faaliyet-alanlari/rahmi-m-koc-muzesi, 11 Mart 2015.

2.9.2. Rahmi M. Koç Müzesinde Bulunan Efemera

Koleksiyonun Oluşumu ve Önemi: Rahmi M. Koç Müzesine efemera türü belgeler, 1994'ten beri satın alınma ya da bağış yoluyla intikal etmektedir. Satın alınma yoluyla müze bünyesine katılan efemera türü belgeler, kimi zaman Rahmi Koç'un kimi zaman da Rahmi M. Koç Müzesi koleksiyon yöneticilerinin müzayedelerden aldıklarından oluşmaktadır. Rahmi M. Koç Müzesi, koleksiyonlarıyla uyumlu efemera türü belgeleri bir araya getirmek ve sergilemek amaçlarıyla toplamaktadır. Burada bulunan efemera, Türk ve dünya teknoloji tarihine ilişkin önemli belge kaynakları arasında yer almaktadır. Müze, efemeranın toplanması, düzenlenmesi ve saklanması gibi hususlarda Rahmi Koç'un kişisel yardımlarının yanı sıra Koç Vakfından da bir miktar destek almaktadır. Rahmi M. Koç Müzesi'ndeki efemeranın takas, satış ya da bağışı yapılmamaktadır.

Düzenleme ve Tanımlama: Rahmi M. Koç Müzesine dağınık olarak gelen efemera türü belgelerin düzenlenmesindeki ana kıstas efemeranın hangi bölüm için Rahmi M. Koç Müzesi Koleksiyonuna katıldığıdır. Efemera, öncelikle bölümlere göre tasnif edilmektedir. Eğer belgelerin restorasyona ihtiyacı var ise restorasyon bölümünde restore edilmesinin akabinde tanımlama bilgileri ve envanter numarası verilip ya depoda ya da sergi alanlarındaki bölümlere göre yerleştirilmektedir. Efemeranın tanımlanması ise efemeranın ismi, belge türü, ölçüsü, nereden geldiği, fiziki durumu, fiyat değeri, envanter numarası ve içerik bilgileri vasıtasıyla yapılmaktadır. Müzedeki efemeranın düzenleme ve tanımlaması müze uzmanları tarafından yapılmaktadır.

Koruma: Rahmi M. Koç Müzesinin efemera türü belgelerin korunması için gerekli tüm şartlar oluşturulan bir deposu bulunmaktadır. Depoda bulunan efemera, asitsiz kâğıt ve dosyalar içinde metal çekmecelerde saklanmaktadırlar. Müzede sergilenen efemera ise nem ve ışık gibi etkenlerin kontrol altında tutulduğu cam stantlar içinde sergilenmektedir.

Erişim: Müzede sergilenen efemera türü belgeler erişimde herhangi bir kısıtlama bulunmamaktadır. Ancak depoda bulunan efemeraya kurum politikası

gereği erişimde kısıtlama bulunmaktadır. Burada bulunan efemera kullanıma kapalı olarak saklanmaktadır. Rahmi M. Koç Müzesine yapılan bağışlar için bağışçı ile bir bağış protokolü yapılmakta ve bununla yapılan bağışların kamuya açılması için gerekli izinler sağlanmaktadır. Ayrıca müzede kişisel mahremiyet içeren belge olmadığından bu anlamda bir kısıtlama söz konusu değildir. Müzede efemeraya erişimde kolaylık sağlayacak herhangi bir araştırma aracı bulunmamaktadır.

Efemera Türleri: Kullanıma açık olan efemera türü belgeler müzenin hemen her yerinde dağınık olarak bulunmaktadır. Bunlar sadece iki bölümde toplu bir şekilde sergilenmektedir. Bu bölümler; Tipo Baskı Atölyesi ve Atatürk Bölümü'dür.

Tipo Baskı Atölyesi Bölümü'ndeki efemera türü belgeler; sinema ve sinema oyuncuları ile ilgili afişler, futbol takımlarının posterleri, basımevleri ve matbaalara ait ticari fatura ve makbuzlar, kartvizitler, çeşitli zarflar, tanıtım broşürleri, düğün davetiyeleri, garanti belgeleri, sigorta belgeleri, kartpostallar ve bonolardan oluşmaktadır.

Atatürk Bölümü'ndeki efemera türü belgeler; Atatürk'ün savaş cephelerinde ve askeri öğrenciliği zamanında, Cumhurbaşkanlığı dönemi ve yurt gezilerinde, İstanbul'daki resmi cenaze töreni sırasında na'şının Dolmabahçe'den Yavuz Zırhlısına nakli sırasında ve Anıtkabir'in yapılışı ve na'şının Anıtkabir'e nakledişini gösteren fotoğraflar ile ender bulunan çeşitli zamanlarda ve yerlerde çekilmiş basın fotoğraflarından, öldüğü zamana ait gazete kupürlerinden, Gazi Mustafa Kemal imzalı İstiklal Harbi takdirnamesinden, Atatürk'ün seyahatleri sırasında topladığı ve çevresine gönderdiği, üzerinde Atatürk'ün fotoğraflarının yer aldığı, İstiklal Harbi ile ilgili Osmanlı Türkçesi ile yazılmış hatta Kurtuluş Savaşı öncesi dönemde Osmanlı Türkçesi ile yazılmış propaganda kartpostallarından, Atatürk ile ilgili haberlerin yer aldığı yabancı gazete ve dergi sayfalarından, Atatürk'ün Cumhurbaşkanı iken yazdığı ve üzerinde kendi imzası bulunan ekonomi ile ilgili resmi daktilo yazılarından, 1938 yılına ait Atatürk'ün sağlık durumu ile ilgili bilgi veren resmi telgraflardan oluşmaktadır.

Rahmi M. Koç Müzesinde dağınık olarak bulunan efemera türü belgeler ise; çeşitli zamanlara ait tramvay biletleri ve pasoları, vapur geçiş kartları, üzerinde yelkenli resimleri bulunan sigara kâğıtları, tekne yarışları ile ilgili afişler, sürat motorları ile ilgili

yapım planları, zeytinyağı şişelerine yapıştırılan etiketler, şehir hatları vapuru kış tarifesi ve biletleri, Hasköy tersanesi çalışanlarına ait yaka kartlarından oluşmaktadır.[119]

2.10. FENERBAHÇE MÜZESİ

2.10.1. Fenerbahçe Müzesi Hakkında Bilgiler

Fenerbahçe Müzesi, Fenerbahçe Spor Kulübü tarafından açılmış bir spor müzesidir. Müzede bütün spor branşlarına ait yaklaşık 3.000 adet kupa sergilenmektedir.[120] Fenerbahçe Spor Kulübü, tam 35 dalda 100 yıllık başarılarla dolu tarihinde birçok değerli ödül ve kupa kazanmıştır. Fenerbahçe ilk kupasını 5 Haziran 1910'da İstanbul'un ünlü Rum kulübü Sturugglers'i 3 – 1 yenerek kazanmıştır. Gümüş işlemeli bir kupa ile başlayan bu ilk ödül ile Fenerbahçe müzesinin temelleri de atılmıştır. Günümüzdeki Fenerbahçe Müzesi, Fenerbahçe Şükrü Saracoğlu Stadı'nın yeniden inşası sırasında Aziz Yıldırım başkanlığındaki Fenerbahçe Spor Kulübü yönetim kurulu bir müzenin Şükrü Saracoğlu Stadı'nın içinde kurulması kararını almıştır. Bu karardan kısa bir süre sonra uygulamaya geçilmiş ve Fenerbahçe Spor Kulübü Müze Tarih ve Arşiv Kurulu Başkanı Sertaç Kayserilioğlu'nun önderliğinde yoğun çalışmalardan sonra müzenin resmi açılışı 19 Ekim 2005 tarihinde gerçekleştirilmiştir. Fenerbahçe Spor Kulübünün ilk kuruluş toplantısının, dönemin eşyaları ile mumyalarla canlandırıldığı bölüm, Union Club sahasından Şükrü Saracoğlu'na stadın evrelerinin sunulduğu bölüm, kuruluştan günümüze her dönemdeki bir kısmı orijinal forma, çorap gibi giysilerin sergilendiği bölüm, kuruluştan itibaren tüm branşlardaki başarıları simgeleyen her türlü şilt, madalya, berat, fotoğraf, belge gibi materyallerin sergilendiği bölüm, müzede bulunan bölümlerden birkaçını oluşturmaktadır.[121]

---

[119] Rahmi M. Koç Müzesi Koleksiyon Yönetimi Bölümü Uzman Yardımcısı Pınar Ürkmez ile 19.03.2015 tarihinde yapılan görüşme.

[120] **Fenerbahçe Müzesi**, (Çevrimiçi) http://tr.wikipedia.org/wiki/Fenerbah%C3%A7e_M%C3%BCzesi, 18 Mart 2015.

[121] **Fenerbahçe Müzesi Tarihi**, (Çevrimiçi) http://www.fenerbahce.org.tr/fbmuze/index.asp, 18 Mart 2015.

2.10.2. Fenerbahçe Müzesinde Bulunan Efemera

Koleksiyonun Oluşumu ve Önemi: Fenerbahçe Müzesine efemera türü belgeler, 2004'ten beri çoğunluğu bağış bir kısmı da satın alınmak suretiyle intikal etmiştir. Müze, Fenerbahçe Spor Kulübü ile ilgili efemera olarak kabul edilen her tür belgeyi bünyesinde toplamaktadır. Fenerbahçe Spor Kulübü, efemera türü belgeleri sergileyerek hem kulüp tarihini ortaya koymak hem de Fenerbahçe Spor Kulübünün geçirdiği sportif ve tarihi değişimleri göstermek amaçlarıyla bünyesinde toplamaktadır. Bunun yanında Fenerbahçe Müzesindeki efemera türü belgeler hem Fenerbahçe Spor Kulübü tarihi hem de spor tarihi araştırmacıları için önemli bir kaynak teşkil etmektedir. Fenerbahçe Müzesinin Fenerbahçe Spor Kulübünün sağladığı bütçe dışında ayrı bir desteği bulunmamaktadır. Fenerbahçe Müzesinde efemeranın takas, satış ya da bağışı yapılmamaktadır.

Düzenleme ve Tanımlama: Fenerbahçe Müzesindeki efemera türü belgelerin düzenlenmesi efemeranın içerdiği tarihe göre gerçekleştirilmiş ancak herhangi bir tanımlama işlemi uygulanmamıştır. Müzeye dağınık olarak gelen efemeranın düzenleme işlemleri müze yetkilileri tarafından gerçekleştirilmiştir.

Koruma: Fenerbahçe Müzesindeki efemera türü belgeler cam stantlarda koruma altına alınmıştır. Bu cam stantların nem ve ışık gibi koruma önlemleri de ayrıca bulunmaktadır.

Erişim: Fenerbahçe Müzesindeki efemera türü belgelere erişimde herhangi bir kısıtlama bulunmamaktadır. Efemeradan yararlanmak isteyenler Fenerbahçe Müzesi'ne giderek bunlardan yararlanabilmektedir. Müzede kişisel mahremiyet içerebilecek türde efemera bulunmadığından, bu anlamda bir kısıtlama yoktur. Ayrıca müzede efemeraya erişimde kolaylık sağlayacak herhangi bir araştırma aracı bulunmamaktadır.

Efemera Türleri: Fenerbahçe Müzesindeki efemera türü belgeler; Fenerbahçe Futbol Takımı'nın çeşitli senelerde oynadığı maçlara ait biletler, Fenerbahçe Futbol Takımı'nın 1940-1970'li yıllarda oynadığı maçlara ait biletler, 1930'lardan 1950'lere kadar Fenerbahçe taraftarlarını maçlara götürmüş olan otobüs biletleri, 1920'lerden

1950'lere kadar Fenerbahçe taraftarlarını maçlara götürmüş olan Şirket-i Hayriye vapur biletleri, 1930'lardan 1950'lere kadar Fenerbahçe taraftarlarını maçlara götürmüş olan tramvay biletleri, çeşitli tarihlerde düzenlenen piyangolara ait kulüp piyango biletleri ve kulüp piyangoları için hazırlanmış broşürler, futbol dışındaki branşlarda (basketbol, voleybol) kullanılmış biletler, Fenerbahçe Spor Kulübünün kuruluş yılı olan 1907'de basılmış yılbaşı tebrik kartpostalları, Fenerbahçe Spor Kulübünün kuruluş yıllarında Kadıköy ve İstanbul'u gösteren kartpostallar, Fenerbahçe Spor Kulübü üyelerine ait eski üye ve kimlik kartları, üye aidat makbuzları, çeşitli zamanlara ait futbol maç broşürleri, çeşitli yıllardaki Fenerbahçe Futbol Takımı maçlarında kullanılan taraftar kombine kartları, Fenerbahçe Spor Kulübü taraftar kimlik kartları, çeşitli sporcu lisansları, Fenerbahçe Spor Kulübü taraftar kimlik kartları, Fenerbahçe Spor Kulübü ile ilgili haberlerin yer aldığı gazete sayfaları ve kupürleri, Fenerbahçe Spor Kulübüne ait hisse senedi örnekleri, spor karşılaşmalarında çekilmiş fotoğraflar, Fenerbahçe Spor Kulübü sporcularının fotoğrafları, eski futbolcu kartları ve takım posterlerinden oluşmaktadır.[122]

2.11. ADALAR MÜZESİ

2.11.1. Adalar Müzesi Hakkında Bilgiler

Adalar Müzesi, 10 Eylül 2010 tarihinde İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Ajansının desteği ile açılan, Türkiye'nin İstanbul ilinin Adalar ilçesine bağlı Büyükada'da yer alan müzedir. Adalar Müzesi, İstanbul'un ilk çağdaş kent müzesi olarak bilinmektedir. Adalar Vakfı ve Adalar Belediyesi işbirliği ile Büyükada (Prinkipo)'nın güneyinde adanın en eski tarihsel yerleşim yeri olan Aya Nikola bölgesinde kurulmuş olan müzenin kalıcı sergilerinin yer aldığı ana binasına yenilenerek kullanıma sokulan eski bir helikopter hangarı ev sahipliği yapmaktadır.[123] Nasıl bir müze, Adalar'ın tarihi hangi başlıklarda ele alınmalı, müze, tasarım, teknoloji ve mimari yaklaşımı, arşivlerde neler var, sözlü tarih çalışmaları

[122] Fenerbahçe Müzesi Müdürü Alp Bacıoğlu ile 19.03.2015 tarihinde yapılan görüşme.
[123] **Adalar Müzesi**, (Çevrimiçi) http://tr.wikipedia.org/wiki/Adalar_M%C3%BCzesi, 29 Nisan 2015.

gibi başlıklar belirlenmiş ve bunların ön araştırmaların tamamlanmasının ardından Adalar'ın bir kent tarihi araştırma alanı olarak 39 alt başlık içinde kronolojik eksende incelenmesi ve tüm araştırma konularının bu başlıklar altında tasnif edilmesine başlanmıştır. Literatür taraması ile elde edilen kaynaklar her türlü basılı, görsel, işitsel malzeme yayınlanan veya yayınlanmayan kaynaklar olarak 'Adalar Bibliyografyası' adı altında toplanmış, bibliyografya çalışması esnasında elde edilen kaynaklar ve arşiv taramalarında elde edilen bilgiler eşliğinde Adalar Kronolojisi oluşturulmaya başlanmıştır. Arşiv taramaları başta Başbakanlık Osmanlı Arşivleri, Atatürk Kitaplığı Nadir Eserler Bölümü ve İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi olmak üzere yaklaşık 60 kurumun arşivlerinde gerçekleştirilmiştir. Adalar Müzesi'nin 1 Mart'tan bu yana 20.000 Osmanlı Türkçesi ile yazılmış belge, 150 sözlü tarih görüşmesi, 6.000 fotoğraf ve bunlara ek olarak harita, plan, yerel yönetim arşiv belgeleri, Adalılar tarafından bağışlanan ve çeşitli koleksiyonerlerden bağış olarak alınan koleksiyon malzemesi geliştirilmiştir. Adalar'ın farklı mekânlarından elde edilen üç boyutlu objeler ise müze sergilerinde ziyaretçilerin itfaiye ile buluşmasını, bir ressamın piposunu görmesini, şairin şapkasının yanı başında bir tasarımcının afişini izlemesine imkân vermektedir. Adalar Müzesi kuruluş çalışmalarında çeşitli üniversitelerden 50 dolayında uzman doğrudan görev aldı. Bunlar; akademisyenler, müzecilik uzmanları, tasarımcılar, arşivciler, kütüphaneciler, teknoloji danışmanlarından oluşmaktadır.[124] Müze, Prens Adaları'nın jeolojik oluşumundan bugününe uzanan hikâyesini Osmanlı arşiv belgesi, fotoğraf, yüzlerce belgesel film, bugünün Adalar'ını belgeleyen video klipler, Adalar'da hizmet veren kamu kurumlarının arşivlerinden elde edilen dokümanlar, sözlü tarih kayıtları, Adalıların bağışlarından oluşan bir koleksiyon ile sunmaktadır.[125]

[124] **Bir Kent Müzesi Olarak Adalar Müzesi Kuruluş Adımları**, (Çevrimiçi) http://www.adalarmuzesi.org/cms/adalarmuzesi/muze-projesi/muze-kurulus-calismalari , 29 Nisan 2015.
[125] **Adalar Müzesi Hakkında**, (Çevrimiçi) http://www.adalarmuzesi.org/cms/adalarmuzesi/adalar-muzesi/koleksiyon-hakkinda, 29 Nisan 2015.

2.11.2. Adalar Müzesinde Bulunan Efemera

Koleksiyonun Oluşumu ve Önemi: Adalar Müzesi, 2009'dan beri bağış yoluyla bünyesine kabul ettiği efemera türü belgeleri toplamaktadır. Adalar Müzesi Koleksiyonu'na yeni belgeler, müze bölümlerine ve sergi temalarına katkısına göre değerlendirilerek edinilmektedir. Bu da Adalar Müzesinin efemera toplama politikasını teşkil etmektedir. Müze; Adalar'ın tarihi ve doğal mirasını, zengin çok kültürlü yaşamını kayıt altına almak, korumak, tanıtmak, bunları sergilemek ve Adalar'a olan toplumsal ve turistik ilgiyi artırmak gibi amaçlarla efemera türü belgeleri toplamaya devam etmektedir. Bu belgeler, Adalar'ın sosyal, kültürel tarihi, Adalıların yaşam tarz hakkında önemli kaynakları oluşturmaktadır. Müzenin efemera türü belgelerin toplanması, düzenlenmesi, saklanması gibi hususlarda bir bütçesi bulunmamaktadır. Ayrıca müzede efemeranın takas, satış ya da bağışı yapılmamaktadır.

Düzenleme ve Tanımlama: Müzedeki efemera türü belgelerin düzenleme ve tanımlama işlemleri devam etmekte ve bu işlemler müze sorumluları ile arşivciler tarafından gerçekleştirilmektedir.

Koruma: Müzede efemeranın saklanması için kullanılan bir depo bulunmakta ve bunlar, koruma için gerekli tüm şartların sağlandığı bu depoda arşiv dolaplarında zarflar içinde saklanmaktadır.

Erişim: Müzede efemera türü belgelere erişimde herhangi bir kısıtlama bulunmamaktadır. Efemeradan yararlanmak isteyen herkes müzeye giderek bunlardan yararlanabilmektedir. Bununla birlikte Adalar Müzesinde kişisel mahremiyet içerebilecek türde efemera olmadığından, bu anlamda bir kısıtlama mevcut değildir. Adalar Müzesinde yapılan bağışlar için tüm bağışçılar ile sözleşme imzalanmakta ve haklar karşılıklı olarak koruma altına alınmaktadır. Müzede efemera türü belgelere erişimde kolaylık sağlayacak bir araştırma aracı bulunmamaktadır.

Efemera Türleri: Adalar Müzesindeki efemera türü belgeler; 10 Prens adasının eski ve yeni haritaları, fotoğrafları, Adalara ait çeşitli planlar, Büyükada yol planı, Büyükada ve Sedef Adası Poligon Şeması, Osmanlı Türkçesi ile yazılmış İstanbul ve Adalar yangın

haritaları, İstanbul ve Boğaziçi'ni gösteren haritalar, kadastro haritaları, Büyükada İlkokulu Diploma Defteri, Kınalıada Yetimhanesindeki çocukların çeşitli etkinliklerdeki fotoğrafları, Kınalıada Ermeni İlkokulu Öğrenci ve Öğretmenlerinin toplu fotoğrafları, Deniz Lisesi Öğrencileri, Heybeliada Tüccar Kaptan Mektebi'nin fotoğrafları, yine buradaki okullarda öğrenim gören öğrencilere ait diplomalar, Adalar'da yaşamış Reşat Nuri Güntekin, Hüseyin Rahmi Gürpınar, Sait Faik Abasıyanık, Nurullah Ataç gibi birçok edebiyatçı, yazar ve şairin fotoğrafları, Adalar'daki eğlence hayatına dair fotoğraflar yine Adalar'da yaşamış sporcu ve müzisyenlere ait fotoğraflar, Adalar'da bulunan otel, köşk, ev, yalı, kilise, manastır, ayazma gibi mimari yapılara ait fotoğraflar, Adalar'da yaşayan yerli halka ait gündelik hayat ve eğlence hayatına dair çeşitli yer ve zamanlarda çekilmiş fotoğraflar, Adalar'a çalışan vapurların fotoğraflarının tamamı, Adalardaki yaşantıyı, Adalar'a sürgün edilen imparatorlar, imparatoriçeler ve din adamlarının öykülerini betimleyen gravürler, Adalar'daki otellere ait reklam ve tanıtım broşürleri, Adalarda yaşamış ve çalışmış doktorlara ait reçeteler, diplomalar, kartvizitler, Büyükada'yı betimleyen kartpostallar, varlık vergisi makbuzları, Büyükada'da kurulan Ermis konserve fabrikasında üretilen konservelere ait etiketler, Adalar Revüsü broşürü Adalar ile ilgili haberlerin yer aldığı gazete sayfaları ve kupürlerinden oluşmaktadır.[126]

2.12. SABANCI ÜNİVERSİTESİ SAKIP SABANCI MÜZESİ

2.12.1. Sabancı Üniversitesi Sakıp Sabancı Müzesi Hakkında Bilgiler

Sabancı Üniversitesi Sakıp Sabancı Müzesi, 2002 yılında Emirgan'daki Atlı Köşk olarak bilinen yerde açılan zengin bir hat ve resim koleksiyonunu bünyesinde barındıran sanat müzesidir. Müzenin bulunduğu bina, 1927 yılında Mısır Hidiv ailesinden Prens Mehmed Ali Hasan tarafından yaptırılmış kısa bir sürede Karadağ Sefareti olarak kullanılmıştır. 1951 yılında Adanalı sanayici Hacı Ömer Sabancı tarafından satın alınan köşk, önüne yerleştirilen Fransız heykeltıraş Louis Doumas'ın 1864 yapımı at heykelinden ötürü 'Atlı Köşk' olarak anılmaya başlanmıştır. Hacı Ömer Sabancı'nın 1966 yılındaki vefatından sonra Sakıp Sabancı tarafından sürekli konut olarak kullanılmaya başlanan Atlı Köşk, uzun yıllar Sakıp Sabancı'nın zengin hat ve resim koleksiyonunu barındırmış, 1998 yılında da içindeki koleksiyon ve

[126] Adalar Müzesi Yetkilisi Çetin Kebapçı ile 30.04.2015 tarihinde yapılan görüşme.

eşyalar ile müzeye dönüştürülmek üzere Sabancı Üniversitesi'ne tahsis edilmiştir. 2002 yılında ziyarete açılan müzenin sergileme alanları 2005 yılındaki düzenleme ile genişletilmiş ve uluslararası standartlara kavuşmuştur. Bugün Sabancı Üniversitesi Sakıp Sabancı Müzesi zengin koleksiyonu, kabul ettiği kapsamlı uluslararası geçici sergileri, konservasyon birimleri, eğitim programları, yapılan çeşitli konser, konferans ve seminerleriyle çok yönlü bir müzecilik ortamı sunmaktadır.[127]

2.12.2. Sabancı Üniversitesi Sakıp Sabancı Müzesinde Bulunan Efemera

Tez çalışması sırasında araştırma yapılırken Sabancı Üniversitesi Sakıp Sabancı Müzesinde efemera türü belgeler bulunduğu bilgisine ulaşılmıştır. Yani kurumda efemera türü belgeler olduğu bilinmektedir.[128]

Sabancı Müzesindeki iki bölümde efemera türü belge olduğunun bilgisine erişilmiştir. Bunlardan ilki Abidin Dino Arşivi'dir. Diğeri ise Emirgan Arşivi'dir.

Abidin Dino Arşivi'ndeki efemera türü belgeler; Abidin Dino'nun kendisi, çalışmaları ve sergileriyle ilgili haber, röportaj ve söyleşilerin yer aldığı gazete kupürleri, Abidin Dino'nun sergileriyle ilgili broşürler ve davetiyeler, Abidin Dino'nun yönettiği 1966 Dünya Şampiyonası'nın belgesel filmi 'Goal' filmi ile ilgili İngilizce, Fransızca ve Türkçe broşürler, gazete kupürleri, Nurullah Berk, Zeki Faik İzer, Elif Naci, Cemal Tollu, Abidin Dino ve Zühtü Müridoğlu'nun bir araya gelerek oluşturdukları bir sanatçı topluluğu olan '*D grubu*' ile ilgili gazete kupürleri, makaleler ve çeşitli yazılı belgeler, resim ve heykel sergisi broşürleri; Nazım

[127] **Müze Tarihi**, (Çevrimiçi) http://www.sakipsabancimuzesi.org/tr/sayfa/muze-tarihi, 11 Mayıs 2015.

[128] Sabancı Üniversitesi Sakıp Sabancı Müzesinde efemeranın edinimi, düzenlenmesi ve tanımlanması, korunması, erişimi gibi değerlendirme için önceden hazırlanan sorulara cevap verebilecek yetkili/yetkililer ile görüşülemediğinden bu bölümde sadece hangi tür efemeranın Sabancı Müzesi içinde yer aldığının bilgisi verilecektir.

Hikmet'in kitaplarının kapakları, Nazım Hikmet ile ilgili gazete kupürlerinden oluşmaktadır.[129]

Emirgân Arşivi'nde bulunan efemera türü belgeler ise, 20. yüzyılda bir Boğaz köyünü ayrıntılarıyla belgeleyen fotoğraflar vapurlar, sahil sarayları, ahşap konakları ve günlük yaşamı göstermektedir. Bunun yanında Emirgânlıların özel aile fotoğrafları ve portreler de bu Boğaz köyü sakinlerinin yaşam biçimini sergilemektedir.[130]

[129] **Abidin Dino Arşivi**, (Çevrimiçi) http://www.digitalssm.org/cdm/landingpage/collection/abidindino/lang/tr , 11 Mayıs 2015.
[130] **Emirgan Arşivi**, (Çevrimiçi) http://www.digitalssm.org/cdm/landingpage/collection/emirgan/lang/tr, 11 Mayıs 2015.

3. BÖLÜM

İSTANBUL'DA BÜNYESİNDE EFEMERA BARINDIRAN KÜTÜPHANELER

Çalışmanın bu bölümünde İstanbul'da bünyesinde efemera türü belgeleri barındıran kütüphanelerin, sahip oldukları efemera türü belgelerin derlenmesi, tanımlanması, erişimi ve korunması konusunda ne tür yöntemler kullandıklarına değinilmiş aynı zamanda bünyelerinde ne tür efemerayı bulundurdukları da anlatılmıştır. Bunun yanında efemera türü belgeleri barındıran bu yerler hakkında tanıtıcı bilgiler verilerek kurumların bünyelerinde ne tür efemera toplayacakları konusunda bir ön bilgi verilmeye çalışılmıştır. Kütüphaneler hakkındaki bilgiler -varsa- bunlara ait web sitelerinden veya -yoksa- başka kaynaklardan elde edilmiştir. Çalışmadaki bilgiler önceden hazırlanmış soruların kurum yetkililerine görüşmeler yoluyla sorulması yöntemiyle edinilmiştir. (Bkz. EK-1 ve EK-2)

3.1. İBRAHİM HAKKI KONYALI KÜTÜPHANESİ

3.1.1. İbrahim Hakkı Konyalı Kütüphanesi Hakkında Bilgiler

İbrahim Hakki Konyalı (1896-1984), 1975'te Vakıflar Başmüdürlüğüne, 65 senede hazırladığı kütüphane ve arşivini bağışlamak istediğini belirten bir dilekçe yazarak Selimiye Cami Hünkâr Kasrı'nın vakfedeceği kütüphaneye tahsis edilmesi için başvurmuştur. Sultan III. Selim tarafından yaptırılan Üsküdar Büyük Selimiye Camiinin Hünkâr Kasrı olarak kullanılan bina 1979'da İbrahim Hakkı Konyalı Vakıf Kütüphane ve Arşivi olarak hizmete açılmıştır.[131] Kütüphane, İbrahim Hakkı Konyalı Vakıf Kütüphane ve Arşivi adını, İbrahim Hakkı Konyalı' nın vakfettiği kitap ve arşiv malzemeleri ile kurulduğu için bu şekilde almıştır. İki salon, iki oda ve bir depodan oluşan kütüphane toplam 210 m^2 kullanım alanına sahiptir. Aynı anda 80

[131] Ebru İçin, "İbrahim Hakkı Konyalı Vakıf Kütüphane ve Arşivi" , **Archimedia**, Mektup No: 4, Ocak 1994, (Çevrimiçi) http://beyaz.net/tr/arsiv-ve-dys/makaleler/archimedia/sayi-4.html , 3 Ocak 2014.

kişiye hizmet verebilme kapasitesi bulunan kütüphane, dört bölümden oluşmaktadır.[132]

3.1.2. İbrahim Hakkı Konyalı Kütüphanesinde Bulunan Efemera

Koleksiyonun Oluşumu ve Önemi: İbrahim Hakkı Konyalı Koleksiyonu 1979 yılında kendisi tarafından kendi adının verildiği kütüphaneye bağışlanmıştır.[133] İbrahim Hakkı Konyalı Kütüphanesindeki efemera türü belgeler, İbrahim Hakkı Konyalı' nın bağışladığı efemera türü belgelerden oluştuğundan çoğunlukla kendi çalışmalarını içermektedir. Bu çalışmalarda elde ettiği efemera türü belgeler de çalışmalarıyla paralel olarak, tarih, sanat tarihi ve mimari gibi alanlar için önemli kaynak değeri taşımaktadır. Kütüphanenin efemeranın toplanması, düzenlenmesi gibi hususlarda bir bütçesi bulunmamakta ve ayrıca kütüphane, bunlar konusunda herhangi bir destek almamaktadır. Efemeranın takas, bağış ya da satışı da yapmamaktadır.

Düzenleme ve Tanımlama: İbrahim Hakkı Konyalı Kütüphanesinde efemera türü belgelerin düzenleme ve tanımlama işlemleri yapılmış içerikleri tespit edilmiştir. Demirbaş numarası verilen efemera konu bazında ayrılarak alfabetik olarak düzenlemiştir. Tanımlama da ise materyallerin dili, türü, başlığı, içeriği, kaç adet olduğu gibi kriterler temel alınmıştır.

Koruma: Efemera türü belgeler metal çekmeceli dolaplar içinde zarflarda İbrahim Hakkı Konyalı Kütüphanesinin deposunda saklanmaktadır. Depoda, efemeranın korunması hususunda kütüphane için alınan yangın önlemlerinin dışında başka bir koruyucu önlem alınmamıştır.

Erişim: İbrahim Hakkı Konyalı Kütüphanesi; araştırmacılara, efemera türü belgelerden yararlanmaları hususunda bir kısıtlama getirmemektedir. Efemeradan yararlanmak isteyen herkes bizzat İbrahim Hakkı Konyalı Kütüphanesine

---

[132] **İbrahim Hakkı Konyalı Kütüphanesi (İSTANBUL)** (Çevrimiçi) http://www.vgm.gov.tr/ icerikdetay.aspx?Id=4 20 Aralık 2014.
[133] Aracı, **a.g.e.**, s.152.

başvurarak, düzenlenmiş katalog fişleri ile belgelere ulaşabilmektedir. Bunun yanında çevrimiçi katalog vasıtasıyla da belgelerin içerikleri hakkında bilgi sahibi olunabilmektedir. Kütüphaneye efemera türü belgelerin bağışları bizzat İbrahim Hakkı Konyalı tarafından yapıldığından kütüphane de ne mahremiyet içerebilecek belgelerin bulunması ne de telif gibi sorun oluşturabilecek durumlar söz konusu değildir. Kütüphanedeki efemeranın düzenleme ve tanımlama işlemleri kütüphane görevlileri tarafından yapılmıştır.

Efemera Türleri: İbrahim Hakkı Konyalı Kütüphanesindeki efemera türü belgelerin başlıcaları; daktilo ve el ile yazılmış tarihi ve tarihi eserlerle ilgili yazılar, yine tarih, tarihi eserler ve tarihi yerlerle ilgili gazete kupürleri, kartpostallar, dergi ve kitap sayfaları ile fotoğraflardır.[134]

3.2. BEYAZIT DEVLET KÜTÜPHANESİ

3.2.1. Beyazıt Devlet Kütüphanesi Hakkında Bilgiler

Beyazıt Devlet Kütüphanesi, Türkiye'nin devlet eliyle kurulan ilk kütüphanesidir. 24 Haziran 1884 tarihinde, Beyazıt Külliyesi'nin imaret kısmında hizmete açılmıştır. Açıldığında 'Kütüphane-i Umûmî-i Osmanî' olan adı, 1961 yılında toplanan VII. Milli Eğitim Şûrasında alınan kararla 'Beyazıt Devlet Kütüphanesi' olarak değiştirilmiştir. Raflarına yerleştirilen bir takım 'Naima Tarihi' ile hizmete açılan kütüphane, daha sonra Beyazıt Camii'nden getirilen, etraftan toplanan, satın alınan ve bağış yoluyla gelen kitaplarla kısa bir sürede dermesi genişler. Zamanla, özellikle de 1934 yılında Atatürk'ün emriyle çıkartılan 'Basma Yazı ve Resimleri Derleme Kanunu[135]' gereğince Türkiye'de basılan her türlü yayından bir adedi kütüphaneye verildiğinden, yer sıkıntısı başlar. 1948, 1953 ve 1988'de yapılan genişletme ve restorasyonların ardından Beyazıt Devlet Kütüphanesi

[134] İbrahim Hakkı Konyalı Kütüphanesi Arşiv Uzmanı Mutlu Özgen ile 03.02.2015 tarihinde yapılan görüşme.
[135] "6279 Sayılı Çoğaltılmış Fikir ve Sanat Eserlerini Derleme Kanunu" nun yürürlüğe girmesi ile 1934 tarihli "Basma Yazı ve Resimleri Derleme Kanunu" yürürlükten kaldırılmıştır.

halen Beyazıt Meydanı'nda İstanbul Üniversitesi, Beyazıt Camii ve Sahaflar arasında Beyazıt Meydanı'na bakan iki tarihi binada hizmet vermektedir.

Kütüphane, yurdumuzda kütüphanecilik alanında pek çok ilklerin uygulamaya konulduğu bir kütüphanedir. Kütüphanelerimizde ilk cilt atölyesi ve matbaa Beyazıt Devlet Kütüphanesinde kurulmuştur. 1952'de kütüphanenin bir bölümünde Türkiye'de ilk defa tam donanımlı 'Beyazıt Çocuk Kütüphanesi' açılmış ancak sonraki yıllarda oluşan yer darlığı nedeniyle 1961 tarihinde kapatılmak zorunda kalınmıştır. Kurulduğu yıllarda, en az yarım asır önce, modern kütüphanecilik alanında uygulanılmaya başlanan modern kataloglama çalışmalarına ilk kez Beyazıt Devlet Kütüphanesinde başlanmıştır.[136]

3.2.2. Beyazıt Devlet Kütüphanesinde Bulunan Efemera

Koleksiyonun Oluşumu ve Önemi: Beyazıt Devlet Kütüphanesi, 1934'te çıkarılan ve Türkiye'de basılan her türlü yayından bir adedini Beyazıt Devlet Kütüphanesine verme zorunluluğu getiren '6279 Sayılı Çoğaltılmış Fikir Ve Sanat Eserlerini Derleme Kanunu' gereğince kurumlar tarafından üretilen çeşitli türlerdeki -zorunlu olarak gönderilen- efemerayı bünyesinde bulundurmaktadır. Derleme Kanunu kütüphane politikasından ziyade bir devlet politikası olduğundan, bu anlamda her türden efemera belge Beyazıt Devlet Kütüphanesine gelmektedir. Beyazıt Devlet Kütüphanesi, Kültür Bakanlığına bağlı bir kurum olduğundan, bütçesi de bakanlık tarafından belirlenmektedir. Yine bu sebeple bünyesinde bulundurduğu efemeranın takası ya da bir kuruma bağış yapılması gibi durumlar bulunmamaktadır.

Düzenleme ve Tanımlama: Kütüphanedeki efemera türü belgelerin düzenlenme ve tanımlama işlemlerine başlanmış ancak henüz bitirilememiştir. Düzenlenme ve tanımlama çalışmaları ile tasnif işlemlerine devam edilmektedir. Efemera türü belgeler, Beyazıt Devlet Kütüphanesine derleme yasası gereğince dağınık olarak geldiğinden, şu ana kadar tür bazında tanımlaması yapılmış ve her tür

[136] **Beyazıt Devlet Kütüphanesi**, (Çevrimiçi) http://www.beyazitkutup.gov.tr/kunye.php , 20 Aralık 2014.

kendi içinde ayrı ayrı düzenlenmiştir. Efemera türü belgelerin düzenleme ve tanımlama işlemlerini kütüphaneciler yürütmektedir. Kütüphaneciler, düzenleme ve tanımlamada her bir efemeraya öncelikle bir demirbaş numarası vermekte; sonrasında ise, bu demirbaş için bir kütüphane fişi hazırlamaktadır. Fişte yazan bilgiler efemeranın türü ve hangi çekmecede bulunduğu bilgisini vermektedir. Araştırmacılar bu demirbaş numaralarına bakarak aradıkları efemeraya erişebilecektir.

Koruma: Efemera türü belgeler, Beyazıt Devlet Kütüphanesi deposundaki metal çekmeceler içinde saklanmaktadır. Efemera için Beyazıt Devlet Kütüphanesinde koruma anlamında özel bir önlem alınmamıştır. Kütüphane içinde uygulanan güvenlik önlemleri efemeranın saklanmasında ve korunmasında da uygulanmaktadır.

Erişim: Araştırmacılar çevrimiçi katalog vasıtasıyla Beyazıt Devlet Kütüphanesindeki efemeranın demirbaş bilgilerine erişebilmektedir. Kütüphanedeki efemeraya, Kültür Bakanlığı'nın politikalarına göre, erişimde bir kısıtlama bulunmamakla beraber bunların düzenleme ve tanımlama süreci devam ettiğinden şu an için bunların birçoğuna erişim mümkün olmamaktadır.[137]

Efemera Türleri: Beyazıt Devlet Kütüphanesinde bulunan efemera türü belgeler; 1950'li yıllardan itibaren derlenen sinema, kültür-sanat, reklamcılık, spor, siyaset (partiler) konularını içeren 7.000'den fazla afişten, 1.000'den fazla reklam içeren broşürden, 400'e yakın siyasi harita ve ve dünya haritasından, sayısı 35.000'e yaklaşan konu sınırlaması bulunmayan fotoğraf ve kartpostallardan, içinde Türkiye makaleler bibliyografyasının bulunduğu CD'lerden, slaytlar, 150'den fazla banknottan oluşmaktadır.[138]

[137] Beyazıt Devlet Kütüphanesi'nde görevli Kütüphaneci Volkan Gülçek ile 30.12.2014 tarihinde yapılan görüşme.
[138] Beyazıt Devlet Kütüphanesi'nde görevli Kütüphaneci Faysal İnan ile 30.12.2014 tarihinde yapılan görüşme.

3.3. HARBİYE ASKERİ MÜZE KÜTÜPHANESİ

3.3.1. Harbiye Askeri Müze ve Kütüphanesi Hakkında Bilgiler

Harbiye Askeri Müze, Askeri Müze ve Kültür Sitesi Komutanlığı, Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt (ATASE) Başkanlığına bağlı olup Harbiye'deki tarihi binada bulunmaktadır.[139] "Harbiye semti adını, Askeri Müzenin hizmet binalarının Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemlerinde Harp Okulu olarak kullanılmasından almakta olup Cumhuriyetimizin kurucusu Ulu Önder Mustafa Kemal Atatürk de bu okuldan mezun olmuştur." [140] Fatih Sultan Mehmed' in İstanbul'u fethinden sonra Aya İrini Kilisesi'ni silah ambarı haline getirtmesi ve tarihi yapının 1726'da, III. Ahmet tarafından onarılarak, silahların gezilip görülecek şekilde düzenlenmesi ile Askeri Müzenin temelleri atılmıştır. Çeşitli dönemlerde değişimler geçiren Askeri Müze, İkinci Dünya Savaşı'nın başlamasıyla Aya İrini'deki eserler güvenlik gerekçesiyle önce Niğde'ye, İkinci Dünya Savaşı'nın ardından da Maçka Silahanesi 'ne taşınmıştır. Maçka Silahanesi'nin İstanbul Teknik Üniversitesine devredilmesi üzerine buradaki eserler 1955 yılında eski Harbiye Jimnastikhanesine nakledilerek, binada restorasyon çalışmalarına başlanmıştır. Askeri Müze binasının bir bölümü, 1986 yılında hizmete alınmış ancak müze tam olarak 1993 senesinde faaliyete geçmiştir. Askeri Müze, ülkemizin geçmişten günümüze askeri gelişim ve değişimlerini gösteren büyük bir koleksiyona ev sahipliği yapmaktadır. Bunlar arasında; askeri kıyafetler, zırh gömlekler, kalkanlar, silah türleri, bayrak ve sancaklar, madalyalar ve tablolar bulunmaktadır.[141]

Harbiye Askeri Müzede bir de kütüphane bulunmaktadır. Harbiye Askeri Müze Kütüphanesinin kuruluşu Ahmet Muhtar Paşa'nın müze müdürlüğüne getirilmesiyle olmuştur. Ahmet Muhtar Paşa, Askeri Müzeyi halka tanıtabilmek ve daha çok ziyaretçi çekebilmek amacıyla kendi evinde bulunan kitap dolabını ve

---

[139] **Askeri Müze**, (Çevrimiçi) http://www.ibb.gov.tr/sites/ks/tr-TR/1-Gezi-Ulasim/muzeler/Pages/askeri-muze.aspx, 23 Aralık 2014.
[140] **Askeri Müze ve Kültür Sitesi Komutanlığı**, (Çevrimiçi) http://www.askerimuze.tsk.tr/, 23 Aralık 2014.
[141] **Askeri Müze**, (Çevrimiçi) http://www.ibb.gov.tr/sites/ks/tr-TR/1-Gezi-Ulasim/muzeler/Pages/askeri-muze.aspx, 23 Aralık 2014.

kitaplarını müzeye bağışlamıştır. Sonraları kütüphane koleksiyonu çeşitli yollarla zenginleştirilerek bugünkü konumuna gelmiştir. Önce Aya İrini'nin küçük bir odasında hizmet veren kütüphane, daha sonra Askeri Müzenin yeniden açıldığı 1959 yılında Harbiye mektebi yemekhanesinde hizmete devam etmiş, 1987 yılında ise Harbiye Mektebi binasında yapılan şimdiki bulunduğu yere taşınmıştır.[142] Kütüphanenin amacı, geçmişteki kültürel mirası hem gelecek nesillere aktarmak hem de araştırmacıların hizmetine sunmaktır. Kütüphane koleksiyonundaki eserlerin çoğunluğu tarih konularını ve askeri konuları kapsamaktadır. Askeri Müze Kütüphanesi günümüzde kitap koleksiyonun yanı sıra fotoğraf arşivi ve belge koleksiyonunu da bünyesinde barındırmaktadır.[143]

3.3.2. Harbiye Askeri Müze Kütüphanesi'nde Bulunan Efemera

Koleksiyonun Oluşumu ve Önemi: Harbiye Askeri Müze Kütüphanesi, 1993'ten bu yana satın alma ve bağış yöntemleriyle elde edilen, efemera türü belgeleri bünyesinde barındırmaktadır. Bağışlanan efemera türü belgeleri inceleyen sorumlular, Harbiye Askeri Müze Kütüphanesi politikası gereği Osmanlı Türkçesi içermeyen efemera türü belgeleri kuruma kabul etmemektedir. Efemeranın kuruma kabul edilmesinde Osmanlı Türkçesi yazılı belgeleri içermesinin yanında bu belgelerin; tarihi, kültürel ve akademik değer taşıyanları, araştırma amaçlarına yönelik olanları tercih edilmektedir. Ayrıca kişisel mahremiyet içerebilecek efemera türü belgeler de Askeri Müze Kütüphanesi bünyesine alınmamaktadır. Kütüphane, bu belgeleri satın alma yolunu tercih ettiğinde ise Askeri Müzeler Yönetmeliği'nde de yer alan kütüphanelerin geliştirilmesi için efemera türü belgelerin Askeri Müze Kütüphanesi' ne alınması için ayrılmış ödenekten yararlanmaktadır. Bunun yanında kurumda, efemeranın takas, satış ve bağışı da yapılmamaktadır.

---

[142] **Askeri Müze Kütüphanesi'nin Tarihçesi**, (Çevrimiçi) http://www.askerimuze.tsk.tr/kutuphane/kutuphane_tarihce.htm, 2 Ocak 2015.
[143] **Askeri Müze Kütüphanesi**, (Çevrimiçi) http://www.askerimuze.tsk.tr/kutuphane/kutuphane.htm, 2 Ocak 2015.

Düzenleme ve Tanımlama: Harbiye Askeri Müze Kütüphanesine dağınık olarak gelen efemera türü belgeler, konu bazında tasnif edilmektedir. Efemeranın düzenleme ve tanımlama işlemleri kütüphaneciler tarafından yapılmaktadır.

Koruma: Efemera türü belgeler, asitsiz kâğıtlara ve karton kutulara konularak, metal çekmecelerde koruma için gerekli tüm şartların oluşturulduğu depoda saklanmaktadır. Ayrıca yıpranan efemera türü belgelerin restorasyonları yapılarak bunlar koruma altına alınmaktadır.

Erişim: Kurumdaki efemera türü belgelerden yararlanmak isteyen kullanıcılara Harbiye Askeri Müze Kütüphanesinin internet sitesinde de bulunan bir formu doldurarak araştırmak istedikleri konuyu önceden açıklamak zorunda oldukları bildirilmektedir. Ayrıca araştırmacılar yalnızca araştırdıkları konuyla ilgili belgeleri görebilmektedir. Bunun dışında izin verilen her kullanıcıya araştırma yapma serbestliği tanınmaktadır. İzin verilen kullanıcılar, Harbiye Askeri Müze Kütüphanesine giderek araştırma konusu dâhilindeki belgelerden faydalanabilmektedir. Kütüphanede, kullanılan efemera türü belgelerin telif hakları, önceden bağışçılardan alındığından ileride sorun teşkil edebilecek durumlar ortadan kaldırılmıştır. Bunun yanında ayrıca, araştırmacılara bir de taahhütname imzalatılarak, araştırmacıların araştırdıkları konu dışına çıkmayacakları taahhüt altına alınmaktadır. Kütüphanede hâlihazırda, kütüphane içinde kullanılan bir katalog bulunmaktadır. Ancak Harbiye Askeri Müze Kütüphanesi dışından da erişilebilecek ve araştırmacıların internet üzerinden çevrimiçi araştırma yapabilecekleri bir kataloğun hazırlama işlemleri devam etmektedir.

Efemera Türleri: Harbiye Askeri Müze Kütüphanesinde bulunan efemera türü belgeler; Osmanlı Türkçesi ile yazılan askeri el yazısı notlar ve gazete yapraklarını içeren 2500'e yakın muhtelif belge, 3500'e yakın sayıda askeri fotoğraf, genel olarak 19. yüzyılı kapsayan askeri, siyasi ve coğrafi bilgilerin bulunduğu yaklaşık 50 adet harita ve atlas, eski askerlerin bağışladığı (albaylar, subaylar) askerlik ile ilgili fotoğraflar bulunan yaklaşık 200 adet şahıs albümü, yine Osmanlı

Türkçesi içeren kartpostallar, askeri talimatların bulunduğu yaklaşık 100 adet broşür, Osmanlı Türkçesi ile yazılmış askeri planlar ve krokilerdir.[144]

3.4. İSTANBUL ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ

3.4.1. İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Hakkında Bilgiler

İstanbul Araştırmaları Enstitüsü, Suna ve İnan Kıraç Vakfı tarafından 19. yüzyıl sonlarında Mimar Guglielmo Semprini tarafından Tepebaşı'nda inşa edilmiş tarihi bir yapıda 2007'de açılmıştır. Bu vakfın, 2005'te açılan Pera Müzesi ile başlattığı geniş kapsamlı bir kültür-sanat projesinin ikinci önemli adımıdır. Enstitü, sergiler için düzenlenmiş Galerisi, Atatürk ve Cumhuriyet Araştırmaları, Osmanlı Araştırmaları, Bizans Araştırmaları gibi bölümlerinin yanında her kesimden kullanıcıya açık kütüphanesi ve bilgi-belge merkezi ile İstanbul'u uluslararası düzeyde temsil etmeyi amaçlayan ve bilimsel ölçütlere titizlikle sahip çıkan bir araştırma kurumudur. İstanbul Araştırmaları Enstitüsü, Bizans, Osmanlı ve Cumhuriyet dönemlerini kapsayan bir süreçte İstanbul'un tarihini, kültürel yapısını ve insan profilini araştırmayı, bu amaçla projeler geliştirip desteklemeyi, ulusal ve uluslararası toplantılar, etkinlikler düzenleyerek elde ettiği sonuçları ilgili kurumlarla paylaşmayı ve yayın yoluyla kamuoyuna ulaştırmayı ana hedefleri olarak belirlemiştir.[145]

3.4.2. İstanbul Araştırmaları Enstitüsünde Bulunan Efemera

Koleksiyonun Oluşumu ve Önemi: İstanbul Araştırmaları Enstitüsü, 2007 yılından bu yana satın ve bağış alma yöntemleriyle bünyesinde efemera türü belgeleri bulundurmaktadır. Enstitü, kurum politikası gereği İstanbul ile ilgili her tür efemera belgenin araştırma ve saklanma değeri bulunanlarını araştırmacıların kullanımına sunmak amacıyla toplamaktadır. İstanbul Araştırmaları Enstitüsüne gerekli bütçe

[144] Harbiye Askeri Müze Kütüphane Sorumlusu Binbaşı Hasan Hüsnü Yıldız ile 08.01.2015 tarihinde yapılan görüşme.

[145] **İstanbul Araştırmaları Enstitüsü/Hakkımızda**, (Çevrimiçi) http://www.iae.org.tr/Icerik/Hakkimizda/124, 3 Ocak 2015

kurumun bağlı bulunduğu Suna ve İnan Kıraç Vakfı tarafından sağlanmaktadır. Enstitü, elde ettiği efemeranın takas, satış ve bağışını yapmamaktadır.

Düzenleme ve Tanımlama: Kurumdaki efemera türü belgelerin düzenleme ve tanımlama işlemleri kütüphaneciler tarafından yapılmaktadır. Kuruma dağınık olarak gelen efemeraya öncelikle bir demirbaş numarası verilmekte, akabinde bu belgeler dijital ortama aktarılmaktadır. Bundan sonraki süreçte efemera, türlerine göre ayrılmakta ve tür, sağlanma şekli, fiziksel nitelikleri, konu başlıkları, içerdiği diller, demirbaş kodu girilerek kataloglanmaktadır. Enstitü, kendi içinde türlere göre bir kod belirlemiştir. Buradan da standart tanımlama dışında İstanbul Araştırmaları Enstitüsündeki yetkililerin kendilerine göre bir düzenleme ve tanımlama yöntemi belirledikleri anlaşılmaktadır. Kodlar; fotoğraflar, kartpostallar, gravürler ve afişler için 'FKA', Müzik Notaları için 'MNA', Haritalar için 'Hrt' şeklindedir.

Koruma: Kurumda bulunan efemera türü belgeler korunmaları için gerekli şartlar oluşturulan depoda asitsiz kâğıtlar içinde raflarda saklanmaktadır. Haritalarsa metal harita dolaplarında muhafaza edilmektedir.

Erişim: Her türden kullanıcı internette bulunan çevrimiçi katalog vasıtasıyla dijital ortama aktarılan İstanbul Araştırmaları Enstitüsündeki efemeranın birçoğuna erişebilmektedir. Ancak çevrimiçi ulaşılan efemera türü bu belgelerin önceden herhangi bir yayında kullanılmış olması zorunluluğu sebebiyle kurumdaki her efemeraya web kataloğu üzerinden erişim bulunmamaktadır. Bu da İstanbul Araştırmaları Enstitüsünde erişimde kısıtlama olduğu sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Kullanıcıların herhangi bir belgeden yararlanmak istediğinde İstanbul Araştırmaları Enstitüsü'ne giderek izin alması gerekmektedir. Enstitü, kullanıcılara araştırmalarından önce bir lisans sözleşmesi imzalatarak oluşabilecek olumsuz durumlara karşı önlem almaktadır. Enstitü, belgelerin telif haklarını da alarak gerekli yasal sorumluluklarını da ayrıca yerine getirmektedir.

Efemera Türleri: İstanbul Araştırmaları Enstitüsünde bulunan; Mustafa Kemal Atatürk'le ilgili 11 adet afiş, İstanbul ve Atatürk ile ilgili 25'e yakın fotoğraf albümü, İstanbul sokakları ile ilgili 19 adet gravür, Eski İstanbul'u içeren 1500'den

fazla fotoğraf, yine Atatürk ve Cumhuriyet konularını kapsayan 5000 adet fotoğraf, üzerinde İstanbul'un semtlerinin bulunduğu 100'den fazla kartpostal, 130 pafta Jacques Pervititch sigorta haritası; 31 pafta Suat Nirven sigorta haritası; Cüneyt Orhon imzalı 1083 adet müzik notası ve İstanbul'un tarihi ve mimarisine ilişkin yaklaşık 10.000 gazete kupürü ve kurum politikası gereği kullanıma kapalı olan Osmanlı Türkçesi ve Fransızca yazılmış Osmanlı'daki önemli şahsiyetlerin kişisel ve diplomatik ilişkilerini içeren mektuplar efemera türü belgelerdir. [146]

3.5. ALMAN ARKEOLOJİ ENSTİTÜSÜ (DEUTSCHES ARCHÄOLOGİSCHES INSTİTUT, DAI)

3.5.1. Alman Arkeoloji Enstitüsü (Deutsches Archäologisches Institut) Hakkında Bilgiler

Alman Arkeoloji Enstitüsünün (Deutsches Archäologisches Institut, DAI) merkezi Berlin'de, yurtdışındaki dokuz şubesinden bir tanesi de İstanbul'dadır ve 1929'da kurulmuştur. Şubenin görevi, Türkiye'deki arkeoloji ve tarih araştırmalarının yürütülmesi ve geliştirilmesidir. Alman devleti, kültür tarihini çok yönlü bağlantılar, etkiler ve paralel görüntüler nedeni ile bir bütün olarak görmenin ve kültür tarihinin bugünkü devlet yapılarının dar çerçevesi içerisinde incelenemeyeceğinin bilinci ile DAI' nin yurtdışındaki diğer şubelerinde de olduğu gibi, bu çalışmaları finanse etmektedir. Bu bağlamda, DAI İstanbul'un bilimsel etkinlikleri, klasik arkeolojinin ve mimarî araştırmalarının geleneksel sahaları ile sınırlı kalmamış ve prehistorya, Ön Asya arkeolojisi, Bizans arkeolojisi, oryantalistik/Osmanlı sanatı konularına da yayılmıştır. Yalnızca Alman araştırmaları desteklenmemekte, aynı zamanda Türk araştırmaları ve eğitimine de katkılar sağlanmaktadır. Kuruluşundan beri sadece ihtisas sahibi kişilere değil, bütün ilgilenenlere açık olan DAI' nin İstanbul Şubesi'nin bilimsel donanımı, İstanbul Gümüşsuyu'ndaki bir zamanlar Alman Sefareti olan, Alman Başkonsolosluğu'nun

[146] İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Kütüphane Sorumlusu Gizem Gülcan ile 08.01.2015 tarihinde yapılan görüşme.

mekânları içerisine yer almaktadır. Enstitü içinde bulunan kütüphanenin şimdilerde 28.000 monografisi ve 796 değişik sürekli yayını içeren 14.000 ciltlik bir mevcudu vardır. Buna ek olarak 6.000 ayrı basımdan oluşan zengin bir koleksiyona sahiptir. Her sene 1000 ciltten fazla gerçekleşen artış, kütüphanenin Türkiye'deki benzerleri arasında gelecekte de en eksiksiz olmasını güvence altına almaktadır. [147]

3.5.2. Alman Arkeoloji Enstitüsünde (Deutsches Archäologisches Institut) Bulunan Efemera

Koleksiyonun Oluşumu ve Önemi: Enstitü, 1929'dan beri efemera türü belgeleri satın ve bağış gibi yollarla bünyesine katmaktadır. Alman Arkeoloji Enstitüsü, zengin bir fotoğraf arşivine sahiptir. Arkeoloji ve folklorlarla ilgili materyalleri toplayan enstitü ayrıca mimariyle ilgili öğeleri de bulundurmaktadır. Kaynak değeri açısından, Alman Arkeoloji Enstitüsündeki fotoğraflardan araştırmacıların yanı sıra mimarlar ve restoratörler de yararlanmaktadır. Çünkü enstitü, birçok tarihi yapının eski hallerine dair binlerce görsel kaynağa ev sahipliği yapmaktadır. Geçmişten izler taşıyan bu belgeler, günümüzde yapılan restorasyonlar için önemli bir kaynak olma niteliği taşımaktadır. Kurumun efemeranın toplanması, düzenlenmesi, erişime açılıp saklanması hususlarında ayrı bir bütçesi bulunmasının yanında enstitü, bazı kurumlardan destek de almaktadır. Enstitü, efemeranın takas, bağış ya da satışını yapmamaktadır.

Düzenleme ve Tanımlama: Alman Arkeoloji Enstitüsündeki efemera türü belgelerin düzenleme ve tanımlaması yapılmakta ve içerikleri tespit edilmektedir. Kuruma dağınık olarak gelen efemera düzenlenirken topoğrafi ve folklor gibi başlıklar belirlenmekte ve belgeler içeriklerine göre düzenlenmektedir. Örneğin; topoğrafi üst başlığının altına bir alt başlık olarak İstanbul verilmekte; İstanbul ile ilgili olan bu belgeler İstanbul başlığı altında Bizans, Osmanlı ve İstanbul semtleri şeklinde üçe ayrılmakta ve bu özelliklerine göre düzenlenmektedir. Tanımlamada ise

[147] Frank Rumscheid, "Alman Arkeoloji Enstitüsü, İstanbul Şubesi" (Çevrimiçi) http://www.karalahana.com/makaleler/tarih/alman-arkeoloji-enstitusu-istanbul-subesi.htm , 6 Ocak 2015.

malzemenin türü, envanter numarası, yer aldığı kutu numarası, tarihi, belge eğer fotoğraf ise; fotoğrafın negatif numarası, film türü (35 mm gibi), fotoğrafın kim tarafından çekildiği bilgileri kullanılmaktadır. Alman Arkeoloji Enstitüsü'ndeki efemera türü belgelerin düzenleme ve tanımlama işlemleri arşiv sorumluları tarafından gerçekleştirilmektedir.

Koruma: Efemera türü belgeler, kurumun deposundaki koruma için gerekli tüm şartların oluşturulduğu ahşap dolaplardaki asitsiz kutular içinde ve yine asitsiz kâğıtlarda saklanmaktadır.

Erişim: Enstitü, efemeradan yararlanmak isteyen herkese herhangi bir kısıtlama olmaksızın belgelerini açmaktadır. Ancak araştırmacının araştırma sonuçları herhangi bir yerde yayınlanacaksa yayın için belli bir yayın ücreti alınmaktadır. Eğer çalışma akademikse araştırmacı çalışmanın bir örneğini Alman Arkeoloji Enstitüsüne bırakmakla yükümlüdür. Tüm bu işlemler enstitü ile araştırmacı arasında araştırmadan önce doldurulan formlar vasıtasıyla güvence altına alınmaktadır. Enstitü içinde araştırmalar için kullanılan elektronik bir katalog bulunmaktadır. Bu kataloğun çevrimiçi kullanımı içinse çalışmalar sürdürülmektedir. Alman Arkeoloji Enstitüsünde, mahremiyet içerebilecek ve kişisel hakları zedeleyebilecek belge bulunmamaktadır. Bu nedenle bu anlamda bir kısıtlamadan söz edilmemektedir.

Efemera Türleri: Alman Arkeoloji Enstitüsüdeki fotoğraf arşivinde Pascal Sebah ve Polycarpe Joaillier'in meşhur atölyesinden gelen Osmanlı dönemi İstanbul'una ait fotoğraflar da vardır. Alman seyyahlara ait İstanbul'u ve Anadolu'yu içeren arkeoloji, şehir, topoğrafya haritaları, gravürler, şehir planları ve Hattuşaş (Boğazköy), Didyma, Latmos, Milet, Pergamon ve Priene gibi antik kentlerdeki arkeolojik çalışmalarla ilgili fotoğraflar ve bunların negatifleri de bulunmaktadır.[148] Ayrıca Guillaume Berggren'e ait fotoğraflar da Alman Arkeoloji Enstitüsünde

[148] Alman Arkeoloji Enstitüsü Fotoğraf Arşivi Sorumlusu Nurhan Özgenler ile 28.01.2015 tarihinde yapılan görüşme.

bulunmaktadır. Berggren' in 1914 yılında dağıttığı kendi arşivinin bir kısmı Alman Büyükelçiliği tarafından satın alınmıştır. Guillaume Berggren, 1878 Osmanlı-Rus Savaşı sırasında Yeşilköy sahilinde kamp kuran Rus askerleri, Anadolu demiryollarının inşası, Orient-Express'in açılışı gibi olayları fotoğraflarıyla belgelemiştir. Cibali Tütün Fabrikası'na ait fotoğraflar ile Osmanlı ordusunda görevli Alman asıllı Goltz Paşa'ya (Colmar von der Goltz) Batı Anadolu demiryolu hattında refakat ederken çektiği İzmit, Adapazarı, İznik, Bilecik, Eskişehir, Manisa, Soma, İzmir, Salihli, Akşehir, Konya, Ayaş, Gümbet ve Kütahya civarına ilişkin fotoğraflar, belgesel bir nitelik taşımaktadır.[149]

3.6. FRANSIZ ANADOLU ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ (IFEA)

3.6.1. Fransız Anadolu Araştırmaları Enstitüsü (IFEA) Hakkında Bilgiler

Türkiye'de Fransız arkeologlara destek veren bir araştırma merkezi olmak, konusu Türkiye ve Osmanlı İmparatorluğu toprakları olan insani ve sosyal bilimler alanında ve Antik Dönem bilimleri alanındaki çalışmaları yüreklendirme ve yönetmek, Osmanlı ve Türk toplumu ile ilgili bilgilerin artırılması gibi çalışmalar yapan Fransız Anadolu Araştırmaları Enstitüsü (IFEA), Fransa ve Avrupa Dışişleri Bakanlığı'na ve Ulusal Bilimsel Araştırma Merkezi'ne bağlı bir Fransız kurumudur. [150] IFEA' da iki dokümantasyon merkezi bulunmaktadır. Bunlardan birincisi İstanbul üzerine, sosyolojik araştırmalar ve demografik çalışmalar yapıp, başta kartografik malzeme olmak üzere, bilgi ve yayın toplayan İstanbul Şehir Gözlem Merkezidir (Observatoire urbain d'Istanbul). İkinci dokümantasyon merkezi Kafkaslar ve Orta Asya'ya yönelik çalışmalar yapan Türk Siyaseti Gözlem Merkezi ve Kafkasya Gözlem Merkezleridir (Observatoire du Caucase et de l'Asie Centrale). Enstitüde ayrıca bir de kütüphane

[149] **Guillaume Berggren (1835-1920) Faaliyet yılları, 1870-1905**, (Çevrimiçi) http://www.obarsiv.com/dokumantasyon/fotvekart/osmanli_fotsanati.html , 28 Ocak 2015.

[150] **Fransız Anadolu Araştırmaları Enstitüsü**, (Çevrimiçi) http://www.ifea-istanbul.net/index.php?option=com_k2&view=item&layout=item&id=38&Itemid=274&lang=tr , 7 Ocak 2015.

bulunmaktadır. Enstitünün kütüphanesi ve dokümantasyon merkezlerinin başlıca işlevleri uzmanlar arasında bilgi alışverişinde bulunmak, sempozyumlar, davetler, seminerler düzenlenmek ve bunların sonuçlarını yayınlamaktır.[151]

3.6.2. Fransız Anadolu Araştırmaları Enstitüsünde (IFEA) Bulunan Efemera

Koleksiyonun Oluşumu ve Önemi: Fransız Anadolu Araştırmaları Enstitüsü (IFEA), İstanbul'un en zengin harita koleksiyonlarından birini bünyesinde barındırmaktadır. 1980'lerden beri efemera olarak addedilen bu tür belgeleri elinde bulunduran kurum, bunları bağış ve daha çok satın alma yöntemiyle elde etmiştir. Fransız Anadolu Araştırmaları Enstitüsünün efemera türü belgelerin toplanması, düzenlenmesi, erişime açılıp saklanması hususlarında bir bütçesi bulunmaktadır. Efemeranın takas, bağış ya da satışı ise gerçekleştirilmemektedir. Enstitü, kuruluş amacı gereği daha çok Anadolu ile ilgili belgeleri toplamaktadır. Bunun yanında enstitünün içinde bulunan iki gözlem merkezi de kurum politikasıyla eşleşecek şekilde ve araştırmacıların hizmetine sunmak amacıyla Türkiye (daha çok İstanbul) ve Kafkaslar ve Orta Asya hakkında elde ettiği tüm efemera türü belgeleri bünyesinde bulundurmaktadır. Bu belgeler İstanbul, Anadolu ve Anadolu coğrafyası hakkında önemli kaynakları oluşturmaktadır. [152]

Düzenleme ve Tanımlama: Fransız Anadolu Araştırmaları Enstitüsüne dağınık olarak gelen efemera türü belgeler (haritalar) düzenlenirken coğrafik ve tematik olarak ayrılmaktadır. Coğrafik olarak ayrılan haritalar; ülke, şehir, il, ilçe bazında yeniden sınıflandırılmaktadır. Tematik haritalarsa; askeri, siyasi, tarihi olarak ayrılarak harita atölyesi olarak adlandırılan bölümde bulunan özel metal harita çekmecelerine yerleştirilmektedir. Tanımlamada; yıl, ölçek, boyut ve tür bilgileri

[151] Stéphane Yerasimos, "Fransız Anadolu Araştırmaları Enstitüsünün Dünü, Bugünü ve Yarını İçin Bazı Mülahazalar", (Çevrimiçi) http://www.ifea-istanbul.net/index.php?option=com_k2&view=item&task=download&id=108_8193355523d719a050c43f8bff06b562&Itemid=276&lang=fr, 7 Ocak 2015.

[152] Fransız Anadolu Araştırmaları Enstitüsü (IFEA) Kütüphane Sorumlusu Ümit Sevgi Topuz ile 08.01.2015 tarihinde yapılan görüşme.

kullanılmaktadır. Tüm bunların yanında çok eski ve yıpranan haritaların önce restorasyonu yapılarak bunların kullanılabilir hale getirilmeleri sağlanmakta ve sonrasında bu haritalar plastik harita korumalarının içine alınarak çekmecelerine yerleştirilmektedir.[153]

Koruma: Fransız Anadolu Araştırmaları Enstitüsü'nde, bina için alınan önlemlerin dışında efemera türü belgeler için ayrı bir koruma önlemi bulunmamaktır.

Erişim: Araştırma için herhangi bir kısıtlamanın olmadığı Fransız Anadolu Araştırmaları Enstitüsü'nde, yasal olarak sorun teşkil edebilecek türde efemera da bulunmadığından her türden kullanıcı önceden randevu alarak buradaki efemera türü belgeleri gidip inceleyebilmektedir. Ayrıca çevrimiçi erişilebilen katalog vasıtasıyla kullanıcılar yine buradaki efemera türü belgelerin neler olduğunu da görebilmektedirler. Bunun yanında 2004'ten beri IFEA Harita Atölyesi harita ve planlarını dijital formatta geliştirmektedir. Tüm bu dijital verileri muhafaza eden bir veri bankası da hazırlık aşamasındadır ve IFEA internet sitesi üzerinden güvenli bir şekilde kamuya açılması planlanmaktadır.

Efemera Türleri: XIX. yüzyıl ve XX. yüzyıl başlarına ait Osmanlı Türkçesi ile yazılan Osmanlı İmparatorluğu haritaları, Osmanlı Türkçesi içeren İstanbul ve çevresi haritaları, yine Osmanlı Türkçesi ile çizilen Türkiye Haritaları, çeşitli eski haritalar, İstanbul ve İzmir sigorta planları, 1922-1945 yıllarını kapsayan Pervitich İstanbul sigorta planları, Osmanlı eyaletleri yönetim bölümlerinin sinoptik atlası haritası, 1930-1970 yılları arasındaki çeşitli ölçeklerdeki Türkiye topografyası haritaları**,** Türkiye jeolojik haritaları, siyasi ve tarihi haritalar, Osmanlı İmparatorluğu Asya eyaletleri (Arabistan hariç) genel haritası**,** çeşitli ölçeklerde İstanbul planları, İstanbul Büyükşehir Belediyesi sınırlarını gösteren tüm kadastro planları, İstanbul Büyükşehir imar planları, arkeolojik çalışmalar ile ilgili krokiler, İstanbul ilçeleriyle ilgili çok çeşitli tarihlere ait haritalar, tematik harita ve planlar bu zengin

[153] İstanbul Şehir Gözlem Merkezi ve IFEA Harita Atölyesi Sorumlusu Pascal Lebouteiller ile 08.01.2015 tarihinde yapılan görüşme.

koleksiyondaki efemera olarak değerlendirilen harita türlerinin başlıcalarıdır.[154] Fransız Anadolu Araştırmaları Enstitüsünde tüm bunların yanında efemera olarak; harita koleksiyonlarının incelenmesini kolaylaştıran CD'ler[155] ve Fransızca yayınlanan Osmanlı gazetelerinin yaklaşık 100 adet mikrofilmi bulunmaktadır.[156]

3.7. İSMAİL BEŞİKCİ VAKFI ARAŞTIRMA KÜTÜPHANESİ

3.7.1. İsmail Beşikci Vakfı ve Araştırma Kütüphanesi Hakkında Bilgiler

İsmail Beşikçi Vakfı, İsmail Beşikci' nin adını, düşüncelerini ve eserlerini yaşatmak, kütüphaneler, arşiv ve dokümantasyon ve kültür merkezleri, enstitüler açmak, sosyal ve kültürel alanlarda araştırmalar yapmak ve müze oluşturmak gibi amaçlarla 2012 yılında kurulmuştur. Vakıf ayrıca, çeşitli alanlarda organize edilecek yarışmalarla İsmail Beşikci ödülleri vermeyi ve medya, basın-yayın faaliyetlerini yürütmeyi hedeflemektedir. Vakıf bünyesinde, vakfın kuruluş sürecine paralel olarak İsmail Beşikci Araştırma Kütüphanesi kurulmuştur. Düzenlenmesine Ağustos 2011'de başlanan kütüphanede İsmail Beşikci' nin 60 yıldır biriktirdiği sahip kitap, dergi, gazete koleksiyonu ve arşivi bulunmaktadır.[157] İsmail Beşikci Araştırma Kütüphanesi, Türkiye'de öncelikle Kürt araştırmaları açısından orta vadede konu kütüphanesi olmayı amaçlayan sayılı kütüphaneler arasındadır. Kütüphane'nin amacı, sosyal bilimler alanında çalışma yapan ve yapmak isteyen herkese araştırma olanakları sağlamaktır. Kütüphanenin en önemli özelliklerinden biri, koleksiyonun tamamının İsmail Beşikci' nin 1950'li yıllardan günümüze kadar yararlandığı ve biriktirdiği kaynaklardan oluşmasıdır. Kütüphanede özellikle sosyal bilimler ve

---

[154] **IFEA' nın Harita Koleksiyonu**, (Çevrimiçi) http://www.ifea-istanbul.net/index.php?option=com_k2&view=item&id=190&Itemid=310&lang=tr , 12 Ocak 2015.
[155] **İstanbul Şehir Gözlem Merkezi Kaynakları**, (Çevrimiçi) http://www.ifea-istanbul.net/index.php?option=com_k2&view=item&layout=item&id=101&Itemid=306&lang=tr , 12 Ocak 2015.
[156] **Hazinemiz**, (Çevrimiçi) http://www.ifea-istanbul.net/index.php?option=com_ k2&view=item&layout=item&id=101&Itemid=306&lang=tr , 12 Ocak 2015.
[157] **İsmail Beşikci Vakfı kuruluşunu ilan etti**, (Çevrimiçi) http://www.ismailbesikcivakfi.org/default.asp?sayfa=duyuru&id=40&sayfa_kac=11#.VMjZuGiqns0, 28 Ocak 2015.

edebiyatla ilgili çeşitli dillerde yayınlanmış eserler ve İsmail Beşikci' nin arşiv niteliği taşıyan belgeleri bulunmaktadır.[158]

3.7.2. İsmail Beşikci Vakfı Araştırma Kütüphanesinde Bulunan Efemera

Koleksiyonun Oluşumu ve Önemi: İsmail Beşikci' nin 1960'lı yıllardan itibaren topladığı efemera türü belgeler, bizzat İsmail Beşikci tarafından vakfa bağışlanmış ve bunlar 2011'den itibaren vakfın bünyesine alınmıştır. İsmail Beşikci ile ilgili her tür bilgi ve belgeyi toplayan İsmail Beşikci Vakfı Araştırma Kütüphanesi, bunun yanında Kürt, Ermeni ve Alevi toplumlarıyla ilgili araştırma amaçlarına yönelik olarak bir merkez oluşturma gayesi gütmektedir. Bu sebeple bu toplumlarla ilgili belgeleri bünyesinde toplama fikrini hayata geçirmeyi planlamaktadır. Bu belgeler, söz konusu toplumlarla ilgili çalışmalar yapanlar için değerli kaynakları teşkil edebilecektir. Bünyesindeki efemeranın takas, satış ya da bağışını yapmayan vakfın kendi bütçesi dışında bir desteği bulunmamaktadır.

Düzenleme ve Tanımlama: Kütüphanedeki efemera türü belgelerin düzenleme ve tasnif işlemleri devam etmektedir. Düzenlemenin konu, tarih ve bölgeye göre ayrı ayrı yapılması ve belgelerin bu başlıklar doğrultusunda tasnif edilerek, MARC standartlarına[159] göre tanımlamasının yapılması planlanmaktadır. Tüm bu çalışmalar arşiv uzmanları tarafından yürütülecektir.

Koruma: Hâlihazırda bir arşiv deposu, belgeleri korumak için gerekli metal arşiv dolapları ve asitsiz kutuları olmayan vakfın planları arasında bu tür şartları yerine getirecek önlemleri almak da bulunmaktadır.

---

[158] **İsmail Beşikci Araştırma Kütüphanesi**, (Çevrimiçi) http://www.ismailbesikcivakfi.org/ default. asp?sayfa=skatoku&id=73 , 28 Ocak 2015.

[159] Machine Readable Cataloging (MARC) / Makinaca Okunabilir Kataloglama: Bibliyografik bilginin sisteme belli kodlara göre girişidir. Amerika Kongre Kütüphanesi dermesinin tamamını bilgisayar ortamına aktararak ulusal düzeyde bibliyografik denetimi sağlamak amacıyla manyetik teypler üzerinde bulunan bibliyografik kayıtların değişimi için standart bir format olarak tasarlanmıştır. Bilgisayar kullanımından sonra ulusal ve uluslararası düzeyde bibliyografik kayıtların bilgisayar ortamında oluşum ve değişimi için geliştirilen MARC, günümüzde arşivlerde ve kütüphanelerde materyallerin tanımlanmasında kullanılmaktadır.

Erişim: Her türden kullanıcı kütüphaneye giderek herhangi bir kısıtlama olmadan belgelere ulaşabilmektedir. İsmail Beşikci tarafından bağışlanan belgeler telif haklarıyla birlikte vakfa verildiğinden bu anlamda bir kısıtlama bulunmamaktadır. Efemeraya erişimde kolaylık sağlayacak araştırma araçları (katalog, indeks) da henüz kütüphanede bulunmamakta ancak bunların oluşturulması ile ilgili çalışmalar devam etmektedir.

Efemera Türleri: Vakıftaki efemera türü belgeler; İsmail Beşikci tarafından toplanan 1960'lı yıllarda Kürt toplumuyla ilgili haberlere ait gazete kupürleri ve bunlarla ilgili belgelerden oluşmaktadır.[160]

3.8. ÇELİK GÜLERSOY VAKFI İSTANBUL KİTAPLIĞI

3.8.1. Çelik Gülersoy Vakfı ve İstanbul Kitaplığı Hakkında Bilgiler

1981 yılında Çelik Gülersoy, kendi adını taşıyan bir vakıf kurmuş ve bu hayır girişiminin ilk çalışmaları olmak üzere bir dizi yayın yaptığı gibi, ilk büyük eser olarak, Soğukçeşme Sokağında, 'İstanbul Kitaplığı'nı meydana getirmiştir.[161] Çelik Gülersoy Vakfı İstanbul Kitaplığı, İstanbul'a ilişkin eserleri ve görsel malzemeyi toplamayı amaçlayan bir vakıf kütüphanesidir ve 1990'da hizmete açılmıştır. Kitaplık, Çelik Gülersoy' un 40 yılda topladığı çeşitli koleksiyonlardan oluşmaktadır. Kitaplıktaki eserler türlerine göre 13 ana başlıkta toplanmıştır. Bunlar : 1) Roma ve Bizans 2) Osmanlı Tarihi 3) Etütler (İstanbul' u sistematik olarak ve bütünüyle inceleyen eserler, İstanbul'la ilgili olan bir konuyu inceleyen eserler., İstanbul'un bir tek semtini veya bir yapısını inceleyen eserler), 4) Seyahatnameler, 5) Sefaretnameler, 6) Hatıralar, 7) Güzel Sanatlar (resim, heykel, mimarlık ve geleneksel el sanatları), 8) Biyografiler (İstanbul'la ilgili şahsiyetler ve onların diğer eserleri), 9) Türkiye Hakkında Genel Kitaplar (İstanbul bölümü varsa), 10) Türkiye Rehberleri, 11) İstanbul Rehberi, 12) Gravür ve Fotoğraf Albümleri, 13) Başvuru

[160] İsmail Beşikci Vakfı Arşiv Sorumlusu Ayhan Işık ile 29.01.2015 tarihinde yapılan görüşme.
[161] **Çelik Gülersoy Vakfı**, (Çevrimiçi) http://www.celikgulersoyvakfi.org/?page_id=99, 7 Şubat 2015.

Kitaplarıdır (sözlükler ve ansiklopediler). Kitaplık tasnifinde, her esere, bir özel numara verilmek suretiyle, genel mevcut, ancak bu ayrı ayrı bölümlerin ulaştığı son sayıların toplanmasıyla bulunacak şekilde, özel bir sistem uygulanmış ve bununla aranan bir eserin kolayca bulunması amaçlanmıştır.[162]

3.8.2. Çelik Gülersoy Vakfı İstanbul Kitaplığında Bulunan Efemera

Koleksiyonun Oluşumu ve Önemi: Koleksiyon, Çelik Gülersoy' un 1970'li yıllardan itibaren çeşitli yerlerden toplayarak oluşturduğu ve sonrasında İstanbul Kitaplığına bağışladığı efemera türü belgelerden oluşmaktadır. İstanbul'la ilgili her tür efemerayı bünyesinde barındırmaya çalışan İstanbul Kitaplığında; İstanbul tarihi, mimari, peyzajla ilgili araştırma yapacaklar için İstanbul Kitaplığındaki efemera türü belgeler, İstanbul ile ilgili görsel belge bakımından Türkiye'de bu konudaki en zengin koleksiyonlardan birini teşkil etmektedir. Toplanan bu belgelerin satış, bağış ve takası yapılmamaktadır. İstanbul Kitaplığının, bu tür belgelerin toplanması ve düzenlemesi hususlarında ayrı bir bütçesi bulunmamaktadır.

Düzenleme ve Tanımlama: Koleksiyonun gerçek anlamda düzenleme ve tanımlaması yapılmamış sadece kaba bir tasnifi yapılmıştır. Koleksiyon, semtlere göre, yani topografik durum göz önünde bulundurularak tasnif edilmiştir

Koruma: İstanbul Kitaplığının efemera türü belgelerin korunması için ayrı bir deposu bulunmamaktadır. Bunun yanında efemeranın korunması için uygun şartların oluşturulduğu (nem, vs.) ayrı bir önlem de alınmamıştır. Efemera türü belgeler, mukavva kutular içinde saklanmaktadır.

Erişim: İstanbul Kitaplığındaki kişisel mahremiyet içerebilecek türde efemera ve bunlara ait telif anlamında bir sorun bulunmadığından bu konuda bir erişim kısıtlaması bulunmamaktadır. Efemera türü belgelerden yararlanmak isteyen kullanıcılar önceden izin alıp İstanbul Kitaplığına giderek buradaki efemeradan

[162] **İstanbul Kitaplığı**, (Çevrimiçi) http://www.celikgulersoyvakfi.org/?page_id=52, 7 Şubat 2015.

yararlanabilmektedir. Kitaplıktaki efemera türü belgelerin düzenlemesi ve tanımlaması yapılmadığından bunlara erişimde kolaylık sağlayacak araştırma araçları (katalog, indeks) da bulunmamaktadır.

Efemera Türleri: Çelik Gülersoy Vakfı İstanbul Kitaplığındaki efemera türü belgelerin başlıcaları; gravürler, şehrin ilk fotoğrafları, renkli ve renksiz kartpostallar, 1870'lerden sonraki fotoğraflar, vapur tarifeleri, meşrutiyet ilanı hatıra kartları, Cumhuriyet Dönemi bayram kartları, tebrik kartları, kitaplardan kesilmiş parçalar, vapur tarifeleri, tanıtım broşürleri, İstanbul'daki sinema ve tiyatrolarda kullanılan indirim kuponları, gazete kupürleri, birkaç adet lokanta menüsüdür.[163]

3.9. KADIKÖY TARİH EDEBİYAT ve SANAT KÜTÜPHANESİ

3.9.1. Kadıköy Tarih Edebiyat ve Sanat Kütüphanesi Hakkında Bilgiler

Kadıköy Tarih Edebiyat ve Sanat Kütüphanesinin oluşturulduğu bina, zamanın Belediye Başkanı Doktor Cemil Topuzlu döneminde Belediye Şubesi olarak inşa edilen İstanbul Şehremaneti Şubesidir. Binanın kurulduğu ve halk tarafından 'Kumluk' diye isimlendirilen yer, denizin doldurulmasıyla elde edilmiştir. İstanbul Şehremaneti Şubesi binası bu dolgu arazi üzerindedir. Bina, Kadıköy Belediyesince 2013-2014'te kütüphane ve kültürel etkinlikler için düzenlenmeye başlanmış ve Kadıköy Belediyesi Tarih Edebiyat Sanat Kütüphanesi olarak 15 Mart 2014 günü açılmıştır. Tarih, edebiyat ve sanat alanlarında bir ihtisas kitaplığı oluşturmak amacıyla kurulan kütüphane, toplumun kültürel belleğini canlı tutacak yazılı / basılı belgeleri / kaynakları toplamak ve derlemek, sergiler, toplantılar ve seminerler düzenlemek gibi faaliyetleri de yerine getirmektedir.[164]

---

[163] Çelik Gülersoy Vakfı İstanbul Kitaplığı Yetkilisi Deniz Yalav ile 12.02.2015 tarihinde yapılan görüşme.

[164] **Tarihi Şehremaneti'nden Tarih Edebiyat ve Sanat Kütüphanesi'ne**, (Çevrimiçi) http://www.kbtesak.org/hakkimizda.aspx , 18 Mart 2015.

3.9.2. Kadıköy Tarih Edebiyat ve Sanat Kütüphanesi'nde Bulunan Efemera

Koleksiyonun Oluşumu ve Önemi: Kadıköy Tarih Edebiyat ve Sanat Kütüphanesine efemera türü belgeler 2014'ten beri gelmektedir. Efemera türü belgelerin bir kısmı bağış bir kısmı da Kadıköy Belediyesi tarafından satın alınma yoluyla Kadıköy Tarih Edebiyat ve Sanat Kütüphanesine kazandırılmıştır. Kütüphane, Kadıköy Belleği'ni kapsayan her türden Kadıköy konulu belge, görsel ve arşivsel niteliği olan, ayrıca araştırma değerine sahip efemerayı bünyesinde toplamaktadır. Bu belgeler vasıtasıyla Kadıköy ve Kadıköy'ün sosyal-kültürel tarihi öğrenilip geleceğe aktarılacak ve bu sayede Kadıköy'e ait ortak bir hafızanın oluşumu da sağlanabilecektir. Tarih Edebiyat ve Sanat Kütüphanesinin efemera türü belgelerin toplanması, düzenlenmesi, erişime açılıp saklanması hususlarında Kadıköy Belediyesi tarafından sağlanan bir bütçesi bulunmaktadır. Bunun yanında efemeranın satış, takas ya da bağışı yapılmamaktadır.

Düzenleme ve Tanımlama: Kütüphanedeki efemera türü belgelerin düzenleme ve tanımlama işlemlerine henüz başlanmamıştır. Bu belgelerin yalnızca bir kısmının envanteri çıkarılmıştır.

Koruma: Kadıköy Tarih Edebiyat ve Sanat Kütüphanesinde efemeranın koruma altına alındığı bir depo bulunmaktadır. Efemera türü belgeler zarflar içinde koruma için gerekli tüm şartların oluşturulduğu bu depoda saklanmaktadır.

Erişim: Kütüphanede düzenleme ve tanımlama işlemleri devam ettiğinden efemera türü belgelere erişmek mümkün olmamaktadır. Kütüphanede mahremiyet içerebilecek ve kişisel hakları zedeleyebilecek türde belge de bulunmamaktadır. Bunun yanında efemeraya erişim için bir kullanım politikası oluşturma çalışmaları devam etmektedir.

Efemera Türleri: Kadıköy Tarih Edebiyat ve Sanat Kütüphanesindeki efemera türü belgelerin başlıcaları; Osmanlı Türkçesi ile yazılmış İstanbul Boğazı ve renkli İstanbul haritası, üzerinde İsmet Paşa'nın Lozan Konferansı zamanlarında

çekilmiş fotoğrafı bulunan 1922 tarihli gazete sayfası, yine 1922 tarihli üzerinde Atatürk ve İsmet Paşa'nın Mudanya Konferansı zamanlarında çekilmiş fotoğrafları bulunan gazete sayfası, Haydarpaşa proje haritaları ve planları, Fransızca proje bilgileri, Haydarpaşa tren feribot evrakı ve planları, St. Joseph Okulu'nun tanıtım kitapçığı, Osmanlı Türkçesi ile yazılan Müdafaa-i Milliye müsamere ve sinema bileti, yalnızca hanımlara özel Müdafaa-i Milliye konser bileti, Selamiçeşme Parkı krokisi, üzerinde Osmanlı Türkçesi, Yunanca, Fransızca, Ermenice yazılar bulunan Kadıköy'deki ahşap ve yapı mağazasının sipariş formu, Kadıköy rehber ve sigorta planı, Kadıköy'ün farklı yerlerinde çekilmiş fotoğraflar ve üzerinde Kadıköy'ün görsellerinin bulunduğu kartpostallar, Kadıköy College Mekhitariste ve çeşitli İtalyan kurumları arasında yapılan öğrencilerle ilgili çok sayıda yazışma, 1922 tarihli üzerinde Halife Abdülmecid'in fotoğrafı bulunan L'illustration dergisinin kapağı, Kadıköy Orta Mektebi müdiresi tarafından yazılan Maarif Nezareti ile ilgili Osmanlı Türkçesi yazışma, 1929 tarihli Millet mektebi diplomaları, Atatürk'ün el yazısı ile yazılmış H. Rıza Soyak ve Neşet Ömer İrdelp imzası taşıyan belge ve yine kendi el yazısı olan vasiyet, Ermenice olarak hazırlanmış Göztepe Pütenegan Yüksekokulu broşürü, Beyoğlu Polis Müdürlüğünden şehremanetine (belediye) gönderilen Osmanlı Türkçesi ile yazılmış evrak ve bunların bulunduğu zarftır.[165]

3.10. İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ ATATÜRK KİTAPLIĞI

3.10.1. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı Hakkında Bilgiler

Cumhuriyet döneminin ilk kütüphanelerinden olan Atatürk Kitaplığı Büyükşehir Belediyesi Kütüphane Müzeler Müdürlüğü'ne bağlı olarak hizmet vermektedir. Kütüphane ilk olarak Beyazıt Medresesi'nde Belediye Müzesi ve Kütüphanesi olarak 1939'da açılmıştır. Kütüphane dermesinin satın alma ve bağışlar

[165] Kadıköy Tarih Edebiyat ve Sanat Kütüphanesi Kütüphane ve Arşiv Sorumlusu Helin İlcek ile 19.03.2015 tarihinde yapılan görüşme.

sonucunda genişlemesi nedeniyle, müze, 1945'te buradan ayrılmıştır. 1960'lı yıllara gelindiğinde kütüphane koleksiyonu da medreseye sığmaz hale gelmiştir. 3 Mart 1981 tarihinde Koç Topluluğu tarafından Taksim Mete Caddesi'nde yapılan halen faaliyetini sürdürdüğü yeni binasına taşınan kütüphane Atatürk Kitaplığı adıyla 24 Nisan 1981'de hizmete girmiştir. Ülkemizin en önemli kütüphaneleri arasında bulunan Atatürk Kitaplığı ilköğretimden üniversite öğrencisine, akademisyenlerden uluslararası araştırmacılara kadar çok geniş kitlelere hizmet vermektedir.[166] Atatürk Kitaplığının Koleksiyonu'nda yaklaşık olarak; 228 bin kitap, 20 bin dergi, 10 bin gazete cildi, 445 albüm, 12 bin 320 kartpostal, 10 bin harita, dört bin 400 yazma, 565 salname, 334 takvim ve 49 atlas ayrıca gazete, Atatürk, İstanbul, gibi özel koleksiyonlar bulunmaktadır.[167]

3.10.2. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığındaki Koleksiyonlarda Bulunan Efemera

Koleksiyonun Oluşumu ve Önemi: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı kurulduğu tarihten bu yana efemera türü belgeleri bünyesinde barındırmaktadır. Efemera türü belgeler hem bağış hem de satın alma yoluyla kuruma kazandırılmaktadır. Kurum, Türk tarihi için önemli şahsiyetlere ait efemeranın yanı sıra, Osmanlı ve İstanbul tarihi ile ilgili araştırma değerine sahip her türden efemerayı toplamaktadır. Kurum efemeranın satışını ya da takasını yapmamakta sadece mükerrer olan belgelerin bağışını yapmaktadır. Kurumun efemera türü belgeler için bir nadir eserler bütçesi bulunmakta ve bu bütçe vasıtasıyla efemera türü belgeler kurum bünyesine katılmaktadır. Bu bütçe İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından sağlanmaktadır.

---

[166] **İBB Taksim Atatürk Kitaplığı**, (Çevrimiçi) http://ataturkkitapligi.ibb.gov.tr/ataturkkitapligi/index.php?dil=tr&p=1, 2 Aralık 2014.

[167] **Atatürk Kitaplığı**, (Çevrimiçi) http://tr.wikipedia.org/wiki/Atat%C3%BCrk_Kitapl%C4%B1%C4%9F%C4%B1**,** 2 Aralık 2014.

Düzenleme ve Tanımlama: Efemera türü belgeler düzenlenirken provenans ilkesi uygulanmakta ve tanımlamada MARC standartları, kataloglama ise Anglo-Amerikan Kataloglama Kurallarına göre yapılmaktadır.

Koruma: Efemera türü belgeler asitsiz kâğıtlar içinde koruma için gerekli tüm şartlar oluşturulan depoda saklanmaktadır. Ayrıca yıpranan efemera depoya konulmadan önce restore edilerek bunların daha uzun bir süre kalıcı olmaları sağlanmaktadır.[168]

Erişim: Tarihi açıdan önemli kaynak değerine sahip olan bu efemera türü belgelere erişimde herhangi bir kısıtlama bulunmamaktadır. Her türden kullanıcı internette bulunan çevrimiçi katalog vasıtasıyla dijital ortama aktarılmış olan efemeraya erişebilmekte veya kuruma giderek bunları görebilmektedir. Telif hakları efemera türü belgelerle birlikte alındığından ve ayrıca bunlar, üretim tarihi üzerinden belirli bir süre geçen belgelerden oluştuğundan yasal olarak sorun oluşturacak bir durum bulunmamaktadır.

3.10.3. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığında Bulunan ve İçinde Efemera Koleksiyonlar

1. Muallim M. Cevdet Koleksiyonu
2. Fatma Aliye Hanım Koleksiyonu
3. Laika Karabey Koleksiyonu
4. Muhsin Ertuğrul Koleksiyonu
5. Ernest Mamboury Koleksiyonu
6. Ali Sami Aközer Koleksiyonu
7. Milli Mecmua Sahibi Mehmed Mesih Bey Koleksiyonu
8. Haritalar
9. Kartpostallar
10. Albümler

[168] İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı Nadir Eserler Uzmanı İrfan Dağdelen ile 08.01.2015 tarihinde yapılan görüşme.

3.10.3.1. Muallim M. Cevdet Koleksiyonu'nda Bulunan Efemera

Koleksiyonun Oluşumu: Muallim M. Cevdet Koleksiyonu'nda bulunan efemera türü belgeler kütüphaneye 1935 yılında Muallim Cevdet tarafından bağışlanmıştır.

Düzenleme ve Tanımlama: Muallim Cevdet Koleksiyonu'nun tasnifi sırasında, dağınık olarak gelen belgelere arşivciliğin temel prensibi olan provenans ilkesi uygulanmış ve bu ilke doğrultusunda belgelerin birbirleriyle olan ilişkileri tespit edilerek ana gruplamalar yapılmıştır. Tanımlamada MARC standartları, kataloglamada Anglo-Amerikan Kataloglama Kuralları[169] uygulanarak belgelerin kataloglanması sağlanmıştır. Koleksiyondaki efemera türü belgelerin tasnif ve kataloglaması nadir eser uzmanları tarafından yapılmıştır.

Erişim: Koleksiyonun kataloğu 1994 yılında basılmış ve araştırmacılara sunulmuştur. Bu katalog internet üzerinden de erişime açılmıştır. Koleksiyonunun kullanıcıya açık olan kısmının tamamına internet aracılığıyla dijital olarak ya da kütüphaneye giderek, herhangi bir kısıtlama olmadan erişilmektedir.[170]

Efemera Türleri: Muallim M. Cevdet Koleksiyonu'nda bulunan efemera türü belgeler; Muallim Cevdet'in yıllarca özel ders verdiği, çok sevdiği Nejat adlı şahsa ait belgeler, 1931 yılında işe yaramaz denilerek Bulgaristan'a satılmak üzere Sirkeci Garı'na götürülürken bir kısmı dökülen ve bu dökülenlerden Cevdet tarafından çocukların elinden kendi parası ile satın alınan vesika ve defterler, İstanbul fotoğrafları ve Tokat fotoğrafları, öğrencisi Nejat'ın fotoğrafları, kartpostallar, kitaplardan çıkan resim, harita ve planlar, Kuran-ı Kerim parçaları, Tevfik Paşa'ya ait belgeler ve özel mektuplarıdır.[171]

---

[169] Tanımlayıcı kataloglama ile erişim noktaları için Amerikan Kütüphaneciler Derneği tarafından hazırlanmış genel kurallardır.

[170] İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı Nadir Eserler Uzmanı İrfan Dağdelen ile 08.01.2015 tarihinde yapılan görüşme.

[171] **Atatürk Kitaplığı Muallim Cevdet Evrakı Kataloğu**, haz. Ayhan Gökalp ve Ayhan Uçar, İstanbul, Büyükşehir Belediyesi Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü, 1994.

3.10.3.2. Fatma Aliye Hanım Koleksiyonu'nda Bulunan Efemera

Koleksiyonun Oluşumu: Fatma Aliye Hanım Koleksiyonu'nun kuruma bağış yoluyla geldiği bilinmektedir, ancak kim tarafından hangi tarihlerde bağışlandığına dair bir kayıt bulunmamaktadır.[172]

Düzenleme ve Tanımlama: Koleksiyonun düzenleme ve tanımlaması yapılmış, içeriği tespit edilmiştir. Fatma Aliye Hanım Koleksiyonu'nun tasnifi sırasında, dağınık olarak gelen belgelere arşivciliğin temel prensibi olan provenans ilkesi uygulanmış ve bu ilke doğrultusunda belgelerin birbirleriyle olan ilişkileri tespit edilerek ana gruplamalar yapılmıştır. Tanımlamada MARC standartları, kataloglamada Anglo-Amerikan Kataloglama Kuralları uygulanarak belgelerin kataloglanması sağlanmıştır. Koleksiyondaki efemera türü belgelerin tasnif ve kataloglaması nadir eser uzmanları tarafından yapılmıştır.

Erişim: Koleksiyonun basılmış bir kataloğu bulunmaktadır. Bu katalog internet üzerinden de erişime açılmıştır. Koleksiyonunun kullanıcıya açık olan kısmının tamamına internet aracılığıyla dijital olarak ya da kütüphaneye giderek, herhangi bir kısıtlama olmadan erişilmektedir.[173]

Efemera Türleri: Fatma Aliye Hanım Koleksiyonu'ndaki efemera türü belgeler; Osmanlı Türkçesi'nin yanı sıra İngilizce, Fransızca, Arapça, Farsça ve Rusça gibi dilleri de içeren efemeranın da bulunduğu Fatma Aliye Hanım Koleksiyonu; çeşitli konferans metinlerinden, yazılarının yayımlandığı ve aynı sayıda Ahmet Mithat Efendi'nin bu yazılara cevaplarının da yer aldığı Tercüman-ı Hakikat Gazetesi'nden

[172] Aracı, **a.g.e.**, s.133.
[173] İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı Nadir Eserler Uzmanı İrfan Dağdelen ile 08.01.2015 tarihinde yapılan görüşme.

kesilip kâğıtlara yapıştırılmış gazete kupürleri, bazı gazete sayılarından, yardım derneklerine ait bağış listeleri ve çeşitli fotoğraflardan oluşmaktadır.[174]

3.10.3.3. Laika Karabey Koleksiyonu'nda Bulunan Efemera

Koleksiyonun Oluşumu: Laika Karabey Koleksiyonu, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığına Laika Karabey'in kızı Filiz Ofluoğlu tarafından bağışlanmıştır.[175]

Düzenleme ve Tanımlama: Koleksiyonun düzenleme ve tanımlaması yapılmış, içeriği tespit edilmiştir. Laika Karabey Koleksiyonu'nun tasnifi sırasında, dağınık olarak gelen belgelere arşivciliğin temel prensibi olan provenans ilkesi uygulanmış ve bu ilke doğrultusunda belgelerin birbirleriyle olan ilişkileri tespit edilerek ana gruplamalar yapılmıştır. Tanımlamada MARC standartları, kataloglamada Anglo-Amerikan Kataloglama Kuralları uygulanarak belgelerin kataloglanması sağlanmıştır. Koleksiyondaki efemera türü belgelerin tasnif ve kataloglaması nadir eser uzmanları tarafından yapılmıştır.

Erişim: Koleksiyonun basılmış bir kataloğu bulunmaktadır. Bu katalog internet üzerinden de erişime açılmıştır. Koleksiyonunun kullanıcıya açık olan kısmının tamamına internet aracılığıyla dijital olarak ya da kütüphaneye giderek, herhangi bir kısıtlama olmadan erişilmektedir.[176]

Efemera Türleri: Musiki tarihine ışık tutacak malzemelere haiz olan bu koleksiyon, musiki sahasında çalışma yapanlara, eğitimcilere ve eğitim görenlere rehber olma niteliği taşımaktadır. Laika Karabey Koleksiyonu'nda; matbu notalar, İstanbul Belediyesi Konservatuar Müdürlüğü yayını notalar, İstanbul Radyosu ve Kütüphanesi yayını notalar, TRT Müzik Dairesi yayını notalar, Hüseyin Sadettin Arel'in matbu besteleri, bestecileri tarafından Karabey'e hediye edilen el yazısı notalar ile Karabey'in

---

[174] **Atatürk Kitaplığı Fatma Aliye Hanım Evrakı Kataloğu I**, haz. Mübeccel Kızıltan, Tülay Gençtürk, İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı Kültürel ve Sosyal İşler Daire Başkanlığı Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü, 1993.
[175] Aracı, **a.g.e.**, s.136.
[176] İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı Nadir Eserler Uzmanı İrfan Dağdelen ile 08.01.2015 tarihinde yapılan görüşme.

kendisi tarafından toplanan notalar, Musiki ile ilgili makaleler ve röportajlar, musiki mecmuası parçaları, yerli müzikle ilgili defterler ses bantları bulunmaktadır.[177]

3.10.3.4. Muhsin Ertuğrul Koleksiyonu'nda Bulunan Efemera

Koleksiyonun Oluşumu: Koleksiyon, 1980'li yıllarda Muhsin Ertuğrul'un kızından satın alınarak kuruma kazandırılmıştır.[178]

Düzenleme ve Tanımlama: Koleksiyonun düzenleme ve tanımlama işlemleri yapılmış, içeriği tespit edilmiştir. Muhsin Ertuğrul Koleksiyonu'nun tasnifi sırasında, dağınık olarak gelen belgelere arşivciliğin temel prensibi olan provenans ilkesi uygulanmış ve bu ilke doğrultusunda belgelerin birbirleriyle olan ilişkileri tespit edilerek ana gruplamalar yapılmıştır. Tanımlamada MARC standartları, kataloglamada Anglo-Amerikan Kataloglama Kuralları uygulanarak belgelerin kataloglanması sağlanmıştır. Koleksiyondaki efemera türü belgelerin tasnif ve kataloglaması nadir eser uzmanları tarafından yapılmıştır.

Erişim: Koleksiyonun basılmış bir kataloğu bulunmaktadır. Bu katalog internet üzerinden de erişime açılmıştır. Koleksiyonunun kullanıcıya açık olan kısmının tamamına internet aracılığıyla dijital olarak ya da kütüphaneye giderek, herhangi bir kısıtlama olmadan erişilmektedir.[179]

Efemera Türleri: Genellikle tiyatro konusunu kapsayan koleksiyonda Türkçe, Osmanlı Türkçesi, Almanca ve Fransızca toplam 12.550 belge bulunmaktadır. Muhsin Ertuğrul'un tiyatro hayatına atılmasından vefatına kadar tiyatro tarihine ışık tutacak belgeleri ihtiva eden koleksiyondaki efemera türü belgelerin başlıcaları; çeşitli şahıslara ait kartvizitler, tiyatro oyunları ile ilgili fotoğraflar ve Muhsin Ertuğrul'un tiyatrolarını incelemek üzere gitmiş olduğu ülkelerden topladığı biletler, broşürler, tiyatro planları, sanatçıların maaş ve kıdem durumunu gösteren bordrolar, Sanatçı listeleri ve sanatçılar hakkında bazı malumatlar, oyun

[177] **Atatürk Kitaplığı Laika Karabey Evrakı Kataloğu**, haz. Ayhan Uçar, Abdullah Gül, yay. haz. İrfan Dağdelen, Hüseyin Türkmen, İstanbul, 2005, s. IX-XV.
[178] Aracı, **a.g.e.**, s.138.
[179] İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı Nadir Eserler Uzmanı İrfan Dağdelen ile 08.01.2015 tarihinde yapılan görüşme.

tahlilleri, gazete kupürleri, Şehir Tiyatroları ile ilgili bütçe, gelir gider listeleri, oyun düzenleri, raporlar, yazma tiyatro metinleri, oyunlardaki rol dağılımlarını gösteren metinler, tiyatrolarla ilgili kongre-konferans-toplantılarla ilgili notlar, bildiriler, tutanaklar, müzik notaları, tiyatro afişleri, şehir ve turizm rehberleri, festivallerle ilgili belgeler ve çeşitli diplomalardır.[180]

3.10.3.5. Ernest Mamboury Koleksiyonu'nda Bulunan Efemera

Koleksiyonun Oluşumu: Ernest Mamboury Koleksiyonu'ndaki efemera türü belgeler satın alınma yoluyla kuruma intikal etmiştir.

Düzenleme ve Tanımlama: Ernest Mamboury Koleksiyonu'nun düzenleme ve tanımlama işlemleri yapılmış, içeriği tespit edilmiştir. Koleksiyonu'nun tasnifi sırasında, dağınık olarak gelen belgelere arşivciliğin temel prensibi olan provenans ilkesi uygulanmış ve bu ilke doğrultusunda belgelerin birbirleriyle olan ilişkileri tespit edilerek ana gruplamalar yapılmıştır. Tanımlamada MARC standartları, kataloglamada Anglo-Amerikan Kataloglama Kuralları uygulanarak belgelerin kataloglanması sağlanmıştır. Koleksiyondaki efemera türü belgelerin tasnif ve kataloglaması nadir eser uzmanları tarafından yapılmıştır.

Erişim: Koleksiyon, dijital ortama aktarılmadığı için koleksiyondaki efemera türü belgelere internet üzerinden erişilememektedir. Çevrimiçi katalog vasıtasıyla efemeranın, sadece katalog bilgileri görülebilmektedir. Araştırmacı, eğer kütüphane içerisinde ise, koleksiyondaki efemera türü belgelere herhangi bir kısıtlama olmadan erişebilmektedir.[181]

Efemera Türleri: Ernest Mamboury Koleksiyonu'ndaki efemera türü belgeler; İstanbul'un semtlerinin, çeşitli yapılarının (çeşme, saray, camii, kilise gibi)

[180] **Muhsin Ertuğrul Evrakı Kataloğu: Darülbedayi' den Şehir Tiyatroları'na**, haz. İrfan Dağdelen, İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanlığı Kütüphaneler ve Müzeler Müdürlüğü, 2012.

[181] İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı Nadir Eserler Uzmanı İrfan Dağdelen ile 08.01.2015 tarihinde yapılan görüşme.

bulunduğu yaklaşık 900 adet fotoğraf ve 360'a yakın kartpostal ve Boğazköy kazısı için kullanılan 1 adet harita oluşmaktadır.[182]

3.10.3.6. Ali Sami Aközer Koleksiyonu'nda Bulunan Efemera

Koleksiyonun Oluşumu: Ali Sami Aközer Koleksiyonu'ndaki efemera türü belgeler satın alınma yoluyla kuruma intikal etmiştir.

Düzenleme ve Tanımlama: Koleksiyonunun düzenleme ve tanımlama işlemleri yapılmış, içeriği tespit edilmiştir. Koleksiyonunun tasnifi sırasında, dağınık olarak gelen belgelere arşivciliğin temel prensibi olan provenans ilkesi uygulanmış ve bu ilke doğrultusunda belgelerin birbirleriyle olan ilişkileri tespit edilerek ana gruplamalar yapılmıştır. Tanımlamada MARC standartları, kataloglamada Anglo-Amerikan Kataloglama Kuralları uygulanarak belgelerin kataloglanması sağlanmıştır. Koleksiyondaki efemera türü belgeler tasnif ve kataloglaması nadir eser uzmanları tarafından yapılmıştır.

Erişim: Koleksiyon, dijital ortama aktarılmadığı için koleksiyondaki efemera türü belgelere internet üzerinden erişilememektedir. Çevrimiçi katalog vasıtasıyla efemeranın, sadece katalog bilgileri görülebilmektedir. Koleksiyondaki efemera türü belgelere herhangi bir kısıtlama olmadan kütüphane içerisinden erişilebilmektedir.[183]

Efemera Türleri: Ali Sami Aközer Koleksiyonu'ndaki efemera türü belgeler genellikle Ali Sami Aközer'in çeşitli yerlerden edindiği İstanbul'daki günlük hayatı, İstanbul'un semtleri ve tarihi yapılarını gösteren 170'ye yakın fotoğraftan oluşmaktadır. Bunlar içinde cam negatif ve negatif fotoğraflar da bulunmaktadır.[184]

---

[182] **İBB Atatürk Kitaplığı Kataloğu- Belediye Müteferrik Evrak [Ernest Mamboury Arşivi]**, (Çevrimiçi) http://katalog.ibb.gov.tr/yordambt/yordam.php , 10 Ocak 2015.
[183] İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı Nadir Eserler Uzmanı İrfan Dağdelen ile 08.01.2015 tarihinde yapılan görüşme.
[184] **İBB Atatürk Kitaplığı Kataloğu- Belediye Müteferrik Evrak [Ali Sami Aközer Arşivi]**, (Çevrimiçi) http://katalog.ibb.gov.tr/yordambt/yordam.php , 10 Ocak 2015.

3.10.3.7. Milli Mecmua Sahibi Mehmed Mesih Bey Koleksiyonu'nda Bulunan Efemera

Koleksiyonun Oluşumu: Mehmed Mesih Bey Koleksiyonu'ndaki efemera türü belgeler M. Necati Altaş tarafından kuruma bağışlanmıştır.

Düzenleme ve Tanımlama: Koleksiyonunun düzenleme ve tanımlama işlemleri yapılmış, içeriği tespit edilmiştir. Koleksiyonu'nun tasnifi sırasında, dağınık olarak gelen belgelere arşivciliğin temel prensibi olan provenans ilkesi uygulanmış ve bu ilke doğrultusunda belgelerin birbirleriyle olan ilişkileri tespit edilerek ana gruplamalar yapılmıştır. Tanımlamada MARC standartları, kataloglamada Anglo-Amerikan Kataloglama Kuralları uygulanarak belgelerin kataloglanması sağlanmıştır. Koleksiyondaki efemera türü belgelerin tasnif ve kataloglaması nadir eser uzmanları tarafından yapılmıştır.

Erişim: Koleksiyon, dijital ortama aktarılmadığı için koleksiyondaki efemera türü belgelere internet üzerinden erişilememektedir. Çevrimiçi katalog vasıtasıyla efemeranın, sadece katalog bilgileri görülebilmektedir. Koleksiyondaki efemera türü belgelere herhangi bir kısıtlama olmadan kütüphane içerisinden erişilebilmektedir.[185]

Efemera Türleri: Koleksiyondaki efemera türü belgeler; Mehmed Mesih Bey'in çeşitli yerlerden edindiği kadın ve erkeklere ait portre fotoğraflardır.[186]

3.10.3.8. Harita Koleksiyonu Hakkında Bilgiler

Koleksiyonun Oluşumu: Çoğunluğunu Şehremaneti Heyet-i Fenniye Şubesi'nin ürettiği haritalardan oluşan bölümde 15. yüzyıldan başlayarak 1940'lara kadar gelen 10.000'in üzerinde harita mevcuttur.[187] Haritaların çoğunluğu bağış, bir kısmı da satın alma yoluyla kuruma intikal etmiştir.

---

[185] İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı Nadir Eserler Uzmanı İrfan Dağdelen ile 08.01.2015 tarihinde yapılan görüşme.

[186] **İBB Atatürk Kitaplığı Kataloğu- Belediye Müteferrik Evrak [Milli Mecmua Sahibi Mehmed Mesih Bey Arşivi]**, (Çevrimiçi) http://katalog.ibb.gov.tr/yordambt/yordam.php , 10 Ocak 2015.

[187] **Haritalar**, (Çevrimiçi) http://ataturkkitapligi.ibb.gov.tr/ataturkkitapligi/index.php?dil=tr&p=7&ID=5 2 Aralık 2014.

Düzenleme ve Tanımlama: Koleksiyonun tasnifi sırasında, dağınık olarak gelen belgelere arşivciliğin temel prensibi olan provenans ilkesi uygulanmış ve bu ilke doğrultusunda belgelerin birbirleriyle olan ilişkileri tespit edilerek ana gruplamalar yapılmıştır. Tanımlamada MARC Standartları, kataloglamada Anglo-Amerikan Kataloglama Kuralları uygulanarak belgelerin kataloglanması sağlanmıştır. Koleksiyondaki efemera türü belgelerin tasnif ve kataloglaması nadir eser uzmanları tarafından yapılmıştır.

Erişim: Koleksiyon, dijital ortama aktarılmadığı için koleksiyondaki efemera türü belgelere internet üzerinden erişilememektedir. Çevrimiçi katalog vasıtasıyla efemeranın, sadece katalog bilgileri görülebilmektedir. Koleksiyondaki efemera türü belgelere herhangi bir kısıtlama olmaksızın kütüphane içerisinden

Türleri: Türkçe, Osmanlı Türkçesi, İngilizce, Almanca, Fransızca, Arapça, İtalyanca gibi birçok dili içeren, imar, ifraz, istikamet, yangın, fiziki, siyasi, coğrafi, kadastral ve sigorta gibi çok çeşitli türlerdeki haritalar Atatürk Kitaplığındaki önemli efemera türlerinden birini ihtiva etmektedir. [188]

3.10.3.9. Kartpostal Koleksiyonu

Koleksiyonun Oluşumu: Atatürk Kitaplığı Kartpostal Koleksiyonu kütüphaneye bağışlanan kartpostal albümlerinden oluşmaktadır. Zamanın uygulayıcıları tarafından bağışlanan bu kartpostal albümlerin içerisindeki bir kısım kartpostallar tek tek kaydedilerek yeni bir koleksiyon oluşturulmuştur. Bu şekilde oluşturulmaya başlanılan koleksiyonun sayısı 5.000 iken; kütüphaneye çeşitli zamanlarda bağışlanan kitap, evrak vb. koleksiyonların içerisinden çıkan kartpostalların da bu koleksiyona dâhil edilmesi ile 9.000'e ulaşmıştır. Son zamanlarda koleksiyonun niteliksel olarak gelişmesi için kütüphane müdürlüğü tarafından yapılan satın almalar ile koleksiyondaki kartpostal adedi 12.500'ü aşmıştır. Bu kartpostallar gerek şehir tarihçileri ve kültür araştırmacıları için büyük

[188] İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı Nadir Eserler Uzmanı İrfan Dağdelen ile 08.01.2015 tarihinde yapılan görüşme.

önem taşımaktadır. Üstelik bu kartpostallar sadece araştırmacılar tarafından değil aynı zamanda geçmişi merak eden halk ile tarihi ev ve yapılarını ispat veya restore etmek isteyen kişiler tarafından da kullanılmaktadır.

Türleri: Atatürk Kitaplığındaki kartpostalların çoğunluğu Türkiye ve İstanbul konuludur. Buna göre Atatürk Kitaplığındaki kartpostalların konu ve coğrafi dağılımları şu şekildedir:

1. Türkiye: 10.500 (Bunun yaklaşık 4.000'i İstanbul konuludur),
2. Avrupa: 1695
3. Meslekler: 571,
4. Portreler: 2168,
5. Hatlar: 127,
6. Konutlar: 350
7. Sosyal ve gündelik hayat: 450,
8. Ulaşım: 550. [189]

Düzenleme ve Tanımlama: Kitaplıktaki bir başka önemli efemera türü olan kartpostallar Türkçe, Osmanlı Türkçesi, İngilizce, Almanca, Fransızca, İtalyanca gibi birçok dili içermektedir. Koleksiyonun tasnifi sırasında, dağınık olarak gelen belgelere arşivciliğin temel prensibi olan provenans ilkesi uygulanmış ve bu ilke doğrultusunda belgelerin birbirleriyle olan ilişkileri tespit edilerek ana gruplamalar yapılmıştır. Tanımlamada MARC standartları, kataloglamada Anglo-Amerikan Kataloglama Kuralları uygulanarak belgelerin kataloglanması sağlanmıştır. Koleksiyondaki efemera türü belgelerin tasnif ve kataloglaması nadir eser uzmanları tarafından yapılmıştır.

Erişim: Atatürk Kitaplığı Kartpostal Koleksiyonu'nun kullanıcıya açık olan kısmının tamamına internet aracılığıyla dijital olarak ya da kütüphaneye giderek, herhangi bir kısıtlama olmadan erişilmektedir. [190]

---

[189] **Kartpostallar**, (Çevrimiçi) http://ataturkkitapligi.ibb.gov.tr/ataturkkitapligi/index.php?dil=tr&p=7&ID=5, 2 Aralık 2014.

3.10.3.10. Albümler

Koleksiyonun Oluşumu ve Türleri: Koleksiyonda farklı tarihlerde çekilmiş birçok konudaki fotoğraftan oluşan toplam 490 adet albüm bulunmaktadır. Osmanlı coğrafyası, sanat tarihi ve mimarlık tarihi açısından değerli görselleri içeren koleksiyon, son yıllarda yapılan bağışlar ve satın almalarla daha da zenginleştirilmiştir.[191]

Düzenleme ve Tanımlama: Koleksiyonun düzenlemesi ve tanımlaması nadir eser uzmanları tarafından yapılmış, koleksiyondaki fotoğraflardan oluşan albümlerin içerikleri tespit edilmiştir. Dağınık olarak gelen belgelere tanımlama yapılırken MARC standartlarına uyulmuş, düzenlemede ise arşivciliğin temel prensibi olan provenans ilkesi uygulanmıştır. Anglo-Amerikan Kataloglama Kuralları da efemeranın kataloglanmasında kullanılmıştır.

Erişim: Atatürk Kitaplığındaki fotoğraf kullanıcıya açık olan kısmının tamamına internet aracılığıyla dijital olarak ya da kütüphaneye giderek, herhangi bir kısıtlama olmadan erişilmektedir. [192]

3.11. SÜLEYMANİYE YAZMA ESER KÜTÜPHANESİ

3.11.1. Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi Hakkında Bilgiler

Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, İstanbul Süleymaniye Câmii Külliyesinin bir bölümünde yer alan yazma ve basma eserler araştırma ve ihtisas kütüphanesidir. Süleymaniye Câmii Külliyesinin, Evvel ve Sânî medreseleriyle Sıbyan Mektebi olarak yapılmış binalarda yer alır. Sânî Medresesi 1918'den bu yana, Evvel Medresesi ve Sıbyan Mektebi ise 1957'den itibaren kütüphane olarak kullanılmaya başlanmıştır. Günümüzde de bünyesinde bulunan kıymetli yazma ve

[190] İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı Nadir Eserler Uzmanı İrfan Dağdelen ile 08.01.2015 tarihinde yapılan görüşme.
[191] **Albümler**, (Çevrimiçi) http://ataturkkitapligi.ibb.gov.tr/ataturkkitapligi/index.php?dil=tr&p=7&ID=4 , 3 Aralık 2014.
[192] İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı Nadir Eserler Uzmanı İrfan Dağdelen ile 08.01.2015 tarihinde yapılan görüşme.

basma eserleriyle ülke ve dünya çapında kültür hizmeti vermektedir. Süleymaniye Kütüphanesi, Türkiye'nin en büyük yazma eserler merkezi olduğu gibi, dünyada da İslâmî yazmalar bakımından en önemli koleksiyonlardan birisidir. Bu önemi, Osmanlı sarayında toplanmış olan padişah nüshalarından gelmektedir. 1918 senesinde padişahların, valide sultanların, bilim ve din adamlarının değerli vakıf kitap koleksiyonlarıyla, tekkelerden, Anadolu'nun çeşitli yerlerindeki kütüphanelerinden getirilen koleksiyonlar, kuruldukları zamanki ad ve demirbaş numaralarıyla Süleymaniye Kütüphanesinde toplanmaya başlanmıştır. Süleymaniye Koleksiyonu'nu teşkil eden eserler arasında Fâtih Sultan Mehmed Han, İkinci Bâyezîd Han, Birinci Mahmûd Han, Birinci Abdülhamid Han, Birinci Ahmed Han gibi büyük devlet adamlarına ait olanları da vardır.[193] Zamanımızda Süleymaniye Kütüphanesi, Türk-İslâm kültürünün ana kaynaklarından olan yazma ve Arap harfli eski basma eserleri bünyesinde barındıran, yerli ve yabancı araştırmacılara uluslararası düzeyde hizmet veren bir kuruluş durumundadır. 131 koleksiyonda 73.486 adet yazma ve 49.494 adet Arap harfli eski basma eser olmak üzere toplam 122.980 adet eser vardır. Bunun dışında yeni harfli eserler, yabancı dillerde kitaplar, levha, defter bölümleri mevcuttur. Bu eserler içerisinde tarihi çok eski, müellif hattı, dünyada tek nüsha veya padişahlara ithaf edilmiş çok değerli yazmalar bulunmaktadır. Bu yazmalar özel olarak korunmakta ve araştırmacılar bunların mikrofilmlerinden faydalanmaktadırlar. Süleymaniye Kütüphanesi kataloglama ve tasnif, mikrofilm, yazma ve nadir eserler yenileme ve araştırma merkeziyle Türkiye Yazmaları Toplu Kataloğu (TÜYATOK) şubesi bölümlerinden oluşmaktadır.[194]

---

[193] **Süleymaniye Kütüphanesi**, (Çevrimiçi) http://www.turkcebilgi.com/s%C3%BCleymaniye_k%C3%BCt%C3%BCphanesi, 20 Aralık 2014.

[194] **İstanbul'da Değerli Yazma ve Basma Eser Koleksiyonlarının Bulunduğu Kütüphane**, (Çevrimiçi) http://www.liseedebiyat.com/index.php/kuetuephaneler/144-kuetuephanelermz/1590-sueleymanye-kuetuephanes.html, 20 Aralık 2014.

3.11.2. Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesinde Bulunan Efemera

Koleksiyonun Oluşumu ve Önemi: Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, 1970'li yıllardan beri içinde efemera bulunan koleksiyonları bünyesinde toplamaktadır. İçinde efemera bulunan koleksiyonlar bağış yoluyla Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesine intikal etmektedir. Bunlar, araştırmacıların hizmetine sunulmak ve bir anlamda şahıs arşivi oluşturmak amaçlarıyla Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesinde toplanmaktadır. Koleksiyonların içindeki belgeler tarihi, mimari, kültürel konularda çalışacaklar için değerli kaynakları teşkil etmektedir. Efemera türü belgelerin toplanması ve düzenlemesi hususlarında ayrı bir bütçesi bulunmayan Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesinde bunların satış, bağış ve takası da yapılmamaktadır.

Koruma: Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesindeki efemera türü belgeler, koruma için gerekli tüm şartlar oluşturulan depoda özel kâğıt zarflar, asitsiz arşiv kâğıdından gömlekler ve mekanizmalı arşiv kutuları içindeki her tür belge kendi özelliklerine göre koruma altına alınmaktadır.

Erişim: Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesindeki efemera türü belgelerden yararlanmak isteyenler bizzat kütüphaneye giderek herhangi bir kısıtlama olmadan bunlardan yararlanabilmektedir. Kütüphanede dijital ortama aktarılmış efemera türü belgelerin ücret karşılığı CD'ye aktarımı ya da maille kullanıcıya gönderilmesi gibi imkânlarda sağlanmaktadır. Bunun yanında Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesindeki koleksiyonlara erişimde kolaylık sağlayabilen ve çevrimiçi erişilebilen kataloglar da bulunmaktadır.

3.11.3. Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesinde Bulunan ve İçinde Efemera Barındıran Koleksiyonlar

1. Süheyl Ünver Koleksiyonu
2. Cemalettin Server Revnakoğlu Koleksiyonu

3.11.3.1. Süheyl Ünver Koleksiyonu'nda Bulunan Efemera

Koleksiyonun Oluşumu: Koleksiyon, 1974'te bizzat Süheyl Ünver'in belgeleri Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesine bağışlamasıyla oluşturulmuştur.

Düzenleme ve Tanımlama: Kütüphanedeki koleksiyonların düzenleme ve tanımlaması yapılmaktadır Düzenlemede öncelikle her bir belgeye demirbaş numarası verilerek dosyalanmaları sağlanmakta sonrasında belgeler, dijital ortama aktarılarak kataloglanmaktadır. Koleksiyonun tanımlanmasında ise MARC standartları kullanılmaktadır. Düzenleme ve tanımlama işlemleri kütüphane uzmanları tarafından gerçekleştirilmektedir.

Erişim: Kütüphanedeki efemera türü belgelerden yararlanmak isteyenler bizzat kütüphaneye giderek herhangi bir kısıtlama olmadan bunlardan yararlanabilmektedir. Kütüphanede dijital ortama aktarılmış efemera türü belgelerin ücret karşılığı CD'ye aktarımı ya da maille kullanıcıya gönderilmesi gibi imkânlarda sağlanmaktadır. Bunun yanında Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesindeki koleksiyonlara erişimde kolaylık sağlayabilen ve çevrimiçi erişilebilen kataloglar da bulunmaktadır.

Efemera Türleri: Süheyl Ünver Koleksiyonu'ndaki efemera türü belgeler; İstanbul ve İstanbul'un semtleri, tarihi yapıları ile ilgili fotoğraflar, kartpostallar, planlar, haritalar, gazete kupürleri ve matbu yazılar; Koca Mustafa Paşa ve Sümbül Efendi ile ilgili gazete kupürleri, Sümbül Efendi ve Türbesi'nin ile ilgili resimler, fotoğraflar; hattatlarla ilgili yazılar ve fotoğraflar; Yahya Kemal ile ilgili gazete kupürleri; kütüphaneler ile ilgili gazete kupürleri, fotoğraflar, çeşitli yazılar, mimari planlar, krokiler, kartpostallar; Süheyl Ünver'in yaşadığı dönemde kullanılmış seyahat biletleri; doğa olayları (deprem, mevsimler, güneş tutulması gibi) ve astronomi ile ilgili gazete kupürleri, fotoğraflar ve çeşitli yerlerdeki yazılar; sergi davetiyeleri, tanıtım broşürleri, camilerin mimari planlarından oluşmaktadır.

3.11.3.2. Cemalettin Server Revnakoğlu Koleksiyonu'nda Bulunan Efemera

Koleksiyonun Oluşumu: Cemalettin Server Revnakoğlu Koleksiyonu 2007'de Galata Mevlevihanesi'nden devir yoluyla Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesine intikal etmiştir.

Düzenleme ve Tanımlama: Kütüphanedeki koleksiyonların düzenleme ve tanımlaması yapılmaktadır Düzenlemede öncelikle her bir belgeye demirbaş numarası verilerek dosyalanmaları sağlanmakta sonrasında belgeler, dijital ortama aktarılarak kataloglanmaktadır. Koleksiyonun tanımlanmasında ise MARC standartları kullanılmaktadır. Düzenleme ve tanımlama işlemleri kütüphane uzmanları tarafından gerçekleştirilmektedir.

Erişim: Kütüphanedeki efemera türü belgelerden yararlanmak isteyenler bizzat kütüphaneye giderek herhangi bir kısıtlama olmadan bunlardan yararlanabilmektedir. Kütüphanede dijital ortama aktarılmış efemera türü belgelerin ücret karşılığı CD'ye aktarımı ya da maille kullanıcıya gönderilmesi gibi imkânlarda sağlanmaktadır. Bunun yanında Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesindeki koleksiyonlara erişimde kolaylık sağlayabilen ve çevrimiçi erişilebilen kataloglar da bulunmaktadır.

Efemera Türleri: Cemalettin Server Revnakoğlu Koleksiyonu'nda efemera türü belgelerin başlıcaları; tekkelerle ilgili gazete kupürleri ve matbu yazılar, fotoğraflar; Kore Savaş'ı ile ilgili dokümanlar, gazete kupürleri; kasır, köşk, cami, saray, kule, kışla, heykel ve fener gibi tarihi ve mimari yapılarla ilgili fotoğraflar, gazete kupürleri ve matbu yazılar; şeyhülislamlar, hattatlar ve Yunus Emre, Hacı Bayram Veli, Karaca Ahmet gibi evliyalarla ilgili matbu yazılar ve gazete kupürleri;

Türkiye'nin şehirleri ve İstanbul'un semtleri ile ilgili gazete kupürleri ve matbu yazılar; İstiklal, Alemdar, Hadisat ve Peyam-ı Sabah gazetelerine ait sayfalardır.[195]

3.12. KADIN ESERLERİ KÜTÜPHANESİ ve BİLGİ MERKEZİ VAKFI

3.12.1. Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı Hakkında Bilgiler

Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı, resmi olarak 1989 yılında faaliyete geçmiş, 1990'da ise açılmıştır. Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfının kuruluş süreci ise 1985 yılına kadar gitmektedir. Öncelikle bir proje olarak tasarlanmış ve dünyadaki örnekleri araştırılmıştır. Kuruluşundan bugüne değin İstanbul'da Fener semtinde İstanbul Büyükşehir Belediyesinin tahsis ettiği tarihî binada faaliyetlerini sürdürmektedir. Kütüphane ve arşivin amacı, vakıf kuruluş senedinde "Kadınların geçmişini iyi tanımak, bu bilgileri bugünün araştırmacılarına derli toplu bir şekilde sunmak ve bugünün yazılı belgelerini gelecek nesiller için saklamak" şeklinde belirtilmiştir.[196] Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfının politikasının temeli hem geleneksel hem de geleneksel olmayan kaynakları taramak ve bunları sağlayarak ulusal çapta kadın konulu kataloglar ve bibliyografyalar üretmektir. Kadın Eserleri Kütüphanesi, günlük ve özel yaşamla ilgili kadınlar hakkında başka hiçbir yerde bulunamayacak çok değerli bilgi kaynaklarını elde etmek içinde çabalamaktadır. Bunlar; kadınların kişisel arşivleri, çizimler, afişler, günceler, aile evrakları ve arşivleri, kadın örgütleri ve kampanyalarının kayıtları, mektuplar, sanat eserleri özgeçmişleri, filmler, video bantlarıdır. Kadın Eserleri Kütüphanesi, bunun yanında kadınlara ait flamaları, rozetleri, madalyaları, kalemleri, tişörtleri de toplamaktadır.[197] Hizmete açıldığında

---

[195] Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi Sayısallaştırma Servisi Görevlisi Mustafa Dil ile 04.02.2015 tarihinde yapılan görüşme.

[196] Tuba Çavdar Karatepe, "Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı", **Türk Kütüphaneciliği,** C. 22, No:1, 2008, s.135.

[197] **Amaç**, (Çevrimiçi) http://www.kadineserleri.org/vakif_hakkinda_amac.asp , 28 Mart 2015.

raflarında 100 kitapla işe başlayan kütüphanede 11.500'den fazla kitap, 400'e yakın süreli yayın, 500'ü aşkın tez, 4000'i aşkın makale, on binlerce kupür, Türkiye'deki kadın örgütlerine ait yüzlerce belge, özel arşiv, sözlü tarih, kadın yazarlar koleksiyonu, CD ve ses bantları, efemera, ve kadın sanatçılar koleksiyonlarında çok önemli belgeler bulunmaktadır. 25 yıldır aralıksız sürdürülen bilgi ve belge hizmetlerine, kuruluşundan bugüne İstanbul Büyükşehir Belediyesinin, bağışçıların ve gönüllülerin verdiği destekle devam edilmektedir. Şu an 1 milyondan fazla kadın konulu belge Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı bünyesinde barındırılmaktadır.[198]

3.12.2. Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfında Bulunan Efemera

Koleksiyonun Oluşumu ve Önemi: Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı, 1990'dan beri efemera türü belgeleri bünyesinde toplamaktadır. Efemera türü belgeler müzayedeler ya da sahaflardan satın alınma veya kişilerden bağış yollarıyla elde edilmektedir. Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfının efemera toplama politikasını 'Kadın' konusu oluşturmaktadır. Kütüphane ve vakıf, kuruluş amaçlarıyla paralel olarak kadınlarla ilgili her türden efemerayı bünyesinde toplamaktadır. Bunlar da kadın ve toplumsal cinsiyet konulu araştırmalarda, kadın ve sosyal tarih çalışmalarındaki önemli kaynakları teşkil etmektedir. Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfının, efemera türü belgelerin toplanması, düzenlenmesi, erişime açılıp saklanması hususlarında bir bütçesi bulunmamakta, bu işlemlerin yürütülmesi için gerekli bütçe sponsorlar vasıtasıyla sağlanmaktadır. Bunun yanında efemeranın satış, takas ya da bağışı yapılmamaktadır.

Düzenleme ve Tanımlama: Kütüphanedeki efemeranın düzenlenmesi tür bazında yapılmaktadır. Her bir tür kendi içinde düzenlenmektedir. Tanımlamada ise

[198] **Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı**, (Çevrimiçi) http://tr.wikipedia.org/wiki/Kad%C4%B1n_Eserleri_K%C3%BCt%C3%BCphanesi_ve_Bilgi_Merkezi_Vakf%C4%B1, 28 Mart 2015.

başka hiçbir kurumda olmayan bir tanımlama sisteminin uygulanması için çalışmalar yürütülmektedir. Bu da belgelerin feminist bir yaklaşımla tanımlanmasıdır. Belgelerin içinde bulunan, kadınlara ait bilgileri ön olana çıkaran bu tanımlama yönteminin geliştirilmesi için çalışmalar devam etmektedir.

Koruma: Kütüphanede efemeranın saklanması için kullanılan bir depo bulunmakta ve efemera türü belgeler koruma için gerekli tüm şartların oluşturulduğu bu depoda metal dolaplar içindeki karton kutularda ve şeffaf dosyalar içinde saklanmaktadır.

Erişim: Kütüphanede efemera türü belgelere erişimde herhangi bir kısıtlama bulunmamaktadır. Efemeradan yararlanmak isteyen herkes Kadın Eserleri Kütüphanesine giderek bunlardan yararlanabilmektedir. Bununla birlikte kütüphanede kişisel mahremiyet içerebilecek türde efemera olmadığından bu anlamda da bir kısıtlama bulunmamaktadır. Kütüphanede efemeraya erişimde kolaylık sağlayacak bir araştırma aracı bulunmamakta, ancak Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfının bir katalog oluşturma planı bulunmaktadır.

Efemera Türleri: Kütüphanedeki efemera türü belgeler; aile, annelik, çalışan kadınlar, devlet ve politika, din ve kadın, eğitim, etnik gruplar, göç, kadın hakları için eylemler, kadına ilişkin tabular, feminizm, mizah, sağlık, sanatta kadın, toplumsal amaçlı eylemler, şiddet, uluslararası kuruluşlar ve eylemler gibi ana başlıklar altında sınıflandırılan, Türkiye kadınlarının olduğu kadar dünya kadınlarının da etkinliklerini, çalışmalarını içeren 1990'dan 2010 yılı sonuna kadar yayınlanan günlük gazetelerden kesilen, kadınlarla ilgili haberlerin kupürleri; Cumhuriyet öncesi döneme ait tütün kadın fabrikasında çalışan kadın işçiler, mermi fabrikasında çalışan kadınlar, konak ve saraylardaki hareme ait günlük yaşam manzaraları, Osmanlı illerinde yaşayan değişik milletlerden kadın portrelerini gösteren, Cumhuriyet sonrası ise çeşitli kampanyalar için basılan, bunların yanında çeşitli kadın derneklerinden toplanan çok sayıda kartpostal; en eskisi 1920 yılına ait ve kadınların Kurtuluş Savaşı sırasında gösterdikleri kahramanlıklar nedeniyle basılmış olan, kadın örgütlenmelerinin taleplerini dile getiren aynı zamanda kadınların örgütlediği 8 Mart etkinlikleri, 5 Aralık (seçme seçilme hakkı)

kutlamaları, çeşitli konferans, miting, yürüyüş çağrılarını içeren, bunların yanında kadın sanatçıların sergilerine ait, kadının sanatta, modada, reklamda, siyasette yerini temsil eden geniş bir konu yelpazesini içeren 600'den fazla kadın konulu afiş; anonim olan ve daha çok düğün, nişan ve toplu aile fotoğrafları, ilk kadın pilotumuz Sabiha Gökçen'in, ilk güzellik yarışmasına katılan kadınların toplu fotoğrafları ile ilk Türkiye Güzeli Kerime Halis'in, Osmanlı Dönemi Kadın Cemiyetlerinin kurucularının fotoğrafları, 1980-2000 yılları arasında çeşitli kadın dernek, vakıf, grup, kampanya çalışmalarını sergileyen fotoğraflar, kadınlara uygulanan şiddete karşı yapılan etkinliklerin, 8 Mart etkinlikleri kapsamında yapılan çalışmaların, kadınların düzenlediği çeşitli yürüyüş, miting ve kampanyaların fotoğrafları, birçok siyah beyaz ve renkli fotoğraf; düğün ve nişan davetiyeleri, kadın konulu sergi davetiyeleri, çeşitli kartvizitler, diplomalar, kadınlara ait her türlü toplantı, panel, konferans ve yürüyüşe ait programlar, toplantı notları, el ilanları, etkinlik davetiyeleri ve tanıtım broşürlerinden oluşmaktadır.[199]

[199] Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı kurucusu, Vakıf Genel Kurul Üyesi Aslı Davaz Mardin ile 23.04.2015 tarihinde yapılan görüşme.

4. BÖLÜM

İSTANBUL'DA BÜNYESİNDE EFEMERA BARINDIRAN ARŞİVLER ve BİLGİ-BELGE MERKEZLERİ

Çalışmanın bu bölümünde İstanbul'da bünyesinde efemera türü belgeleri barındıran arşivler ve bilgi-belge merkezlerinin, bünyesinde bulundurdukları efemeranın derlenmesi, tanımlanması, erişimi ve korunması konusunda ne tür yöntemler kullandıklarına değinilmiş aynı zamanda bünyelerinde ne tür efemera bulundurdukları da anlatılmıştır. Bunun yanında efemera barındıran bu yerler hakkında tanıtıcı bilgiler verilerek kurumların bünyelerinde ne tür efemera toplayacakları konusunda bir ön bilgi verilmeye çalışılmıştır. Arşivler ve bilgi-belge merkezleri hakkındaki bilgiler -varsa- kurumlara ait internet sitelerinden veya -yoksa- kitap, makale gibi diğer araştırma kaynaklarından elde edilmiştir. Çalışmadaki bilgiler önceden hazırlanmış soruların kurum yetkililerine görüşmeler yoluyla sorulması yöntemiyle edinilmiştir. (Bkz. EK-1 ve EK-2)

Kurum ve birimler, işletmeler ve sivil toplum kuruluşlarına (vakıflar, dernekler, sendikalar) ait arşivler, arşivler ve bilgi belge merkezleri başlığı altında bu bölümde anlatılmıştır. Buradaki ayrımda kurumların isimlerinden ziyade sahip oldukları fonksiyonların niteliği ve efemera türü belgeleri bulundurdukları yerler temel alınmıştır.

4.1. ÇEVRE VE KÜLTÜR DEĞERLERİNİ KORUMA VAKFI (ÇEKÜL) BİLGİ-BELGE MERKEZİ

4.1.1. Çevre ve Kültür Değerlerini Koruma Vakfı (ÇEKÜL) Hakkında Bilgiler

ÇEKÜL, bir sivil toplum kuruluşudur ve 1990 yılında vakıf statüsünde kurulmuştur. Kuruluş amacı, ülkemizin doğal ve kültürel mirasını korumaktır. Kuruluşundan itibaren doğa- kültü- insan arasındaki yaşamsal uyumun savunucusu olan ÇEKÜL Vakfı, 'Doğa ve Kültürle Varız' sloganıyla yaşama geçirdiği proje ve

programlarla en küçük yerleşim biriminde ülke bütününe açılan bir yaklaşımı benimsemiştir. Kültürel dokunun korunarak geleceğe aktarılması amacıyla, kentlerin eski mahallelerinde sağlıklaştırma çalışmaları, koruma amaçlı kent planları hazırlanmasını, geleneksel evlerde cephe düzenlemesi yapılmasını, tarihi yapıların, çarşıların onarılmasını, kent meydanlarının yeniden düzenlenmesini sağlamıştır. Ülkenin dört bir köşesindeki küçüklü büyüklü kentte, koruma hareketini koruma seferberliğine dönüştürerek tarihi dokunun çağdaş kentle ilişkilendirilmesine, kentlere kültür öncelikli bir gelecek vizyonu kazandırılmasına öncülük etmiş, doğal doku kaybolmaya başladığında insanın yaşam alanının da tükendiği, kültürel mirasını da yitirmeye başladığı bilinciyle hareket ederek, toprağı, yeşili korumak ve çoğaltmak için İstanbul'da başladığı ağaçlandırma çalışmalarını Anadolu'nun her karışına yaymıştır. Anadolu kentlerinin yerel yöneticilerinin, üniversitelerin, sivil toplum kuruluşlarının, girişimcilerinin ve halkının, kendi kentlerinin benzersiz doğal ve kültürel birikiminin farkına varmaları ve bu değerli birikime sahip çıkmaları için yol göstericilik yapan ÇEKÜL Vakfı, bunu günümüzde de sürdürmektedir.[200]

4.1.2. Çevre ve Kültür Değerlerini Koruma Vakfı (ÇEKÜL) Bilgi-Belge Merkezinde Bulunan Efemera

Koleksiyonun Oluşumu ve Önemi: Çevre ve Kültür Değerlerini Koruma Vakfında (ÇEKÜL) efemera barındıran koleksiyon Kent Arşivi'dir ve arşivdeki efemera, kentlerle ilgili belgelerden oluşmaktadır. Bu belgeler bağış yoluyla 2000'li yıllardan beri ÇEKÜL' e gelmektedir. ÇEKÜL Vakfı, kuruluş amacı gereği Türkiye'de bulunan kentlerle ilgili belgeleri bünyesinde barındırma anlamında bir efemera toplama politikasına sahiptir. Kurulduğu tarihten bu yana, kentler için bir kültür belleği oluşturmak ve buna destek sağlamak amacıyla kentler için önem arz eden her tür belgeyi koleksiyonuna katmaktadır. Bunlar, şehir tarihi, mimarisi, coğrafyası açısından önemli kaynaktır. ÇEKÜL Vakfı, efemera toplama konusunda Tarihi Kentler Birliği'nden bütçe konusunda az da olsa bir yardım almaktadır.

[200] **Geçmişten Bugüne, Bugünden Geleceğe Uzanmak**, (Çevrimiçi) http://www.cekulvakfi.org.tr/gecmisten-bugune-bugunden-gelecege-uzanmak, 12 Aralık 2014.

Kurulduğu günden bu yana efemera türü belgeleri bünyesinde bulunduran Çevre ve Kültür Değerlerini Koruma Vakfı, bu belgeleri herhangi bir şekilde bağış, takas ya da satışını yapmamaktadır.

Düzenleme ve Tanımlama: ÇEKÜL Vakfına efemera türü belgeler farklı yerlerden dağınık olarak gelmektedir. Efemeranın düzenlemesi ve tanımlanması bilgi ve belge uzmanları tarafından yapılmakta ve bunların içerikleri belirlenmektedir. Sorumlular, efemera türü belgeleri düzenlerken tür üzerinden düzenleme yoluna gitmektedir.

Koruma: Efemera türü belgeler metal çekmecelerin içinde asitsiz zarflarda saklanmaktadır. ÇEKÜL Vakfının bir deposu olmasa da efemeranın korunması için gerekli tüm şartlar sağlanmaktadır.

Erişim: ÇEKÜL Vakfında, efemera türü belgelerden yararlanmak isteyen her tür kullanıcı önceden randevu alıp kuruma giderek bunlardan yararlanabilmektedir. ÇEKÜL Vakfında efemera türü belgelere erişimde kolaylık sağlayan çevrim içi de erişilebilen bir katalog bulunmaktadır. Kent Arşivi'ndeki efemera türü belgeler erişimde; şehir planları, paftalar ve haritalar haricindeki diğer efemera için herhangi bir kısıtlama bulunmamaktadır. Bu tür efemeraya erişimde bir kısıtlama olmasının sebebi belediyelerle bunların araştırmacılara kullandırılamayacağına dair önceden protokol yapılmasıdır. Bunun yanında kişisel mahremiyet içerebilecek ve kişisel hakları zedeleyebilecek türde efemera ÇEKÜL Vakfında bulunmamaktadır.

Efemera Türleri: ÇEKÜL Vakfı Kent Arşivi'nde bulunan efemera türü belgeler; Türkiye'deki kentlerle ilgili çeşitli eski fotoğraflar, kent, ilçe ve kasabalarla ilgili yerel festival afişleri, sempozyum ve toplantı davetiyeleri; belediyeler, valilikler, üniversiteler ile vakıflardan gelen tanıtım CD'leri ve broşürler; şehir planları, paftalar ve haritalardır.[201]

[201] Çekül Bilgi Belge Merkezi Sorumlusu Ayşen Özarslantürk ile 25.12.2014 tarihinde yapılan görüşme.

4.2. NÂZIM HİKMET KÜLTÜR ve SANAT VAKFI

4.2.1. Nâzım Hikmet Kültür ve Sanat Vakfı Hakkında Bilgiler

Nâzım Hikmet Kültür ve Sanat Vakfı, Nâzım Hikmet'in kız kardeşi Samiye Yaltırım tarafından 22 Mayıs 1991 tarihinde kurulmuştur. Vakfın amacı; bütün dünyada Nâzım Hikmet'le ilgili yazı, kitap, yayın, fotoğraf, resim, film, müzik, heykel, anıt vb. nitelikte bütün çalışma ve yapıtları veya onların örneklerini toplayacak bir merkez kurmak; eserlerini araştırmak, yaygınlaştırmak, tanıtmak; her türlü kültürel, sanatsal ve bilimsel çalışmaları destekleyerek ülkemizde ve dünyada kültür, sanat ve bilim düzeyinin yükselmesine katkıda bulunmaktır. Bunun yanında vakıf; kültürel, sanatsal, bilimsel açıdan eğitici, tanıtıcı, değerlendirici nitelikte toplantı, seminer, kurs, panel, sempozyum ve benzerlerini düzenlemek; kültür, sanat ve bilgi merkezleri, müzeler, araştırma-geliştirme birimleri, enstitüler kurmak; çeşitli yayınlar yapmak gibi faaliyetleri de yerine getirmektedir.[202] Nâzım Hikmet Kültür ve Sanat Vakfında ayrıca, 3 Haziran 1999' da açılan Nâzım Hikmet Anı Salonu'nda vakfa çeşitli dönemlerde bağışlanan Nâzım Hikmet'in eşyaları bulunmaktadır. Salonda ağırlıklı olarak 30'lu yıllarda Piraye Hanım ve oğlu Memet Fuat'la birlikte kullandığı ve Piraye Hanım'ın titizlikle sakladığı eşyalar sergilenmektedir.[203]

4.2.2. Nâzım Hikmet Kültür ve Sanat Vakfında Bulunan Efemera

Koleksiyonun Oluşumu ve Önemi: Vakıf, kuruluş tarihi olan 1991' den önce Nâzım Hikmet'e ait efemera türü belgeleri toplamaya başlamıştır. Bağış yoluyla elde edilen belgelerin düzenlemesi, toplanması hususlarında vakfın kendi bütçesinden yararlanmaktadır. Vakıf, kuruluş amacı gereği bütün dünyada Nâzım Hikmet ile ilgili bütün belgeleri imkânları ölçüsünde toplayan bir merkez olmak, Nâzım Hikmet ile ilgili bir arşiv oluşturmak ve araştırmacılara bu yönde belge ve

[202] **Vakfın Tarihçesi**, (Çevrimiçi) http://www.nazimhikmet.org.tr/tarihce_vakif.asp , 23 Ocak 2015.
[203] **Nâzım Hikmet Anı Odası**, (Çevrimiçi) http://www.nazimhikmet.org.tr/ani_odasi.asp , 23 Ocak 2015.

bilgi hizmeti vermek, Nâzım'ı gelecek nesillere daha iyi tanıtabilmek amacıyla efemera türü belgeleri bünyesinde toplamaktadır. Vakıf, Nâzım Hikmet ile ilgili hiçbir belgenin satışını, bağış ya da takas işlemlerini gerçekleştirmemektedir.

Düzenleme ve Tanımlama: Efemera türü belgeler düzenlenirken dağınık gelen bu belgelerin her biri için bir demirbaş numarası verilmiş ve bunlar türlerine göre düzenlenmiştir. Nâzım Hikmet ile ilgili bu efemera türü belgelerin kataloglaması ise Anglo-Amerikan Kataloglama Kuralları vasıtasıyla yapılmış, içerikleri belirlenmiş ve otomasyon sistemine kaydedilmiştir. Bu işlemler bilgi ve belge uzmanları tarafından gerçekleştirilmiştir.

Koruma: Efemera türü belgeler, Nâzım Hikmet Kültür ve Sanat Vakfına göre değerli sayılan belgeler olduğundan vakfın deposunda bulunan banka kasasında asitsiz zarf ve kutular içinde korumaya alınmıştır. Bu deponun da yangın, su basması gibi doğal afetlere karşın korunması için alınan önlemler dışında başka bir koruma önlemi bulunmamaktadır.

Erişim: Nâzım Hikmet Kültür ve Sanat Vakfının yönetim kurulundan izin alan herkes vakfa giderek Nâzım Hikmet'le ilgili araştırma yapabilmekte ancak her tür belgeye erişememektedir. Örneğin vakıfta bulunan Nâzım Hikmet'in bazı fotoğraflarına erişim mümkün olmamaktadır. Bunun sebebi bunların kişisel mahremiyet içeren belgeler olmasıdır. Bu belgelerin dışında kamuya açılan diğer belgeler için hem bağışçıyla hem de belgeleri kullanacak kişiyle bir muvafakatname yapılmaktadır. Vakıfta, efemera türü belgelere erişmek için bilgisayar üzerinden tarama yapmaya imkân sağlayacak bir katalog hazırlanmıştır. Bunun yanında bir de basılı katalog yapılması için çalışmalar devam etmektedir.

Efemera Türleri: Nâzım Hikmet Kültür ve Sanat Vakfında bulunan efemera türü belgeler; Nâzım Hikmet'in fotoğrafları, el yazısı ve daktilo ile yazdığı şiirleri, mektupları, zarflar, çeşitli yazışmaları, diploması, öğretmenlik belgesi, hesap defteri

ve listeleri, 1951'de aldığı Barış Ödülü belgesi ve Nâzım Hikmet ile ilgili gazete kupürlerinden oluşmaktadır.[204]

4.3. HRANT DİNK VAKFI

4.3.1. Hrant Dink Vakfı Hakkında Bilgiler

Hrant Dink Vakfı, Hrant Dink' in, 19 Ocak 2007'de, gazetesi Agos' un önünde öldürülmesinden sonra, benzer acıların yeniden yaşanmaması için; onun daha adil ve özgür bir dünyaya yönelik hayallerini, dilini ve yüreğini yaşatmak amacıyla kurulmuştur. Hrant Dink Vakfının temel ilkesi; etnik, dini, kültürel ve cinsel tüm farklılıklarıyla herkes için demokrasi ve insan hakları talebidir. Vakıf, ifade özgürlüğünün alabildiğine kullanıldığı, tüm farklılıkların teşvik edilip yaşandığı, yaşatıldığı ve çoğaltıldığı, geçmişe ve günümüze bakışımızda vicdanın ağır bastığı bir Türkiye ve Dünya için çalışmaktadır.[205] Hrant Dink Vakfı; yaz okulu düzenlemek; film, müzik, görsel sanatlar, dans ve edebiyat içerikli festivaller yapmak, Hrant Dink' in anısına ödül vermek ve arşiv oluşturup kitap yayınlamak gibi çok yönlü çalışmalar yürütmektedir. Türkiye, Ermenistan ve Avrupa toplumları arasındaki kültürel ilişkilerin geliştirilmesi milliyetçilikten ve ırkçılıktan arındırılmış tarih çalışmaları, kültürel çeşitliliğin bir zenginlik, farklılığın bir hak olarak kabul görmesi, Çocuklar / gençler arası fırsat eşitliği, çocukların / gençlerin yaratıcı yönlerinin desteklenmesi, Türkiye'nin demokratikleşme sürecinin desteklenmesi Hrant Dink ile ilgili yazı, fotoğraf ve belgelerin toplanması Hrant Dink Vakfının çalışma alanlarından bazılarıdır.[206]

4.3.2. Hrant Dink Vakfında Bulunan Efemera

Koleksiyonun Oluşumu ve Önemi: Hrant Dink Vakfı, Hrant Dink' in 2007'de öldürülmesinden sonraki süreç içinde Hrant Dink ile ilgili bir arşiv oluşturmuştur. Bu arşivde de Hrant Dink ile ilgili efemera türü çok sayıda belge

[204] Nâzım Hikmet Kültür ve Sanat Vakfı Yöneticisi Nilgün Ersoy ile 22.01.2015 tarihinde yapılan görüşme.
[205] **Hrant Dink Vakfı Faaliyet Raporu 2013**, (Çevrimiçi) http://hrantdink.org/picture_library/2013FR.pdf , 24 Ocak 2014.
[206] **Vizyon ve Misyon**, (Çevrimiçi) http://www.hrantdink.org/index.php?About=18&Lang= , 24 Ocak 2014.

bulunmaktadır. Bağış yoluyla gelen bu belgeler, Hrant Dink Vakfının kuruluş amacıyla örtüşecek şekilde Hrant Dink' in düşüncelerini ve mirasını yaşatmak, bunlardan yararlanmak isteyenleri yararlandırmak ve bunların gelecek nesillere doğru bir biçimde aktarılmasını sağlamak amaçlarıyla toplamaktadır. Söz konusu belgeler gerek Hrant Dink gerekse Türkiye'deki Ermeni toplumu hakkında önemli bilgi içermektedir. Hrant Dink' le ilgili her tür belgeyi bünyesi toplama politikasıyla hareket eden Hrant Dink Vakfının kendi bütçesi dışında bir desteği bulunmamaktadır. Vakıf, efemera türü belgelerin satışını, takas ya da bağışını yapmamaktadır.

Düzenleme ve Tanımlama: Efemera türü belgelerin düzenlenmesi Hrant Dink Vakfının arşiv sorumluları tarafından yapılmaktadır. Dağınık olarak gelen belgeler tür bazında ayrılarak her biri bir zarfa konulmakta ve bunlara geliş sırasına göre birer arşiv numarası verilerek dijital ortama aktarılmaları sağlanmaktadır. Yedekleri de bir koruma önlemi olarak ayrı olarak alınmaktadır. Belgeler tanımlanırken materyalin türü, arşiv numarası, başlığı, anahtar kelimeler, içerdiği tarihi, kimden/nereden ve ne zaman geldiği bilgileri girilerek içerikleri belirlenmiş böylelikle araştırmacılara aradığı belgeyi bulma konusunda kolaylık sağlanmaktadır.

Koruma: Hrant Dink Vakfının hâlihazırda belgelerin saklandığı bir deposu bulunmakta ve belgeler, arşiv odası olarak tabir edilen alanda korunma için gerekli şartlar oluşturulmamış bir ortamda klasörler ve zarflar içinde saklanmaktadır. Ancak Hrant Dink Vakfı bir taşınma sürecinde olduğundan yeni taşınılacak binada arşiv belgelerinin saklanması için gerekli tüm şartları taşıyan bir ortam oluşturulup, bu belgelerin daha uzun süre kalıcı olmasının sağlanması planlanmaktadır.

Erişim: Hrant Dink Vakfı her türden araştırmacıya araştırdığı konuyu önceden bildirmek şartıyla araştırma izni vermektedir. Araştırmacılar, kişisel mahremiyet içerebilen bazı fotoğraf türü efemera dışındaki belgelere herhangi bir kısıtlama olmaksızın Hrant Dink Vakfına giderek araştırma yapma imkânı bulabilmektedirler.

Efemera Türleri: Hrant Dink Vakfında bulunan efemera türü belgeler; Hrant Dink' in ölümünden sonra gönderilen mektuplar, yapılan basın açıklamaları, taziye

mektupları, Hrant Dink' e adanmış etkinliklerle ilgili afişler, broşürler, 19 Ocak 2007 sonrası cenaze, anma, mahkeme ve Dink' in anısına yapılan toplantıların fotoğrafları, Hrant Dink ile ilgili gazete kupürlerinden oluşmaktadır.

Hrant Dink Vakfında ayrıca, Hrant Dink ile ilgili arşivin yanında Türkiye Ermeni'si tiyatro sanatçısı Hagop Ayvaz'ın koleksiyonu bulunmaktadır. Koleksiyonda Hagop Ayvaz'ın çeşitli zaman ve yerlerden topladığı Türkiye tiyatro tarihi ile ilgili on bine yakın fotoğraf, oyun davetiyeleri ve gazete kupürleri bulunmaktadır. Koleksiyonun tasnifi ve dijital ortama aktarım işlemleri sürmektedir.[207]

4.4. TURABİBABA KÜTÜPHANESİ ve BİLGİ ERİŞİM MERKEZİ

4.4.1. Turabibaba Kütüphanesi ve Bilgi Erişim Merkezi Hakkında Bilgiler

Turabibaba Tekkesi, Tersane-i Amire' de çalışan Osmanlı gemicilerinden ve kadiri şeyhlerinden Mehmed Turabi Efendi tarafından XVIII. yüzyılın son çeyreğinde kurulmuştur. 1975'te geçirdiği yangının ardından bina, zamanla bakımsız kalarak çökmüş, günümüze ancak türbe bölümü ulaşmıştır. Beyoğlu Belediyesinin girişimiyle, orijinaline uygun olarak 2007 yılında restorasyonuna başlanan tekke binasına son derece farklı bir işlev kazandırılmış, bölge halkı bir kütüphaneye, araştırmacılar da Beyoğlu ile ilgili bir araştırma merkezine kavuşmuştur. Aslına uygun olarak yeniden inşa edilen Turabibaba Tekkesi, Beyoğlu Belediyesi Turabibaba Kütüphanesi ve Bilgi Erişim Merkezi adı altında 2008 Beyoğlu Belediyesince hizmete açılmıştır.[208] Kütüphane binası dört bölümden oluşmaktadır. Bunlar kütüphane, çok amaçlı salon, internet evi ve içinde efemeranın da bulunduğu Beyoğlu ile ilgili nadir belgelerden film arşivine, biyografilerden kültür-sanat etkinliklerine, tüm belgeleri Beyoğlu Belleği çatısı altında toplamayı hedefleyen

[207] Hrant Dink Vakfı Arşiv Sorumlusu Murat Gözoğlu ile 22.01.2015 tarihinde yapılan görüşme.
[208] **Kütüphane Binasının Tarihçesi**, (Çevrimiçi) http://kutuphane.beyoglu.bel.tr/ turabi_baba_kutuphanesi/ detay.aspx?SectionId=1504 , 26 Ocak 2015.

‘Beyoğlu Belleği’ dir. Beyoğlu Belleği projesi, çok çeşitli tarihi ve kültürel değerleri barındıran Beyoğlu’na dair tarih ve kültür yoğunluklu bir araştırma merkezi oluşturmak, dağınık kaynaklarda bulunan bilgi ve belgeyi bir araya toplayarak Beyoğlu Belleği Araştırma Merkezinde ve web üzerinden geniş kitlelerle paylaşmak amaçlarıyla 2008 yılı başında Beyoğlu Belediyesinin desteğiyle başlatılmıştır. Proje sayesinde araştırma süreci kısaltıp kaynaklara tek merkezden ulaşılmasının sağlanması ve bunlarla Beyoğlu ile ilgili oluşturulacak yayınların kalitesi ve sayısının artması, bunun yanında ortak bir hafıza için uygulama ve etkinlikler yapılarak koleksiyonun içeriğine olduğu kadar ülke tanıtımına da katkı sağlanması hedeflenmiştir. Mevcut mirasın belgelenmesinin ve bir veri tabanında toplanmasının bilginin geleceğe aktarılması için önemli olduğunu düşünen, belleğini koruyan toplumların, gelecekleri için daha iyi strateji belirledikleri ve daha kolay kalkındıklarına inanan Beyoğlu Belediyesi, oluşacak koleksiyonun zengin içeriğinin, doğru stratejiler geliştirmeye de katkı sağlayacağını düşünmektedir.[209]

4.4.2. Turabibaba Kütüphanesi ve Bilgi Erişim Merkezinde Bulunan Efemera

Koleksiyonun Oluşumu ve Önemi: Kurum, Beyoğlu Belleği projesi kapsamında 2008’den beri çoğunlukla satın, az miktarda bağış alarak efemera türü belgeleri koleksiyonuna dâhil etmektedir. Belediye yönetiminin onay verdiği Beyoğlu ile ilgili efemera sayılabilecek her tür belgeyi toplayan kurum, bunu, eski Beyoğlu’nun sosyal-kültürel tarihini öğrenip geleceğe aktarmak, Beyoğlu hakkında ortak bir hafıza oluşturmak ve bunları yayımlamak amaçlarıyla yapmaktadır. Bu belgeler; Beyoğlu’nun tarihi, mimarisi, sosyal ve kültürel durumu hakkında önemli bilgiler vermekte ve yine önemli kaynakları oluşturmaktadır. Kurum, koleksiyonundan derlenen belgelerle bellek kapsamında 2012 yılında ‘Beyoğlu

[209] **Beyoğlu Belleği- Hakkımızda**, (Çevrimiçi) http://bellek.beyoglu.bel.tr/hakkimizda/detay.aspx?SectionId=1562 , 26 Ocak 2015.

Belediyesi 155. Yıl Efemera Sergisi'[210] adıyla bir de sergi düzenlemiştir. Bu da kurumun topladığı efemerayı ne şekilde kullandığını göstermesi açısından önem taşımaktadır. Kurum, Belediye'nin bellek için ayırdığı bütçe sayesinde faaliyetlerine devam etmektedir. Kurumda efemeranın satış, takas ya da bağışı yapılmamaktadır.

Düzenleme ve Tanımlama: Kurumda düzenleme ve tanımlama işlemleri şu an için devam etse de düzenleme yapılırken efemera türü belgeler görsel ve belgesel efemera olarak ayrılmaktadır. Bunlarda kendi içinde konu bazında düzenlenmektedir. Yani ticari belgeler ayrı, kartpostallar ayrı bir biçimde değerlendirilmektedir. Dağınık olarak gelen belgelerin her biri için bir belge numarası ve dosya numarası verilmektedir. Belge numarası geliş sırasına göre verilen numarayı, dosya numarası ise tür için verilen kodu göstermektedir. Örnek verecek olursak; fotoğraflar ve kartpostallar için (Nadir Belge) NB2/3 kodu tercih edilirken ticari belgeler için NB2/1 kodu kullanılmıştır. Belge numarası, dosya numarası, tanım, belge türü, açıklama (belgenin ne içerdiği ayrıntılı olarak verilir), adet, telif gibi bilgiler de efemera türü belgeleri tanımlarken kullanılmaktadır.

Koruma: Kurumdaki efemera için ayrı bir depo bulunmamaktadır. Efemera türü belgeler metal çekmeceli dolaplar içinde plastik korumalarda saklanmaktadır. Bunlar için, kütüphanede alınan koruma şartlarının dışında özel bir önlem bulunmamaktadır.

Erişim: Kurumdaki efemeranın, proje kapsamında telifleri alındığından bunlara erişimde bir kısıtlama bulunmamaktadır. Efemera türü belgeler, çevrimiçi katalog vasıtasıyla, herhangi bir kısıtlama olmaksızın, üyelik işlemini gerçekleştiren tüm araştırmacılara açıktır. Katalogdan koleksiyonun içeriği hakkında bilgi sahibi olunarak, koleksiyondaki bilgi ve belgelerden yararlanmak mümkündür. Daha detaylı inceleme yapmak isteyenlerin ise önceden randevu alarak Beyoğlu Belleği Araştırma Merkezi'ne gelmeleri gerekmektedir.

[210] **Beyoğlu Belediyesi 155. Yıl Efemera Sergisi**, (Çevrimiçi) http://bellek.beyoglu.bel.tr/online_sergiler/detay.aspx?SectionId=2157, 23 Haziran 2015.

Efemera Türleri: Beyoğlu Belleğindeki çeşitli tarihlere ait Türkçe, Osmanlı Türkçesi, İngilizce, Fransızca, İtalyanca gibi dilleri içeren efemera türü belgeler; Beyoğlu'nun semtleriyle ve buradaki ticarethanelerle ile ilgili fotoğraflar, kartpostallar, tramvay biletleri, Beyoğlu'ndaki işletmelere ait ticari belgeler ve yazışmalar yine bunlara ait faturalar, antetli kâğıtlar, kartvizitler, reklam broşürleri, sigorta belgeleri, Beyoğlu'nda muayenehanesi bulunan doktorların yazmış olduğu reçeteler, Beyoğlu'nda bulunan okullarda öğrenim görmüş öğrencilere ait başarı ve izin belgeleri, Beyoğlu'nda yaşayan şahıslara ait elektrik ve su faturaları, Pera Palas'a ait hisse senedi, vestiyer fişleri, konser broşürleri ve programlarını gösteren belgeler, Beyoğlu'ndaki bankalara ait makbuzlar, bordrolar ve çekler, Beyoğlu'nda hizmet vermiş restoranlara ait yemek menüleri, davetiyeler, zarflar ve çeşitli gazete kupürlerinden oluşmaktadır.[211]

4.5. KÂĞITHANE BELEDİYESİ

4.5.1. Kâğıthane ve Kâğıthane Belediyesi Hakkında Bilgiler

Kâğıthane, İstanbul'un 39 ilçesinden biridir. İstanbul Boğazı'nın batısında, Avrupa yakasında bulunan Kâğıthane'nin yüzölçümü bakımından İstanbul'un Adalar, Bayrampaşa, Beyoğlu, Güngören ve Zeytinburnu'yla birlikte en küçük yedi ilçesinden birisidir ve ilçe toprakları toplam 16 16 km^2'lik bir alan kaplamaktadır.[212] "Bugünkü Kâğıthane ilçesi İstanbul'un Şişli ilçesi'nin Merkez Bucağına bağlı köy statüsündeyken, 8 Temmuz 1987 Tarih ve 19507 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 3392 sayılı Kanunla Şişli ilçesinden ayrılarak müstakil bir ilçe olarak kurulmuştur. 8 Ağustos 1988 tarihinde kaymakamlığın ve diğer resmi dairelerin kurulması ile hizmet vermeye başlamıştır. 26 Mart 1989 tarihinde yapılan mahalli idareler seçimleri ile belediye başkanlığı oluşturulmuştur."[213] Kâğıthane'nin tarihinin

[211] Beyoğlu Belleği Proje Sorumlusu Evrim Doğan ile 22.01.2015 tarihinde yapılan görüşme.
[212] **Kâğıthane Belediyesi Hakkında**, (Çevrimiçi) http://kagithane.bel.tr/kagithane_belediyesi/detail.aspx?SectionID=86PwdGbg73cup46nmynBxQ%3D%3D&ContentId=WEKZNfXlTb8WB0BToALrFw%3D%3D, 15 Nisan 2015.
[213] **Kâğıthane Belediyesi ne zaman kuruldu?**, (Çevrimiçi) http://emlakansiklopedisi.com/wiki/kagithane-belediyesi, 15 Nisan 2015.

İstanbul'un tarihi kadar eski olduğu bilinmektedir. Kâğıthane köy olarak, Pissa adıyla Bizans'taki Barbyzes deresinin kenarına kurulmuştur. Kâğıthane'nin Bizans Döneminde İstanbul'da Haliç'e dökülen bir dereyle, bunun vadisinde eski kâğıt imalathanelerinin bulunması nedeni ile bu adı aldığı söylenmektedir. Kesin bilgiler olmamakla birlikte bazı tarih kaynaklarında ise buradaki kâğıt imalathanesinin çok daha eskilere dayandığı, İstanbul'un fethi sırasında burada zaten bir kâğıt değirmeninin var olduğu ve bu değirmenin II. Bayezid dönemine kadar çalıştığı yazılıdır.[214] Hatta II. Bayezid'in vakfiyesinin yazıldığı 'İstanbulin Kâğıdı' isimli kâğıdın burada imal edildiği tahmin edilmektedir.[215] Evliya Çelebi 17. yüzyılda Kâğıthane ve çevresinden bahsederken burada harap durumda bir kâğıthane bulunduğunu anlatır. Kâğıthane Kanuni zamanında hem bir mesire, hem toplantı yeri, hem de o döneme göre bir sanayi bölgesi olmuştur. 15. yüzyıldan başlayarak, doğal güzellikleri ve koruları ile ünlenen Kâğıthane, çok sevilen bir eğlence yeri haline gelmiş ve bu özelliğini uzun yüz yıllar korumuştur. Özellikle Lale Devri'nde Kâğıthane'de; Lale tarlaları, havuzlar, fiskiyeler ve renk renk görünen Köşkler birbirini tamamlayan unsurlardır. Göz kamaştıran Kâğıthane bahçe ve kasırlarının öyküleri, halk arasında türlü dedikodulara yol açmış, bilhassa eğlencelerin alıp yürümesi, hoşnutsuzluklara, eleştirilere neden olmuştur. Edebiyatımıza da konu olan bu görünüm ve yapıtlar Patrona Halil İsyanında (1730) yıkılarak düz bir alan haline getirilmiştir.[216]

4.5.2. Kâğıthane Belediyesinde Bulunan Efemera

Koleksiyonun Oluşumu ve Önemi: Kâğıthane Belediyesi, 1993'den beri efemera türü belgeleri bünyesinde toplamaktadır. Efemera türü belgelerin büyük bir kısmı müzayedelerden, sahaflardan ve koleksiyonerlerden satın, bir kısmı da bağış yoluyla alınarak kurum bünyesine dâhil edilmektedir. Kâğıthane Belediyesinin efemera toplama politikası, Kâğıthane ilçesi ve çevresi ile ilgili efemera sayılabilecek

[214] **Kâğıthane**, (Çevrimiçi) http://istanbul.gov.tr/Default.aspx?pid=231 , 15 Nisan 2015.
[215] **Kağıthane Köyü**, (Çevrimiçi) http://www.kagithane.bel.tr/kagithane_hakkinda/ tarih_detail/ Kagithane-Koyu/121/145/0i, 15 Nisan 2015.
[216] **Kâğıthane**, (Çevrimiçi) http://istanbul.gov.tr/Default.aspx?pid=231 , 15 Nisan 2015.

belgelerin toplanmasından oluşmaktadır. Kurum, efemera türü belgeleri Kâğıthane'nin geçmişten günümüze sosyal-kültürel tarihini öğrenip geleceğe aktarmak, ortak bir hafıza oluşturmak ve bunları kitaplaştırarak yayımlamak gibi amaçlarla toplamayı sürdürmektedir. Bunların yanı sıra Kâğıthane Belediyesindeki efemera türü belgeler; Kâğıthane tarihi, Lale Devri Osmanlı mesire hayatı ve eğlenceleri, tarihi suyolları İstanbul'daki yazlık saraylar, İstanbul'un suyolları ve dereleri, kayıkçılık, şehir tarihi ve İstanbul mimarisi ile ilgilenenler için zengin bir görsel belge kaynağını oluşturmaktadır. Kâğıthane Belediyesinin; efemera türü belgelerin toplanması, düzenlenmesi, erişime açılıp saklanması hususlarında bütçesi bulunmaktadır. Bunun yanında efemeranın satış, takas ya da bağışı yapılmamaktadır.

Düzenleme ve Tanımlama: Kâğıthane Belediyesinde efemera türü belgelerin düzenleme ve tanımlaması yapılmaktadır. Düzenleme efemeranın tür ve konu içeriklerine göre yapılmaktadır. Efemera türü belgeler tanımlanırken; materyalin nereden geldiği ve yılı, hangi tarihi içerdiği, cinsi, ölçüleri, boyutu, türü gibi bilgiler kullanılmaktadır. Kâğıthane Belediyesine dağınık olarak gelen efemera türü belgelerin düzenleme ve tanımlama işlemleri sırasında kurum; arşivci, kütüphaneci ve koleksiyonerlerden destek almaktadır.

Koruma: Kâğıthane Belediyesinin efemeranın korunması için gerekli tüm şartlar oluşturulmuş bir deposu bulunmaktadır. Depoda bulunan efemera türü belgeler, asitsiz kâğıt ve dosyalar içinde arşiv dolaplarında saklanmaktadır.

Erişim: Kâğıthane Belediyesindeki efemera türü belgelerden yararlanmak isteyenler kişisel mahremiyet içerebilen belli başlı efemera dışındaki diğer tüm efemeraya herhangi bir kısıtlama olmaksızın kuruma giderek erişebilmektedir. Bağış yapılan efemera türü belgeler için Kâğıthane Belediyesi ve bağışçı arasında bir protokol yapılmakta ve bununla tüm telif hakları da efemera ile birlikte alınmış olmaktadır. Kâğıthane Belediyesinde hâlihazırda efemera türü belgelere erişimde kolaylık sağlayacak araştırma araçları bulunmamakla birlikte kurumun bir elektronik katalog oluşturma planı bulunmaktadır.

Efemera Türleri: Kâğıthane ve çevresini gösteren Osmanlı Türkçesi ve Latin harfleriyle yazılmış çeşitli tarihlere ait haritalar, Osmanlı dönemi -bilhassa Lale

Devri- mesire yerlerinde çekilmiş günlük hayat ve eğlencelere dair fotoğraflar, Kâğıthane demir yolu fotoğrafları, Kâğıthane'de yaşayan aileler ile ilgili fotoğraflar, Kâğıthane'de bulunan Daye Hatun Sıbyan Mektebi, Çeşme-i Nur (III. Ahmed Çeşmesi), Atiye Sultan Sarayı, Poligon Sarayı, Poligon Çeşmesi, Koşu Köşkü, Sadabad Camii, İmrahor Kasrı, II. Abdülhamid Çeşmesi, Sadabad Sarayları gibi yapılara ait fotoğraf, kartpostal, gravür ve fotokartlar, Kâğıthane ve çevresinde kurulmuş işletmeler, fabrika ve dükkânlara ait ruhsat, tapu senetleri, fatura ve makbuzlar, burada çalışanlara ait çeşitli kartvizitler Kâğıthane Belediyesindeki efemera türü belgelerin başlıcalarıdır.[217]

4.6. DENİZ MÜZESİ DENİZ TARİHİ ARŞİVİ

4.6.1. Deniz Müzesi Deniz Tarihi Arşivi Hakkında Bilgiler

Deniz Müzesi, Bahriye Nazırı Bozcaadalı Hüseyin Hüsnü Paşa'nın emri ile Amiral Arif Hikmet Paşa ve Yüzbaşı Süleyman Nutkî Bey tarafından Taşkızak Tersanesi'nde Deniz Müzesi ve Kütüphanesi adıyla 1897'de kurulmuştur. Çeşitli değişimler geçiren müze 27 Eylül 1948'de Dolmabahçe Camii, sarayın garaj ve kayıkhanesi ile havuzunda Deniz Müzesi adıyla teşhire açılmıştır. 1956'da Dolmabahçe Caddesi'nin genişletilmesi sırasında kayıkhane ve garaj yıkılınca buradaki eserler eski Dolmabahçe Sahil Sarayı'nın Arabacılar Dairesi'ne taşınmıştır. 1960'ta ise Beşiktaş Vergi Dairesinin (eski Maliye binası) mülkiyeti Deniz Kuvvetleri Komutanlığı'na devredilmiş, böylece müze, kuruluşundan sonra ilk müstakil binasına sahip olarak Deniz Müzesi ve Arşivi Müdürlüğü adıyla hizmete açılmıştır. 1970`te müzenin arşiv kısmı Lalahan'a (Ankara) taşınarak Deniz Kuvvetleri Arşiv Müdürlüğü adı altında hizmete açılmış ancak bu arşiv çok geçmeden İstanbul'a getirilmiştir ve halen bulunduğu binada (Dolmabahçe Sarayı Arabacılar Dairesi) faaliyete geçmiştir. Müze bünyesinde Tarihi Deniz Arşivi ile halen bir kütüphane bulunmaktadır. Deniz Müzesi'nde saltanat kayıkları, Piri Reis haritasının mozaik röprodüksiyonu ile Osmanlı egemenlik sınırlarını gösteren üç

[217] Kâğıthane Belediyesi Basın-Tarih Danışmanı Hüseyin Irmak ile 16.04.2015 tarihinde yapılan görüşme.

duvar haritası, ayrıca ünlü Türk denizcilerinin büstleri, hava şartlarından etkilenmeyen diğer objeler ve orijinal mayınlar, torpidolar, deniz topları, denizcilikle ilgili kurumlara ait eski kitabeler vb. sergilenmektedir.[218] Deniz Müzesinde yaklaşık 4000 eser bulunmaktadır. Kütüphanede bazıları yazma olmak üzere 20.000'i aşkın kitap mevcuttur. Müzeye bağlı olarak faaliyet gösteren Tarihi Deniz Arşivinde Bahriye Nezareti dönemine ait 25.000.000 civarında tarihi ve eski yazılı belge yer almaktadır. Bunların 1985 yılından itibaren tasnifi yapılan ve kataloğa girenleri araştırmacıların hizmetine sunulmuştur.[219]

4.6.2. Deniz Müzesi Deniz Tarihi Arşivinde Bulunan Efemera

Koleksiyonun Oluşumu ve Önemi: Deniz Müzesine bağlı Deniz Tarihi Arşivinde 18. yy'den başlayarak 1928 yılına kadar geçen süreci kapsayan efemera türü belgeler bulunmaktadır. Bu belgeler bağış ve çeşitli müzayedelerden satın alınma yoluyla Deniz Tarihi Arşivine kazandırılmıştır. Deniz Tarihi Arşivi, Türk denizcilik tarihinin geçmişten günümüze intikal eden belgeleri üzerinde Türk denizcilik tarihini aydınlatacak bilimsel araştırmaları yapmak, tarihi niteliklerini ortaya çıkarmak, sahip olunan bu değerlerin gelecek nesillere aktarılmasını, bilimsel müzecilik anlayışına uygun olarak sergilenmelerini ve depolanmalarını sağlamak politikasıyla efemera türü belgeleri bünyesinde bulundurmaktır. Arşivde bulunan efemera türü belgeler, Türk denizcilik faaliyetleri ve Türk deniz tarihi ile ilgili araştırma yapan, araştırmacılar için önemli bir görsel ve belgesel kaynak olma özelliğine sahiptir. Deniz Tarihi Arşivinin, efemeranın toplanması, düzenlenmesi, saklanması gibi hususlarda Deniz Müzesinin müzecilik gelirlerinden bunlar için ayrılan bir bütçesi bulunmaktadır. Arşivde efemeranın takas, satış ya da bağışı yapılmamaktadır.

Düzenleme ve Tanımlama: Deniz Tarihi Arşivindeki efemera türü belgelerin düzenleme ve tanımlaması yapılmakta içerikleri tespit edilmektedir.

---

[218] **Beşiktaş Deniz Müzesi**, (Çevrimiçi) http://www.tvitamini.com/tavsiye/saraylar-kasirlar-muzeler/besiktas-deniz-muzesi, 26 Şubat 2015.

[219] Tayfun Akkaya, "İstanbul Deniz Müzesi" **İslam Ansiklopedisi**, C. 23, s. 305, (Çevrimiçi) http://www.islamansiklopedisi.info/dia/ayrmetin.php?idno=230305, 25 Mayıs 2015.

Arşive dağınık olarak gelen efemera türü belgelerin düzenlenmesi bu belgelerin arşive intikal ediş tarihine göre yapılmaktadır. Tanımlama da ise türe göre farklılık söz konusudur. Fotoğraf / kartpostal türü belgeler için; içerik, ölçü, renk (siyah-beyaz), kaynak (nereden geldiği), albüm numarası, albüm sıra numarası, harita türü belgeler için; demirbaş numarası, içerik, basım yılı, dili bilgileri kullanılmaktadır. Deniz Tarihi Arşivindeki efemera türü belgelerin düzenleme ve tanımlama işlemleri arşiv uzmanları tarafından yapılmaktadır.

Koruma: Deniz Müzesi Deniz Tarihi Arşivindeki efemera türü belgelerin korunmaları için gerekli bütün şartları taşıyan bir depo bulunmaktadır. Efemera türü belgeler türlerine ve taşıdıkları özelliklere göre korunmaktadır. Fotoğraflar albümlerde, haritalar şeffaf plastiklerde ve belgeler asitsiz kutular içinde koruma altına alınmışlardır.

Erişim: Efemera türü belgelerden yararlanmak isteyenler, Deniz Tarihi Arşivine başvuru yaparak gerekli izinleri aldıktan sonra bunlardan herhangi bir kısıtlama olmadan yararlanmaktadırlar. Burada araştırmacılar için bir katalog bulunmaktadır. Araştırmacıların bu kataloğa erişimi ise yerel ağ üzerinden sağlanmaktadır. Bunun yanında Deniz Müzesi'nin web sitesinde efemera türü belgelerin örnekleri de görülebilmektedir. Arşive yapılan bağışlarda bağışçıyla bir bağış protokolü yapılmakta böylelikle kişisel hakların zedelenmesi ya da telif gibi sorunların yaşanmasının engellenmesi sağlanmaktadır.

Efemera Türleri: Deniz Müzesi Deniz Tarihi Arşivindeki efemera türü belgeler; Osmanlı Bahriyesi subay ve paşa fotoğrafları, Abdülaziz ve Abdülmecid gibi padişahların fotoğrafları, itfaiye alaylarına ait fotoğraflar, tersane ve hastane gibi yapılara ait fotoğraflar, Türkiye'deki limanların çeşitli tarihlerde çekilmiş fotoğrafları, bahriye mekteplerinin ve bu okullardaki öğrencilerin çeşitli zamanlardaki fotoğrafları, bayram, tören ve kutlamalarda çekilmiş fotoğraflar, gemi

ve zırhlıların fotoğrafları, İstanbul'un cami, çeşme, saray, köprü gibi çeşitli yapılarını gösteren kartpostallardan oluşmaktadır.[220]

4.7. İSLAM TARİH, SANAT VE KÜLTÜR ARAŞTIRMA MERKEZİ (IRCICA)

4.7.1. İslam Tarih, Sanat Ve Kültür Araştırma Merkezindeki (IRCICA) Hakkında Bilgiler

İslam Tarih, Sanat ve Kültür Araştırma Merkezi (IRCICA) faaliyetlerine 1980 yılında başlamıştır. İslam Konferansı Teşkilatının (İKT) ilk kültürel alt organı olan IRCICA[221] araştırma, neşriyat, belge ve bilgi yönetimi sahalarında aktif bir kuruluştur. Müslüman milletlerin tarihi, İslam bilim tarihi ve sanatı ile İslam kültür ve medeniyetiyle alakalı diğer alanlarda faaliyetlerini sürdürmektedir. IRCICA, İslam kültür ve medeniyetinin tüm dünyada daha iyi anlaşılması ve diğer milletler ve dünya kültürleriyle karşılıklı diyaloğun geliştirilmesi amacına hizmet etmektedir. IRCICA faaliyetlerini halen İstanbul ili Beşiktaş ilçesinde bulunan Tarihi Yıldız Sarayı'nın Seyir Köşkü, Çit Kasrı, Yaveran Binası ve Silahhane Binası olmak üzere dört farklı mekânda sürdürmektedir. [222] IRCICA' da ayrıca bir de kütüphane bulunmaktadır. IRCICA Kütüphanesi'nin uzmanlaştığı alanlar dünya milletlerinin ve ağırlıklı olarak İslam ülkelerinin tarihi, kültürleri, dilleri, sanatları, folkloru, kalkınma durumu vb. konularda ve genel anlamda İslam kültür ve medeniyetidir. IRCICA Kütüphanesinin Koleksiyonu'nda 60.000 cilt kitap, 1.460 süreli yayın, 186 elyazması kitap, 4.000 makale ayrı basımı, 4.000 gri yayın, 1.000 harita bulunmaktadır. Çeşitli ülkelerden kitapseverlerin armağanı olan şahıs koleksiyonları da vardır. IRCICA kütüphanesine Internet üzerinden de ulaşılmaktadır.[223]

---

[220] Deniz Müzesi Arşiv Uzmanı Mehmet Korkmaz ile 26.02.2015 tarihinde yapılan görüşme.
[221] **IRCİCA- Kuruluş**, (Çevrimiçi) http://tr.ircica.org/kurulus/irc814.aspx, 13 Ocak 2015.
[222] **IRCİCA- Hakkımızda**, (Çevrimiçi) http://tr.ircica.org/about-us/irc380.aspx, 13 Ocak 2015.
[223] **IRCİCA-Kütüphane**, (Çevrimiçi) http://tr.ircica.org/library/irc426.aspx, 13 Ocak 2015.

4.7.2. İslam Tarih, Sanat Ve Kültür Araştırma Merkezindeki (IRCICA) Koleksiyonlarda Bulunan Efemera

Koleksiyonun Oluşumu ve Önemi: Kurum kurulduğu tarih olan 1980'den itibaren efemera türü belgeleri bünyesinde barındırmaktadır. IRCICA; satın alma, bağış gibi yöntemlerin yanında ayrıca efemera türü belgeleri, takas (değişim) yöntemiyle de kurum bünyesine kabul etmektedir. IRCICA, kuruluş amacı gereği İslam kültür ve medeniyetinin tüm dünyada daha iyi anlaşılması ve diğer milletler ve dünya kültürleriyle karşılıklı diyaloğun geliştirilmesi için bu amaca yönelik bir politika gütmekte ve İslam kültür ve medeniyeti ile ilgili her türden efemerayı bünyesinde barındırmaktadır. Bunun yanında IRCICA, politikasına ters düşmeyecek şekilde önemli ve tarihi şahsiyetlere ait şahıs koleksiyonlarını ve içlerindeki efemera türü belgeleri de kabul etmektedir. Kurum, bu tür belgeleri araştırma amacının yanında oluşturulan İslam kültür mirasının gelecek nesillere aktarılması için uğraş vermektedir. Bu belgeler, İslam tarihi, kültürü, eğitimi, mimari ve sanatı gibi konularda değerli bilgilere sahiptir. İslam Konferansı Teşkilatı tarafından kendisine sağlanan ayrı bir bütçesi olan IRCICA bu bütçe sayesinde mevcut koleksiyonların da gelişimini sağlamaktadır. IRCICA, efemeranın satışını yapmasa da bağış ve takas (değişim) yöntemlerini Dünya ve Türkiye'de işbirliği içinde bulunduğu 710 kurumla gerçekleştirmektedir.

Düzenleme ve Tanımlama: Efemera türü belgelerin tanımlama ve kataloglaması MARC standartları doğrultusunda Anglo-Amerikan Kataloglama Kurallarına göre yapılmakta, konu başlıkları da Library of Congress (LC) sistemi kullanılarak belirlenmektedir. Düzenlemede ise her bir efemera için bir demirbaş numarası verilmekte ve bu demirbaş numarası kataloğa işlenmektedir.

Koruma: IRCICA' da efemera türü belgelerin korunması için gerekli tüm şartlar oluşturulan bir depo bulunmaktadır. Belgeler, ahşap çekmeceler içinde asitsiz kâğıtlarda muhafaza edilmektedir.

Erişim: IRCICA, araştırma için gelen her tür kullanıcıyı kabul etse de yüksek lisans ve doktora öğrencileri gibi ihtisas amacıyla gelen kullanıcıları tercih

etmektedir. Web üzerinden çevrimiçi bir kataloğu bulunan IRCICA' da kullanıcılar, efemera türü belgelere ya kuruma giderek ya da yetkililerle iletişime geçerek, istedikleri belgenin eğer dijital kopyası varsa e-posta yoluyla kuruma gelmeden de erişebilmektedir. IRCICA' da genel olarak belgelere erişimde bir kısıtlama bulunmazken özellikle şahıslardan gelen bazı türdeki efemera türü belgelere erişim, telif hakları sebebiyle sınırlandırılmıştır.[224]

4.7.3. IRCICA'daki Koleksiyonlarda Bulunan ve İçinde Efemera Barındıran Koleksiyonlar

1. Edip Özkale Koleksiyonu
2. Nuri Arlasez Koleksiyonu
3. Haritalar
4. Ircica Tarihi Fotoğraf Arşivi

4.7.3.1.Edip Özkale Koleksiyonu'nda Bulunan Efemera

Koleksiyonun Oluşumu: Edip Özkale Koleksiyonu'ndaki efemera türü belgelerin bir kısmı bağış bir kısmı da satın alınma yoluyla kuruma kazandırılmıştır.

Düzenleme ve Tanımlama: Kuruma dağınık olarak gelen belgelerin tanımlama ve kataloglaması MARC standartları doğrultusunda Anglo-Amerikan Kataloglama Kurallarına göre yapılmış, konu başlıkları da Library of Congress (LC) sistemi kullanılarak belirlenmiştir. Efemera türü belgeler, düzenlenirken her bir efemera için herhangi bir tür ayrımı yapılmaksızın geliş sırasına göre bir demirbaş numarası verilmiş, daha sonra bu demirbaş numarası Anglo-Amerikan Amerikan kataloglama kurallarına uygun olarak fiş kataloglara işlenerek depoda koleksiyon için ayrılan yere konulmuştur. Düzenleme ve tanımlama işlemleri kurumdaki bilgi ve belge uzmanları tarafından yapılmıştır.

[224] IRCİCA Kütüphanecisi Neslihan Sandal ile 15.01.2015 tarihinde yapılan görüşme.

Erişim: Koleksiyonda bulunan efemera türü belgelere erişimde herhangi bir kısıtlama bulunmamaktadır. Kullanıcılar ya kuruma giderek ya da yetkililerle iletişime geçerek, istedikleri belgenin eğer dijital bir kopyası varsa e-posta yoluyla kuruma gelmeden de erişebilmektedir.[225]

Efemera Türleri: Edip Özkale Koleksiyonu'ndaki efemera türü belgeler; çeşitli konulardaki gazete kupürlerinden oluşmaktadır.[226]

4.7.3.2. Nuri Arlasez Koleksiyonu'nda Bulunan Efemera

Koleksiyonun Oluşumu: Nuri Arlasez Koleksiyonu'nda bulunan efemera türü belgeler bağış yoluyla kuruma intikal etmiştir.

Düzenleme ve Tanımlama: Kuruma dağınık olarak gelen belgelerin tanımlama ve kataloglaması MARC standartları doğrultusunda Anglo-Amerikan Amerikan kataloglama kurallarına göre yapılmış, konu başlıkları da Library of Congress (LC) sistemi kullanılarak belirlenmiştir. Efemera türü belgeler, düzenlenirken her bir efemera için herhangi bir tür ayrımı yapılmaksızın geliş sırasına göre bir demirbaş numarası verilmiş, daha sonra bu demirbaş numarası Anglo-Amerikan Amerikan kataloglama kurallarına uygun olarak fiş kataloglara işlenerek depoda koleksiyon için ayrılan yere konulmuştur. Düzenleme ve tanımlama işlemleri kurumdaki bilgi ve belge uzmanları tarafından yapılmıştır.

Erişim: Koleksiyonda bulunan efemera türü belgelere telif hakları sebebiyle erişim mümkün olmamaktadır.

Efemera Türleri: Koleksiyondaki efemera türü belgeler; İstanbul ile ilgili fotoğraflardan oluşmaktadır.

[225] IRCİCA Kütüphanecisi Neslihan Sandal ile 15.01.2015 tarihinde yapılan görüşme..
[226] Aracı, **a.g.e**.,s.142

4.7.3.3. Haritalar

Koleksiyonun Oluşumu: Haritalar, IRCICA' daki diğer efemera türleri gibi satın alma, bağış ve takas (değişim) yöntemleriyle elde edilmektedir.

Düzenleme ve Tanımlama: Kuruma dağınık olarak gelen her bir malzemeye geliş sırasına göre bir demirbaş ve tasnif numarası verilmekte kataloglaması MARC standartları doğrultusunda Anglo-Amerikan Kataloglama Kurallarına uyularak, konu başlıkları da Library of Congress (LC) sistemi kullanılarak belirlenmektedir. Düzenleme ve tanımlama işlemleri kurumdaki bilgi ve belge uzmanları tarafından yapılmaktadır.

Erişim: IRCICA' da haritalara erişimde herhangi bir kısıtlama bulunmamaktadır. Kullanıcılar ya kuruma giderek ya da yetkililerle iletişime geçerek, istedikleri belgenin eğer dijital bir kopyası varsa e-posta yoluyla kuruma gelmeden de erişebilmektedir.

Türleri: IRCICA' da efemera olarak addedilen; Osmanlı Türkçesi, Fransızca, Arapça, İngilizce gibi dillerde 1000'e yakın sayıda Osmanlı topraklarını gösteren ayrıca siyasi, idari, tarihi içerikteki harita, atlas ve plan bulunmaktadır.[227]

4.7.3.4. IRCICA Tarihi Fotoğraf Arşivi

Koleksiyonun Oluşumu: Yıldız Sarayı Koleksiyonu veya Sultan II. Abdülhamid Arşivi adları ile tanınan bu koleksiyon; Yıldız Sarayı Kütüphanesindeki diğer malzememe yanında, Cumhuriyet'in kuruluşundan sonra İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi koleksiyonuna dâhil edilmiştir. İslâm Konferansı Teşkilâtı, Tarih, Sanat ve Kültürü Araştırma Merkezi (IRCICA) Genel Direktörü Prof. Dr. Ekmeleddin İhsanoğlu' nun ısrarlı takip ve gayretleri neticesi; merkezin adına yapılan müracaatı Üniversite Yönetim Kurulunca olumlu karşılanmış ve hazırlanan bir protokol ile bu koleksiyonun; biri IRCICA, diğeri İstanbul Üniversitesi Kütüphanesine verilmek üzere iki takım reprodüksiyonu yaptırılmıştır.

[227] IRCİCA Kütüphanecisi Neslihan Sandal ile 15.01.2015 tarihinde yapılan görüşme.

Düzenleme ve Tanımlama: Bağış ve satın almalarla oluşturulan tarihî fotoğraf arşivindeki fotoğrafların düzenleme ve tanımlama işlemleri kurumdaki arşivciler tarafından yapılmıştır. Kuruma dağınık olarak gelen belgelerin tanımlamasında kurumdaki diğer efemeranın tanımlanmasında da kullanılan MARC standartları, konu başlıkları içinde Library of Congress (LC) sisteminden yararlanılmıştır. Fotoğraflar konu bazında düzenlenerek oluşturulduğu konunun fotoğraf albümünü meydana getirmiştir.

Erişim: Arşivde Yıldız Sarayı Koleksiyonu hariç diğer fotoğraflar için telif hakları sebebiyle erişimde bir kısıtlama söz konusudur. [228]

Türleri: 1862-1917 arasındaki zaman dilimini kapsayan bu fotoğraflar başlıca; çeşitli yerleşim birimleri, muhtelif mimarî eserler, çeşitli binalar, sınaî, sıhhî, ziraî müesseseler, demiryolu inşaatı, eğitim ve benzeri kurumlar, imar faaliyetleri, demiryolu ve köprü inşaatları, şahıslar, örf ve âdetler, bazı faaliyetlerin raporları, envanter ve demirbaş tespitleri, seyahatlere ait tespitler, muhtelif eşyaya ait imalat ve satış katalogları, başlıca atlar olmak üzere çiftlik ve haralardaki hayvan resimleri, silâh katalogları, gemi fotoğrafları, muhtelif fotoğraflar, günlük hayattan sahneler olmak üzere çeşitli başlıklar altında toplamak mümkündür. Yaklaşık 36.000 fotoğraftan oluşan koleksiyonunun coğrafî dağılımı ise, ağırlık İstanbul ve Osmanlı toprakları olmak üzere Amerika'dan Japonya'ya hemen hemen bütün dünyayı ihtiva etmektedir. Bu fotoğrafların asıllarının saklandığı İstanbul Üniversitesi ile Ircica arasında, yukarıda belirtildiği gibi yapılan protokol uyarınca fotoğrafların kullanım ve yayın hakkı IRCICA' ya verilmiştir [229] Bu fotoğrafların asıllarının saklandığı İstanbul Üniversitesi ile Ircica arasında, yukarıda belirtildiği gibi yapılan protokol uyarınca fotoğrafların kullanım ve yayın hakkı IRCICA' ya verilmiştir.[230]

---

[228] IRCİCA Fotoğrafhanesi ve Fotoğraf Arşivi Sorumlusu Orhan Çolak ile 15.01.2015 tarihinde yapılan görüşme.
[229] Hidayet Nuhoğlu ve Orhan M. Çolak, "Yıldız Fotoğraf Arşivi", (Çevrimiçi) http://gezgindergi.com /gecmis-yuzyilin-gezginleri-5-bolum/, 17 Ocak 2015.
[230] Murat Çelik, "IRCICA", **Archimedia**, Mektup No: 1, Temmuz 1993, s. 1, (Çevrimiçi) http://www.beyaz.net/tr/arsiv-ve-dys/makaleler/archimedia/sayi-1.html?id=155, 12 Ocak 2015.

Arşivde ayrıca, Fahrettin Türkkan Paşa, İsa Yusuf Alptekin, İbn'ül Emin Mahmud Kemal İnal, Neslişah Osmanoğlu gibi tarihi şahıslar ve Ankara PTT Müzesi, Konya Büyükşehir Belediyesi gibi 100'den fazla kişi ve kurumun bağışladığı 25.000 fotoğraftan meydana gelen çeşitli koleksiyonlar vardır.

4.8. TARİH VAKFI

4.8.1. Tarih Vakfı Hakkında Bilgiler

Tarih Vakfı, başta tarihçiler ve toplumbilimciler olmak üzere, çeşitli meslek ve çevrelerden aydınların ortak bir girişimi ile devletten tümüyle bağımsız, kamu yararı için çalışan bir sivil toplum kuruluşu olarak Girişim Kurulu'nun çağrısıyla bir araya gelen 264 aydın tarafından Eylül 1991'de Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı adıyla kurulmuştur. Tarih Vakfı, varlıklı bir aile, bir sermaye grubu ya da parti desteğiyle kurulmamıştır.[231] Tarih Vakfı, Türkiye'de tarih bilincini geliştirip yaygınlaştırmak, ülkemiz insanlarının tarihe bakışlarına yeni bir içerik ve zenginlik kazandırmak, tarihi mirasın korunmasını köklü bir duyarlılıkla, geniş toplum kesimlerinin katılımıyla gerçekleştirmeyi amaçlamaktadır.[232]

"Tarih Vakfı, bu toplumsal işlev ve amaçlarını, her türlü araştırma, eğitim ve kütüphanecilik-arşivcilik etkinliği ile basılı yayın, elektronik yayın, belgesel film, radyo ve televizyon programları, tarih alanında sanat ve edebiyat ürünleri üretimi, müzecilik-sergicilik, bilimsel toplantı örgütleyiciliği, kültür turizmi ve benzeri çalışmalar yaparak, yaptırarak ya da yapılmasını destekleyerek gerçekleştirmektedir."[233]

[231] **Hakkımızda** (Çevrimiçi) http://tarihvakfi.org.tr/Icerik/hakkimizda/24, 27 Şubat 2015.
[232] **İşlev ve Amaçları** (Çevrimiçi) http://tarihvakfi.org.tr/Icerik/hakkimizda/24, 27 Şubat 2015.
[233] **Çalışma Alanları ve İşbirliği Yaklaşımı** (Çevrimiçi) http://tarihvakfi.org.tr/Icerik/hakkimizda/24, 27 Şubat 2015.

4.8.2. Tarih Vakfında Bulunan Efemera

Koleksiyonun Oluşumu ve Önemi: Tarih Vakfı, 1992'den beri efemera türü belgeleri bünyesinde barındırmaktadır. İçinde efemera da bulunduran koleksiyonlar, bağış yoluyla kuruma intikal etmiştir. Vakıf, kuruluş amacına yönelik olarak politik, siyasi ve tarihi şahsiyetlere ait koleksiyonları bünyesine katmakta ve bunlara ait arşivleri saklamak, düzenlemek araştırmacılara sunmak ve yayınlamak amaçlarıyla çalışmalarını sürdürmektedir. Bunlar ekonomik, toplumsal, biyografik, yerel tarih gibi konular bakımından önemli kaynakları içermektedir. Tarih Vakfının, efemera türü belgelerin toplanması düzenlemesi gibi hususlarda ayrı bir bütçesi bulunmamaktadır. Ayrıca efemeranın satış, bağış ve takası da yapılmamaktadır.

Düzenleme ve Tanımlama: Tarih Vakfındaki koleksiyonların düzenleme ve tanımlaması yapılmaktadır. Koleksiyonların düzenlemesinde provenans ilkesi uygulanmaktadır. Efemera türü belgeler; aksesyon numarası, fon kodu, seri numarası, materyalin türü, bulunduğu kutu numarası, dosya numarası, belge numarası, belge tarihi, dili, başlığı, belge adedi, temin şekli, belgenin hukuksal durumu ve anahtar kelime gibi bilgiler ile tanımlanmakta ve kataloglamaları yapılmaktadır.

Koruma: Tarih Vakfının efemeranın korunması için bir deposu bulunmakta ve efemera türü belgeler, raylı dolaplar içinde kutularda saklanmaktadır.

Erişim: Tarih Vakfındaki efemera türü belgelere erişimde herhangi bir kısıtlama bulunmamaktadır. Tarih Vakfı Arşivi'nden yararlanmak isteyen herkes kuruma giderek bunlardan yararlanabilmektedir. Tarih Vakfına yapılan koleksiyon bağışlarında bağışlayanla bir bağış protokolü yapılmakta ve böylelikle ileride oluşabilecek kişisel hakların zedelenmesi ya da telif gibi sorunların engellenmesi sağlanmaktadır. Efemera türü belgelere erişimde kolaylık sağlamak amacıyla Tarih

Vakfının web sitesinden erişilebilinen çevrimiçi bir kataloğu bulunmaktadır. Koleksiyonların araştırmaya açık olanları bu katalog vasıtasıyla görülebilmektedir.[234]

4.8.3. Tarih Vakfında Bulunan ve İçinde Efemera Barındıran Koleksiyonlar

1. Necmettin Sahir Sılan Koleksiyonu
2. Pertev Naili Boratav Koleksiyonu
3. Orhan Tuna Koleksiyonu

4.8.3.1. Necmettin Sahir Sılan Koleksiyonu'nda Bulunan Efemera

Koleksiyonun Oluşumu: Necmettin Sahir Sılan Koleksiyonu, Ekim 1993'de Sılan'ın kızı Şen Sahir Sılan tarafından kuruma bağışlanmıştır. [235]

Düzenleme ve Tanımlama: Necmettin Sahir Sılan Koleksiyonu'nun düzenleme ve tanımlaması yapılmış, içeriği tespit edilmiştir. Düzenlemede provenans ilkesi uygulanmıştır. Efemera türü belgeler; aksesyon numarası, fon kodu, seri numarası, materyalin türü, bulunduğu kutu numarası, dosya numarası, belge numarası, belge tarihi, dili, başlığı, belge adedi, temin şekli, belgenin hukuksal durumu ve anahtar kelime gibi bilgiler ile tanımlanmış ve kataloglamaları yapılmıştır. Koleksiyonun düzenleme ve tanımlama işlemleri arşivciler tarafından yapılmıştır.

Erişim: Tarih Vakfındaki efemeraya erişimde herhangi bir kısıtlama bulunmamaktadır. Efemera türü belgelerden yararlanmak isteyen herkes Tarih Vakfına giderek bunlardan yararlanabilmekte, bunun yanında Tarih Vakfının web

[234] Tarih Vakfı Bilgi Belge Merkezi Arşiv Sorumlusu Tuba Akekmekçi ile 26.02.2015 tarihinde yapılan görüşme.
[235] Aracı,**a.g.e.**,119

sitesindeki çevrimiçi katalog vasıtasıyla da efemera türü belgelerin içerikleri hakkında bilgi sahibi olabilmektedir.

Efemera Türleri: Necmettin Sahir Sılan Koleksiyonu'ndaki efemera türü belgelerin başlıcaları; çeşitli dönemlere ait afişler, çeşitli kartpostallar, İstiklal Savaşı Harp Haritaları, I. Dünya Savaşı cephe haritaları, Türkiye siyasi haritaları, Türkiye karayolları haritaları, çeşitli İstanbul haritaları, Zonguldak ve maden ocakları haritaları, Avrupa siyasi haritaları gibi birçok türdeki harita, çeşitli tarihlerdeki yolcu trenleri hareket cüzdanları (tren tarifleri), Devlet Hava Yolları uçak tarifeleri, Osmanlı mükafat kartı, seçmen belgeleri, el ilanları, yemek menüleri, davetiyeler, Eski Eserler ve Müzeler Umum Müdürlüğüne teslim edilen Atatürk'e ait eşyaların listesi, Atatürk'ün cenaze törenine ait program, Latife Hanım'ın Rauf beye geçmiş olsun mektubu, Mustafa Kemal Atatürk fotoğrafları, Mevlana'nın 750'nci doğum yılı hatırası ve İstanbul Yüksek İktisat ve Ticaret Okulu'nun açılışının 75. yılı hatırası için basılmış zarflar, çeşitli antetli kağıtlar, kartvizitler ve gazete kupürleridir.[236]

4.8.3.2. Pertev Naili Boratav Koleksiyonu'nda Bulunan Efemera

Koleksiyonun Oluşumu: Koleksiyonun bir kısmı Pertev Naili Boratav' ın oğlu tarafından bağışlanmış diğer bir kısmı da Fransa'dan asıl belgeler kopyalanmak suretiyle parçalar halinde kuruma kazandırılmıştır.[237]

Düzenleme ve Tanımlama: Pertev Naili Boratav Koleksiyonu'nun düzenleme ve tanımlaması yapılmış, içeriği tespit edilmiştir. Düzenlemede provenans ilkesi uygulanmıştır. Efemera türü belgeler; aksesyon numarası, fon kodu, seri numarası, materyalin türü, bulunduğu kutu numarası, dosya numarası, belge numarası, belge tarihi, dili, başlığı, belge adedi, temin şekli, belgenin hukuksal durumu ve anahtar kelime gibi bilgiler ile tanımlanmış ve kataloglamaları

[236] Tarih Vakfı Bilgi Belge Merkezi Arşiv Sorumlusu Tuba Akekmekçi ile 26.02.2015 tarihinde yapılan görüşme.
[237] Aracı,**a.g.e.**,118

yapılmıştır. Koleksiyonun düzenleme ve tanımlama işlemleri arşivciler tarafından yapılmıştır.

Erişim: Vakıftaki efemeraya erişimde herhangi bir kısıtlama bulunmamaktadır. Efemera türü belgelerden yararlanmak isteyen herkes kuruma giderek bunlardan yararlanabilmektedir.

Efemera Türleri: Pertev Naili Boratav Koleksiyonu'ndaki efemera türü belgeler; halk biliminin çeşitli dallarındaki derlemeler, masallar, efsaneler, halk hikayeleri, halk şairleri ve eserleri, halk oyunları, yaşam ve sanatı gibi folklorik bilgilere ait çeşitli belgeler, bibliyografik fişler, indeksler, kitap ve yayına yönelik diğer belgeler ve basın kupürlerinden oluşmaktadır.[238]

4.8.3.3. Orhan Tuna Koleksiyonu'nda Bulunan Efemera Hakkında Bilgiler

Koleksiyonun Oluşumu: Orhan Tuna Koleksiyonu, kuruma İsmet Tuna tarafından 1994 yılında bağışlanmıştır.[239]

Düzenleme ve Tanımlama: Koleksiyonu'nun düzenleme ve tanımlaması yapılmış, içeriği tespit edilmiştir. Düzenlemede provenans ilkesi uygulanmıştır. Efemera türü belgeler; aksesyon numarası, fon kodu, seri numarası, materyalin türü, bulunduğu kutu numarası, dosya numarası, belge numarası, belge tarihi, dili, başlığı, belge adedi, temin şekli, belgenin hukuksal durumu ve anahtar kelime gibi bilgiler ile tanımlanmış ve kataloglamaları yapılmıştır. Koleksiyonun düzenleme ve tanımlama işlemleri arşivciler tarafından yapılmıştır.

Erişim: Vakıftaki efemeraya erişimde herhangi bir kısıtlama bulunmamaktadır. Efemera türü belgelerden yararlanmak isteyen herkes kuruma giderek bunlardan yararlanabilmektedir.

[238] Tarih Vakfı Bilgi Belge Merkezi Arşiv Sorumlusu Tuba Akekmekçi ile 26.02.2015 tarihinde yapılan görüşme.
[239] Aracı,**a.g.e.**,122

Efemera Türleri: Orhan Tuna Koleksiyonu'ndaki efemera türü belgeler; sosyal siyaset ve sendikalar ile çeşitli belgelerden oluşmaktadır.[240]

4.9. İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ ŞEHİR TİYATROLARI ARŞİVİ

4.9.1. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Şehir Tiyatroları Hakkında Bilgiler

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Şehir Tiyatrosu, Türk tiyatrosunun geleceğe yönelik hamlelerine liderlik etmek, yerli ve yabancı tiyatro eserlerinin seçkin örneklerini seyircisine ulaştırarak halkın sanat düzeyi ve bilincinin arttırılmasına katkı sağlamak gibi amaçlarla kurulmuştur.[241] 1914'te Belediye Başkanı Cemil (Topuzlu) Paşa, Belediye Meclisi'nden çıkarttığı karar ile bugünkü Şehir Tiyatroları'nın temeli olan, Osmanlı Güzellikler Evi anlamına gelen Darülbedayi-i Osmani' nin kurulmasını sağlamıştır. Eğitim amaçlı bu oluşturulan Darülbedayi' nin okul olmaktan çıkıp profesyonel bir tiyatro topluluğuna dönüşmesi Ocak 1916'da sahnelenen 'Çürük Temel' oyunuyla olmuştur. Darülbedayi' ye önce Şehzadebaşı sonrasında -1970 yılına kadar- da Tepebaşı Tiyatrosu ev sahipliği yapmıştır. Tepebaşı Tiyatrosu aynı zamanda uzun yıllar yönetim merkezi olarak da hizmet vermiştir. Tiyatro, Tepebaşı Tiyatrosu'ndan başka, değişik nedenler ya da kent içinde yaygınlaşmak için yeni sahnelerde perdelerini açmıştır. Aksaray Türk Ocağı, Beyoğlu Odeon, Kadıköy Apollon Tiyatrosu, Süreyya Sineması ve Kadıköy Halk Eğitim Merkezi Salonu, Fransız ve Yeni Komedi Tiyatroları, Şehzadebaşı Ferah Tiyatrosu, Rumeli Hisarı Şehir Tiyatroları oyunlarının sahnelendiği bazı tiyatro yapılarıdır. Birçok oyun yazarının ilk çalışması, ilk kez Şehir Tiyatroları'nda sahnelenmiştir. Türk tiyatrosuna yeni oyun yazarları kazandırılmıştır. Şehir Tiyatroları Türk tiyatrosuna çok yönlü katkının yanı sıra, Türk Sineması başta olmak

[240] Tarih Vakfı Bilgi Belge Merkezi Arşiv Sorumlusu Tuba Akekmekçi ile 26.02.2015 tarihinde yapılan görüşme.
[241] **Kuruluş Amacı**, (Çevrimiçi) http://www.ibb.gov.tr/sites/sehirtiyatrolari/tr-TR/Sayfalar/KurulusAmaci.aspx , 27 Ocak 2015.

üzere, sanatın farklı alanlarında önemli çalışmalar yapan isimlere ev sahipliği yapmıştır. 1931 yılında resmen İstanbul Belediyesine bağlanan kurum, 1934 yılından sonra İstanbul Belediyesi Şehir Tiyatroları adını almıştır. Son yıllarda Türk tiyatrosundaki değişim ve seyirci yönelişini göz önüne alan Şehir Tiyatroları, yerli ve yabancı yazarlardan oluşan geniş bir repertuarla İstanbul seyircisine ve turneler yoluyla da diğer kentlerdeki tiyatro severlere perdelerini açmaktadır. Bugün on sahnesi olan Şehir Tiyatroları, her gün 3.000 civarında oyunla İstanbul seyircisine ulaşmaktadır.[242]

4.9.2. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Şehir Tiyatroları Arşivinde Bulunan Efemera

Koleksiyonun Oluşumu ve Önemi: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Şehir Tiyatroları Arşivindeki efemera türü belgeler 1917'den günümüze kadar gelen süreç içerisinde kurum içi sağlama yöntemiyle arşive intikal ettirilmektedir. Şehir Tiyatroları ve İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından sanatsal ve kültürel faaliyetler sonucu üretilen her tür efemera olarak sayılabilecek belgeyi arşivine dâhil etmektedir. Bundaki amaç hem sanatsal, kültürel araştırmalara/çalışmalara kaynak olması hem de bir kurumsal hafıza oluşturulmak istenmesidir. Şehir Tiyatroları Arşivinde efemera türü belgelerin toplanması ve düzenlemesi hususlarında ayrı bir bütçesi bulunmamakta bunun yanında kurum, bunlar için herhangi bir destek de almamaktadır. Ayrıca bunların bağış, takas veya satışı da yapılmamaktadır.

Düzenleme ve Tanımlama: Şehir Tiyatroları Arşivindeki efemera türü belgelerin düzenleme ve tanımlaması yapılmakta ve içerikleri tespit edilmektedir. Tanımlamada MARC standartları kullanılmaktadır. Düzenlemede efemeranın kendi içerisinde tasnifi yapılmaktadır. Şehir Tiyatroları Arşivine gelen her belgeye bir demirbaş numarası verilmekte ve bu belgeler konu bazında ayrılmaktadırlar. Örnek

[242] **Darülbedayi' den Şehir Tiyatroları' na**, (Çevrimiçi) http://www.ibb.gov.tr/sites/sehirtiyatrolari/tr-TR/Sayfalar/Tarihce.aspx , 27 Ocak 2015.

olarak Afişler için A kodu, Oyun Metinleri için OMB kodu verilmektedir. Tüm bu işlemler arşivciler tarafından yapılmaktadır.

Koruma: Efemera türü belgeler Şehir Tiyatroları Arşivinde bulunan metal arşiv dolapları içindeki klasörlerde saklanmaktadır. Burada belgelerin korunması için gerekli tüm şartlar da sağlanmaktadır.

Erişim: Şehir Tiyatroları Arşivindeki efemeraya erişmek için Şehir Tiyatroları Yönetimi'nin iznini almak gerekmektedir. Eğer burada araştırma yapılacaksa araştırılacak konunun ne olduğu ve nerede kullanılacağı, kurumun hazırlamış olduğu dilekçe vasıtasıyla yönetim kuruluna iletilmekte ve gerekli izin verilirse araştırmacı efemera türü belgelere erişebilmektedir. Bu izni alan herkes herhangi bir kısıtlama olmadan belgelerden yararlanabilmektedir. Şehir Tiyatroları Arşivinde kişisel mahremiyet içerebilecek belge olmadığından bu anlamda bir kısıtlama da bulunmamaktadır. Araştırmacılar burada bulunan elektronik katalog vasıtasıyla belgeler hakkında bilgi sahibi olabilmektedir.

Efemera Türleri: Şehir Tiyatroları Arşivinde bulunan efemera türü belgeler Şehir Tiyatroları'nın faaliyetleri sonucu üretilmiş belgelerden oluşmaktadır. Bunlar; afişler, broşürler, oyun/oyuncu listeleri, senaryolar, davetiyeler, oyun düzenleri, oyunlarda çekilen fotoğraflar, oyunculara dair fotoğraflar, yazışmalar, gazete kupürleridir. Bunların toplam sayısı yaklaşık 130.000'dir. [243]

4.10. İSTANBUL KÜLTÜR SANAT VAKFI (İKSV)

4.10.1. İstanbul Kültür Sanat Vakfı (İKSV) Hakkında Bilgiler

İstanbul Kültür Sanat Vakfı (İKSV), kâr amacı gütmeyen bir sivil toplum kuruluşu olarak İstanbul'da uluslararası sanat festivalleri düzenlemek, dünyadaki kültür ve sanat üretiminin seçkin örneklerini, yeni girişimleri ve değişik akımları

[243] İstanbul Büyükşehir Belediyesi Şehir Tiyatroları Kütüphane Müdürü Enis Kayhan Doğan ile 29.01.2015 tarihinde yapılan görüşme.

İstanbul'daki sanatseverlere sunmak, Türkiye'nin kültürel zenginliğini dünyaya tanıtmak ve İstanbul'u uluslararası kültür-sanat platformunun önemli merkezlerinden biri haline getirmek amaçlarıyla 1973 yılında Dr. Nejat F. Eczacıbaşı önderliğindeki 17 işadamı ve sanatsever tarafından kurulmuştur. İKSV, Türkiye ve yurtdışında düzenlediği festival, bienal ve etkinliklerin yanı sıra kültür politikalarının oluşturulup geliştirilmesi konularında da etkin olarak faaliyetlerde bulunmaktadır. Bunun yanında İKSV, İstanbul'u dünya kültür sanat başkentleri arasında ön sıralara taşımak için çalışmalarda yapmaktadır.[244]

4.10.2. İstanbul Kültür Sanat Vakfında (İKSV) Bulunan Efemera

Koleksiyonun Oluşumu ve Önemi: İKSV, 1973'den beri yapmış olduğu etkinliklerle ilgili efemerayı, oluşturmuş olduğu arşivde bulundurmaktadır. Vakıf için bu tür belgeler, kurum hafızası oluşturmanın yanında yapılmış olan sanatsal ve kültürel etkinliklerle ilgili ileride yapılacak her tür çalışmayı kolaylaştırmak için geriye dönük araştırma imkânı sağlanması sebebiyle saklamaktadır. İstanbul Kültür Sanat Vakfının efemera türü belgelerin toplanması, düzenlenmesi, saklanması gibi hususlarda bilgi ve belge merkezine ayırdığı yıllık bir bütçesi bulunmaktadır. Efemeranın bağış, takas veya satışı ise yapılmamaktadır.

Düzenleme ve Tanımlama: İKSV' de efemera türü belgelerin düzenleme ve tanımlaması yapılmakta ve içerikleri tespit edilmektedir. Dağınık olarak gelen materyaller kurum içi düzenlemeyle, yapılan her etkinlik için (film, tiyatro, müzik, caz festivalleri gibi) üretilen belgeler, tarihlerine göre ayrılarak düzenlenmektedirler. Tüm bu işlemler arşiv uzmanları tarafından gerçekleştirilmektedir.

Koruma: İKSV' nin efemera türü belgelerin korunması için gerekli tüm şartlar oluşturulmuş bir deposu bulunmaktadır. Belgeler, asitsiz kutular içindeki asitsiz zarflar ve açık raflarda muhafaza edilmektedir.

[244] **Temel Amaçlar**, (Çevrimiçi) http://www.iksv.org/tr/hakkimizda/temelamaclar, 29 Ocak 2015.

Erişim: İKSV' de, önceden randevu alıp araştırma konusunu bildiren herkes herhangi bir kısıtlama olmaksızın araştırma yapabilmektedir. Efemera türü belgelerden yararlanmak isteyenler İstanbul Kültür Sanat Vakfına giderek kurum içindeki elektronik kataloglar vasıtasıyla bunlardan yararlanabilmektedir. Kurumdaki efemera İstanbul Kültür Sanat Vakfının faaliyetleri sonucu ortaya çıkan belgelerden oluştuğundan telif hakkı gibi problemler ortaya çıkmamaktadır. Bunun yanında kişisel mahremiyet içeren efemera türü materyaller de İstanbul Kültür Sanat Vakfında olmadığından bu anlamda da bir erişim kısıtlaması bulunmamaktadır

Efemera Türleri: İstanbul Kültür Sanat Vakfındaki efemera türü belgelerin başlıcaları; yapılan etkinliklerle (film, tiyatro, müzik, caz festivalleri) ilgili afiş ve broşürler yine bu etkinliklere ait biletler, fotoğraflar, katılım formları, basın bültenleri, davetiyeler, zarflar, etkinlik programları, raporlar, haber kupürleri, personeller ve davetlilere ait giriş kartları, antetli kağıtlar, kartvizitler, kartpostallar, kitap ayraçları, rezervasyon ve giriş formları, krokiler, haritalar, çizelgeler, sponsorlara verilen sertifikalar, başarı belgeleri ve fişlerdir.[245]

4.11. SALT GALATA'DA BULUNAN EFEMERA

4.11.1. SALT Galata Hakkında Bilgiler

Güncel sanattan sosyal tarih ve ekonomi tarihine, mimarlıktan tasarım ve kent yaşamına kadar birçok alanda programlar gerçekleştiren SALT, Garanti Bankası'nın desteğiyle kâr amacı gütmeyen bir kültür kurumu olarak Nisan 2011'de İstanbul'da kurulmuştur.[246] SALT'ın misyonu, kültürel konularda kritik nitelikli güncel meseleleri irdelemek, yenilikçi bir araştırma ve deneysel düşünce iklimi yaratıp öğrenme ve tartışma ortamları sağlamak ve bir araya getirdiği güncel sanat, mimari, tasarım, şehircilik, sosyal ve ekonomik tarih odaklı kapsamlı bilgi ve belge kaynaklarını yeni araştırma imkânlarıyla kamuya açmaktır. SALT Galata, Alexandre

[245] İstanbul Kültür Sanat Vakfı Bilgi ve Belge Merkezi Sorumlusu Esra Çankaya ile 29.01.2015 tarihinde yapılan görüşme.
[246] **SALT**, (Çevrimiçi) http://tr.wikipedia.org/wiki/SALT, 25 Mayıs 2015.

Vallauri'nin tasarladığı ve 1892 yılında hizmete açılan eski Osmanlı Bankası binasıdır ve bünyesinde atölye, sergi ve konferans alanlarının yanı sıra kapsamlı bir kütüphane ve arşivi bir araya getiren SALT Araştırma ile Osmanlı Bankası Müzesi bulunmaktadır.[247] SALT Araştırma, Osmanlı Bankası Arşiv ve Araştırma Merkezi, Platform Garanti Güncel Sanat Merkezi ve Garanti Galeri'nin arşiv ve kütüphane kaynaklarının birleştirilmesiyle oluşturulmuştur. Sanat, mimarlık, tasarım, şehircilik, sosyal ve ekonomik tarih konularına odaklı kapsamlı bir yayın koleksiyonundan oluşan bir kütüphane ile fiziki ve dijital dokümanları içeren arşivi bir araya getiren SALT Araştırma' da kullanıcılar, arşiv ve kütüphaneyi tek yerden araştırma olanağı sunan çevrimiçi katalogdan arama yapabilmekte, hareketli görüntüleri izleyebilmekte ve dijital belgeleri büyük ekranlardan inceleyebilmektedirler.[248]

4.11.2. SALT Galata'da Bulunan Efemera

Koleksiyonun Oluşumu ve Önemi: SALT, 1999'dan beri müzayede veya sahaflardan satın alma ya da çeşitli kişi ve yerlerden bağış alma yollarıyla efemera türü belgeleri bünyesinde bulundurmaktadır. SALT; sanat, mimari, şehircilik, sosyal ve ekonomik tarih, sanat tarihi gibi konularda bu konuları tamamlayıcı nitelikte, birbiriyle ilintili olan efemera türü belgeleri toplamaktadır. Yine bu konularla ilgili çalışacaklar için kurumda bulunan bu belgeler önemli kaynakları oluşturmaktadır. SALT'ın efemeranın toplanması, düzenlenmesi gibi hususlarda bir bütçesi bulunmaktadır. Efemera türü belgelerin bağış, takas veya satışı yapılmamaktadır.

Düzenleme ve Tanımlama: SALT'ta bulunan efemera türü belgelerin düzenleme ve tanımlanması yapılmakta, içerikleri tespit edilmektedir. Arşive gelen efemera türü belgeler ön tasniften geçirildikten sonra dijital ortama aktarılıp kataloglanmakta ve tematik bir şekilde alfa-numerik olarak düzenlenmektedir.

[247] **SALT Hakkında**, (Çevrimiçi) http://saltonline.org/tr#!/tr/43/salt-hakkinda,25 Mayıs 2015.
[248] **SALT Araştırma**, (Çevrimiçi) http://saltonline.org/tr/182/salt-arastirma?tag=51, 25 Mayıs 2015.

Tanımlamada Dublin Core[249] standartları kullanılmaktadır. Düzenleme ve tanımlama işlemleri kütüphane ve arşiv sorumluları tarafından yapılmaktadır.

Koruma: SALT'ta efemeranın korunması için gerekli tüm şartlar oluşturulmuş bir deposu bulunmaktadır. Depoda bulunan efemera türü belgeler, asitsiz kâğıt ve kutular içinde arşiv dolaplarında saklanmaktadır.

Erişim: SALT'ta bulunan efemera türü belgeleri kullanmak isteyen herkes kuruma giderek herhangi bir kısıtlama olmadan bunlara erişilebilmektedir. Belgeler, dijital ortama da aktarıldığından kullanıcılar, çevrimiçi katalog vasıtasıyla kurum içindeki efemeranın dijital halini görebilmekte ve efemera hakkında bilgi sahibi olabilmektedir. Çalışmalarda kullanılacak efemera türü belgeler için SALT, eğer çalışma akademikse herhangi bir ücret almamakta ancak ticari bir yayın/sergi vb. ise belli bir miktar telif ücreti istemektedir. SALT'taki efemera içinde kişisel mahremiyet içerebilecek türde belge olmadığından bu anlamda bir kısıtlamadan söz edilmemektedir. Kuruma yapılan efemera bağışları içinde bir protokol yapılarak gerekli izinler alınmaktadır.

Efemera Türleri: İstanbul'a gelen gıda maddeleri ile kilo, fiyat, kime gönderildiğine dair günlük kayıtların tutulduğu Osmanlı Türkçesi ile yazılmış defterler; Düyûn-ı Umûmiyye binası ve personellerin fotoğraflarından oluşan albüm; Protestan Cemaati Yönetim Kurulu Tutanakları; Tophane-i Amire, Tophane Kasrı, İmalat-ı Harbiye Usta Mektebi, Ebul Fadıl Mehmed Efendi Camii, Tophane Saat Kulesi (Nusretiye Saat Kulesi), Kılıç Ali Paşa Camii ve Tophane Çeşmesi'nin siyah beyaz fotoğraflarından oluşan albüm; Çeşitli ticari şirketler, fabrikalar ve kişilere ait Fransızca, İbranice, Yunanca, Osmanlı Türkçesi ile yazılar bulunan antetli kağıtlar, faturalar, hesap pusuları / tabloları, makbuzlar, bunların adreslerini ve yaptıkları işleri anlatan tanıtıcı belgeler / reklam broşürleri ve yine bunların çeşitli yazışma ve mektupları, zarfları, ilmühaberleri, taahhütname ve ihtarnameleri; 1924 tarihli

[249] Dokümanlara ait üst verilerin belirli bir standart içerisinde tanımlanması, kaydedilmesi, farklı uygulamalar ile kolay iletişim kurabilmesi ve yapısal değişikliklerin bir bütün olarak kendi içerisinde tutulabilmesini sağlayan bir alt yapı modeli.

Osmanlı Türkçesi ile yazılmış haftalık piyasa listesi; demiryolu tahvilleri posteri, Yenice marka sigara kağıdı posteri; çeşitli mezar taşı fotoğrafları; üstünde İstanbul'un başlıca mezarlıkları ve padişah türbeleri 1836 tarihli Hellert planları; Şehbal dergisinin ölüm konusuna ayrılmış bir sayfası; Sadâ-yı Millet Gazetesi'nin başyazarı Ahmed Samim'in ölümüyle ilgili 1910 tarihli Osmanlı Türkçesi gazete sayfası; Türk Tayyare Cemiyetinin büyük piyangosuna dair biletler; topografik Galata haritası, Anadolu ilm-i arz haritası, Osmanlı İmparatorluğu'nda Anadolu'da yaşayan Müslüman, Rum ve Ermenilerin nüfus dağılımını gösteren Fransızca demografik harita, Bursa tarihi eserler haritası, Karadeniz'i gösteren İngilizce harita, Türkiye, Bulgaristan, Yunanistan'daki tütün bölgelerini gösteren özel haritalar, 1960 sayımına göre Türklerin nüfus dağılışlarını gösteren Kıbrıs haritası, Türkiye Cumhuriyeti Mufassal Haritası, Münih şehir merkezinin kısmi haritası, Beyoğlu Kazasını gösteren harita, Kars ve çevresini gösteren Rusça haritalar, Diyarbakır ve Van Vilayetlerini gösteren haritalar, İstanbul Şehri umumi planı, 1941 senesi Jandarma'nın tatbikatlarının durumunu gösteren krokiler, Ankara umumi inşaat planı gibi çok sayıda plan ve harita; Sultan Abdülhamid'in altın, gümüş, bakır madeni paralarını gösteren kartpostallar, Osmanlı Bankası 5 TL'lik banknotu gösteren kartpostal, II. Mahmud ve Sultan Reşad'ın nikel madeni ve İstanbul baskısı paralarını gösteren kartpostallar, Tulumbacılar ile ilgili bir kartpostal; Adana, Ankara, Zonguldak, Çanakkale, Bursa ve Londra, Bağdat, San Francisco, Yafa, Selanik, Zürih gibi Dünya'nın çeşitli şehirlerindeki yapıları gösteren çok sayıda kartpostal ve fotoğraf, Fransızca bir propaganda kartı, 1980 tarihli Milli Güvenlik Konseyi üyeleri posteri, Şişli Hamidiye Etfal Hastanesi doktorlarını gösteren fotoğraflar, Aydın Vilayetini ilçelere göre nüfus durumunu gösteren 1917 tarihli Fransızca istatistik tablosu gibi çok çeşitli ve sayıda efemera, SALT Galata'da bulunan efemera türü belgelerin başlıcalarını oluşturmaktadır.[250]

[250] SALT Araştırma Kütüphane ve Arşiv Sorumlusu Sinem Ayşe Gülmez Saydam ile 05.06.2015 tarihinde yapılan görüşme.

4.12. TÜRKİYE DİYANET VAKFI (TDV) İSLAM ARAŞTIRMALARI MERKEZİ (İSAM)

4.12.1. Türkiye Diyanet Vakfı (TDV) İslam Araştırmaları Merkezi (İSAM) Hakkında Bilgiler

Türkiye Diyanet Vakfı (TDV), Türkiye içinde ve dışında sürdürdüğü faaliyetler çerçevesinde telif bir İslâm Ansiklopedisi hazırlatmayı kararlaştırmış ve bu amaçla 1983 yılında İstanbul'da TDV İslâm Ansiklopedisi Genel Müdürlüğü kurulmuştur. Vakıf, araştırmacılardan daha verimli ve sistemli şekilde faydalanmak için bir İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM) kurmayı kararlaştırmış ve bu merkez de 1988 yılında İslâm Ansiklopedisi Genel Müdürlüğü binasında faaliyetine başlamıştır. 1993'te bu iki kuruluş Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM) adı altında birleştirilerek ansiklopedinin hazırlanması görevi de merkeze verilmiştir. İslâm Araştırmaları Merkezi'nin; ilmî araştırmalar yapmak, araştırmacı yetiştirip onları desteklemek, tercüme ve edisyon kritik tarzında eserler üretmek, araştırma kütüphanesi ve dokümantasyon ünitesi kurmak TDV İslâm Ansiklopedisi'ni ve benzerlerini yayıma hazırlamak için gerekli çalışmaları yürütmek başlıca kuruluş amaçlarıdır.[251] Türk-İslâm tarihi, kültürü ve medeniyetinin doğru ve bilimsel bir tarzda öğrenilmesini ve tanıtılmasını amaçlayan İSAM, bu amaca yönelik olarak özellikle İslâmî ilimler alanında bilimsel çalışmalarını yoğunlaştırarak sürdürmekte, bilimsel araştırma projelerini destekleyerek ansiklopedi, dergi ve kitaplar yayımlamakta, sempozyum ve konferanslar düzenlemektedir. Ayrıca kütüphane, arşiv ve dokümantasyon birimiyle yurt içinde ve dışında araştırmacı yetiştirmeyi ve ilmî araştırmalar yaptırmayı planlayıp uygulamaya koymuş, bu amaçla bugüne kadar değişik alanlar için pek çok eleman yetiştirmiştir.[252]

---

[251] **İSAM-Tarihçe**, (Çevrimiçi) http://www.isam.org.tr/index.cfm? fuseaction=objects2.detail_content&cid=3&cat_id=1&chid=1, 14 Kasım 2014.

[252] **İSAM-Misyon**, (Çevrimiçi) http://www.isam.org.tr/index.cfm? fuseaction=objects2.detail_content&cid=4&cat_id=1&chid=11, 14 Kasım 2014.

4.12.2. Türkiye Diyanet Vakfı (TDV) İslam Araştırmaları Merkezindeki (İSAM) Koleksiyonlarda Bulunan Efemera

Koleksiyonun Oluşumu ve Önemi: TDV İslam Araştırmaları Merkezi (İSAM), 1990'lı yıllardan beri içinde efemera da bulunduran koleksiyonları bünyesinde barındırmaktadır. Koleksiyonlar, bağış ve satın alma yöntemleriyle elde edilmiştir. Kurum genel olarak tarihi ve önemli şahsiyetlere ait koleksiyonları araştırma ve tarihi değerlerine göre kişilerin yaşadıkları döneme ışık tutmaları nedeniyle bünyesinde toplamaktadır. İSAM, Türkiye Diyanet Vakfı dışında herhangi bir kişi veya kurumdan destek almamakta, bünyesinde bulunan koleksiyonlar için ayrı bir bütçesi bulunmamaktadır. Ayrıca efemeranın satış, bağış ve takası da yapılmamaktadır.

Düzenleme ve Tanımlama: İSAM' da içinde efemera bulunan koleksiyonların düzenlemesi ve tanımlaması yapılmakta, içerikleri tespit edilmektedir. Koleksiyonların İSAM' a çoğunlukla orijinal düzenlerinde intikal etmediğinden belgeler kendi düzenleri içerisinde tanımlanmaktadır. Belge türleri, dili, tarihi, içerdiği belge grubu gibi bilgiler tanımlamada kullanılmaktadır.

Koruma: İSAM' da efemera türü belgelerin korunması için ayrı bir depo bulunmaktadır. Depoda efemera türü belgelerin zarar görmesini engellemek için (yangın, ısı, ışık, nem ve haşereler) gerekli tedbirler alınmakta ve belgeler, saklandıkları yerlerde kendilerine zarar vermeyecek asitsiz malzemeler içinde korunmaktadır.

Erişim: İSAM' da belge erişiminde herhangi bir kısıtlama bulunmamakta ve kurum her türlü araştırmacıya hizmet vermektedir. Araştırmaya açılan belgeler için, kurum içi ve kurum dışından İSAM' ın web sitesinden çevrim içi erişilebilen katalog vasıtasıyla efemera türü belgelerden yararlanmak isteyenler bunlar hakkında bilgi sahibi olabilmektedir. İSAM, varisler veya başka kişiler tarafından satılan ya da bağış yapılan kişisel mahremiyet içeremeyen, üzerinden uzun zaman geçen belgeler

için yasal sınırlamalar çerçevesinde gerekli izinler bu kişilerden alınmakta ve belgeler kullanıcıların faydasına sunulmaktadır.[253]

4.12.3. Türkiye Diyanet Vakfı (TDV) İslam Araştırmaları Merkezinde (İSAM) Bulunan ve İçinde Efemera Barındıran Koleksiyonlar

1. Hüseyin Hilmi Paşa Koleksiyonu
2. Kemal Batanay Koleksiyonu
3. Orhan Şaik Gökyay Koleksiyonu
4. Ziyad Ebüzziya Koleksiyonu
5. Hilmi Oflaz Koleksiyonu

4.12.3.1. Hüseyin Hilmi Paşa Koleksiyonu'nda Bulunan Efemera

Koleksiyonun Oluşumu: Hüseyin Hilmi Paşa Koleksiyonu, bir sahaftan 1999 yılında satın alınarak kuruma kazandırılmıştır.

Düzenleme ve Tanımlama: Koleksiyonun tasnif ve tanımlama işlemi tamamlanmış, içeriği tespit edilmiş olup, kataloğu yayımlanmıştır. Koleksiyonun kuruma orijinal düzeninde intikal etmemiş olmasından dolayı belgeler kendi düzenleri içerisinde tanımlanmaya çalışılmıştır.[254] Koleksiyonun düzenlemesi ve tanımlamasında kurumda bulunan uzmanlardan yararlanılmıştır.[255]

Erişim: Araştırmacılar, kataloğu internet üzerinden tarayabilmekte ve herhangi kısıtlama olmaksızın istedikleri belgeleri kurumda inceleme fırsatı bulabilmektedirler.[256]

---

[253] TDV İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM) Arşiv Uzmanı Neslihan Aracı ile 20.11.2014 tarihinde yapılan görüşme.
[254] Aracı, **a.g.e.**, s.82-83.
[255] TDV İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM) Arşiv Uzmanı Neslihan Aracı ile 20.11.2014 tarihinde yapılan görüşme.
[256] Aracı, **a.g.e.**, s.82-83.

Efemera Türleri: Hüseyin Hilmi Paşa Koleksiyonu'nda bulunan efemera; çeşitli tarihlerde basılmış Osmanlı Türkçesi, İngilizce, Fransızca ve Yunanca 13 adet gazete ve 160 adet gazete kupüründen oluşmaktadır.[257]

4.12.3.2.Kemal Batanay Koleksiyonu'nda Bulunan Efemera

Koleksiyonun Oluşumu: Kemal Batanay Koleksiyonu, kuruma bağış yoluyla 3 koli halinde gelmiştir.[258]

Düzenleme ve Tanımlama: Koleksiyonun tasnif ve tanımlama işlemi tamamlanmış, içeriği tespit edilmiş olup, kataloğu yayımlanmıştır. Koleksiyonun kuruma orijinal düzeninde intikal etmemiş olmasından dolayı belgeler kendi düzenleri içerisinde tanımlanmaya çalışılmıştır. Malzeme türleri, dili, varsa tarihleri ve eserlerin güfte, makam, usul, form, bestekâr ve varsa güfte yazarı bilgilerinin tanımlaması yapılmıştır. Koleksiyonun düzenlemesi ve tanımlamasında kurumda bulunan uzmanlardan yararlanılmıştır.

Erişim: Araştırmacılar, kataloğu internet üzerinden tarayabilmekte ve herhangi kısıtlama olmaksızın istedikleri belgeleri kurumda inceleme fırsatı bulabilmektedirler.[259]

Efemera Türleri: Kemal Batanay Koleksiyonu'nda bulunan efemera türü belgeler; 789 adet matbu ve 860 adet fotokopi nota kâğıdı, eser notaları ile şiir ve köşe yazılarının bulunduğu çeşitli tarihlerdeki Türkçe 22 adet gazete kupürü, 1 adet Mehmet Akif Ersoy'un portre fotoğrafı, 24 adet eseri içeren Osmanlı Türkçesi şarkı sözlerinin bulunduğu kitapçıklar, 1 adet broşür ve ilan, çeşitli tarihlere ait Türkçe, Osmanlı Türkçesi ve Fransızca 400'e yakın mecmua 167 adet muhtelif belgeden oluşmaktadır.[260]

---

[257] **Hüseyin Hilmi Paşa Evrakı**, (Çevrimiçi) http://ktp.isam.org.tr/?url=ktparsiv/findrecords.php, 12 Kasım 2014.
[258] Aracı, **a.g.e.**, s.85.
[259] TDV İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM) Arşiv Uzmanı Neslihan Aracı ile 20.11.2014 tarihinde yapılan görüşme.
[260] **Kemal Batanay Müzik Arşivi**, (Çevrimiçi) http://ktp.isam.org.tr/ktpbatanay/kbkoleksiyon.php , 26 Kasım 2014.

4.12.3.3. Orhan Şaik Gökyay Koleksiyonu'nda Bulunan Efemera

Koleksiyonun Oluşumu: Orhan Şaik Gökyay, arşiv koleksiyonunu kütüphane malzemesiyle beraber kuruma bağışlamıştır.

Düzenleme ve Tanımlama: Koleksiyonun ilk incelemeleri yapılmış ancak gerekli düzenleme ve tanımlama işlemleri yapılmamıştır.

Erişim: Düzenleme ve tanımlama işlemleri yapılmadığından koleksiyon henüz kullanıma açılmamıştır.

Efemera Türleri: Kartpostallar, gazete kupürleri, Türk Edebiyatı ve Dede Korkut ile ilgili belgeler koleksiyonda bulunan efemera türü belgelerdir.[261]

4.12.3.4. Ziyad Ebüzziya Koleksiyonu'nda Bulunan Efemera

Koleksiyonun Oluşumu: İSAM' daki Ziyad Ebüzziya Koleksiyonu kuruma satın alma yoluyla kazandırılmıştır.[262]

Düzenleme ve Tanımlama: Belgeler kuruma intikal ettikten sonra kutulanmış ve konu başlıkları belirlenerek listesi hazırlanmıştır. Koleksiyonun düzenleme ve tanımlama işlemi tamamlanmış, içeriği tespit edilmiş olup, kataloğu yayımlanmıştır. Ebüzziya Ailesi ve Ziyad Ebüzziya olmak üzere iki gruba ayrılan belgeler dâhil oldukları belge grupları içerisinde düzenlenmiştir.

Erişim: Araştırmacılar, kataloğu internet üzerinden tarayabilmekte ve herhangi kısıtlama olmaksızın istedikleri belgeleri kurumda inceleme fırsatı bulabilmektedirler.[263]

Efemera Türleri: Ziyad Ebüzziya Koleksiyonu'nda bulunan efemera türü belgeler; çeşitli gazete kupürleri, kapatılan gazetelerle ilgili belgeler, Takvim-i

[261] Aracı, **a.g.e.**, s.86-87.
[262] Aracı, **a.e.**, s.88.
[263] TDV İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM) Arşiv Uzmanı Neslihan Aracı ile 20.11.2014 tarihinde yapılan görüşme.

Ebüzziya için toplanan belgeler, Galatasaray Mekteb-i Sultanisi ve diğer bazı okullardaki eğitimle ilgili fotokopiler, Orta Asya ile ilgili belgeler, Avrupa Konseyi bildiri metinleri, Azeri basınından seçmeler, Osmanlı dış politikasıyla ilgili belge fotokopileri, Türkiye'de basına getirilen yasaklarla ilgili çalışmalar, sergi broşürleri, Osmanlı mimarisi ile ilgili belgeler, şiirler, muhtelif makaleler, muhtelif çeviriler, muhtelif notlar, araştırma dosyaları, Cumhuriyet dönemi fotoğrafları, fotoğraf negatifleri, önemli şahıslara ait resimler ve bunlardan oluşan albümler, haritalar ve kartpostallardır.[264]

4.12.3.5. Hilmi Oflaz Koleksiyonu'nda Bulunan Efemera

Koleksiyonun Oluşumu: Hilmi Oflaz Koleksiyonu, şahsın kitaplarıyla birlikte kütüphaneye bağışlanmıştır.

Düzenleme ve Tanımlama: Hilmi Oflaz Koleksiyonu'nun ilk incelemeleri yapılmış ancak gerekli düzenleme ve tanımlama işlemleri yapılmamıştır.

Erişim: Düzenleme ve tanımlama işlemleri yapılmadığından koleksiyon henüz kullanıma açılmamıştır.

Efemera Türleri: Hilmi Oflaz Koleksiyonu'nda efemera türü belge olarak; İbn Teymiyye ile ilgili yazılar, sure tefsirleri, gazete kupürleri, pul koleksiyonu ve kartpostallar bulunmaktadır.[265]

[264] Aracı,**a.g.e.**, s.88.
[265] Aracı, **a.e.**, s.89.

5. BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN BULGULARI

Efemera türü belgeler, günümüzde sosyal tarih/ kültür tarihi/ yerel tarih araştırmaları üzerine yoğunlaşan araştırmacılar için önemli ve alternatif araştırma kaynakları arasında bulunmaktadır. Efemera türü belgeler, üretildikleri kurumlardan ziyade belli bir amaç doğrultusunda onları derleyen kişi, arşiv, kütüphane, müze ve araştırma merkezlerinin koleksiyonları içinde yerini almaktadır**.** Efemera toplayan kişi ve kurumlar onların tanıtılmasında belli ölçülerde başarı göstermiş olsalar da, araştırmacılar, örneğin İstanbul gibi bazı büyük şehirlerde bunların nerelerde bulundukları / bulunabilecekleri, koleksiyonun niteliği ve araştırma ihtiyaçlarını ne ölçüde karşılayabilecekleri hakkında fikir sahibi olmakta güçlük yaşamaktadırlar. Bu yüzden bu belgelerin koruma altına alındıkları yerler hakkında araştırmacılara fikir verecek bir rehberin hazırlanması, efemeranın bulunduğu kurumları gruplandırarak bunların nereler oldukları üzerinde duran çalışmaların yapılması gerekliliğini ortaya çıkarmıştır.

5.1. Veri Toplama Araçları ve Araştırma Sürecinde Karşılaşılan Zorluklar

5.1.1. Veri Toplama Araçları

Araştırmada, daha detaylı bulguların not edilebileceği düşüncesiyle veri toplama aracı olarak soru ve mülakat tekniği kullanılmıştır. İstanbul'da faaliyet gösteren ve bünyesinde efemera bulunduran toplam otuz beş müze, kütüphane, arşiv ve bilgi-belge merkezinin efemeradan sorumlu veya yetkili personelinden hazırlanan sorulara yönelik olarak alınan cevaplar ve bu görevlilerin mülakat sırasında verdikleri bilgi değerlendirmeye alınmıştır.[266]Söz konusu kurumlara önceden hazırlanan toplam yirmi beş soru yöneltilmiş; bu sorularla, bünyesinde efemera

[266] Sabancı Üniversitesi Sakıp Sabancı Müzesi, yetkililerle görüşme yapılamaması nedeniyle bu çalışma kapsamı dışında tutulmuştur.

bulunduran söz konusu kurumların ne zamandan beri, hangi yöntemle ve hangi tür efemera topladıkları, topladıkları bu efemeranın düzenleme ve tanımlama işlemlerini yapıp yapmadıkları, erişim şartları ve koruma yöntemleri anlaşılmaya çalışılmıştır.

İstanbul'da bünyesinde efemera türü belgeleri barındıran yerler hakkında EK-1 ve EK-2'deki sorulara verilen cevaplar doğrultusunda bir değerlendirme yapılmıştır. Soru tekniği uygulanan kurumlar; müze, kütüphane, arşiv ve bilgi belge merkezleri olmak üzere üç grupta ele alınmıştır.

Anket sorularını cevaplayan müzeler şunlardır:

- Yahya Kemal Enstitüsü ve Müzesi
- Türker İnanoğlu Vakfı (TÜRVAK) Sinema Tiyatro Müzesi ve Sanat Kitaplığı
- Galatasaray Müzesi (Galatasaray Üniversitesi Kültür ve Sanat Merkezi)
- Cumhuriyet Eğitim Müzesi
- Türkiye İş Bankası Müzesi
- 500. Yıl Vakfı Türk Musevileri Müzesi
- Karikatür ve Mizah Müzesi
- Aşiyan Müzesi
- Rahmi M. Koç Müzesi
- Fenerbahçe Müzesi
- Adalar Müzesi

Anket sorularını cevaplayan kütüphaneler şunlardır:

- İbrahim Hakkı Konyalı Kütüphanesi
- Beyazıt Devlet Kütüphanesi
- Harbiye Askeri Müze Kütüphanesi
- İstanbul Araştırmaları Enstitüsü
- Alman Arkeoloji Enstitüsü (Deutsches Archäologisches Institut)
- Fransız Anadolu Araştırmaları Enstitüsü (IFEA)
- İsmail Beşikci Vakfı ve Araştırma Kütüphanesi
- Çelik Gülersoy Vakfı ve İstanbul Kitaplığı

- Kadıköy Tarih Edebiyat ve Sanat Kütüphanesi
- İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı
- Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi
- Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı

Anket sorularını cevaplayan arşivler ve bilgi belge merkezleri şunlardır:

- Çevre ve Kültür Değerlerini Koruma Vakfı (ÇEKÜL)
- Nâzım Hikmet Kültür ve Sanat Vakfı
- Hrant Dink Vakfı
- Turabibaba Kütüphanesi ve Bilgi Erişim Merkezi
- Kâğıthane Belediyesi
- Deniz Müzesi Deniz Tarihi Arşivi
- IRCICA
- Tarih Vakfı
- İstanbul Büyükşehir Belediyesi Şehir Tiyatroları Arşivi
- İstanbul Kültür Sanat Vakfı
- SALT Galata
- TDV İslam Araştırmaları Merkezi (İSAM)

5.1.2. Araştırma Sürecinde Karşılaşılan Zorluklar

Çalışma sürecinde karşılaşılan zorlukları üç madde altında toplamak mümkündür. Bunlar şu şekildedir:

1) Yetkili bulmak sorunu: Araştırma sürecinde karşılaşılan zorluklardan biri nadiren de olsa kurumlarda görüşme yapılabilecek bir yetkili bulunamamıştır. Buna Çalışma içinde bunun örneği olarak Sabancı Üniversitesi Sakıp Sabancı Müzesi örnek gösterilebilir. Bu yüzden Sabancı Üniversitesi Sakıp Sabancı Müzesinde yetkililerle görüşme yapılamamış; dolayısıyla nedeniyle tez kapsamında kurumdan doğrudan bilgi kurumdan bilgi alınamamıştır. Bu nedenle, yalnızca bu kurumun sahip olduğu efemera türleri hakkında bilgi verilmiştir.

2) Efemera ve ilgili diğer kavramların iyi bilinmemesi: Çalışmada karşılaşılan bir diğer zorluk da yöneltilen sorulara cevap verirken görüşülen kişilerin hem efemera tanımını yeni duyması hem de -bu nedenle- hazırlanan bazı soruları anlayamaması olmuştur. Örneğin pek çok yetkili "kurumda bulunan efemeranın kaynak değeri" nin sorulduğu beşinci soruda geçen "araştırma kaynağı" ifadesini "maddi kaynak" şeklinde algılamıştır.

3) Efemeranın ayrı bir başlık altında gruplandırılmamış olması: Araştırmada karşılaşılan zorluklardan bir diğeri de, kurumlarda efemera başlığı altında bir tasnifin genellikle olmamasıdır. Bu tür belgeler, çoğunlukla kurumsal ve kişisel aidiyeti belli olan diğer belgelerle birlikte ve aynı koleksiyon içinde değerlendirilmişlerdir. Bu durum; bu tür belgelerin tespitini önemli ölçüde güçleştirmiş, hatta bazı durumlarda imkânsız hale getirmiştir. Yine bu durum, bir taraftan efemeranın ne olduğunu muhatap yetkililere anlatmayı ve sahip oldukları belgelerin hangilerinin efemera olduğunu / hangilerinin efemera olmadığını açıklamayı diğer taraftan da koleksiyon içindeki belgelerden efemera olanlar ile efemera olmayanları birbirinden ayırarak bu tez çalışmasının ihtiyaç duyduğu bilgiyi ortaya çıkarmayı güçleştirmiştir.

5.2. Bulguların Analizi ve Değerlendirilmesi

Bulguların değerlendirildiği bu bölümde anket uygulanan kurumlara sorulan sorular kendi içinde gruplandırılmıştır. Sorulan soruların ilk altısı koleksiyonun oluşumu, yedinci soru kurumda bulunan efemera türleri, sonraki iki soru ise düzenleme ve tanımlama başlığı altında ele alınmıştır. 10.-14. sorular erişim başlığı altında, son iki soru ise koruma ile bilgiler içerdiğinden koruma başlığı altında ele alınmıştır.

5.2.1. Koleksiyonların Oluşumu

5.2.1.1. Kurumda ne zamandan beri efemera toplandığı

Değerlendirmede ilk olarak kurumlara ne zamandan beri efemera toplandığı yönünde bir soru sorulmuştur. Bununla kurumların ne kadar zamandır efemera türü belgelere sahip oldukları belirlenmeye çalışılmıştır.

Soruları yanıtlayan kurumların efemerayı bulundurmaya başladıkları tarihler şu şekildedir: Deniz Müzesi Deniz Tarihi Arşivi; 1897, Galatasaray Müzesi (Galatasaray Üniversitesi Kültür ve Sanat Merkezi); 1915, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Şehir Tiyatroları Arşivi; 1917, Alman Arkeoloji Enstitüsü (Deutsches Archäologisches Institut); 1929, Beyazıt Devlet Kütüphanesi; 1934, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı; 1939, Aşiyan Müzesi, 1940'lı yıllar, Yahya Kemal Enstitüsü ve Müzesi; 1959, Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi; 1970'li yıllar, İstanbul Kültür Sanat Vakfı; 1973, Karikatür ve Mizah Müzesi; 1975, İbrahim Hakkı Konyalı Kütüphanesi; 1979, IRCICA; 1980, Fransız Anadolu Araştırmaları Enstitüsü (IFEA); 1980'ler, Çelik Gülersoy Vakfı ve İstanbul Kitaplığı; 1980'li yıllar, Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı; 1990, TDV İslam Araştırmaları Merkezi (İSAM); 1990'lı yıllar, Nâzım Hikmet Kültür ve Sanat Vakfı; 1991, Tarih Vakfı; 1992, Harbiye Askeri Müze Kütüphanesi; 1993, Kâğıthane Belediyesi; 1993, Rahmi M. Koç Müzesi; 1994, Cumhuriyet Eğitim Müzesi; 1998, 500. Yıl Vakfı Türk Musevileri Müzesi; 1999, SALT Galata; 1999, Çevre ve Kültür Değerlerini Koruma Vakfı (ÇEKÜL); 2000'li yıllar, Türker İnanoğlu Vakfı (TÜRVAK) Sinema Tiyatro Müzesi ve Sanat Kitaplığı; 2001, Fenerbahçe Müzesi; 2004, Türkiye İş Bankası Müzesi; 2007, İstanbul Araştırmaları Enstitüsü; 2007, Hrant Dink Vakfı; 2007, Turabibaba Kütüphanesi ve Bilgi Erişim Merkezi; 2008, Adalar Müzesi; 2009, İsmail Beşikci Vakfı ve Araştırma Kütüphanesi; 2011, Kadıköy Tarih Edebiyat ve Sanat Kütüphanesi; 2014.

Öyle anlaşılıyor ki, İstanbul'da bünyesinde efemera bulunduran kurumların efemera toplama çabalarının 118 yıllık bir geçmişi bulunmaktadır. Bunların ilki Deniz Müzesi Deniz Tarihi Arşivi olup, kurum, 1897 yılından beri efemera toplamaktadır. Yine Galatasaray Müzesi (Galatasaray Üniversitesi Kültür ve Sanat Merkezi) 1915 yılından, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Şehir Tiyatroları Arşivi 1917 yılından, Alman Arkeoloji Enstitüsü (Deutsches Archäologisches Institut) 1929 yılından, Beyazıt Devlet Kütüphanesi 1934 yılından, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı 1939 yılından, Aşiyan Müzesi 1940'lı yıllardan beri efemera toplamaktadır. Bu ilginin giderek arttığı ve halen devam ettiği diğer örneklerden anlaşılmaktadır. İsmail Beşikci Vakfı ve Araştırma Kütüphanesi'nin 2011 yılından

ve Kadıköy Tarih Edebiyat ve Sanat Kütüphanesi'nin de 2014 yılından beri efemera toplaması bunu açık bir şekilde teyit etmektedir.

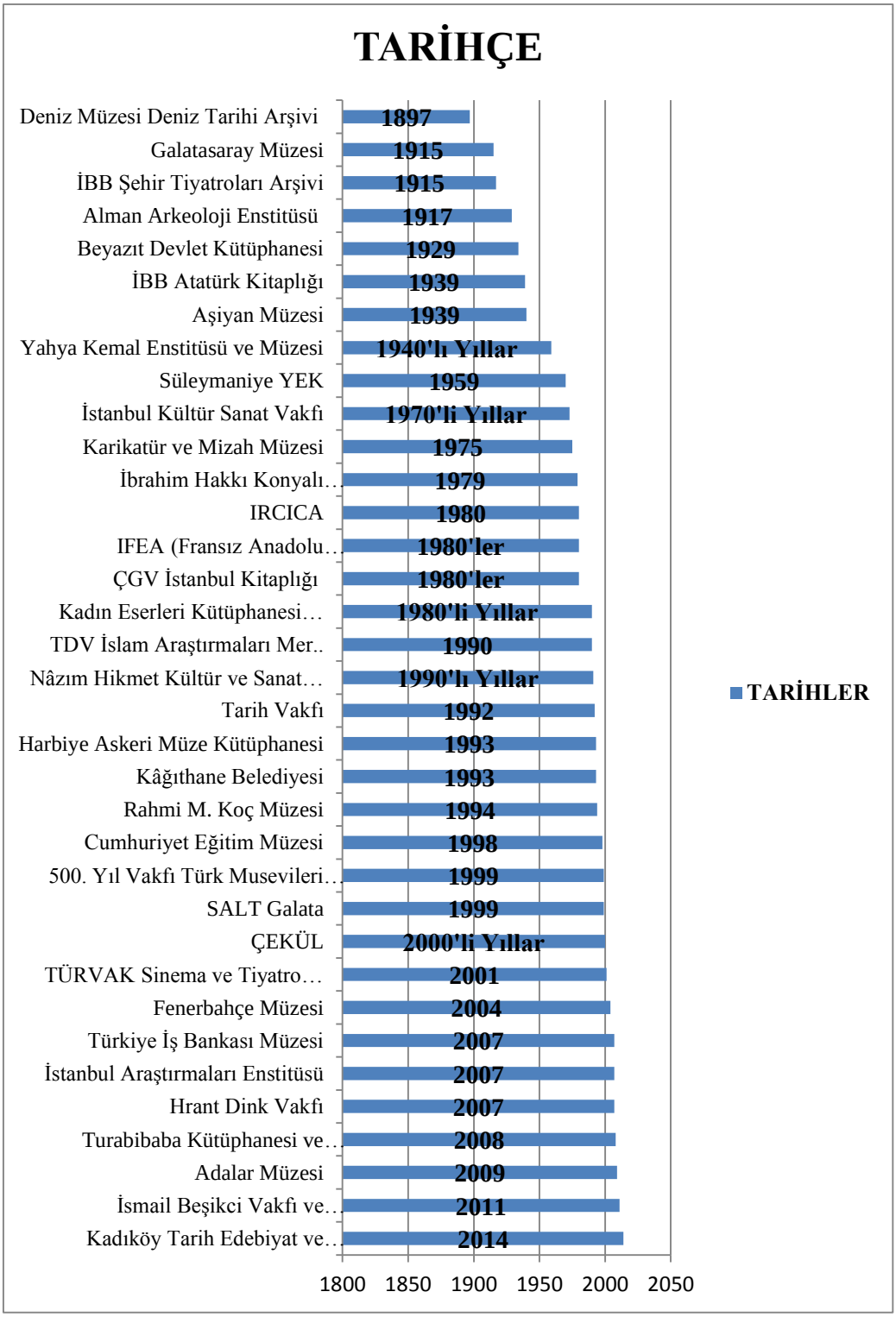

Tablo 1.Kurumların efemera toplamaya başladıkları tarihler

5.2.1.2. Hangi yöntemlerle efemera edinildiği

İkinci soruda efemera türü belgeleri kurumların hangi yöntemlerle elde ettiği sorulmuştur. Bununla kurumların efemera edinirken ne tür yöntemlere başvurduklarının incelenmesi amaçlanmıştır.

Kurumların efemera edinirken bağış, satın alma, takas, derleme, kurum içi devir yöntemlerini uyguladıkları görülmüştür. Bu yöntemlerden sadece birini kullanan kurumlar olduğu kadar, bunlardan ikisini ve üçünü birlikte uygulayan kurumlarda mevcuttur. Cevap alınan otuz beş kurumdan sadece bir tanesinde sahip olunan efemeranın satın alınarak kuruma kazandırıldığı anlaşılmıştır. Diğer kurumların efemera edinme yöntemleri ise şu şekildedir: Bağış on iki kurum, bağış ve satın almayı beraber uygulayan on sekiz kurum, bağış ve satın almanın yanında takas yöntemini de kullanan bir kurum, derleme [267] yoluyla belge toplayan bir kurum, kurum içi sağlama yöntemini kullanan iki kurum bulunmaktadır. Efemera edinirken uyguladıkları yöntemlere göre kurumları şu şekilde belirtmek mümkündür:

1) *Satın alma* yöntemi: Yahya Kemal Enstitüsü ve Müzesi.

2) *Bağış* yöntemi: Cumhuriyet Eğitim Müzesi, 500. Yıl Vakfı Türk Musevileri Müzesi, Karikatür ve Mizah Müzesi, Adalar Müzesi, İbrahim Hakkı Konyalı Kütüphanesi, İsmail Beşikci Vakfı ve Araştırma Kütüphanesi, Çelik Gülersoy Vakfı ve İstanbul Kitaplığı, Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, Çevre ve Kültür Değerlerini Koruma Vakfı (ÇEKÜL), Nâzım Hikmet Kültür ve Sanat Vakfı, Hrant Dink Vakfı, Tarih Vakfı.

3) *Bağış ve satın alma* yöntemi: Türker İnanoğlu Vakfı (TÜRVAK) Sinema Tiyatro Müzesi ve Sanat Kitaplığı, Galatasaray Müzesi (Galatasaray Üniversitesi Kültür ve Sanat Merkezi), Türkiye İş Bankası Müzesi, Aşiyan Müzesi, Rahmi M. Koç Müzesi, Fenerbahçe Müzesi, Harbiye Askeri Müze Kütüphanesi, İstanbul

[267] 6279 Sayılı Çoğaltılmış Fikir Ve Sanat Eserlerini Derleme Kanunu gereğince tıpkı Beyazıt Devlet Kütüphanesi gibi Millî Kütüphane, Büyük Millet Meclisi Kütüphane ve Arşiv Hizmetleri Başkanlığı, İstanbul Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı, İzmir Millî Kütüphane Vakfı Kütüphanesi de derleme yoluyla belge edinmektedir.

Araştırmaları Enstitüsü, Alman Arkeoloji Enstitüsü (Deutsches Archäologisches Institut), Fransız Anadolu Araştırmaları Enstitüsü (IFEA), Kadıköy Tarih Edebiyat ve Sanat Kütüphanesi, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı, Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı, Turabibaba Kütüphanesi ve Bilgi Erişim Merkezi, Kâğıthane Belediyesi, Deniz Müzesi Deniz Tarihi Arşivi, Salt Galata, TDV İslam Araştırmaları Merkezi (İSAM)

4) *Bağış, satın alma ve takas* yöntemleri: IRCICA.

5) *Derleme* yöntemi: Beyazıt Devlet Kütüphanesi.

6) *Kurum içi sağlama* yöntemi: İstanbul Kültür Sanat Vakfı (İKSV), İstanbul Büyükşehir Belediyesi Şehir Tiyatroları.

İncelenen kurumların belge edinirken farklı yöntemlere başvurduğu görülmektedir. Ancak en çok başvurulanın bağış ve satın almanın beraber yapıldığı yöntem olduğu sorulara verilen cevaplardan kolaylıkla anlaşılmaktadır.

SATIN ALMA	**BAĞIŞ**	**BAĞIŞ ve SATIN ALMA**	**BAĞIŞ, SATIN ALMA ve TAKAS**	**DERLEME**	**KURUM İÇİ SAĞLAMA**
Yahya Kemal Enstitüsü ve Müzesi	Cumhuriyet Eğitim Müzesi	TÜRVAK Sinema Tiyatro Müzesi..	IRCICA	Beyazıt Devlet Kütüphanesi	İstanbul Kültür Sanat Vakfı (İKSV)
	500. Yıl Vakfı Türk Musevileri Müzesi…	Harbiye Askeri Müze Kütüphanesi			İBB Şehir Tiyatroları
	Karikatür ve Mizah Müzesi	Türkiye İş Bankası Müzesi			
	Adalar Müzesi	Aşiyan Müzesi			
	İbrahim Hakkı Konyalı Kütüphanesi	Rahmi M. Koç Müzesi			
	İsmail Beşikci Vakfı…	Fenerbahçe Müzesi			
	ÇGV ve İstanbul Kitaplığı	Galatasaray Müzesi			
	Süleymaniye YEK	İstanbul Araştırmaları Enstitüsü			
	ÇEKÜL	Kadıköy Tarih Edebiyat…			

	Nâzım Hikmet Kültür ve Sanat Vakfı	Alman Arkeoloji Enstitüsü			
	Hrant Dink Vakfı	IFEA			
	Tarih Vakfı	İBB Atatürk Kitaplığı			
		Kadın Eserleri Kütüphanesi…			
		Turabibaba Kütüphanesi…			
		Kâğıthane Belediyesi			
		Deniz Müzesi Deniz Tarihi Arşivi			
		Salt Galata			
		İSAM			

Tablo 2.Kurumların efemerayı hangi yöntemlerle edindikleri

5.2.1.3. Efemera toplama politikaları

Üçüncü soruda kurumların kabul ettiği bir efemera toplama politikası olup olmadığı varsa hangi kıstaslara göre bir politika izlendiği sorulmuştur. Verilen cevaplarda çalışma kapsamına dâhil edilmiş olan kurumların tamamında yazılı olarak bir politikaları bulunmadığı görülmüştür. Verilen cevaplar bunu açık bir şekilde teyit etmektedir. Ancak yazılı olmayan uygulamalara göre, kuruluş amaçları doğrultusunda gerek kurumlar gerekse araştırmacıların araştırma amaçları ve konularına dönük tarihi ve kendilerince önemli sayılan belgeleri toplama eğiliminde oldukları anlaşılmıştır.

5.2.1.4. Efemeranın kaynak değeri ve toplanma amaçları

Dördüncü soruda kurumlarda bulunan efemeranın kaynak değerinin ne olduğu ve kurumların efemerayı ne amaçla topladığı sorulmuştur. Kurumlar ve kurumların belge toplama amaçları, sahip oldukları belgelerin kaynak değerleri şöyledir:

1) *Yahya Kemal Enstitüsü ve Müzesi*: Yahya Kemal'e ait efemera türü belgeleri toplayarak kitaplaştırmayı ve ayrıca bu belgeleri kurulan müzede sergilemeyi amaçlamaktadır. Bu efemera, Yahya Kemal hakkında bugüne kadar yayınlanmış ve gelecekte de yayınlanması planlanan kitaplarının kaynağını teşkil etmektedir. Ayrıca bu efemera belgeler, Yahya Kemal hakkında eşsiz bir biyografik bilgi kaynağı olma özelliği taşımaktadır.

2) *Türker İnanoğlu Vakfı (TÜRVAK) Sinema Tiyatro Müzesi ve Sanat Kitaplığı*: Türk sineması ve tiyatrosuyla ilgili her tür belgeyi korumak, sergilemek ve ilgilenen herkese sunmak gibi amaçlarla efemera türü belgeleri toplamaktadır. Bu belgeler vasıtasıyla da başlangıcından bugüne Türk sineması ve tiyatrosunun geçirdiği tarihsel süreç ve değişimler gözlemlenebilmekte ve Türk sineması ve Tiyatrosu hakkında bilgi sahibi olunabilmektedir.

3) *Galatasaray Müzesi (Galatasaray Üniversitesi Kültür ve Sanat Merkezi)*: efemera türü belgeleri, bazı kurumsal etkinlikler sırasında sergilenmesi, Galatasaray Üniversitesinin tarihine kaynaklık edecek bir arşiv oluşturulması ve bu konularda araştırma yapacaklar için araştırma alanlarına ilişkin kaynak değeri taşıyan önemli bir koleksiyon oluşturulması amacıyla toplanmaktadır.

4) *Cumhuriyet Eğitim Müzesi*: İstanbul'daki okullardan derlenen efemera türü belgelerle hem eğitim tarihinin incelenmesi hem de Cumhuriyet öncesi ve sonrası eğitimin karşılaştırılmasının yapılabilmesi amaçlarıyla bu belgeler toplanmaktadır.

5) *Türkiye İş Bankası Müzesi*: Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk bankası olan Türkiye İş Bankası, efemera türü belgeleri, hem banka ile birlikte ülkenin ekonomik ve sosyal anlamda çağdaşlaşma serüvenine tanıklık edilmesini sağlamak hem de araştırma değeri bulunan kurumsal bir kaynağın gelecek nesillere aktarılması amaçlarıyla toplamaktadır. Efemera türü bu belgeler, sosyal tarih, iktisat ve kültür tarihi gibi alanlarda çalışmak isteyen araştırmacılar için eşsiz bir görsel ve belgesel kaynak çeşitliliği de sunabilecek nitelik taşımaktadır.

6) *500. Yıl Vakfı Türk Musevileri Müzesi*: Türk Yahudilerinin kültür mirası ile ilgili verileri derlemek, korumak, sergilemek, yorumlamak ve gelecek kuşaklara da iletilebilmesini sağlamak gibi amaçlarla efemera türü belgeleri kuruluş amacına

uygun olarak bünyesinde barındırmaktadır. Koleksiyon, Türk Musevilik tarihinin araştırılması bakımından çok önemli bir kaynak olma özelliği taşımaktadır.

7) *Karikatür ve Mizah Müzesi*: Efemera türü belgeleri Türk karikatürcülüğü ve mizahıyla ilgili çalışmalar için önemli bir kaynak değerine sahip bulunması sebebiyle toplamaktadır.

8) *Aşiyan Müzesi*: Edebiyat-ı Cedide (Servet-i Fünun) dönemi şairlerini ve yaşadıkları dönemi günümüzde de yaşatarak, bunları sergilemek ve o dönemi insanlara anlatmak amaçlarıyla efemera türü belgeleri bünyesinde toplamaktadır. Bu belgeler, hem edebi hem de tarihi şahsiyetlerle ilgili olduğundan hem edebiyat hem de tarih araştırmaları için önemli kaynaktır.

9) *Rahmi M. Koç Müzesi*: Rahmi M. Koç Müzesi koleksiyonlarıyla uyumlu efemera türü belgeleri bir araya getirmek ve sergilemek amaçlarıyla toplamaktadır. Burada bulunan efemera, Türk ve dünya teknoloji tarihine ilişkin önemli belge kaynakları arasında yer almaktadır.

10) *Fenerbahçe Müzesi*: Fenerbahçe Spor Kulübü, efemera türü belgeleri sergileyerek hem kulüp tarihini ortaya koymak hem de Fenerbahçe Spor Kulübünün geçirdiği sportif ve tarihi değişimleri göstermek amaçlarıyla bünyesinde toplamaktadır. Bunun yanında Fenerbahçe Müzesi'ndeki efemera türü belgeler hem Fenerbahçe Spor Kulübü tarihi hem de spor tarihi araştırmacıları için önemli bir kaynak teşkil etmektedir.

11) *Adalar Müzesi*: Adalar'ın tarihi ve doğal mirasını, zengin çok kültürlü yaşamını kayıt altına almak, korumak, tanıtmak, bunları sergilemek ve Adalar'a olan toplumsal ve turistik ilgiyi artırmak gibi amaçlarla efemera türü belgeleri toplamaktadır. Bu belgeler, Adalar'ın sosyal, kültürel tarihi, Adalıların yaşam tarz hakkında önemli kaynakları oluşturmaktadır.

12) *İbrahim Hakkı Konyalı Kütüphanesi*: İbrahim Hakkı Konyalı' nın bağışladığı efemera türü belgeleri, Konyalı' nın çalışmalarıyla paralel olarak tarih, sanat tarihi ve mimari gibi alanlar için önemli kaynak değeri taşıdığından bünyesinde saklamaktadır.

13) *Beyazıt Devlet Kütüphanesi*: "6279 Sayılı Çoğaltılmış Fikir Ve Sanat Eserlerini Derleme Kanunu" gereğince kurumlar tarafından üretilen çeşitli türlerdeki -zorunlu olarak gönderilen- efemerayı bünyesinde bulundurmaktadır.

14) *Harbiye Askeri Müze Kütüphanesi*: Efemera türü belgelerin tarihi, kültürel ve akademik değer taşıyanlarını araştırmacılara yararlandırmak amacıyla toplamaktadır.

15) *İstanbul Araştırmaları Enstitüsü*: İstanbul ile ilgili her tür efemera belgenin araştırma ve saklanma değeri bulunanlarını araştırmacıların kullanımına sunmak amacıyla toplamaktadır.

16) *Alman Arkeoloji Enstitüsü (Deutsches Archäologisches Institut, DAI)*: Arkeoloji ve folklorlarla ilgili materyalleri toplayan Enstitü ayrıca mimariyle ilgili öğeleri de bulundurmaktadır. Kaynak değeri açısından Alman Arkeoloji Enstitüsü'ndeki fotoğraflardan araştırmacıların yanı sıra mimarlar ve restoratörler de yararlanmaktadır. Çünkü Alman Arkeoloji Enstitüsü, birçok tarihi yapının eski hallerine dair binlerce görsel kaynağa ev sahipliği yapmaktadır. Geçmişten izler taşıyan bu belgeler, günümüzde yapılan restorasyonlar için önemli bir kaynak olma niteliği taşımaktadır.

17) *Fransız Anadolu Araştırmaları Enstitüsü (IFEA)*; Enstitü, kuruluş amacı gereği daha çok Anadolu ile ilgili belgeleri toplamaktadır. Bunun yanında Enstitü'nün içinde bulunan iki gözlem merkezi de kurum politikasıyla eşleşecek şekilde ve araştırmacıların hizmetine sunmak amacıyla Türkiye (daha çok İstanbul) ve Kafkaslar ve Orta Asya hakkında elde ettiği tüm efemera türü belgeleri bünyesinde bulundurmaktadır. Bu belgeler İstanbul, Anadolu ve Anadolu coğrafyası hakkında önemli kaynakları oluşturmaktadır.

18) *İsmail Beşikci Vakfı ve Araştırma Kütüphanesi*; İsmail Beşikci ile ilgili her tür bilgi ve belge toplayan İsmail Beşikci Vakfı Araştırma Kütüphanesi, bunun yanında Kürt, Ermeni ve Alevi toplumlarıyla ilgili araştırma amaçlarına yönelik olarak bir merkez oluşturma gayesi gütmektedir. Bu sebeple bu toplumlarla ilgili belgeleri de bünyesinde toplama fikrini hayata geçirmeyi planlamaktadır. Bu belgeler, söz konusu toplumlarla ilgili çalışmalar yapanlar için değerli kaynakları teşkil edebilecektir.

19) *Çelik Gülersoy Vakfı ve İstanbul Kitaplığı*: İstanbul'la ilgili her tür efemerayı bünyesinde barındırmaya çalışan İstanbul Kitaplığında; İstanbul tarihi, mimari, peyzajla ilgili araştırma yapacaklar için İstanbul Kitaplığındaki efemera türü belgeler, İstanbul ile ilgili görsel belge bakımından Türkiye'de bu konudaki en zengin koleksiyonlardan birini teşkil etmektedir.

20) *Kadıköy Tarih Edebiyat ve Sanat Kütüphanesi*; Kadıköy Belleği'ni kapsayan her türden Kadıköy konulu belge, görsel ve arşivsel niteliği olan, ayrıca araştırma değerine sahip efemerayı bünyesinde toplamaktadır. Bu belgeler vasıtasıyla Kadıköy ve Kadıköy'ün sosyal-kültürel tarihi öğrenilip geleceğe aktarılacak ve bu sayede Kadıköy'e ait ortak bir hafızanın oluşumu da sağlanabilecektir.

21) *İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı*; Türk tarihi için önemli şahsiyetlere ait efemeranın yanı sıra, Osmanlı ve İstanbul tarihi ile ilgili araştırma değerine sahip her türden efemerayı toplamaktadır.

22) *Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi*: Burada bulunan efemera türü belgeler, araştırmacıların hizmetine sunulmak ve bir anlamda şahıs arşivi oluşturmak amaçlarıyla Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesinde toplanmaktadır. Koleksiyonların içindeki belgeler tarihi, mimari, kültürel konularda çalışacaklar için değerli kaynakları teşkil etmektedir.

23) *Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı*: Kadınların geçmişini iyi tanımak, bu bilgileri bugünün araştırmacılarına derli toplu bir şekilde sunmak ve bugünün yazılı belgelerini gelecek nesiller için saklamak amaçlarıyla efemera türü belgeleri toplamaktadır. Bu belgeler, kadın ve toplumsal cinsiyet konulu araştırmalarda, kadın ve sosyal tarih çalışmalarındaki önemli kaynakları teşkil etmektedir.

24) *Çevre ve Kültür Değerlerini Koruma Vakfı (ÇEKÜL)*: Kurulduğu tarihten bu yana, kentler için bir kültür belleği oluşturmak ve buna destek sağlamak amacıyla kentler için önem arz eden her tür belgeyi koleksiyonuna katmaktadır. Bunlar, şehir tarihi, mimarisi, coğrafyası açısından önemli kaynaktır.

25) *Nâzım Hikmet Kültür ve Sanat Vakfı*: Kuruluş amacı gereği bütün dünyada Nâzım Hikmet'le ilgili bütün belgeleri imkânları ölçüsünde toplayan bir merkez olmak, Nâzım Hikmet'le ilgili bir arşiv oluşturmak ve araştırmacılara bu

yönde belge ve bilgi hizmeti vermek, Nâzım'ı gelecek nesillere daha iyi tanıtabilmek amacıyla efemera türü belgeleri bünyesinde toplamaktadır.

26) *Hrant Dink Vakfı*: Efemera türü belgeleri, Hrant Dink Vakfının kuruluş amacıyla örtüşecek şekilde Hrant Dink' in düşüncelerini ve mirasını yaşatmak, bunlardan yararlanmak isteyenleri yararlandırmak ve bunların gelecek nesillere doğru bir biçimde aktarılmasını sağlamak amaçlarıyla toplamaktadır.

27) *Turabibaba Kütüphanesi ve Bilgi Erişim Merkezi*: Beyoğlu ile ilgili efemera sayılabilecek her tür belgeyi toplayan kurum, bunu, eski Beyoğlu'nun sosyal-kültürel tarihini öğrenip geleceğe aktarmak, Beyoğlu hakkında ortak bir hafıza oluşturmak ve bunları yayımlamak amaçlarıyla yapmaktadır. Bu belgeler; Beyoğlu'nun tarihi, mimarisi, sosyal ve kültürel durumu hakkında önemli bilgiler vermekte ve yine önemli kaynakları oluşturmaktadır.[268]

28) *Kâğıthane Belediyesi*: Efemera türü belgeleri Kâğıthane'nin geçmişten günümüze sosyal-kültürel tarihini öğrenip geleceğe aktarmak, ortak bir hafıza oluşturmak ve bunları kitaplaştırarak yayımlamak gibi amaçlarla toplamayı sürdürmektedir. Bunların yanı sıra Kâğıthane Belediyesindeki bu belgeler; Kâğıthane tarihi, Lale Devri Osmanlı mesire hayatı ve eğlenceleri, tarihi suyolları İstanbul'daki yazlık saraylar, İstanbul'un suyolları ve dereleri, kayıkçılık, şehir tarihi ve İstanbul mimarisi ile ilgilenenler için zengin bir görsel belge kaynağını oluşturmaktadır.

29) *Deniz Müzesi Deniz Tarihi Arşivi*; Deniz Tarihi Arşivi, Türk denizcilik tarihinin geçmişten günümüze intikal eden belgeleri üzerinde Türk denizcilik tarihini aydınlatacak bilimsel araştırmaları yapmak, tarihi niteliklerini ortaya çıkarmak, sahip olunan bu değerlerin gelecek nesillere aktarılmasını, bilimsel müzecilik anlayışına uygun olarak sergilenmelerini ve depolanmalarını sağlamak politikasıyla efemera türü belgeleri bünyesinde bulundurmaktır. Arşivde bulunan efemera türü belgeler, Türk denizcilik faaliyetleri ve Türk deniz tarihi ile ilgili araştırma yapan, araştırmacılar için önemli bir görsel ve belgesel kaynak olma özelliğine sahiptir.

[268] Kurum, koleksiyonundan derlenen belgelerle bellek kapsamında 2012 yılında 'Beyoğlu Belediyesi 155. Yıl Efemera Sergisi' adıyla bir de sergi yapmıştır. Bu da kurumun topladığı efemerayı ne şekilde kullandığını göstermesi açısından önem taşımaktadır.

30) *IRCICA(İslam* Tarih, *Sanat* ve *Kültür Araştırma Merkezi)*: İçinde efemera türü belgeler olan koleksiyonları araştırma amacının yanında oluşturulmuş ve oluşturulan İslam kültür mirasının gelecek nesillere aktarılması amacıyla toplamaktadır. Bu belgeler, İslam tarihi, kültürü, eğitimi, mimari ve sanatı gibi konularda değerli bilgilere sahiptir.

31) *Tarih Vakfı*: Kuruluş amacına yönelik olarak politik, siyasi ve tarihi şahsiyetlere ait koleksiyonları bünyesine katmakta ve bunlara ait arşivleri saklamak, düzenlemek araştırmacılara sunmak ve yayınlamak amaçlarıyla çalışmalarını sürdürmektedir. Bunlar ekonomik, toplumsal, biyografik, yerel tarih gibi konular bakımından önemli kaynakları içermektedir.

32) *İstanbul Büyükşehir Belediyesi Şehir Tiyatroları Arşivi*; Şehir Tiyatroları ve İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından sanatsal ve kültürel faaliyetler sonucu üretilen her tür efemera olarak sayılabilecek belgeyi arşivine dâhil etmektedir. Bundaki amaç hem sanatsal, kültürel araştırmalara/çalışmalara kaynak olması hem de bir kurumsal hafıza oluşturulmak istenmesidir.

33) *İstanbul Kültür Sanat Vakfı*: Bu tür belgeleri kurum hafızası oluşturmanın yanında yapılmış olan sanatsal ve kültürel etkinliklerle ilgili ileride yapılacak her tür çalışmayı kolaylaştırmak için geriye dönük araştırma imkânı sağlanması sebebiyle saklamaktadır.

34) *SALT Galata*: SALT; sanat, mimari, şehircilik, sosyal ve ekonomik tarih, sanat tarihi gibi konularda bu konuları tamamlayıcı nitelikte, birbiriyle ilintili olan efemera türü belgeleri toplamaktadır. Yine bu konularla ilgili çalışacaklar için kurumda bulunan bu belgeler önemli kaynakları oluşturmaktadır.

35) *TDV İslam Araştırmaları Merkezi (İSAM)*: Genel olarak tarihi ve önemli şahsiyetlere ait koleksiyonları araştırma ve tarihi değerlerine göre kişilerin yaşadıkları döneme ışık tutmaları nedeniyle bünyesinde toplamaktadır.

Sorulara verilen cevaplarda İstanbul'da bünyelerinde efemera bulunduran kurumların, kuruluş amaçlarına yönelik görsel ve belgesel değeri olan efemera türü belgeleri çoğunlukla araştırmacılara yararlandırılması, sergilemesi, kurumsal amaçlı kullanılması veya gelecek nesillere aktarılması amaçlarıyla saklama eğiliminde olduklarını göstermektedir. Bu belgeler araştırmacılar için tarih, mimari, şehircilik,

sosyal, kültürel ve ekonomik tarih, coğrafya, biyografi gibi birçok alanda görsel ve belgesel kaynak değeri de taşımaktadır.

5.2.1.5. Efemeraya ayrılan bütçe miktarı

Beşinci soruda kurumlarda efemera türü belgelerin toplanması, düzenlenmesi, erişime açılıp saklanması hususlarında bir bütçeye sahip olup olmadıkları sorulmuştur. Bu soruyla kurumların efemera türü belgeler için herhangi bir ücret ödeyip ödemedikleri ve bu amaçla bir bütçeye sahip olup olmadıkları değerlendirilmiştir.

Cevap alınan otuz beş kurumdan yirmi üçünün bu tür belgeler için bir bütçesi bulunurken on ikisinin herhangi bir bütçesi bulunmamaktadır. Bütçesi olan kurumlar; Yahya Kemal Enstitüsü ve Müzesi, Türker İnanoğlu Vakfı (TÜRVAK) Sinema Tiyatro Müzesi ve Sanat Kitaplığı, Türkiye İş Bankası Müzesi, Karikatür ve Mizah Müzesi, Rahmi M. Koç Müzesi, Fenerbahçe Müzesi, Harbiye Askeri Müze Kütüphanesi, İstanbul Araştırmaları Enstitüsü, Alman Arkeoloji Enstitüsü (Deutsches Archäologisches Institut), Fransız Anadolu Araştırmaları Enstitüsü, İsmail Beşikci Vakfı ve Araştırma Kütüphanesi, Kadıköy Tarih Edebiyat ve Sanat Kütüphanesi, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı, Çevre ve Kültür Değerlerini Koruma Vakfı (ÇEKÜL), Nâzım Hikmet Kültür ve Sanat Vakfı, Hrant Dink Vakfı, Turabibaba Kütüphanesi ve Bilgi Erişim Merkezi, Kâğıthane Belediyesi, Deniz Müzesi Deniz Tarihi Arşivi, IRCICA, İstanbul Kültür Sanat Vakfı, SALT Galata'dır. Bütçesi olmayan kurumlar ise; Galatasaray Müzesi (Galatasaray Üniversitesi Kültür ve Sanat Merkezi), Cumhuriyet Eğitim Müzesi, 500. Yıl Vakfı Türk Musevileri Müzesi, Aşiyan Müzesi, Adalar Müzesi, İbrahim Hakkı Konyalı Kütüphanesi, Beyazıt Devlet Kütüphanesi, Çelik Gülersoy Vakfı ve İstanbul Kitaplığı, Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı, Tarih Vakfı, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Şehir Tiyatroları Arşivi, TDV İslam Araştırmaları Merkezi (İSAM)'dir. Bunlardan Aşiyan Müzesi'nin sürekli bütçesi olmamasına rağmen gerekli durumlarda sorumluların talebi doğrultusunda bütçe oluşturulduğu, yine Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi

Merkezi Vakfının da aynı şekilde sürekli bütçesi olmamasına karşın sponsor desteğiyle bu tür belgeler için bütçe sağladığı bilgilerine ulaşılmıştır.

Ulaşılan bilgiler, araştırılan kurumların birçoğunun bu tür belgelere önem verdiğini ve belgelerin toplanması, düzenlenmesi, erişime açılıp saklanması gibi hususlarda bütçe hazırlayıp bu belgeler için ücret ödeyebildiklerini göstermektedir.

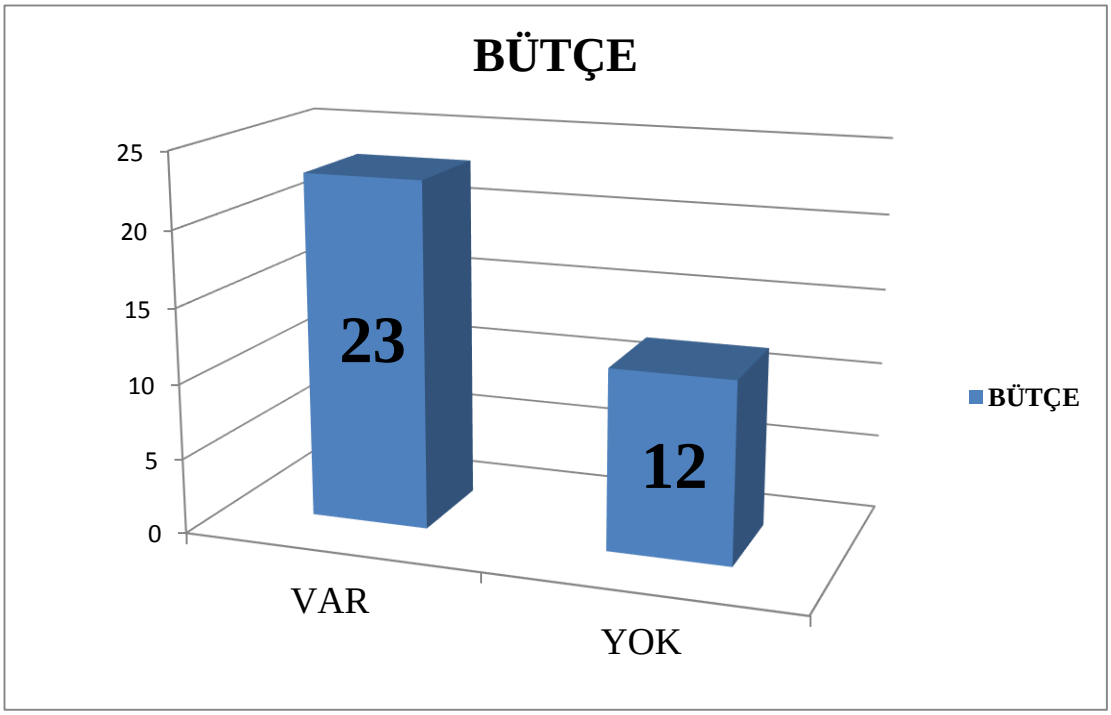

Tablo 3. Bir bütçeye sahip olan ve olmayan kurumlar

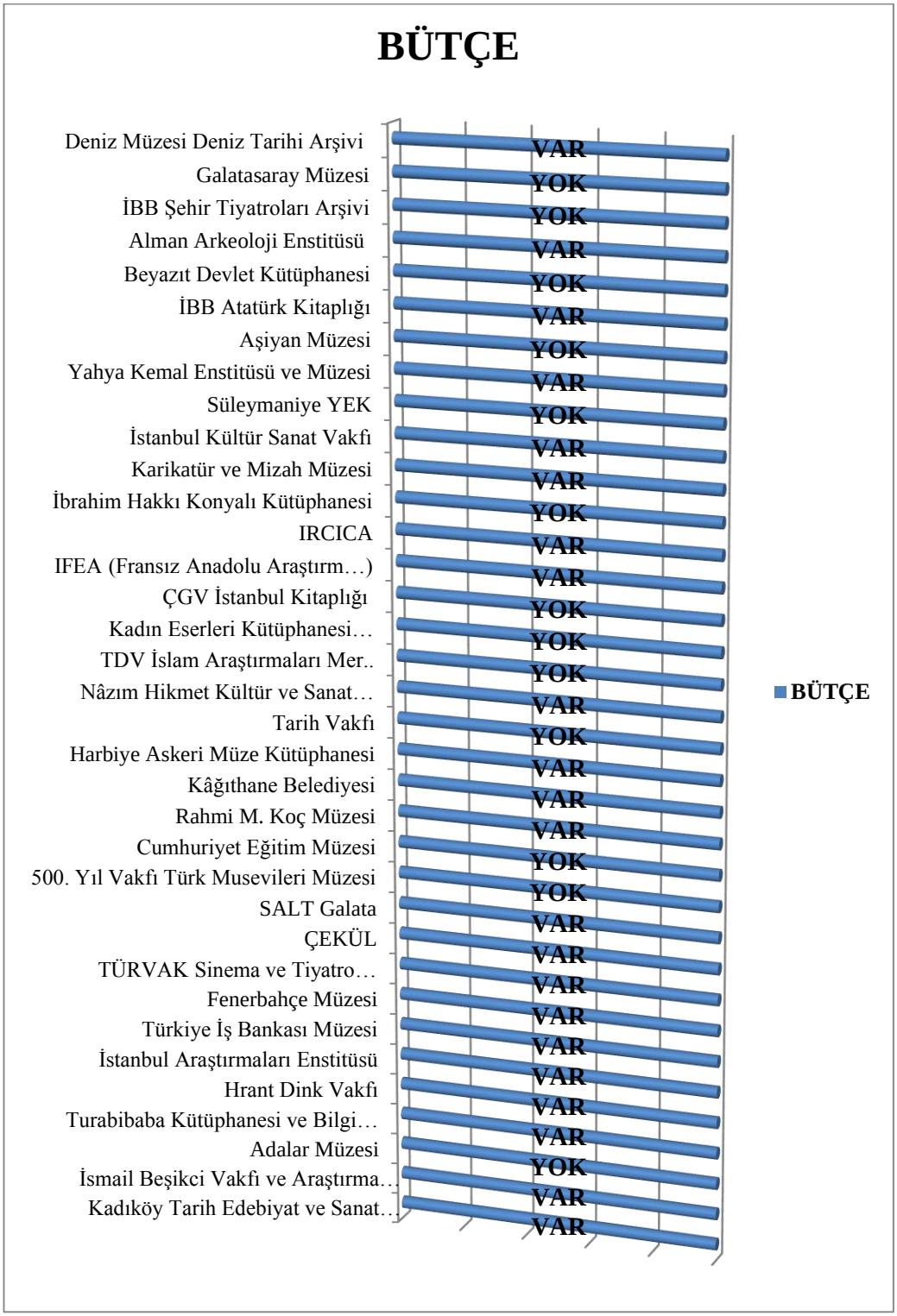

Tablo 4. Efemera türü belgelerin toplanması, düzenlenmesi, erişime açılıp saklanması hususlarında bütçesi olan ve olmayan kurumlar

5.2.1.6. Efemeranın ne şekilde değerlendirildiği

Altıncı soruda kurumlara bünyelerinde bulunan efemera türü belgelerin takas, bağış veya satışını yapıp yapmadıkları sorulmuştur. Verilen yanıtlara göre hiçbir kurum bu belgelerin satışını yapmamaktadır. Yalnızca İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı ellerinde mükerrer olan belgeleri kendilerinden efemera belge talebinde bulunan kurumlara bağışını, IRCICA ise bağış ile birlikte takas yöntemini Dünya ve Türkiye'de işbirliği içinde bulunduğu 710 kurumla yaptığını belirtmiştir.

5.2.2. Efemera Türleri

5.2.2.1. Ne tür efemera bulundurdukları

Yedinci soruda kurumlarda ne tür efemera bulunduğu sorulmuştur. Alınan cevaplar, kurumların tür olarak oldukça çeşitli efemera koleksiyonuna sahip olduklarını göstermektedir. Soruları cevaplayan kurumların bünyelerinde bulundurdukları efemera türü belgeler şöyledir:

Yahya Kemal Enstitüsü ve Müzesi: Kartpostallar, mektup zarfları, çeşitli tarihlerde alınmış pasaportlar, diplomalar ve Yahya Kemal'in nüfus cüzdanı, Nihat Sami Banarlı'ya ait Yüksek Öğretmen Okulu diploması, fotoğraflar, basın kartları ve Nihat Sami Banarlı'nın askerliğini bitirdiğine dair verilen tezkere.

Türker İnanoğlu Vakfı (TÜRVAK) Sinema Tiyatro Müzesi ve Sanat Kitaplığı: Sinemanın Beyoğlu'nda icra edildiği günden itibaren belgeler, sinema biletleri, birçok sinema salonunun kuruluş belgeleri ve fotoğrafları, çeşitli oyunculara ait kimlikler, pasaportlar, evlilik cüzdanları, fotoğraflar, sigorta belgeleri, film anlaşmaları, sözleşmeler, senaryolar, film şirketleri arasındaki yazışmalar, mektuplar, sinema fiyat tarifeleri, film çekimleri için gerekli izinlerin verildiğine dair belgeler, sinemayla ilgili gazete kupürleri, Osmanlı Türkçesi ve Türkçe yazılı el ilanları, İstanbul Şehir Tiyatroları'nın imzalı maaş bordroları, tiyatro biletleri ve afişler, Afişçi Şeref'in orijinal baskı afişleri, Mengü Ertel afişleri, Muhsin Ertuğrul'un eşine ve Beklan Algan'a yazmış olduğu vasiyetler ve yine Muhsin Ertuğrul'un ilk eşi

Neyyire Ertuğrul ile ikinci eşi Handan Uran Ertuğrul'un fotoğrafları, Muhsin Ertuğrul'a ait kartvizitler, üyelik kartları, ehliyeti, Darülbedayi 'den şehir tiyatroları ve devlet tiyatrolarına kadar Türk tiyatrosunun ödenekli ödeneksiz tüm tiyatro topluluklarının oyun afişleri, el ilanları ve fotoğrafları, oyun bilgilerinin bulunduğu listeler, tiyatroların Osmanlı Türkçesi ile yazılmış tanıtım broşürleri, oyunlara ait fotoğraflar, Erler Film'e ait afişler, set fotoğrafları, Türker İnanoğlu ile ilgili gazete kupürleri, Naki Turan Tekinsav' a ait Türk ve Dünya sinemasıyla ilgili yazılı dokümanlar, sinema oyuncularına ait imzalı fotoğraflar, çeşitli mektuplar.

Galatasaray Müzesi (Galatasaray Üniversitesi Kültür ve Sanat Merkezi): Mekteb-i Sultani öğrencilerine ait kimlik kartları, nüfus tezkiresi suretleri, fotoğrafları, (Fransızca, Rumca, Ermenice) diplomalar, (Osmanlı Türkçesi, Fransızca) başarı belgeleri, mektupları (bunlar içinde Çanakkale'de şehit düşen öğrencilerin de mektupları bulunmaktadır.) Mekteb-i Sultani' de görev yapan öğretmenlere ait fotoğraflar, mektuplar, Mekteb-i Sultani talimatnamesi (Osmanlı Türkçesi, Ermenice, Rumca), Atatürk'ün Mekteb-i Sultani ziyaretiyle ilgili fotoğraflar, Galatasaray Spor Kulübüne ait tescil belgeleri, posterler, afişler, yazışmalar Galatasaray Spor Kulübü sporcularına ait fotoğraflar, spor karşılaşmalarında çekilmiş fotoğraflar, kulüp ve Galatasaray Lisesi'yle ilgili gazete haberleri ve kupürleri.

Cumhuriyet Eğitim Müzesi: Cumhuriyet öncesiyle ilgili resimler, okul künye ve öğrenci kayıt defterleri, okul kayıt belgeleri, çeşitli dönemlere ait Türkçe ve Osmanlı Türkçesi ile yazılmış diplomalar, karne ve sicil defterleri, öğretmen okulu diplomaları, okullarla ilgili belgeler, gazete kupürleri, çeşitli konularda yazılmış dilekçeler, öğrencilerle ilgili dosyalar, zarflar ve şahadetname defterleri.

Türkiye İş Bankası Müzesi: Poliçeler, makbuzlar, kasa fişleri, hisse senetleri, çekler, banka cüzdanları, sözleşmeler, mektuplar, gazete reklamları, reklam afişleri, kartpostallar gibi tanıtıma yönelik belgeler, fotoğraflar, (çok sayıda personel fotoğrafı, şube fotoğrafları, sosyal ve kültürel etkinliklerde çekilmiş fotoğraflar gibi), eski mimari plan ve projeler.

500. Yıl Vakfı Türk Musevileri Müzesi: Türk Musevilerinin düğün fotoğrafları, düğün davetiyeleri, evlilik cüzdanları, ketuba (dini evlilik belgesi) belgeleri, kimlikler, okul karneleri, tapu senetleri, Türk Musevilerinin İbranice, İspanyolca, Fransızca bastıkları gazete örnekleri.

Karikatür ve Mizah Müzesi: İstanbul ve çeşitli şehirlerde yapılmış karikatür sergileriyle ilgili afişler, eski gazeteler, gazete ve dergilerde yayınlanmış karikatür örnekleri, karikatürlerle ilgili kartpostallar, karikatür sergi davetiyeleri.

Aşiyan Müzesi: Şinasi, Ziya Paşa, Namık Kemal gibi bazı edebiyatçılarla, Cenap Şahabettin, Halit Ziya, Cenap Şahabettin gibi Servet-i Fünun edebiyatçılarına ait fotoğraflar, Şair Nigâr Hanım'ın çeşitli zamanlarda çekilmiş fotoğrafları, Şair Nigâr Hanım'ın yaşadığı döneme ait gazeteler ve gazete kupürleri, çeşitli mektupları, Abdülhak Hamid Tarhan'a ait fotoğraflar ve mektuplar.

Rahmi M. Koç Müzesi: sinema ve sinema oyuncuları ile ilgili afişler, futbol takımlarının posterleri, basımevleri ve matbaalara ait ticari fatura ve makbuzlar, kartvizitler, çeşitli zarflar, tanıtım broşürleri, düğün davetiyeleri, garanti belgeleri, sigorta belgeleri, kartpostallar, bonolar, Atatürk'ün savaş cephelerinde ve askeri öğrenciliği zamanındaki, Cumhurbaşkanlığı dönemi ve yurt gezilerindeki fotoğrafları, İstanbul'daki resmi cenaze töreni sırasında na'şının Dolmabahçe'den Yavuz Zırhlısına nakli sırasındaki, Anıtkabir'in yapılışı ve na'şının Anıtkabir'e nakledişini gösteren fotoğraflar, ender bulunan çeşitli zamanlarda ve yerlerde çekilmiş basın fotoğrafları, öldüğü zamana ait gazete kupürü, Gazi Mustafa Kemal imzalı İstiklal Harbi takdirnamesi, Atatürk'ün seyahatleri sırasında topladığı ve çevresine gönderdiği kartpostallar, üzerinde Atatürk'ün fotoğraflarının yer aldığı kartpostallar, Atatürk ile ilgili haberlerin yer aldığı yabancı gazete ve dergi sayfaları, Atatürk'ün Cumhurbaşkanı iken yazdığı ve üzerinde kendi imzası bulunan ekonomi ile ilgili resmi daktilo yazıları, 1938 yılına ait Atatürk'ün sağlık durumu ile ilgili bilgi veren resmi telgraflar, İstiklal Harbi ile ilgili Osmanlı Türkçesi ile yazılmış kartpostallar, Kurtuluş Savaşı öncesi dönemden Osmanlı Türkçesi ile yazılmış propaganda kartpostalları, çeşitli zamanlara ait tramvay biletleri ve pasoları, vapur geçiş kartları, üzerinde yelkenli resimleri bulunan sigara kâğıtları, tekne yarışları ile ilgili afişler, sürat motorları ile ilgili yapım planları, zeytinyağı şişelerine yapıştırılan

etiketler, şehir hatları vapuru kış tarifesi ve biletleri, Hasköy tersanesi çalışanlarına ait yaka kartları.

Fenerbahçe Müzesi: Fenerbahçe Futbol Takımı'nın çeşitli senelerde oynadığı maçlara ait biletler, Fenerbahçe Futbol Takımı'nın 1940-1970'li yıllarda oynadığı maçlara ait biletler, 1930'lardan 1950'lere kadar Fenerbahçe taraftarlarını maçlara götürmüş olan otobüs biletleri, 1920'lerden 1950'lere kadar Fenerbahçe taraftarlarını maçlara götürmüş olan Şirket-i Hayriye vapur biletleri, 1930'lardan 1950'lere kadar Fenerbahçe taraftarlarını maçlara götürmüş olan tramvay biletleri, çeşitli tarihlerde düzenlenen piyangolara ait kulüp piyango biletleri ve kulüp piyangoları için hazırlanmış broşürler, futbol dışındaki branşlarda (basketbol, voleybol) kullanılmış biletler, Fenerbahçe Spor Kulübünün kuruluş yılı olan 1907'de basılmış yılbaşı tebrik kartpostalları, Fenerbahçe Spor Kulübünün kuruluş yıllarında Kadıköy ve İstanbul'u gösteren kartpostallar, Fenerbahçe Spor Kulübü üyelerine ait eski üye ve kimlik kartları, üye aidat makbuzları, çeşitli zamanlara ait futbol maç broşürleri, çeşitli yıllardaki Fenerbahçe Futbol Takımı maçlarında kullanılan taraftar kombine kartları, Fenerbahçe Spor Kulübü taraftar kimlik kartları, çeşitli sporcu lisansları, Fenerbahçe Spor Kulübü taraftar kimlik kartları, Fenerbahçe Spor Kulübü ile ilgili haberlerin yer aldığı gazete sayfaları ve kupürleri, Fenerbahçe Spor Kulübüne ait hisse senedi örnekleri, spor karşılaşmalarında çekilmiş fotoğraflar, Fenerbahçe Spor Kulübü sporcularının fotoğrafları, eski futbolcu kartları ve takım posterleri.

Adalar Müzesi: 10 Prens adasının eski ve yeni haritaları, fotoğrafları, Adalara ait çeşitli planlar, Büyükada yol planı, Büyükada ve Sedef Adası Poligon Şeması, Osmanlı Türkçesi ile yazılmış İstanbul ve Adalar yangın haritaları, İstanbul ve Boğaziçi'ni gösteren haritalar, kadastro haritaları, Büyükada İlkokulu Diploma Defteri, Kınalıada Yetimhanesindeki çocukların çeşitli etkinliklerdeki fotoğrafları, Kınalıada Ermeni İlkokulu Öğrenci ve Öğretmenlerinin toplu fotoğrafları, Deniz Lisesi Öğrencileri, Heybeliada Tüccar Kaptan Mektebi'nin fotoğrafları, yine buradaki okullarda öğrenim gören öğrencilere ait diplomalar, Adalar'da yaşamış Reşat Nuri Güntekin, Hüseyin Rahmi Gürpınar, Sait Faik Abasıyanık, Nurullah Ataç gibi birçok edebiyatçı, yazar ve şairin fotoğrafları, Adalar'daki eğlence hayatına dair fotoğraflar yine Adalar'da yaşamış sporcu ve müzisyenlere ait fotoğraflar, Adalar'da

bulunan otel, köşk, ev, yalı, kilise, manastır, ayazma gibi mimari yapılara ait fotoğraflar, Adalar'da yaşayan yerli halka ait gündelik hayat ve eğlence hayatına dair çeşitli yer ve zamanlarda çekilmiş fotoğraflar, Adalar'a çalışan vapurların fotoğraflarının tamamı, Adalardaki yaşantıyı, Adalar'a sürgün edilen imparatorlar, imparatoriçeler ve din adamlarının öykülerini betimleyen gravürler, Adalar'daki otellere ait reklam ve tanıtım broşürleri, Adalarda yaşamış ve çalışmış doktorlara ait reçeteler, diplomalar, kartvizitler, Büyükada'yı betimleyen kartpostallar, varlık vergisi makbuzları, Büyükada'da kurulan Ermis konserve fabrikasında üretilen konservelere ait etiketler, Adalar Revüsü broşürü Adalar ile ilgili haberlerin yer aldığı gazete sayfaları ve kupürleri.

Sabancı Üniversitesi Sakıp Sabancı Müzesi: Abidin Dino'nun kendisi, çalışmaları ve sergileriyle ilgili haber, röportaj ve söyleşilerin yer aldığı gazete kupürleri, Abidin Dino'nun sergileriyle ilgili broşürler ve davetiyeler, Abidin Dino'nun yönettiği 1966 Dünya Şampiyonası'nın belgesel filmi 'Goal' filmi ile ilgili İngilizce, Fransızca ve Türkçe broşürler, gazete kupürleri, Nurullah Berk, Zeki Faik İzer, Elif Naci, Cemal Tollu, Abidin Dino ve Zühtü Müridoğlu'nun bir araya gelerek oluşturdukları bir sanatçı topluluğu olan '*D grubu*' ile ilgili gazete kupürleri, makaleler ve çeşitli yazılı belgeler, resim ve heykel sergisi broşürleri; Nazım Hikmet'in kitaplarının kapakları, Nazım Hikmet ile ilgili gazete kupürleri, Emirgân'daki vapurlar, sahil sarayları, ahşap konakları ve günlük yaşamı gösteren fotoğraflar, Emirgânlıların özel aile fotoğrafları ve portreleri.

İbrahim Hakkı Konyalı Kütüphanesi: daktilo ve el ile yazılmış tarihi ve tarihi eserlerle ilgili yazılar, yine tarih, tarihi eserler ve tarihi yerlerle ilgili gazete kupürleri, kartpostallar, dergi ve kitap sayfaları ile fotoğraflar.

Beyazıt Devlet Kütüphanesi: 1950'li yıllardan itibaren derlenen sinema, kültür-sanat, reklamcılık, spor, siyaset (partiler) konularını içeren 7000'den fazla afiş, 1000'den fazla reklam içeren broşür, 400'e yakın siyasi harita ve dünya haritası, sayısı 35.000'e yaklaşan konu sınırlaması bulunmayan fotoğraf ve kartpostal, içinde Türkiye makaleler bibliyografyasının bulunduğu CD'ler, slaytlar, 150'den fazla banknot.

Harbiye Askeri Müze Kütüphanesi: Osmanlı Türkçesi ile yazılan askeri el yazısı notlar ve gazete yapraklarını içeren 2500'e yakın muhtelif belge, 3500'e yakın sayıda askeri fotoğraf, genel olarak 19. yüzyılı kapsayan askeri, siyasi ve coğrafi bilgilerin bulunduğu yaklaşık 50 adet harita ve atlas, eski askerlerin bağışladığı (albaylar, subaylar) askerlik ile ilgili fotoğraflar bulunan yaklaşık 200 adet şahıs albümü, yine Osmanlı Türkçesi içeren kartpostallar, askeri talimatların bulunduğu yaklaşık 100 adet broşür, Osmanlı Türkçesi ile yazılmış askeri planlar ve krokiler.

İstanbul Araştırmaları Enstitüsü: Mustafa Kemal Atatürk'le ilgili 11 adet afiş, İstanbul ve Atatürk ile ilgili 25'e yakın fotoğraf albümü, İstanbul sokakları ile ilgili 19 adet gravür, Eski İstanbul'u içeren 1500'den fazla fotoğraf, yine Atatürk ve Cumhuriyet konularını kapsayan 5000 adet fotoğraf, üzerinde İstanbul'un semtlerinin bulunduğu 100'den fazla kartpostal, 130 pafta Jacques Pervititch sigorta haritası; 31 pafta Suat Nirven sigorta haritası; Cüneyt Orhon imzalı 1083 adet müzik notası ve İstanbul'un tarihi ve mimarisine ilişkin yaklaşık 10.000 gazete kupürü ve kullanıma kapalı olan Osmanlı Türkçesi ve Fransızca yazılmış Osmanlı'daki önemli şahsiyetlerin kişisel ve diplomatik ilişkilerini içeren mektuplar.

Alman Arkeoloji Enstitüsü (Deutsches Archäologisches Institut): Pascal Sebah ve Polycarpe Joaillier'in meşhur atölyesinden gelen Osmanlı dönemi İstanbul'una ait fotoğraflar, Alman seyyahlara ait İstanbul'u ve Anadolu'yu içeren arkeoloji, şehir, topoğrafya haritaları, gravürler, şehir planları ve Hattuşaş (Boğazköy), Didyma, , Latmos, Milet, Pergamon ve Priene gibi antik kentlerdeki arkeolojik çalışmalarla ilgili fotoğraflar ve bunların negatifleri, Guillaume Berggren'in çektiği 1878 Osmanlı-Rus Savaşı sırasında Yeşilköy sahilinde kamp kuran Rus askerleri, Anadolu demiryollarının inşası, Orient-Express'in açılışı gibi olayların fotoğrafları, yine Berggren'in çektiği Cibali Tütün Fabrikası'na ait fotoğraflar ile Berggren'in, Osmanlı ordusunda görevli Alman asıllı Goltz Paşa'ya (Colmar von der Goltz) Batı Anadolu demiryolu hattında refakat ederken çektiği İzmit, Adapazarı, İznik, Bilecik, Eskişehir, Manisa, Soma, İzmir, Salihli, Akşehir, Konya, Ayaş, Gümbet ve Kütahya civarına ilişkin fotoğraflar.

Fransız Anadolu Araştırmaları Enstitüsü (IFEA): XIX. yüzyıl ve XX. yüzyıl başlarına ait Osmanlı Türkçesi ile yazılan Osmanlı İmparatorluğu haritaları, Osmanlı

Türkçesi içeren İstanbul ve çevresi haritaları, yine Osmanlı Türkçesi ile çizilen Türkiye Haritaları, çeşitli eski haritalar, İstanbul ve İzmir sigorta planları, 1922-1945 yıllarını kapsayan Pervitich İstanbul sigorta planları, Osmanlı eyaletleri yönetim bölümlerinin sinoptik atlası haritası, 1930-1970 yılları arasındaki çeşitli ölçeklerdeki Türkiye topografyası haritaları**,** Türkiye jeolojik haritaları, siyasi ve tarihi haritalar, Osmanlı İmparatorluğu Asya eyaletleri (Arabistan hariç) genel haritası**,** çeşitli ölçeklerde İstanbul planları, İstanbul Büyükşehir Belediyesi sınırlarını gösteren tüm kadastro planları, İstanbul Büyükşehir imar planları, arkeolojik çalışmalar ile ilgili krokiler, İstanbul ilçeleriyle ilgili çok çeşitli tarihlere ait haritalar, tematik harita ve planlar, harita koleksiyonlarının incelenmesini kolaylaştıran CD'ler, Fransızca yayınlanan Osmanlı gazetelerinin yaklaşık 100 adet mikrofilmi, İstanbul ile ilgili çoğunluğu gazete kupürlerinden oluşan, İstanbul ve deprem, İstanbul'da ulaşım, kentsel riskler gibi birçok konuyu içeren ve Türk basının takibiyle oluşturulan dosyalar.

İsmail Beşikci Vakfı ve Araştırma Kütüphanesi: İsmail Beşikci tarafından toplanan 1960'lı yıllarda Kürt toplumuyla ilgili haberlere ait gazete kupürleri ve bunlarla ilgili belgeler.

Çelik Gülersoy Vakfı ve İstanbul Kitaplığı: 1980'li yıllar, gravürler, şehrin ilk fotoğrafları, renkli ve renksiz kartpostallar, 1870'lerden sonraki fotoğraflar, vapur tarifeleri, meşrutiyet ilanı hatıra kartları, Cumhuriyet Dönemi bayram kartları, tebrik kartları, kitaplardan kesilmiş parçalar, vapur tarifeleri, tanıtım broşürleri, İstanbul'daki sinema ve tiyatrolarda kullanılan indirim kuponları, gazete kupürleri, birkaç adet lokanta menüsü.

Kadıköy Tarih Edebiyat ve Sanat Kütüphanesi: Osmanlı Türkçesi ile yazılmış İstanbul Boğazı ve renkli İstanbul haritası, üzerinde İsmet Paşa'nın Lozan Konferansı zamanlarında çekilmiş fotoğrafı bulunan 1922 tarihli gazete sayfası, yine 1922 tarihli üzerinde Atatürk ve İsmet Paşa'nın Mudanya Konferansı zamanlarında çekilmiş fotoğrafları bulunan gazete sayfası, Haydarpaşa proje haritaları ve planları, Fransızca proje bilgileri, Haydarpaşa tren feribot evrakı ve planları, St. Joseph Okulu'nun tanıtım kitapçığı, Osmanlı Türkçesi ile yazılan Müdafaa-i Milliye müsamere ve sinema bileti, yalnızca hanımlara özel Müdafaa-i Milliye konser bileti,

Selamiçeşme Parkı krokisi, üzerinde Osmanlı Türkçesi, Yunanca, Fransızca, Ermenice yazılar bulunan Kadıköy'deki ahşap ve yapı mağazasının sipariş formu, Kadıköy rehber ve sigorta planı, Kadıköy'ün farklı yerlerinde çekilmiş fotoğraflar ve üzerinde Kadıköy'ün görsellerinin bulunduğu kartpostallar, Kadıköy College Mekhitariste ve çeşitli İtalyan kurumları arasında yapılan öğrencilerle ilgili çok sayıda yazışma, 1922 tarihli üzerinde Halife Abdülmecid'in fotoğrafı bulunan L'illustration dergisinin kapağı, Kadıköy Orta Mektebi müdiresi tarafından yazılan Maarif Nezareti ile ilgili Osmanlı Türkçesi yazışma, 1929 tarihli Millet mektebi diplomaları, Atatürk'ün el yazısı ile yazılmış H. Rıza Soyak ve Neşet Ömer İrdelp imzası taşıyan belge ve yine kendi el yazısı olan vasiyet, Ermenice olarak hazırlanmış Göztepe Pütenegan Yüksekokulu broşürü, Beyoğlu Polis Müdürlüğünden şehremanetine (belediye) gönderilen Osmanlı Türkçesi ile yazılmış evrak ve bunların bulunduğu zarf.

Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı: Aile, Annelik, Çalışan Kadınlar, Devlet ve Politika, Din ve Kadın, Eğitim, Etnik Gruplar, Göç, Kadın Hakları İçin Eylemler, Kadına İlişkin Tabular, Feminizm, Mizah, Sağlık, Sanatta Kadın, Toplumsal Amaçlı Eylemler, Şiddet, Uluslararası kuruluşlar ve eylemler gibi ana başlıklar altında sınıflandırılan, Türkiye kadınlarının olduğu kadar dünya kadınlarının da etkinliklerini, çalışmalarını içeren 1990'dan 2010 yılı sonuna kadar yayınlanan günlük gazetelerden kesilen, kadınlarla ilgili haberlerin kupürleri; Cumhuriyet öncesi döneme ait tütün kadın fabrikasında çalışan kadın işçiler, mermi fabrikasında çalışan kadınlar, konak ve saraylardaki hareme ait günlük yaşam manzaraları, Osmanlı illerinde yaşayan değişik milletlerden kadın portrelerini gösteren, Cumhuriyet sonrası ise çeşitli kampanyalar için basılan, bunların yanında çeşitli kadın derneklerinden toplanan çok sayıda kartpostal; en eskisi 1920 yılına ait ve kadınların Kurtuluş Savaşı sırasında gösterdikleri kahramanlıklar nedeniyle basılmış olan, Kadın örgütlenmelerinin taleplerini dile getiren aynı zamanda kadınların örgütlediği 8 Mart etkinlikleri, 5 Aralık (seçme seçilme hakkı) kutlamaları, çeşitli konferans, miting, yürüyüş çağrılarını içeren, bunların yanında kadın sanatçıların sergilerine ait, kadının sanatta, modada, reklamda, siyasette yerini temsil eden geniş bir konu yelpazesini içeren 600'den fazla kadın konulu afiş;

anonim olan ve daha çok düğün, nişan ve toplu aile fotoğrafları, ilk kadın pilotumuz Sabiha Gökçen'in, ilk güzellik yarışmasına katılan kadınların toplu fotoğrafları ile ilk Türkiye Güzeli Kerime Halis'in, Osmanlı Dönemi Kadın Cemiyetlerinin kurucularının fotoğrafları, 1980-2000 yılları arasında çeşitli kadın dernek, vakıf, grup, kampanya çalışmalarını sergileyen fotoğraflar, kadınlara uygulanan şiddete karşı yapılan etkinliklerin, 8 Mart etkinlikleri kapsamında yapılan çalışmaların, kadınların düzenlediği çeşitli yürüyüş, miting ve kampanyaların fotoğrafları ve bunların yanında birçok siyah beyaz ve renkli fotoğraf; düğün ve nişan davetiyeleri, kadın konulu sergi davetiyeleri, çeşitli kartvizitler, diplomalar, kadınlara ait her türlü toplantı, panel, konferans ve yürüyüşe ait programlar, toplantı notları, el ilanları, etkinlik davetiyeleri ve tanıtım broşürleri.

Çevre ve Kültür Değerlerini Koruma Vakfı (ÇEKÜL): Türkiye'deki kentlerle ilgili çeşitli eski fotoğraflar, kent, ilçe ve kasabalarla ilgili yerel festival afişleri, sempozyum ve toplantı davetiyeleri; belediyeler, valilikler, üniversiteler ile vakıflardan gelen tanıtım CD'leri ve broşürler; şehir planları, paftalar ve haritalar.

Nâzım Hikmet Kültür ve Sanat Vakfı: Nâzım Hikmet'in fotoğrafları, el yazısı ve daktilo ile yazdığı şiirleri, mektupları, zarflar, çeşitli yazışmaları, diploması, öğretmenlik belgesi, hesap defteri ve listeleri, 1951'de aldığı Barış Ödülü belgesi ve Nâzım Hikmet ile ilgili gazete kupürleri.

Hrant Dink Vakfı: Hrant Dink' in ölümünden sonra gönderilen mektuplar, yapılan basın açıklamaları, taziye mektupları, Hrant Dink' e adanmış etkinliklerle ilgili afişler, broşürler, 19 Ocak 2007 sonrası cenaze, anma, mahkeme ve Dink' in anısına yapılan toplantıların fotoğrafları, Hrant Dink ile ilgili gazete kupürleri, Hagop Ayvaz'ın çeşitli zaman ve yerlerden topladığı Türkiye tiyatro tarihi ile ilgili on bine yakın fotoğraf, oyun davetiyeleri ve gazete kupürleri.

Turabibaba Kütüphanesi ve Bilgi Erişim Merkezi: Beyoğlu'nun semtleriyle ve buradaki ticarethanelerle ile ilgili fotoğraflar, kartpostallar, tramvay biletleri, Beyoğlu'ndaki işletmelere ait ticari belgeler ve yazışmalar yine bunlara ait faturalar, antetli kâğıtlar, kartvizitler, reklam broşürleri, sigorta belgeleri, Beyoğlu'nda muayenehanesi bulunan doktorların yazmış olduğu reçeteler, Beyoğlu'nda bulunan

okullarda öğrenim görmüş öğrencilere ait başarı ve izin belgeleri, Beyoğlu'nda yaşayan şahıslara ait elektrik ve su faturaları, Pera Palas'a ait hisse senedi, vestiyer fişleri, konser broşürleri ve programlarını gösteren belgeler, Beyoğlu'ndaki bankalara ait makbuzlar, bordrolar ve çekler, Beyoğlu'nda hizmet vermiş restoranlara ait yemek menüleri, davetiyeler, zarflar ve çeşitli gazete kupürleri.

Kâğıthane Belediyesi: Kâğıthane ve çevresini gösteren Osmanlı Türkçesi ve Latin harfleriyle yazılmış çeşitli tarihlere ait haritalar, Osmanlı dönemi -bilhassa Lale Devri- mesire yerlerinde çekilmiş günlük hayat ve eğlencelere dair fotoğraflar, Kâğıthane demir yolu fotoğrafları, Kâğıthane'de yaşayan aileler ile ilgili fotoğraflar, Kâğıthane'de bulunan Daye Hatun Sıbyan Mektebi, Çeşme-i Nur (III. Ahmet Çeşmesi), Atiye Sultan Sarayı, Poligon Sarayı, Poligon Çeşmesi, Koşu Köşkü, Sadabad Camii, İmrahor Kasrı, II. Abdülhamid Çeşmesi, Sadabad Sarayları gibi yapılara ait fotoğraf, kartpostal, gravür ve fotokartlar, Kâğıthane ve çevresinde kurulmuş işletmeler, fabrika ve dükkânlara ait ruhsat, tapu senetleri, fatura ve makbuzlar, burada çalışanlara ait çeşitli kartvizitler.

Deniz Müzesi Deniz Tarihi Arşivi: Osmanlı Bahriyesi subay ve paşa fotoğrafları, Abdülaziz ve Abdülmecit gibi padişahların fotoğrafları, itfaiye alaylarına ait fotoğraflar, tersane ve hastane gibi yapılara ait fotoğraflar, Türkiye'deki limanların çeşitli tarihlerde çekilmiş fotoğrafları, bahriye mekteplerinin ve bu okullardaki öğrencilerin çeşitli zamanlardaki fotoğrafları, bayram, tören ve kutlamalarda çekilmiş fotoğraflar, gemi ve zırhlıların fotoğrafları, İstanbul'un cami, çeşme, saray, köprü gibi çeşitli yapılarını gösteren kartpostallar.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Şehir Tiyatroları Arşivi: Tiyatro oyunları ile ilgili afişler, broşürler, oyun/oyuncu listeleri, senaryolar, davetiyeler, oyun düzenleri, oyunlarda çekilen fotoğraflar, oyunculara ait fotoğraflar, yazışmalar, gazete kupürleri.

İstanbul Kültür Sanat Vakfı; yapılan etkinliklerle (film, tiyatro, müzik, caz festivalleri) ilgili afiş ve broşürler, yine bu etkinliklere ait biletler, fotoğraflar, katılım formları, basın bültenleri, davetiyeler, zarflar, etkinlik programları, raporlar, haber kupürleri, personeller ve davetlilere ait giriş kartları, antetli kağıtlar, kartvizitler,

kartpostallar, kitap ayraçları, rezervasyon ve giriş formları, krokiler, haritalar, çizelgeler, sponsorlara verilen sertifikalar, başarı belgeleri ve fişler. Kurtuluş Savaşı sırasında gösterdikleri kahramanlıklar

SALT Galata: İstanbul'a gelen gıda maddeleri ile kilo, fiyat, kime gönderildiğine dair günlük kayıtların tutulduğu Osmanlı Türkçesi ile yazılmış defterler; Düyûn-ı Umûmiyye binası ve personellerin fotoğraflarından oluşan albüm; Protestan Cemaati Yönetim Kurulu Tutanakları; Tophane-i Amire, Tophane Kasrı, İmalat-ı Harbiye Usta Mektebi, Ebul Fadıl Mehmed Efendi Camii, Tophane Saat Kulesi (Nusretiye Saat Kulesi), Kılıç Ali Paşa Camii ve Tophane Çeşmesi'nin siyah beyaz fotoğraflarından oluşan albüm; Çeşitli ticari şirketler, fabrikalar ve kişilere ait Fransızca, İbranice, Yunanca, Osmanlı Türkçesi ile yazılar bulunan antetli kağıtlar, faturalar, hesap pusuları / tabloları, makbuzlar, bunların adreslerini ve yaptıkları işleri anlatan tanıtıcı belgeler / reklam broşürleri ve yine bunların çeşitli yazışma ve mektupları, zarfları, ilmühaberleri, taahhütname ve ihtarnameleri; 1924 tarihli Osmanlı Türkçesi ile yazılmış haftalık piyasa listesi; demiryolu tahvilleri posteri, Yenice marka sigara kağıdı posteri; çeşitli mezar taşı fotoğrafları; üstünde İstanbul'un başlıca mezarlıkları ve padişah türbeleri 1836 tarihli Hellert planları; Şehbal dergisinin ölüm konusuna ayrılmış bir sayfası; Sadâ-yı Millet Gazetesi'nin başyazarı Ahmed Samim'in ölümüyle ilgili 1910 tarihli Osmanlı Türkçesi gazete sayfası; Türk Tayyare Cemiyetinin büyük piyangosuna dair biletler; topografik Galata haritası, Anadolu ilm-i arz haritası, Osmanlı İmparatorluğu'nda Anadolu'da yaşayan Müslüman, Rum ve Ermenilerin nüfus dağılımını gösteren Fransızca demografik harita, Bursa tarihi eserler haritası, Karadeniz'i gösteren İngilizce harita, Türkiye, Bulgaristan, Yunanistan'daki tütün bölgelerini gösteren özel haritalar, 1960 sayımına göre Türklerin nüfus dağılışlarını gösteren Kıbrıs haritası, Türkiye Cumhuriyeti Mufassal Haritası, Münih şehir merkezinin kısmi haritası, Beyoğlu Kazasını gösteren harita, Kars ve çevresini gösteren Rusça haritalar, Diyarbakır ve Van Vilayetlerini gösteren haritalar, İstanbul Şehri umumi planı, 1941 senesi Jandarma'nın tatbikatlarının durumunu gösteren krokiler, Ankara umumi inşaat planı gibi çok sayıda plan ve harita; Sultan Abdülhamid'in altın, gümüş, bakır madeni paralarını gösteren kartpostallar, Osmanlı Bankası 5 TL'lik banknotu gösteren

kartpostal, II. Mahmud ve Sultan Reşad'ın nikel madeni ve İstanbul baskısı paralarını gösteren kartpostallar, Tulumbacılar ile ilgili bir kartpostal; Adana, Ankara, Zonguldak, Çanakkale, Bursa ve Londra, Bağdat, San Francisco, Yafa, Selanik, Zürih gibi Dünya'nın çeşitli şehirlerindeki yapıları gösteren çok sayıda kartpostal ve fotoğraf, Fransızca bir propaganda kartı, 1980 tarihli Milli Güvenlik Konseyi üyeleri posteri, Şişli Hamidiye Etfal Hastanesi doktorlarını gösteren fotoğraflar, Aydın Vilayetini ilçelere göre nüfus durumunu gösteren 1917 tarihli Fransızca istatistik tablosu.

Birden fazla koleksiyonda efemera bulunduran kurumlar ve bulundurdukları koleksiyonlardaki efemera türü belgeler şunlardır:

1) *İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı*:

a) *Muallim M. Cevdet Koleksiyonu*: Muallim Cevdet'in yıllarca özel ders verdiği, çok sevdiği Nejat adlı şahsa ait belgeler, 1931 yılında işe yaramaz denilerek Bulgaristan'a satılmak üzere Sirkeci Garı'na götürülürken bir kısmı dökülen ve bu dökülenlerden Cevdet tarafından çocukların elinden kendi parası ile satın alınan vesika ve defterler, İstanbul fotoğrafları ve Tokat fotoğrafları, öğrencisi Nejat'ın fotoğrafları, kartpostallar, kitaplardan çıkan resim, harita ve planlar, Kuran-ı Kerim parçaları, Tevfik Paşa'ya ait belgeler ve özel mektupları,

b) *Fatma Aliye Hanım Koleksiyonu*: Çeşitli konferans metinleri, yazılarının yayımlandığı ve aynı sayıda Ahmet Mithat Efendi'nin bu yazılara cevaplarının da yer aldığı Tercüman-ı Hakikat Gazetesi'nden kesilip kâğıtlara yapıştırılmış gazete kupürleri, bazı gazete sayılarından, yardım derneklerine ait bağış listeleri ve çeşitli fotoğraflar.

c) *Laika Karabey Koleksiyonu*: Matbu notalar, İstanbul Belediyesi Konservatuar Müdürlüğü yayını notalar, İstanbul Radyosu ve Kütüphanesi yayını notalar, TRT Müzik Dairesi yayını notalar, Hüseyin Sadettin Arel'in matbu besteleri, bestecileri tarafından Karabey'e hediye edilen el yazısı notalar ile Karabey'in kendisi tarafından toplanan notalar, Musiki ile ilgili makaleler ve röportajlar, musiki mecmuası parçaları, yerli müzikle ilgili defterler ses bantları.

d) *Muhsin Ertuğrul Koleksiyonu*: Çeşitli şahıslara ait kartvizitler, tiyatro oyunları ile ilgili fotoğraflar ve Muhsin Ertuğrul'un tiyatrolarını incelemek üzere gitmiş olduğu ülkelerden topladığı biletler, broşürler, tiyatro planları, sanatçıların maaş ve kıdem durumunu gösteren bordrolar, Sanatçı listeleri ve sanatçılar hakkında bazı malumatlar, oyun tahlilleri, gazete kupürleri, Şehir Tiyatroları ile ilgili bütçe, gelir gider listeleri, oyun düzenleri, raporlar, yazma tiyatro metinleri, oyunlardaki rol dağılımlarını gösteren metinler, tiyatrolarla ilgili kongre-konferans-toplantılarla ilgili notlar, bildiriler, tutanaklar, müzik notaları, tiyatro afişleri, şehir ve turizm rehberleri, festivallerle ilgili belgeler ve diplomalar.

e) *Ernest Mamboury Koleksiyonu*: İstanbul'un semtlerinin, çeşitli yapılarının (çeşme, saray, camii, kilise gibi) bulunduğu yaklaşık 900 adet fotoğraf ve 360'a yakın kartpostal ve Boğazköy kazısı için kullanılan 1 adet harita.

f) *Ali Sami Aközer Koleksiyonu*: İstanbul'daki günlük hayatı, İstanbul'un semtleri ve tarihi yapılarını gösteren 170'ye yakın fotoğraf.

g) *Milli Mecmua Sahibi Mehmed Mesih Bey Koleksiyonu*: Mehmed Mehmed Mesih Bey'in çeşitli yerlerden edindiği kadın ve erkeklere ait portre fotoğraflar.

h) *Harita Koleksiyonu*: Türkçe, Osmanlı Türkçesi, İngilizce, Almanca, Fransızca, Arapça, İtalyanca gibi birçok dili içeren, İmar, ifraz, istikamet, yangın, fiziki, siyasi, coğrafi, kadastral ve sigorta gibi çok çeşitli türlerdeki haritalar.

i) *Kartpostal Koleksiyonu*: Türkiye (yaklaşık yarısı İstanbul konulu), Avrupa, meslekler, portreler, hatlar, konutlar, sosyal ve gündelik hayat, ulaşım gibi konulardaki 12 binden fazla kartpostal.

j) *Albümler*: Osmanlı coğrafyası, sanat tarihi ve mimarlık tarihi açısından değerli görselleri içeren ve farklı tarihlerde çekilmiş birçok konudaki fotoğraftan oluşan toplam 490 adet albüm.

2) *Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi*:

a) *Süheyl Ünver Koleksiyonu*: İstanbul ve İstanbul'un semtleri, tarihi yapıları ile ilgili fotoğraflar, kartpostallar, planlar, haritalar, gazete kupürleri ve matbu yazılar; Koca Mustafa Paşa ve Sümbül Efendi ile ilgili gazete kupürleri, Sümbül Efendi ve Türbesi'nin ile ilgili resimler, fotoğraflar; hattatlarla ilgili yazılar ve fotoğraflar; Yahya Kemal ile ilgili gazete kupürleri; kütüphaneler ile ilgili gazete kupürleri, fotoğraflar, çeşitli yazılar, mimari planlar, krokiler, kartpostallar; Süheyl Ünver'in yaşadığı dönemde kullanılmış seyahat biletleri; Doğa olayları (deprem, mevsimler, güneş tutulması gibi) ve astronomi ile ilgili gazete kupürleri, fotoğraflar ve çeşitli yerlerdeki yazılar; sergi davetiyeleri, tanıtım broşürleri, camilerin mimari planları.

b) *Cemalettin Server Revnakoğlu Koleksiyonu*: Tekkelerle ilgili gazete kupürleri ve matbu yazılar, fotoğraflar; Kore Savaş'ı ile ilgili dokümanlar, gazete kupürleri; kasır, köşk, cami, saray, kule, kışla, heykel ve fener gibi tarihi ve mimari yapılarla ilgili fotoğraflar, gazete kupürleri ve matbu yazılar; şeyhülislamlar, hattatlar ve Yunus Emre, Hacı Bayram Veli, Karaca Ahmet gibi evliyalarla ilgili matbu yazılar ve gazete kupürleri; Türkiye'nin şehirleri ve İstanbul'un semtleri ile ilgili gazete kupürleri ve matbu yazılar; İstiklal, Alemdar, Hadisat ve Peyam-ı Sabah gazetelerine ait sayfalar.

3) IRCICA:

a) Edip Özkale Koleksiyonu: Çeşitli konulardaki gazete kupürleri,

b) Nuri Arlasez Koleksiyonu: İstanbul ile ilgili fotoğraflar,

c) Haritalar: Osmanlı Türkçesi, Fransızca, Arapça, İngilizce gibi dillerde 1000'e yakın sayıda Osmanlı topraklarını gösteren ayrıca siyasi, idari, tarihi içerikteki harita, atlas ve plan.

d) Ircica Tarihi Fotoğraf Arşivi: Çeşitli yerleşim birimleri, muhtelif mimarî eserler, çeşitli binalar, sınaî, sıhhî, ziraî müesseseler, demiryolu inşaatı, eğitim ve benzeri kurumlar, imar faaliyetleri, demiryolu ve köprü inşaatları, şahıslar, örf ve âdetler, bazı faaliyetlerin raporları, envanter ve demirbaş tespitleri, seyahatlere ait tespitler, muhtelif eşyaya

ait imalat ve satış katalogları, başlıca atlar olmak üzere çiftlik ve haralardaki hayvan resimleri, silâh katalogları, gemi fotoğrafları, muhtelif fotoğraflar, günlük hayattan sahneler gibi başlıklar altında toplanan ağırlık İstanbul ve Osmanlı toprakları olmak üzere Amerika'dan Japonya'ya hemen hemen bütün dünyayı ihtiva eden yaklaşık 36.000 fotoğraf.

4) *Tarih Vakfı:*

a) Necmettin Sahir Sılan Koleksiyonu; Çeşitli dönemlere ait afişler, çeşitli kartpostallar, İstiklal Savaşı Harp Haritaları, I. Dünya Savaşı cephe haritaları, Türkiye siyasi haritaları, Türkiye karayolları haritaları, çeşitli İstanbul haritaları, Zonguldak ve maden ocakları haritaları, Avrupa siyasi haritaları gibi birçok türdeki harita, çeşitli tarihlerdeki yolcu trenleri hareket cüzdanları (tren tarifleri), Devlet Hava Yolları uçak tarifeleri, Osmanlı mükafat kartı, seçmen belgeleri, el ilanları, yemek menüleri, davetiyeler, Eski Eserler ve Müzeler Umum Müdürlüğüne teslim edilen Atatürk'e ait eşyaların listesi, Atatürk'ün cenaze törenine ait program, Latife Hanım'ın Rauf beye geçmiş olsun mektubu, Mustafa Kemal Atatürk fotoğrafları, Mevlana'nın 750'nci doğum yılı hatırası ve İstanbul Yüksek İktisat ve Ticaret Okulu'nun açılışının 75. yılı hatırası için basılmış zarflar, çeşitli antetli kağıtlar, kartvizitler ve gazete kupürleri.

b) Pertev Naili Boratav Koleksiyonu: Halk biliminin çeşitli dallarındaki derlemeler, masallar, efsaneler, halk hikayeleri, halk şairleri ve eserleri, halk oyunları, yaşam ve sanatı gibi folklorik bilgilere ait çeşitli belgeler, bibliyografik fişler, indeksler, kitap ve yayına yönelik diğer belgeler ve basın kupürleri.

c) Orhan Tuna Koleksiyonu: Sosyal siyaset ve sendikalar ile çeşitli belgeler.

5) *Türkiye Diyanet Vakfı (TDV) İslam Araştırmaları Merkezi (İSAM)*:

a) Hüseyin Hilmi Paşa Koleksiyonu: çeşitli tarihlerde basılmış Osmanlı Türkçesi, İngilizce, Fransızca ve Yunanca 13 adet gazete ve 160 adet gazete kupürü.

b) Kemal Batanay Koleksiyonu: 789 adet matbu ve 860 adet fotokopi nota kâğıdı, eser notaları ile şiir ve köşe yazılarının bulunduğu çeşitli tarihlerdeki Türkçe 22 adet gazete kupürü, 1 adet Mehmet Akif Ersoy'un portre fotoğrafı, 24 adet eseri içeren Osmanlı Türkçesi şarkı sözlerinin bulunduğu kitapçıklar, 1 adet broşür ve ilan, çeşitli tarihlere ait Türkçe, Osmanlı Türkçesi ve Fransızca 400'e yakın mecmua 167 adet muhtelif belge.

c) Orhan Şaik Gökyay Koleksiyonu: Kartpostallar, gazete kupürleri, Türk Edebiyatı ve Dede Korkut ile ilgili belgeler.

d) Ziyad Ebüzziya Koleksiyonu: Çeşitli gazete kupürleri, kapatılan gazetelerle ilgili belgeler, Takvim-i Ebüzziya için toplanan belgeler, Galatasaray Mekteb-i Sultanisi ve diğer bazı okullardaki eğitimle ilgili fotokopiler, Orta Asya ile ilgili belgeler, Avrupa Konseyi bildiri metinleri, Azeri basınından seçmeler, Osmanlı dış politikasıyla ilgili belge fotokopileri, Türkiye'de basına getirilen yasaklarla ilgili çalışmalar, sergi broşürleri, Osmanlı mimarisi ile ilgili belgeler, şiirler, muhtelif makaleler, muhtelif çeviriler, muhtelif notlar, araştırma dosyaları, Cumhuriyet dönemi fotoğrafları, fotoğraf negatifleri, önemli şahıslara ait resimler ve bunlardan oluşan albümler, haritalar ve kartpostallar.

e) Hilmi Oflaz Koleksiyonu: İbn Teymiyye ile ilgili yazılar, sure tefsirleri, gazete kupürleri, pul koleksiyonu ve kartpostallar.

Araştırma yapılan kurumlara uygulanan anket göstermektedir ki; İstanbul efemera bulunduran yerler açısından çok zengin koleksiyonlara sahiptir. Çok farklı kurumlarda farklı türdeki efemeraya ve koleksiyonlara rastlanmaktadır. Yine bu durum kurumların toplama ve koleksiyon amaçlarını ne ölçüde sürdürdüklerini göstermesi açısından önemlidir.

5.2.3. Düzenleme ve Tanımlama

5.2.3.1. Efemeranın düzenlemesi

Sekizinci soruda kurumlardaki efemeranın düzenlemesi yapılıp yapılmadığı eğer yapılıyorsa hangi kıstasların geçerli olduğu sorulmuştur. Bu soruya cevap veren otuz beş kurumdan sadece dördünde düzenleme işlemleri yapılmamıştır. Bunlar; İsmail Beşikci Vakfı ve Araştırma Kütüphanesi, Çelik Gülersoy Vakfı ve İstanbul Kitaplığı, Kadıköy Tarih Edebiyat ve Sanat Kütüphanesi, Adalar Müzesi'dir. Diğer otuz bir kurumda efemera türü belgelerin düzenlemesi yapılmıştır. Yine bunlardan ikisi -İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı ve Tarih Vakfı- düzenlemede provenans ilkesini uygularken yirmi dokuz kurum ise, kurum içi şartlara göre farklılık gösteren düzenlemeye gitme yolunu tercih etmiştir. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı ve Tarih Vakfında bulunan şahıs arşivleri provenans ilkesi gereği asli düzenleri içerisinde, fonları parçalanmadan tasnif edilmektedir.

Düzenlemenin kurumların niteliklerine göre (müze, arşiv, kütüphane) yapıldığı görülmektedir. Müzeler düzenlemeyi sergilenme amacı doğrultusunda gerçekleştirirken; arşivler ve kütüphaneler ise, efemera türü belgelerin düzenlenmesinde araştırma amaçlarını ön planda tutmaktadır. Bu da göstermektedir ki; incelenen kurumlar efemera türü belgeleri kuruluş amaçları doğrultusunda, efemeranın sahip oldukları nitelikler ve efemera türlerine göre düzenlenmektedirler.

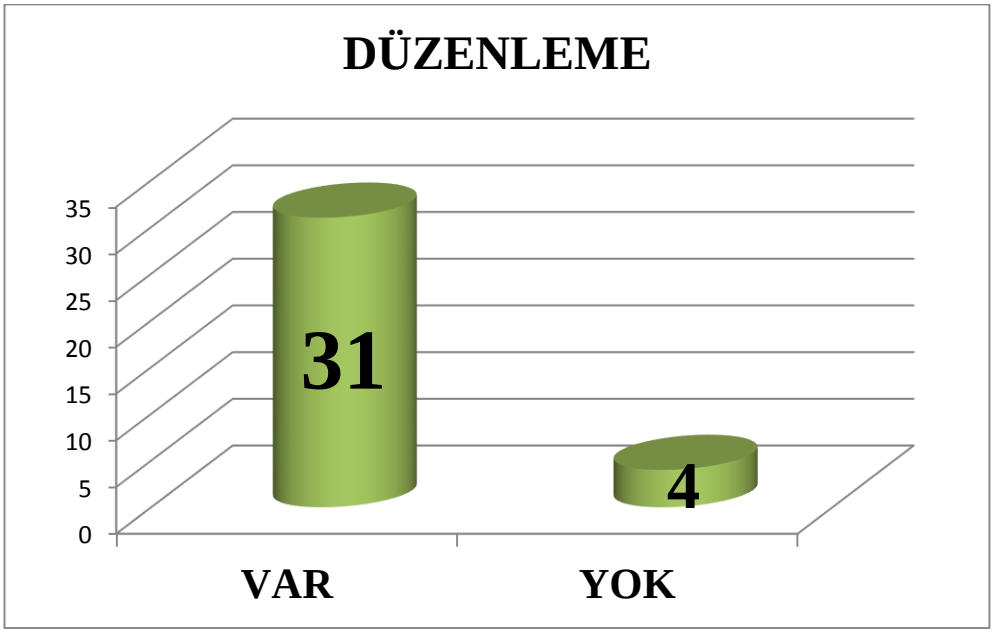

Tablo 5. Bünyesinde bulundurduğu efemeranın düzenlemesini yapan ve yapmayan kurumların sayısı

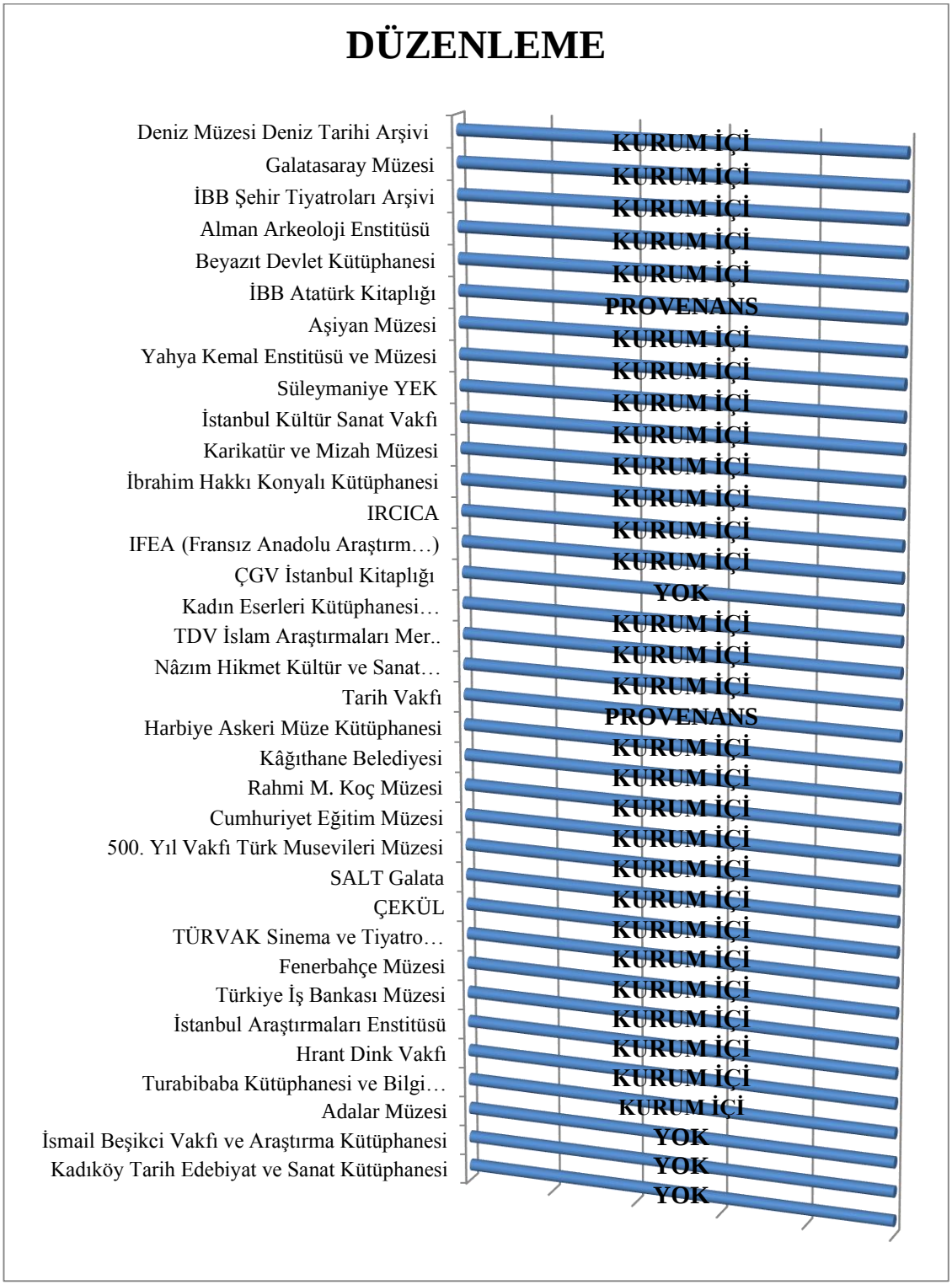

Tablo 6. Bünyesinde efemera bulunduran kurumların düzenleme tekniği kullanıp kullanmadıkları

5.2.3.2. Efemeranın tanımlanması

Dokuzuncu soruda kurumlardaki efemeranın tanımlanıp tanımlanmadığı eğer tanımlanıyorsa tanımlamada standart tanımlama işlemlerinin uygulanıp uygulanmadığı sorulmuştur. Verilen cevaplarda otuz beş kurumdan dokuzunda -500. Yıl Vakfı Türk Musevileri Müzesi, Karikatür ve Mizah Müzesi, Fenerbahçe Müzesi, Adalar Müzesi, Harbiye Askeri Müze Kütüphanesi, İsmail Beşikci Vakfı ve Araştırma Kütüphanesi, Çelik Gülersoy Vakfı ve İstanbul Kitaplığı, Kadıköy Tarih Edebiyat ve Sanat Kütüphanesi, Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı- tanımlama işlemleri uygulanmazken diğer yirmi altı kurumda ise tanımlama yapılmaktadır. Bu yirmi altı kurumdan yirmi biri standart tanımlama işlemlerinden ziyade kurum içinde belirlenen sistemler doğrultusunda efemera türü belgelerin tanımlamasını gerçekleştirmektedir. Diğer beş kurum ise standart tanımlama işlemlerini kullanmaktadır. Beş kurum içerisinden dördü -İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı, Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, IRCICA, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Şehir Tiyatroları Arşivi- MARC tanımlama standardını kullanmaktadır. Bunlardan yalnızca SALT Galata Dublin Core' a göre tanımlama yapmaktadır.

Anket sonucuna göre; incelenen kurumların çoğu efemera türü belgelerin tanımlamasını yapmaktadır. Ancak bu kurumlar, standart tanımlama kuralları yerine kendi amaçları doğrultusunda belirledikleri tanımlama yöntemlerini kullanmaktadır.

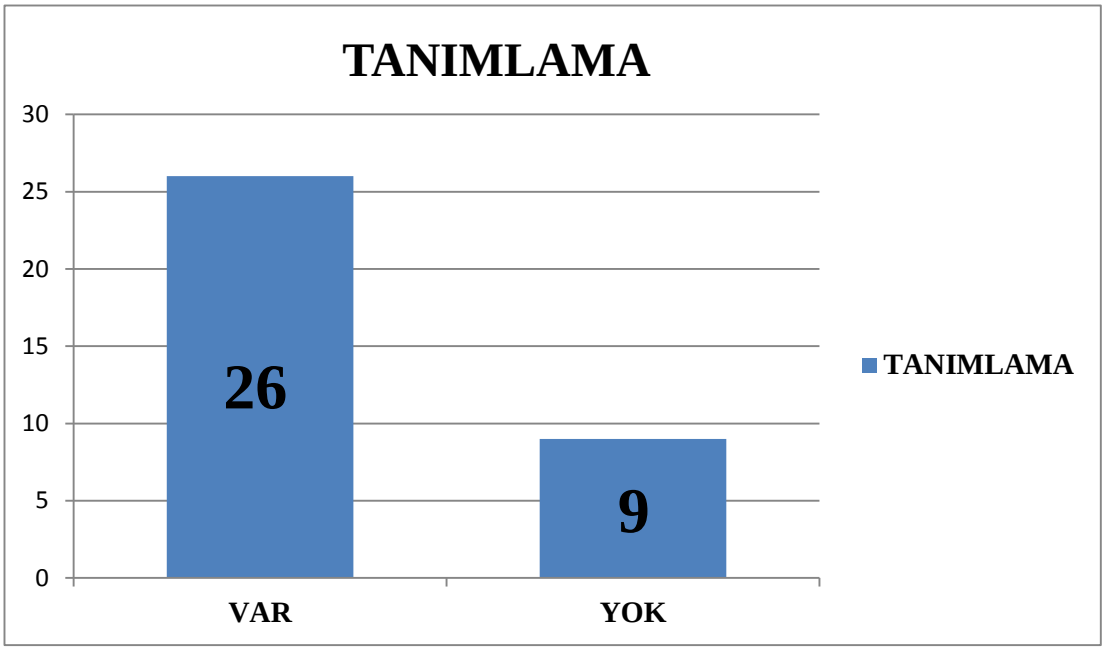

Tablo 7. Efemeranın tanımlamasını yapan ve yapmayan kurumlar

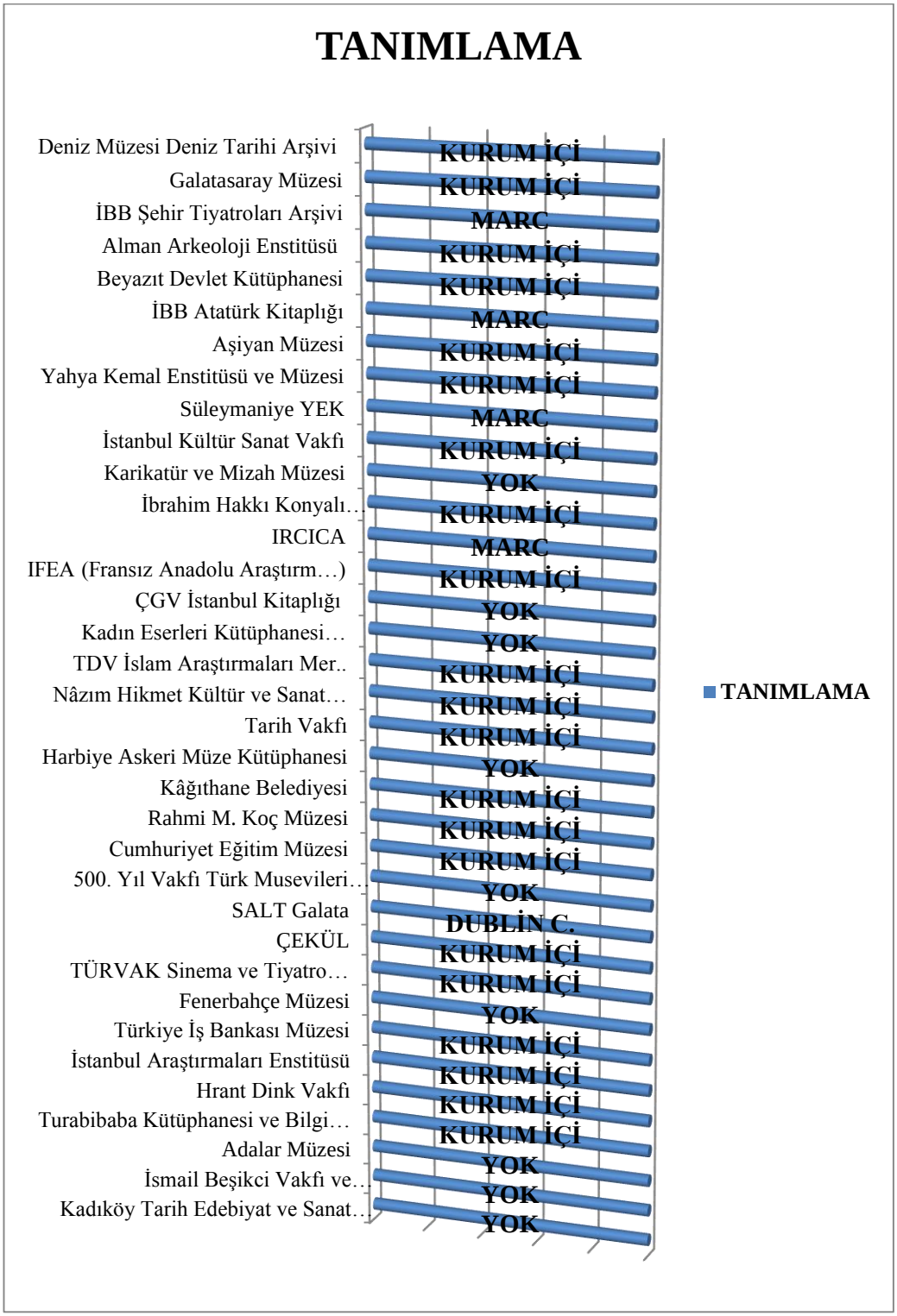

Tablo 8. Tanımlamada kullandıkları yöntemler

5.2.4. Erişim

5.2.4.1. Efemeraya kimlerin nasıl eriştiği

Onuncu soruda kullanıcıların kurumlardaki efemeraya ne şekilde erişebildikleri ve eğer kurumlardaki efemeraya erişim varsa bundan kimlerin yararlandığı (öğrenci, akademisyen, kurumsal bir aidiyeti bulunmayan [bağımsız] araştırmacı vs.) sorulmuştur. Anketi yanıtlayan kurumlardan, IRCICA hariç, hiçbirinde araştırmacı grubuna veya statüsüne göre bir erişim kısıtlaması olmadığı cevabı alınmıştır. IRCICA, araştırma için gelen her tür kullanıcıyı kabul etse de genellikle yüksek lisans ve doktora öğrencileri gibi ihtisas amacıyla gelen kullanıcıları tercih etmektedir. IRCICA dışındaki kurumlardaki efemeradan yararlanmak, standart başvuru işlemlerini tamamladıktan sonra buradaki araştırmasını gerçekleştirebilmektedir.

5.2.4.2. Erişimde kısıtlama uygulanması

On birinci soruda kurumlardaki efemeraya erişimde herhangi bir kısıtlama olup olmadığı (araştırmacılara, kurumda bulunan efemerayı araştırmaları için kullanılırken ne ölçüde serbestlik tanındığı) sorulmuştur. Soru sorulan kurumların yaklaşık 2/3'sinde efemera türü belgelere erişimde kullanıcılara yönelik herhangi bir kısıtlama bulunmamaktadır. Kullanıcılar, kurumlardan önceden izin almak kaydıyla efemera türü belgelere erişim sağlayabilmektedir. Ancak soruların yöneltildiği kurumların 1/3'inde erişimde kısıtlama söz konusudur. Bunlar; Türker İnanoğlu Vakfı (TÜRVAK) Sinema - Tiyatro Müzesi ve Sanat Kitaplığı, Türkiye İş Bankası Müzesi, Rahmi M. Koç Müzesi, 500. Yıl Vakfı Türk Musevileri Müzesi, İstanbul Araştırmaları Enstitüsü, Beyazıt Devlet Kütüphanesi, İsmail Beşikci Vakfı ve Araştırma Kütüphanesi, Kadıköy Tarih Edebiyat ve Sanat Kütüphanesi, Çevre ve Kültür Değerlerini Koruma Vakfı (ÇEKÜL), Nâzım Hikmet Kültür ve Sanat Vakfı, Hrant Dink Vakfı, Kâğıthane Belediyesi, IRCICA'dır.

Alınan cevaplara göre; incelenen bazı kurumlarda, bazı efemera türleri için erişim kısıtlaması mevcuttur. Bu kısıtlama kısmen kurum politikasına bağlı olarak

kısmen de belgelerin düzenlenmesi ve tanımlaması işlemlerinin sürmesi nedeniyle uygulanmaktadır. Belgelerin düzenlenmesi ve tanımlanması işlemlerinin sürmesi nedeniyle erişim kısıtlaması uygulanan kurumlar şunlardır: (Beyazıt Devlet Kütüphanesi, İsmail Beşikci Vakfı ve Araştırma Kütüphanesi, TDV İslam Araştırmaları Merkezi (İSAM), Kadıköy Tarih Edebiyat ve Sanat Kütüphanesi)

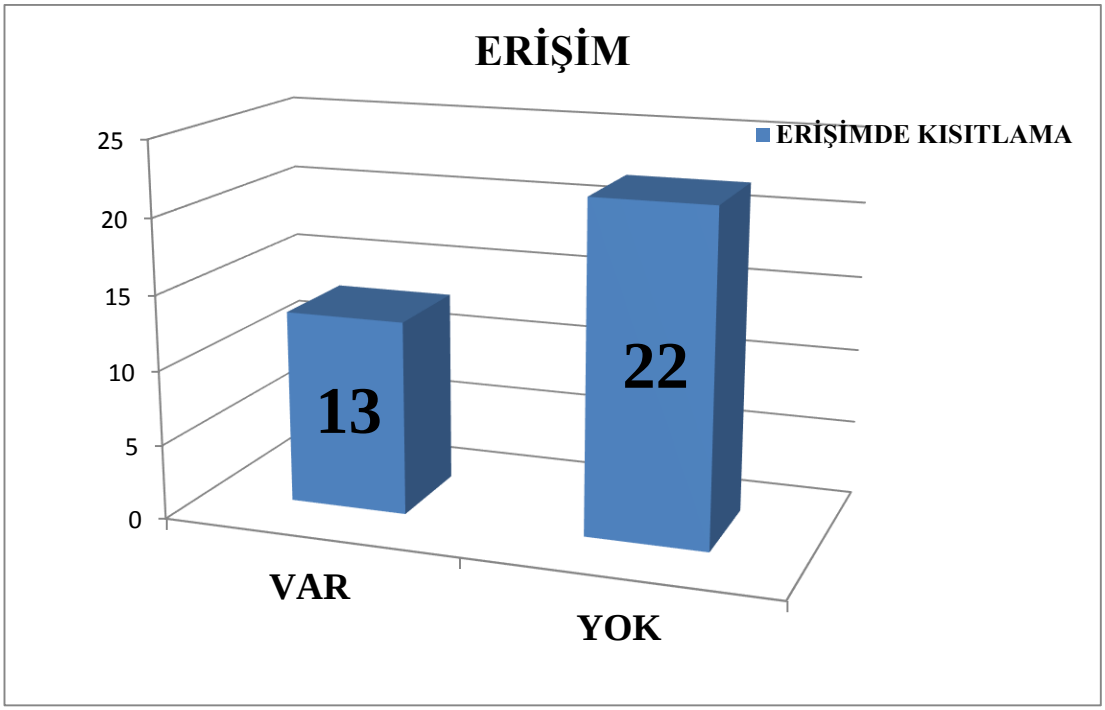

Tablo 9. Erişimde kısıtlama uygulayan ve uygulamayan kurumlar

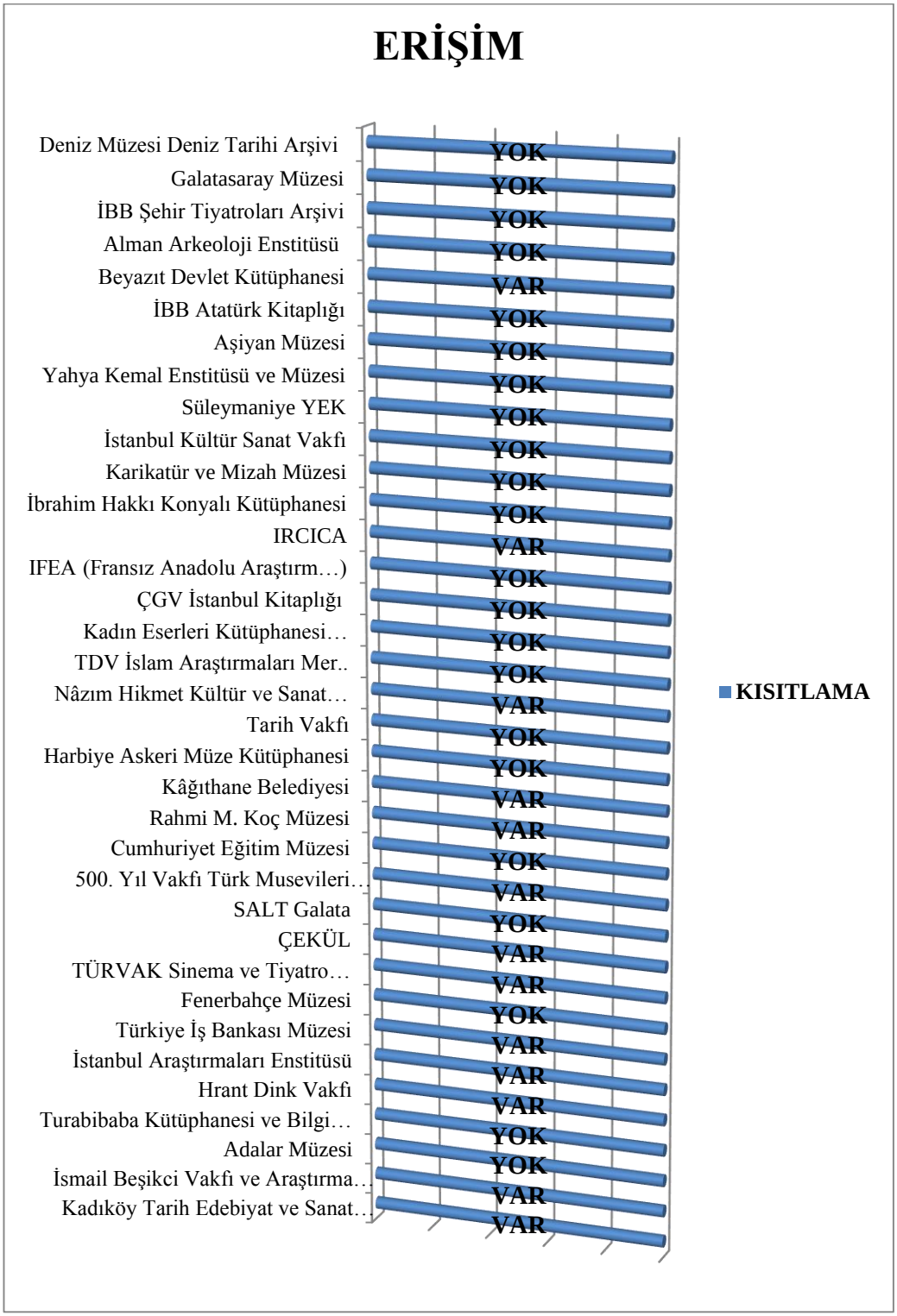

Tablo 10. Erişimde kısıtlama uygulayan ve uygulamayan kurumlar

5.2.4.3. Bağış olarak kuruma kazandırılan efemeranın erişime açılması izninin alınması

On ikinci soruda kurumlara bağış olarak yapılan efemera belgenin kamuya (erişime) açılırken efemerayı kuruma bağışlayandan (kurum/şahıs) izin alınıp alınmadığı sorulmuştur. Soruların yöneltildiği ve bağış yöntemiyle efemera türü belge edinen kurumların tamamı bu türden bir izin aldıklarını ifade etmiştir. Hatta Türkiye İş Bankası Müzesi, Rahmi M. Koç Müzesi, Adalar Müzesi, Kâğıthane Belediyesi, Deniz Müzesi Deniz Tarihi Arşivi, Tarih Vakfı, SALT Galata gibi kurumlar kendilerine bağış olarak gelen efemera türü belgeler için bağışçı ile bir bağış protokolü/sözleşmesi yapmakta ve yasal olarak bu durumu güvence altına almaktadırlar.

5.2.4.4. Efemeraya erişimde kişisel mahremiyet kısıtlaması

On üçüncü soruda kurumlara kişisel mahremiyet içerebilecek belgelerin kullanıma açılıp açılmadığı, kişisel hakların zedelenmemesi için ne tür kurallara uyulduğu (mevzuat, yasal sınırlandırmalar, telif hakları vs.) sorulmuştur. Çalışmanın uygulandığı otuz beş kurumdan yirmisinde - Cumhuriyet Eğitim Müzesi, Karikatür ve Mizah Müzesi, Aşiyan Müzesi, Rahmi M. Koç Müzesi, Fenerbahçe Müzesi, Adalar Müzesi, İbrahim Hakkı Konyalı Kütüphanesi, Beyazıt Devlet Kütüphanesi, Alman Arkeoloji Enstitüsü (Deutsches Archäologisches Institut), Fransız Anadolu Araştırmaları Enstitüsü (IFEA), İsmail Beşikci Vakfı ve Araştırma Kütüphanesi, Çelik Gülersoy Vakfı ve İstanbul Kitaplığı, Kadıköy Tarih Edebiyat ve Sanat Kütüphanesi, Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı, Çevre ve Kültür Değerlerini Koruma Vakfı (ÇEKÜL), İstanbul Büyükşehir Belediyesi Şehir Tiyatroları Arşivi, İstanbul Kültür Sanat Vakfı, SALT Galata, TDV İslam Araştırmaları Merkezi (İSAM)- kişisel mahremiyet içeren efemera türü belge bulunmamaktadır. Beş kurum - Yahya Kemal Enstitüsü ve Müzesi, Harbiye Askeri Müze Kütüphanesi, İstanbul Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı, Turabibaba Kütüphanesi ve Bilgi Erişim Merkezi - belgeler ile birlikte telif haklarını satın almaktadır. Altı kurumda -

Türker İnanoğlu Vakfı (TÜRVAK) Sinema Tiyatro Müzesi ve Sanat Kitaplığı, Türkiye İş Bankası Müzesi, 500. Yıl Vakfı Türk Musevileri Müzesi, Nâzım Hikmet Kültür ve Sanat Vakfı, Hrant Dink Vakfı, Kâğıthane Belediyesi- kişisel mahremiyet içeren belgeler bulunduğundan bu tür belgeler kullanıma açılmamaktadır. Bir kurum (IRCICA) ise telif sebebiyle belgelere erişim kısıtlaması uygulamaktadır. Geri kalan üç kurum -Galatasaray Müzesi (Galatasaray Üniversitesi Kültür ve Sanat Merkezi), Deniz Müzesi Deniz Tarihi Arşivi, Tarih Vakfı- yasal sınırlandırmalar çerçevesinde bu tür belgeleri erişim sağlanabilmektedir.

Çıkan sonuca göre kurumların birçoğu kişisel mahremiyet içerebilecek efemera türü belgeyi bünyesinde bulundurmamaktadır. Bu tür belgeleri bulunduranlar ise ya bunları erişime açmamakta ya da yasal sınırlandırmalar çerçevesinde bunların erişimine izin vermektedir.

Kişisel Mahremiyet İçeren Belge Bulunmayan Kurumlar	Telif Haklarını Alan Kurumlar	Kişisel Mahremiyet İçeren Belge Bulunmayan Kurumlar	Telif Sebebiyle Erişim Kısıtlaması Uygulayan Kurumlar	Yasal Sınırlandırmalar ile Erişim İzni Veren Kurumlar
Cumhuriyet Eğitim Müzesi	Yahya Kemal Enstitüsü ve Müzesi	TÜRVAK Sinema Tiyatro Müzesi…	IRCICA	Galatasaray Müzesi
Karikatür ve Mizah Müzesi	Harbiye Askeri Müze Kütüphanesi	Türkiye İş Bankası Müzesi		Deniz Müzesi Deniz Tarihi Arşivi
Aşiyan Müzesi	İstanbul Araştırmaları Enstitüsü	500. Yıl Vakfı Türk Musevileri Müzesi		Tarih Vakfı
Rahmi M. Koç Müzesi	İBB Atatürk Kitaplığı	Nâzım Hikmet Kültür ve Sanat Vakfı		
Fenerbahçe Müzesi	Turabibaba Kütüphanesi…	Hrant Dink Vakfı		
Adalar Müzesi		Kâğıthane Belediyesi		
İbrahim Hakkı Konyalı Kütüphanesi				
Alman Arkeoloji Enstitüsü				
IFEA				
İsmail Beşikci Vakfı ve Araştırma Kütüphanesi				
ÇGV ve İstanbul Kitaplığı				
Kadıköy Tarih Edebiyat ve Sanat Kütüphanesi				
Süleymaniye YEK				
Kadın Eserleri Kütüphanesi…				
ÇEKÜL				
İBB Şehir Tiyatroları Arşivi				
İstanbul Kültür Sanat Vakfı				
SALT Galata				
İSAM				
Beyazıt Devlet Kütüphanesi				

Tablo 11.Erişimde kişisel mahremiyet kısıtlaması uygulayan ve uygulamayan kurumlar

5.2.4.5. Efemeraya erişimde kullanılan araştırma araçları

On dördüncü soruda kurumlarda efemera türü belgelere erişimde kolaylık sağlayacak araştırma araçları (katalog, indeks vs.) hazırlayıp hazırlamadığı sorulmuştur. Cevap alınan otuz beş kurumdan yirmi dördünde bu türden araştırma araçları bulunurken on birinde ise herhangi bir araştırma aracı bulunmadığı bilgisi verilmiştir. Efemera türü belgelere erişimde kolaylık sağlayacak araştırma araçları bulunmayan kurumlar; Türkiye İş Bankası Müzesi, 500. Yıl Vakfı Türk Musevileri Müzesi, Karikatür ve Mizah Müzesi, Aşiyan Müzesi, Fenerbahçe Müzesi, Adalar Müzesi, Çelik Gülersoy Vakfı ve İstanbul Kitaplığı, Kadıköy Tarih Edebiyat ve Sanat Kütüphanesi, Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı, Kâğıthane Belediyesi'dir.

İncelenen kurumların çoğunda, görüldüğü gibi kullanıcılar için önemli ölçüde kolaylık ve yarar sağlayan araştırma araçlarına sahip oldukları sonucuna ulaşılmaktadır.

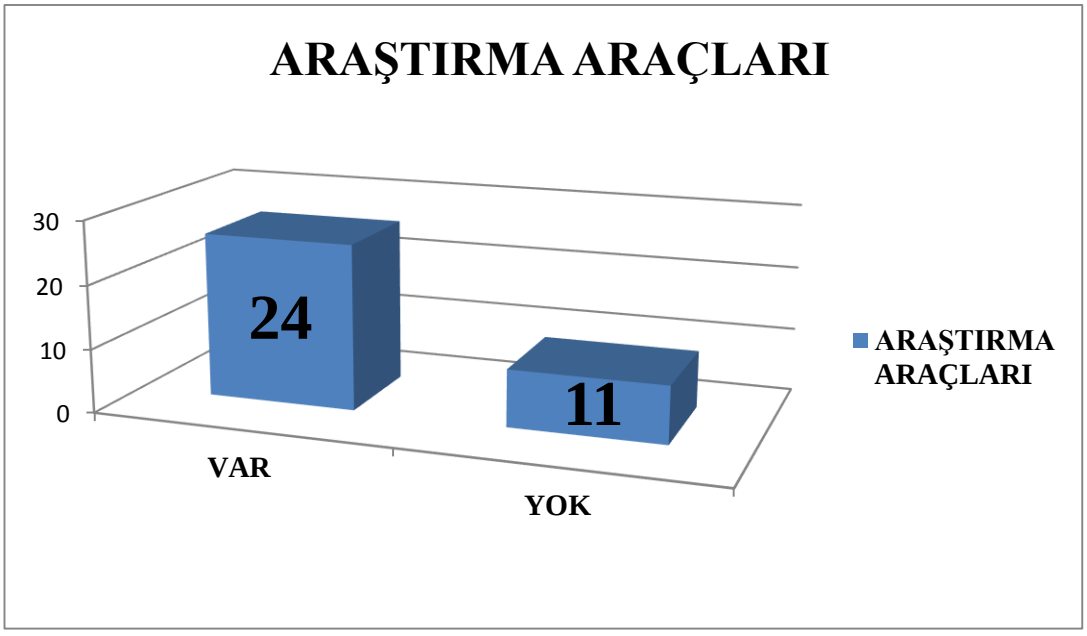

Tablo 12. Araştırma araçları hazırlayan ve hazırlamayan kurumların sayısı

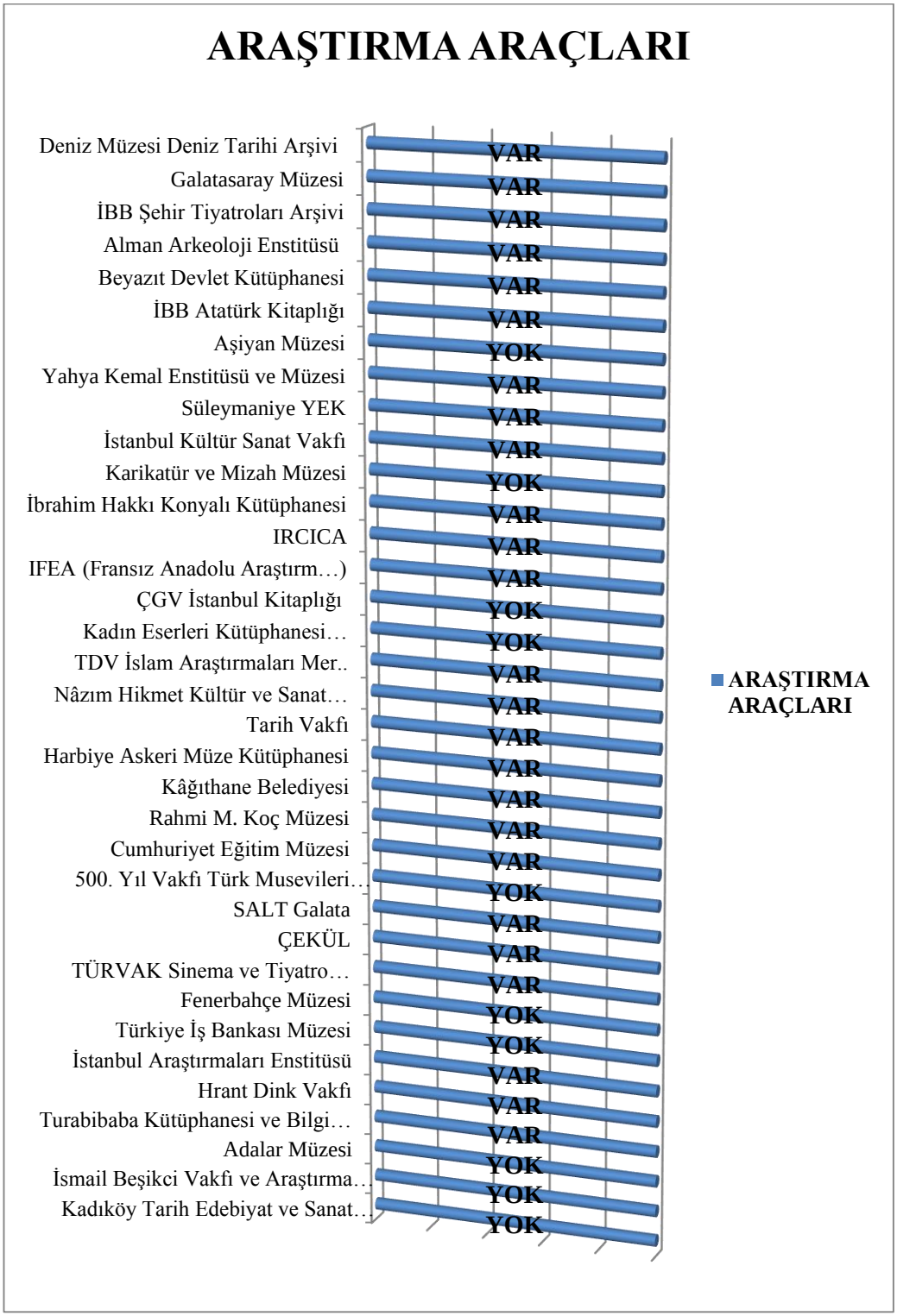

Tablo 13. Araştırma araçları hazırlayan ve hazırlamayan kurumlar

5.2.5. Koruma

5.2.5.1. Efemeranın korunması için gerekli yer ve çevresel şartların oluşturması

On beşinci soruda kurumlarda, efemeranın saklanması için kullanılan bir depo olup olmadığı eğer efemera türü belgeler bir depoda saklanıyorsa bunların saklanması için uygun şartlar oluşturulup oluşturulmadığı (nem, yangın, sel, haşerelerden korunma vs.) sorulmuştur.

Cevap alınan otuz beş kurumdan yirmi yedi kurumun efemera türü belgelerin korunduğu ayrı bir deposu bulurken yalnızca sekizinin ayrı bir deposu bulunmamaktadır. Efemera belgeler için gerekli depo imkânı sunmayan kurumlar; Yahya Kemal Enstitüsü ve Müzesi, Cumhuriyet Eğitim Müzesi, 500. Yıl Vakfı Türk Musevileri Müzesi, Fenerbahçe Müzesi, İsmail Beşikci Vakfı ve Araştırma Kütüphanesi, Çelik Gülersoy Vakfı ve İstanbul Kitaplığı, Turabibaba Kütüphanesi ve Bilgi Erişim Merkezi, Çevre ve Kültür Değerlerini Koruma Vakfı'dır (ÇEKÜL). Deposu olan bu yirmi yedi kurumdan yirmi biri gerekli koruma şartlarını tam olarak sağlarken altı kurumda ise depo olduğu halde gerekli koruma şartları sağlanamamıştır. Gerekli koruma şartları hazırlayamamış kurumlar; İbrahim Hakkı Konyalı Kütüphanesi, Beyazıt Devlet Kütüphanesi, Fransız Anadolu Araştırmaları Enstitüsü (IFEA) , Nâzım Hikmet Kültür ve Sanat Vakfı, Hrant Dink Vakfı, Tarih Vakfı'dır.

Sonuç olarak; incelenen kurumların birçoğu bünyelerinde bulunan efemera türü belgelere önem vermekte ve korunmaları için gerekli şartları yerine getirmektedir.

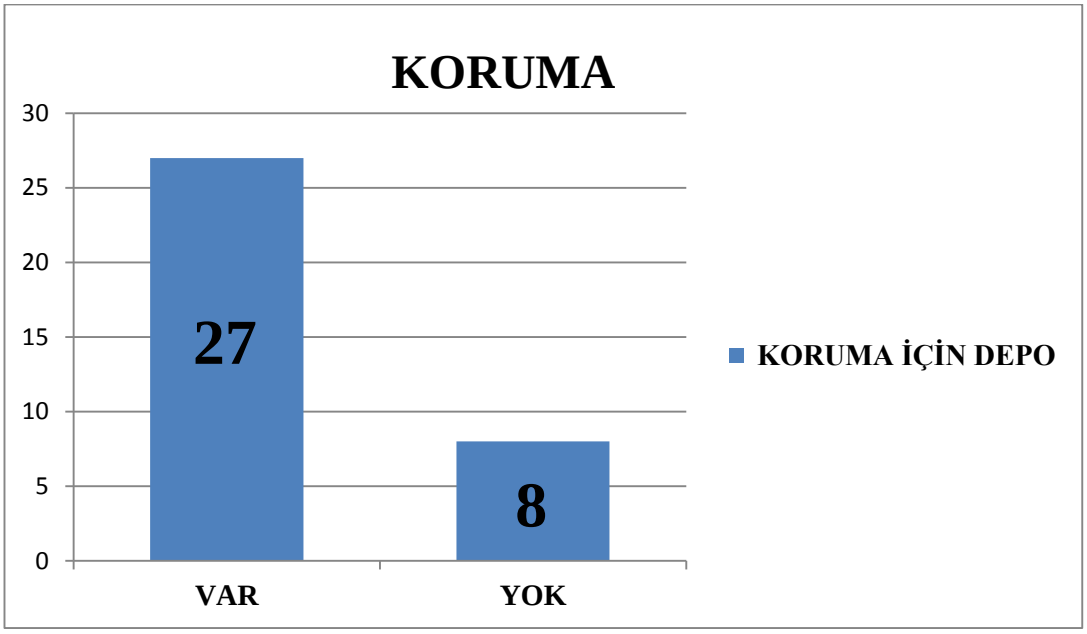

Tablo 14. Efemeranın korunması için depoya sahip olan ve olmayan kurumla

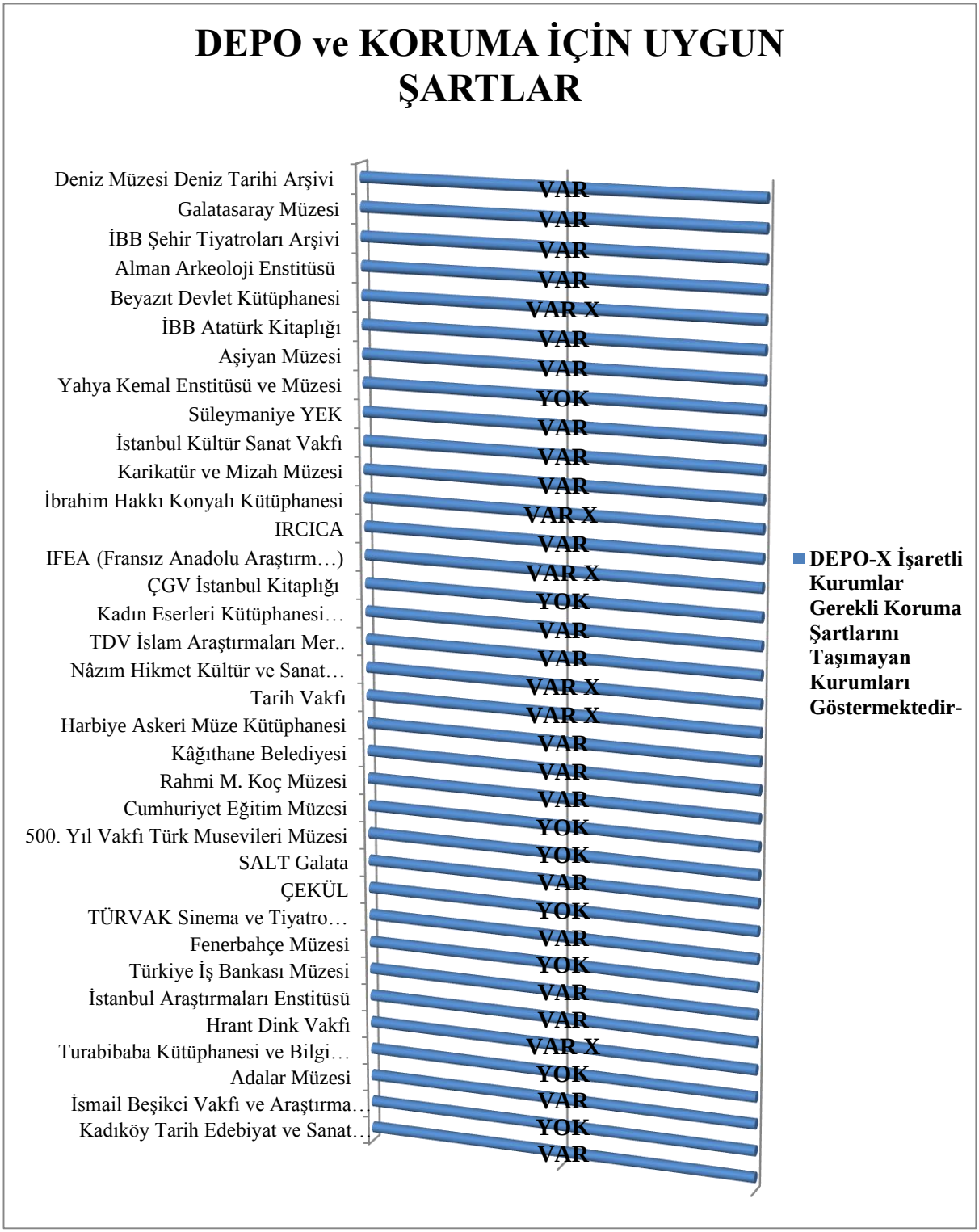

Tablo 15. Efemeranın saklanması için uygun depo şartları oluşturan / oluşturmayan kurumlar

5.2.5.2. Efemeranın korunması için ne tür yöntemleri tercih ettikleri

On altıncı soruda kurumlarda bulunan efemeranın korunmasında ne tür yöntemlerin tercih edildiği ve hasar görmemesi için efemera türü belgelerin, hangi tür malzemelerde (dosya, klasör, kutu, koli vs.) saklanmakta olduğu sorusu sorulmuştur. Anketi yanıtlayan otuz beş kurumdan gelen efemera türü belgelerin korunması ile ilgili cevaplar şu şekildedir: *Yahya Kemal Enstitüsü ve Müzesi*; cam stantlarda, *Türker İnanoğlu Vakfı (TÜRVAK) Sinema Tiyatro Müzesi ve Sanat Kitaplığı*; cam stantlar, metal çekmeceler ve metal dolaplarda, *Galatasaray Müzesi (Galatasaray Üniversitesi Kültür ve Sanat Merkezi)*; asitsiz kutular ve asitsiz kâğıtlarda, *Cumhuriyet Eğitim Müzesi*; cam stantlarda, *Türkiye İş Bankası Müzesi*; asitsiz malzemelerde, *500. Yıl Vakfı Türk Musevileri Müzesi*; asitsiz kâğıtlarda cam stantlarda, *Karikatür ve Mizah Müzesi*; dolaplar içindeki karton kutularda, *Aşiyan Müzesi*, asitsiz dosyalarda, *Rahmi M. Koç Müzesi*; asitsiz kâğıt ve dosyalar içinde metal çekmeceler ve cam stantlarda, *Fenerbahçe Müzesi*; cam stantlarda, *Adalar Müzesi*; arşiv dolaplarında zarflarda, *İbrahim Hakkı Konyalı Kütüphanesi*; metal çekmeceli dolaplar içinde zarflarda, *Beyazıt Devlet Kütüphanesi*; metal çekmecelerde, *Harbiye Askeri Müze Kütüphanesi*; asitsiz kâğıtlar ve karton kutularda metal çekmecelerde, *İstanbul Araştırmaları Enstitüsü*; asitsiz kâğıtlar içinde raflarda, *Alman Arkeoloji Enstitüsü (Deutsches Archäologisches Institut)*; asitsiz kutular içinde ve yine asitsiz kâğıtlarda, *Fransız Anadolu Araştırmaları Enstitüsü (IFEA)*; metal çekmecelerde, *Çelik Gülersoy Vakfı ve İstanbul Kitaplığı*; mukavva kutular içinde, *Kadıköy Tarih Edebiyat ve Sanat Kütüphanesi*; zarflar içinde, *İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı*; asitsiz kâğıtlar içinde, *Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi*; özel kâğıt zarflar, asitsiz arşiv kâğıdından gömlekler ve mekanizmalı arşiv kutuları içinde, *Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı*; metal dolaplar içindeki karton kutular ve şeffaf dosyalarda, *Çevre ve Kültür Değerlerini Koruma Vakfı (ÇEKÜL)*; metal çekmecelerin içinde asitsiz zarflarda, *Nâzım Hikmet Kültür ve Sanat Vakfı*; kasada asitsiz zarf ve kutular içinde, *Hrant Dink Vakfı*; klasörler ve zarflar içinde, *Turabibaba Kütüphanesi ve Bilgi Erişim*

Merkezi; metal çekmeceli dolaplar içinde plastik korumalarda, *Kâğıthane Belediyesi*; asitsiz kâğıt ve dosyalar içinde arşiv dolaplarında, *Deniz Müzesi Deniz Tarihi Arşivi*; fotoğraflar albümlerde, haritalar şeffaf plastiklerde ve belgeler asitsiz kutular içinde, *IRCICA*; ahşap çekmeceler içinde asitsiz kâğıtlarda, *Tarih Vakfı*; raylı dolaplar içinde kutularda, *İstanbul Büyükşehir Belediyesi Şehir Tiyatroları Arşivi*; metal arşiv dolapları içindeki klasörlerde, *İstanbul Kültür Sanat Vakfı*; asitsiz kutular içindeki asitsiz zarflar ve açık raflarda, *SALT Galata*; asitsiz kâğıt ve kutular içinde arşiv dolaplarında, *TDV İslam Araştırmaları Merkezi (İSAM)*; asitsiz malzemeler içinde, *İsmail Beşikci Vakfı ve Araştırma Kütüphanesi*'nde ise herhangi koruyucu önlem olmaksızın saklanmaktadır.

On beşinci soruda verilen cevaplarda olduğu gibi burada da ulaşılan sonuç; incelenen kurumların birçoğunun efemera türü belgelere önem vermekte oldukları, korunmaları için gerekli şartları yerine getirmeye çalışmanın yanında efemeranın uzun bir süre hasar görmesinin engellenmesi veya yok olup gitmemeleri için gerekli şartlarda saklanmalarını sağladıklarını göstermektedir.

KURUMLAR	EFEMERA KORUMA YÖNTEMLERİ
Yahya Kemal Enstitüsü ve Müzesi	Cam stantlar
TÜRVAK Sinema Tiyatro Müzesi…	Cam stantlar, metal çekmeceler ve metal dolaplar
Galatasaray Müzesi	Asitsiz kutular ve asitsiz kâğıtlar
Cumhuriyet Eğitim Müzesi	Cam stantlar
Türkiye İş Bankası Müzesi	Asitsiz malzemeler
500. Yıl Vakfı Türk Musevileri Müzesi	Asitsiz kâğıtlar, cam stantlar
Karikatür ve Mizah Müzesi	Dolaplar, karton kutular
Aşiyan Müzesi	Asitsiz dosyalar
Rahmi M. Koç Müzesi	Asitsiz kâğıt ve dosyalar, metal çekmeceler ve cam stantlar
Fenerbahçe Müzesi	Cam stantlar
Adalar Müzesi	Arşiv dolapları, zarflar
İbrahim Hakkı Konyalı Kütüphanesi	Metal çekmeceli dolaplar, zarflar
Beyazıt Devlet Kütüphanesi	Metal çekmeceler
Harbiye Askeri Müze Kütüphanesi	Asitsiz kâğıtlar ve karton kutular, metal çekmeceler
İstanbul Araştırmaları Enstitüsü	Asitsiz kâğıtlar, raflar
Alman Arkeoloji Enstitüsü	Asitsiz kutular, asitsiz kâğıtlar
IFEA	Metal çekmeceler
ÇGV İstanbul Kitaplığı	Mukavva kutular
Kadıköy Tarih Edebiyat ve Sanat Kütüphanesi	Zarflarda
İBB Atatürk Kitaplığı	Asitsiz kâğıtlar
Süleymaniye YEK	Özel kâğıt zarflar, asitsiz arşiv kâğıdından gömlekler ve mekanizmalı arşiv kutuları
Kadın Eserleri Kütüphanesi…	Metal dolaplar, karton kutular ve şeffaf dosyalar
ÇEKÜL	Metal çekmeceler, asitsiz zarflar
Nâzım Hikmet Kültür ve Sanat Vakfı	Kasada asitsiz zarf ve kutularda
Hrant Dink Vakfı	Klasörler ve zarflar
Turabibaba Kütüphanesi…	Metal çekmeceli dolaplar, plastik korumalar
Kâğıthane Belediyesi	Asitsiz kâğıt ve dosyalar, arşiv dolapları
Deniz Müzesi Deniz Tarihi Arşivi	Fotoğraflar albümlerde, haritalar şeffaf plastiklerde ve belgeler asitsiz kutular içinde
IRCICA	Ahşap çekmeceler, asitsiz kâğıtlar
Tarih Vakfı	Raylı dolaplar, kutular
İBB Şehir Tiyatroları Arşivi	Metal arşiv dolapları, klasörler
SALT Galata	Asitsiz kâğıt ve kutular, arşiv dolapları
İSAM	Asitsiz malzemeler
İstanbul Kültür Sanat Vakfı	Asitsiz kutular içindeki asitsiz zarflar ve açık raflar

Tablo 16. Efemeranın korunması için tercih edilen yöntemler

SONUÇ ve ÖNERİLER

Efemera, sigara paketleri, oyun kartları, okul diplomaları, biletler, afişler vs. gibi çok çeşitli türdeki ve içerikteki materyallere verilen ortak isimdir. Yapısı itibarıyla ıvır zıvır olarak görülen, günlük yaşama ait gelip geçici ve resmi olmayan, bir diğer anlamıyla 'çöp' olarak nitelendirilen belgeleri ifade eden efemeranın toplanması düşüncesi 17. yüzyıla kadar gitmektedir. Efemera, 20. yüzyıla gelindiğinde özellikle bu yüzyılın ikinci yarısında tarih araştırmalarının kültür tarihi alanına kaymasıyla yeni kaynak arayışı içine giren araştırmacıların, dikkatlerini çekmeye başlamıştır. Başlangıçta sadece koleksiyoncular tarafından toplanan ve değer verilmeyen efemeranın daha önce araştırılmayan konular için ihtiyaç duyulan kaynak eksikliğini ortadan kaldırabilecek potansiyeli taşımasının fark edilmesiyle bu belge türü araştırmacılar için vazgeçilmez kaynaklar arasına girmiştir.

Efemera türü belgeler genel anlamda kurumlar ve kişiler tarafından üretilmektedir. Ancak bu belgeleri üreten kurum ve kişilerin genellikle onların değerinin farkına varamaması ve yine bu belgelerin bilimsel çalışmalara kaynak teşkil edebileceklerini ortaya koyan değerlerinin de anlaşılmasıyla, onların derlenmesi konusunda farklı çabaların geliştirilmesine neden olmuştur. Bunun sonucunda başta kütüphaneler olmak üzere arşivler ve müzeler, bu belgeleri araştırmacılarının farklı nitelikte bilgi edinmelerine hizmet edebilmek adına dermelerine koymuşlardır.

Ülkemizde efemera toplayan kişi ve kurumlar onların tanıtılmasında belli ölçülerde başarı göstermiş olsalar da, araştırmacılar, örneğin İstanbul gibi bazı büyük şehirlerde bunların nerelerde bulundukları / bulunabilecekleri, koleksiyonun niteliği ve araştırma ihtiyaçlarını ne ölçüde karşılayabilecekleri hakkında fikir sahibi olmakta güçlük yaşamaktadırlar. Bu yüzden bu belgelerin koruma altına alındıkları yerler hakkında araştırmacılara fikir verecek bir rehberin hazırlanması, en azından efemeranın bulunduğu kurumları gruplandırarak bunların nereler oldukları üzerinde duran çalışmaların yapılması gerekliliğini ortaya çıkarmıştır.

Çalışmada İstanbul'da efemera bulunduran otuz beş kurumun (müze, kütüphane, arşiv ve bilgi belge merkezi) yetkilileriyle yapılan görüşmelerde bu kurumların kuruluşlarını takip süreçte, kuruluş amaçları doğrultusunda gerek kurumlar gerekse araştırmacıların araştırma amaçları ve konularına dönük tarihi ve kendilerince önemli sayılan belgeleri toplama eğiliminde olduğu görülmüştür. Kurumların birçoğu efemerayı, ya bağış ya satın ya da her iki yöntemi de bir arada kullanarak dermelerine katmaktadır. İncelenen otuz beş kurumda efemera türü belgelerin toplanması, düzenlenmesi, erişime açılıp saklanması hususlarında yirmi üçü bir bütçeye sahipken on iki kurumun herhangi bir bütçesi bulunmamaktadır. İncelenen kurumlarda rastlanan çok çeşitli türdeki efemera birçok yeni araştırma için özgün kaynak değeri taşımaktadır.

Kurumlardan otuz biri bulundurdukları efemera türü belgeler için düzenleme yaparken dört kurumda ise düzenleme işlemi yapılmamıştır. Kurumlar birbirlerinden farklı düzenleme yöntemlerini kullanmaktadırlar. Düzenlemede olduğu gibi, tanımlamada da kurumlar birbirlerinden farklı yöntemleri tercih etmişlerdir. Otuz beş kurumdan yirmi altısı efemera türü belgeler için tanımlama yapmış dokuzu ise herhangi bir tanımlama işlemi yapılmamıştır. Kurumlar düzenleme ve tanımlamada kurum içinde kendilerince bir sistem belirlemiş olsalar da bu tür belgeler için düzenleme ve tanımlamada ortak bir standart oluşturulması, özellikle arşivciler ve kütüphanecilerin bu konuyla ilgili çalışmalarda bulunmaları efemera türü belgelerin geleceği açısından büyük önem arz taşımaktadır.

İncelenen kurumların yaklaşık 2/3'sinde efemera türü belgelere erişimde kullanıcılara yönelik herhangi bir kısıtlama bulunmazken 1/3'inde erişimde kısıtlama söz konusudur. Kurumların birçoğu kişisel mahremiyet içerebilecek efemera türü belgeyi bünyesinde bulundurmamaktadır. Bulunduranlar ise ya bunları erişime açmamakta ya da yasal sınırlandırmalar çerçevesinde bunların erişimine izin vermektedir. Yine incelenen otuz beş kurumdan yirmi dördünde efemera türü belgelere erişimde kolaylık sağlayacak araştırma araçları (katalog, indeks vs.) bulunurken on birinde ise herhangi bir araştırma aracı bulunmamaktadır. İncelenen kurumların birçoğunun efemera türü belgelere önem vermekte oldukları, korunmaları için gerekli şartları yerine getirmeye çalışmanın yanında efemeranın uzun bir süre

hasar görmesinin engellenmesi veya yok olup gitmemeleri için gerekli şartlarda saklanmalarını sağladıklarını göstermektedir.

Tüm bunlar; "İstanbul'da bulunan efemera koleksiyonları birbirinden farklı derleme, tanımlama, erişim ve koruma sorunlarına sahiptir" hipotezinin kanıtlandığını göstermektedir.

İstanbul'da efemera bulunduran yerler arasında bünyesinde çok sayıda şahıs koleksiyonları bulunduran kurumlardaki (İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı, IRCICA, Tarih Vakfı, TDV İslam Araştırmaları Merkezi (İSAM), Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi) şahıs koleksiyonları içinde de efemera bulunabileceği görülmektedir. Bu anlamda kişiler topladıkları efemera türü belgeleri kendi şahıs arşivleri içine katmaktadır.

Ülkemizde, kimi yerel yönetimler, sivil, toplum kuruluşları ve koleksiyoncular dışında efemera derleme konusunda yeterli çaba gösterildiği ne yazık ki söylenememektedir. Hal böyleyken araştırmanın evreninde ele alınan İstanbul'da da özellikle yerel yönetimlerin efemera bulundurmaya daha fazla özen göstermeleri yerel ve sosyal tarih araştırmaları açısından önem arz etmektedir. Araştırmada İstanbul'da yerel idarelerden sadece Beyoğlu, Kâğıthane, Kadıköy, Adalar Belediyeleri efemera türü belgelerin değerinin farkına vararak, bunları yerel ve sosyal tarih araştırmaları için kullanmakta olduğu sonucuna ulaşılmıştır. İstanbul gibi büyük bir tarihi potansiyele sahip bir şehir için bu kadar az sayıda belediyenin efemera türü belgenin önemini fark etmesi düşündürücü olmakla birlikte diğer belediyelerin yerel tarih çalışmalarına ne kadar önem verdiğini göstermesi açısından da önemlidir.

İstanbul'daki araştırma kütüphaneleri ve bilgi-belge merkezlerinde efemera türü belgeler bulunurken halk kütüphanelerinde bu tür belgelerin bulunmadığı görülmüştür. Yerel yönetimlerin yanı sıra yerel çalışmaları desteklemek üzere İstanbul'daki halk kütüphanelerinin de kütüphane içerisinde efemera türü belgelerin toplandığı bir bölüm oluşturmaları bu belgelere erişimi kolaylaştırırken

araştırmacıların ihtiyaç duyduğu farklı kaynak taleplerini ve gereksinimler de karşılayacaktır.

İstanbul'da efemera bulunduran arşivlerde (incelenen kurumlar içinde) efemera türü belgelere gereken değer verilse de birçok yerde hala bu tür belgelerin değeri anlaşılamamış ve bu belgeler saklanmaya değer görülmemişlerdir. Oysa efemera, önemli bir kültürel mirastır ve bu nedenle arşivlerin (ve ilgilenen diğer kurumların) efemeranın sağlanmasında aktif bir yaklaşım ortaya koymaları gerekmektedir. Arşivciler bu tür belgeleri klasik arşiv yöntemleri ile elde edemeyecekleri için, bunları genellikle aktif saha araştırması yoluyla edinmelidirler. Sahaflara, müzayedelere, koleksiyonculara ya da toplu örgütlenmelerin gerçekleştiği yerlere giderek bu türden belgeleri derlemelidirler. Efemeradan sadece arşiv oluşturmak için değil özellikle yerel araştırmaların dışında kent arşivi veya müzesi oluşturulurken de yararlanılabilinecektir. Ayrıca arşivlerin bu türden belgeleri toplamaları hem araştırmacılar hem de bu tür belgelerin, tanıtılıp geniş kitlelerce bilinmesinin yanında bunların gelecek nesillere aktarımını ve ortak bir hafıza oluşumunu da sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

Makale, Kitap ve Tezler:

Acland, Glenda : "Glossary", **Keeping Archives**. (2.bs.), Ed. Judith Ellis, Port Melbourne: D. W. Thorpe and Society of Austrailan Archivists, 1993, ss.458–481.

Antepli, Şerif ve Bakır, Ömer Serkan: **İstanbul'un 100 Koleksiyoneri**, İstanbul, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür A.Ş. Yayınları, 2011.

Akkaya, Tayfun: "İstanbul Deniz Müzesi" **İslam Ansiklopedisi**, C. 23, s.304-305, (Çevrimiçi)http://www.islamansiklopedisi.info/dia/ayrmetin.php?idno=23035 , 25 Mayıs 2015.

Aracı, Neslihan : "İstanbul'daki Bilgi Ve Belge Merkezleri'nde Bulunan Şahıs Arşivleri Üzerine Bir İnceleme", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Bilgi Ve Belge Yönetimi Anabilim Dalı, 2010.

Armağan, Şenol: "Bir Değerlendirme: Cumhuriyet Döneminde Arşivciliğimiz ve Arşivcilik Eğitimi", **Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, C.1, No:12, 2011.

Aşkun, Olcay Bige :"İşletmelerde Biçimsel Örgüt Yapısı Olarak Bürokrasi Kavramı, Tarihsel Gelişimi Ve Çağcıl Yorumu İle Bir Turizm İşletmesinde Uygulama", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, 1997.

Atatürk Kitaplığı Fatma Aliye Hanım Evrakı Kataloğu I, haz. Mübeccel Kızıltan, Tülay Gençtürk, İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı Kültürel ve Sosyal İşler Daire Başkanlığı Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü, 1993.

Atatürk Kitaplığı Laika Karabey Evrakı Kataloğu, haz. Ayhan Uçar, Abdullah Gül, yay. haz. İrfan Dağdelen, Hüseyin Türkmen, İstanbul, 2005.

Atatürk Kitaplığı Muallim Cevdet Evrakı Kataloğu, haz. Ayhan Gökalp ve Ayhan Uçar, İstanbul, Büyükşehir Belediyesi Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü, 1994.

Ayaokur, Alev: "Müzelerde Bilgi Yönetimi: Sadberk Hanım Müzesi Örneği" Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Bilgi ve Belge Yönetimi Anabilim Dalı, 2014.

Baydur, Gülbün: "Yerel Araştırmalarda Arşivlerin Değeri", **Türk Kütüphaneciliği**, C. 17, No:3, 2000, ss.263-270.

Burant, Jim : "Ephemera, archives, and another view of history", **Archivaria**, 40, 1995, ss.189-198.

Chartered Institute of Library and Information Professionals (CILIP): **Ephemera: The Stuff of History**, Report of the Working Party on Ephemera set up by CILIP (The Chartered Institute of Library and Information Professionals), Thatcam: Apple Print, January 2003, ss.41.

Coles, Laura : "Other archival holdings.", **A manual for small archives**, Vancouver, Archives Association of British Columbia, 1988.

Çavdar Karatepe, Tuba: "Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı", **Türk Kütüphaneciliği,** C. 22, No:1, 2008, s.135-140.

Çelik, Murat : "IRCICA", **Archimedia**, Mektup No: 1, Temmuz 1993, s.1, (Çevrimiçi) http://www.beyaz.net/tr/arsiv-vedys/makaleler/archimedia/sayi-1.html?id=155, 12 Ocak 2015.

de Beaumont, Sally : "The Ephemera Society Celebrating 40 years", **Le Vieux Papier** No: 396, 2010. (Çevrimiçi) http://www.ephemera-society.org.uk/articles/ephsoc.html, 29 Mayıs 2015.

Dictionary of Archival Terminology, ed. Peter Walne, München, New York: K.G. Saur, 1984.

İçin, Ebru: "İbrahim Hakkı Konyalı Vakıf Kütüphane ve Arşivi", **Archimedia**, Mektup No: 4, Ocak 1994, (Çevrimiçi) http://beyaz.net/tr/arsiv-ve-dys/makaleler/archimedia/sayi-4.html, 3 Ocak 2014.

İkizkaya, Ali "Efemera Nedir / What's Ephemera" (Çevrimiçi) http://yazmakkeyiftir.blogspot.fr/2012/10/efemera-nedir-whats-ephemera.html, 9 Temmuz 2015.

Karakaş, H. Sekine, Fatih Rukancı ve Hakan Anameriç: **Belge Yönetimi ve Arşiv Terimleri Sözlüğü**, Ankara: T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, 2009.

Keskin, İshak: "Mezopotamya ve Çevresinde Arşiv Uygulamaları", **Özsait Armağanı. Mehmet ve Nesrin Özsait Onuruna Sunulan Makaleler**, haz. Hamdi Şahin, Erkan Konyar ve Gürkan Ergin, Antalya: Suna – İnan Kıraç Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü, 2011, ss.233-241.

Keskin, İshak: **Mezopotamya'da Arşivler ve Arşivcilik. Mezopotamya Ekseninde Eski Önasya'nın Arşivsel Düzenleme Sistemleri**, İstanbul: Çantay Kitabevi, 2007.

Keskin, İshak ve Kutluoğlu, Muhammet Hanefi : "Eski Mısır Medeniyetinde Arşivcilik", **Prof. Dr. Erdoğan Merçil'e Armağan**, haz. Muharrem Kesik, Cihan Piyadeoğlu, Emine Uyumaz, Aydın Uslu, İstanbul: Bilgi Kültür Sanat, 2013, ss. 461-497.

Keskin, İshak ve Kutluoğlu, Muhammet Hanefi: "Hellenistik Dönem Grek Arşivciliği Üzerine Bazı Notlar", **Osmanlı'nın İzinde Prof. Dr. Mehmet İpşirli Armağanı Cilt II**, haz. Feridun M. Emecen, İshak Keskin ve Ali Ahmetbeyoğlu, İstanbul, Timaş Yayınları, 2013, s. 177-204.

Keskin, İshak ve Somer, Ş. Nihal : "Efemera Koleksiyonu Oluşturmada Arşivcinin Rolü", **Prof. Dr. Gülbün Baydur'a Armağan**, Ankara, Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü, 2012, s.35-42.

Keskin, İshak ve Somer, Ş. Nihal : "Efemeranın Bir Bilgi Kaynağı Olarak Değerlendirilmesi" **Osmanlı'nın İzinde Prof. Dr. Mehmet İpşirli Armağanı Cilt II**, haz. Feridun M. Emecen, İshak Keskin ve Ali Ahmetbeyoğlu, İstanbul, Timaş Yayınları, 2013, ss.205-217.

Konukcu, İrem: "Özel Koleksiyonların Müzelere Dönüştürülmesi", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat ve Tasarım Anasanat Dalı Müzecilik Programı, 2007.

Köklü, Elif: "Müze Arşiv ve Kütüphane Malzemesi", Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Bilgi ve Belge Yönetimi Anabilim Dalı, 2009.

Makepeace, Chris E.: **Ephemera: a book on its collection, conservation and use**, Brookfield, 1985.

Muhsin Ertuğrul Evrakı Kataloğu: Darülbedayi' den Şehir Tiyatroları'na, haz. İrfan Dağdelen, İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanlığı Kütüphaneler ve Müzeler Müdürlüğü, 2012.

Nuhoğlu, Hidayet ve Çolak, Orhan M. : "Yıldız Fotoğraf Arşivi", (Çevrimiçi) http://gezgindergi.com/gecmis-yuzyilin-gezginleri-5-bolum/, 17 Ocak 2015.

Öztekin, Onur Aziz: "Müze Kavramı Ve Müze Yapılarının İç Mekanlarının İstanbul'dan Örneklerle İncelenmesi", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, Haliç Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü İç Mimarlık Anabilim Dalı, 2014.

Roberts, David: "Managing records in special formats", **Keeping Archives**. (2.bs.), Ed. Judith Ellis, Port Melbourne: D. W. Thorpe and Society of Austrailan Archivists, 1993, ss.385-427.

Rumscheid, Frank: "Alman Arkeoloji Enstitüsü, İstanbul Şubesi" (Çevrimiçi) http://www.karalahana.com/makaleler/tarih/alman-arkeoloji-enstitusu-istanbul-subesi.htm, 6 Ocak 2015.

Somer, Ş. Nihal ve Keskin, İshak : "Bir Bilgi Kaynağı Olarak Efemera ve Türleri", **Bilgi Dünyası**, C.13, No:2, 2012, ss. 437-456.

Somer, Ş. Nihal ve Keskin, İshak : "Efemera Bulunduran/Derleyen yerler: Bir Değerlendirme" **İsmail E. Erünsal'a Armağan 2. Cilt: Edebiyat Ve Tasavvuf, Kütüphanecilik ve Arşivcilik**, İstanbul, Ülke Armağan, 2014, ss.1069-1084.

Yalçın**,** Nermin: "Sivil Toplum Kuruluşları Ve Yoksulluk", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Aydın, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Ana Bilim Dalı, 2008.

Yerasimos, Stéphane: "Fransız Anadolu Araştırmaları Enstitüsünün Dünü, Bugünü ve Yarını İçin Bazı Mülahazalar" (Çevrimiçi) http://www.ifea-istanbul.net/index.php?option=com_k2&view=item&task=download&id=108_8193355523d719a050c43f8bff06b562&Itemid=276&lang=fr, 7 Ocak 2015.

Yılmaz, Bülent ve Aydın, Hakan: "Bilgi Politikası Konusundaki Uluslararası Çalışmalarda Kütüphane Kurumuna Yaklaşım: Avrupa Birliği Lizbon Stratejisi ile Birleşmiş Milletler Dünya Bilgi Toplumu Zirvesi", **Bilgi Dünyası**, C.12, No: 1, 2011,ss. 46-69.

Young, Timothy G. : "Evidence: Towards a library definition of ephemera" **RBM: A Journal of Rare Books, Manuscripts, and Cultural Heritage**, C.4, No:1, ss.11-26.

Web Sayfaları ve Web Siteleri:

Abidin Dino Arşivi, (Çevrimiçi) http://www.digitalssm.org/cdm/landingpage/collection/abidindino/lang/tr , 11 Mayıs 2015.

Adalar Müzesi, (Çevrimiçi) http://tr.wikipedia.org/wiki/Adalar_M%C3%BCzesi, 29 Nisan 2015.

Adalar Müzesi Hakkında, (Çevrimiçi) http://www.adalarmuzesi.org/cms/adalarmuzesi/adalar-muzesi/koleksiyon-hakkinda, 29 Nisan 2015.

Adana Sinema Müzesi, (Çevrimiçi) http://www.adana-bld.gov.tr/proje-14.html, 1 Haziran 2015.

Ahmet Piriştina Kent Arşivi ve Müzesi, (Çevrimiçi) http://www.apikam.org.tr/Bagimsiz/apikamda-ne-var, 1 Haziran 2015.

Albümler, (Çevrimiçi) http://ataturkkitapligi.ibb.gov.tr/ataturkkitapligi/index.php?dil=tr&p=7&ID=4 , 3 Aralık 2014.

Amaç, (Çevrimiçi) http://www.kadineserleri.org/vakif_hakkinda_amac.asp , 28 Mart 2015.

Askeri Müze, (Çevrimiçi) http://www.ibb.gov.tr/sites/ks/tr-TR/1-Gezi-Ulasim/muzeler/Pages/askeri-muze.aspx, 23 Aralık 2014.

Askeri Müze Kütüphanesi'nin Tarihçesi, (Çevrimiçi) http://www.askerimuze.tsk.tr/kutuphane/kutuphane_tarihce.htm, 2 Ocak 2015.

Askeri Müze Kütüphanesi, (Çevrimiçi) http://www.askerimuze.tsk.tr/kutuphane/kutuphane.htm, 2 Ocak 2015.

Askeri Müze ve Kültür Sitesi Komutanlığı, (Çevrimiçi) http://www.askerimuze.tsk.tr/, 23 Aralık 2014.

Aşiyan Müzesi, (Çevrimiçi) http://www.istanbul.net.tr/istanbul-Rehberi/istanbul-muzeleri/asiyan-muzesi/107/4, 3 Mart 2015.

Atatürk Kitaplığı, (Çevrimiçi) https://tr.wikipedia.org/wiki/Atat%C3%BCrk_Kitapl%C4%B1%C4%9F%C4%B1**,** 2 Aralık 2014.

Beşiktaş Deniz Müzesi, (Çevrimiçi) http://www.tvitamini.com/tavsiye/saraylar-kasirlar-muzeler/besiktas-deniz-muzesi, 26 Şubat 2015.

Beyazıt Devlet Kütüphanesi, (Çevrimiçi) http://www.beyazitkutup.gov.tr/kunye.php , 20 Aralık 2014.

Beyoğlu Belediyesi 155. Yıl Efemera Sergisi, (Çevrimiçi) http://bellek.beyoglu.bel.tr/online_sergiler/detay.aspx?SectionId=2157, 23 Haziran 2015.

Beyoğlu Belleği-Hakkımızda, (Çevrimiçi) http://bellek.beyoglu.bel.tr/ hakkimizda/detay.aspx?SectionId=1562 , 26 Ocak 2015.

Bir Kent Müzesi Olarak Adalar Müzesi Kuruluş Adımları, (Çevrimiçi) http://www.adalarmuzesi.org/cms/adalarmuzesi/muzeprojesi/muze-kurulus-calismalari, 29 Nisan 2015.

Cumhuriyet Eğitim Müzesi, (Çevrimiçi) http://www.istanbul.net.tr/istanbul-Rehberi/istanbul-muzeleri/cumhuriyet-egitim-muzesi/126/4, 7 Şubat 2015.

Çalışma Alanları ve İşbirliği Yaklaşımı, (Çevrimiçi) http://tarihvakfi.org.tr/Icerik/hakkimizda/24, 27 Şubat 2015.

Çanakkale Kent Müzesi ve Arşivi, (Çevrimiçi) http://www.canakkale.bel.tr/icerik/2030/canakkale-kent-muzesi-ve-arsivi/, 1 Haziran 2015.

Çankırı Dr. Rıfkı Kamil Urga Çankırı Araştırmaları Merkezi, (Çevrimiçi) http://www.cankiri.bel.tr/sayfa-39/cankiri-belediyesi-dr-rifki-kamil-urga-cankiri-arastirmalari-merkezi.php, 1 Haziran 2015.

Çelik Gülersoy Vakfı, (Çevrimiçi) http://www.celikgulersoyvakfi.org/?page_id=99, 7 Şubat 2015.

Çorum Belediyesi Kent Arşivi, (Çevrimiçi) http://kentarsivi.corum.bel.tr/KentArsivi.aspx , 1 Haziran 2015.

Darülbedayi' den Şehir Tiyatroları'na, (Çevrimiçi) http://www.ibb.gov.tr/sites/sehirtiyatrolari/tr-TR/Sayfalar/Tarihce.aspx, 27 Ocak 2015.

Emirgan Arşivi, (Çevrimiçi) http://www.digitalssm.org/cdm/landingpage/collection/emirgan/lang/tr, 11 Mayıs 2015.

Efemera, (Çevrimiçi) http://tr.wikipedia.org/wiki/Efemera, 29 Mayıs 2015.

Efemera Koleksiyonerleri, (Çevrimiçi) http://sanatkaravani.com/efemera-koleksiyonerleri/, 29 Mayıs 2015.

Ephemera, **(Çevrimiçi)** http://hafif.org/yazi/ephemera/, 29 Mayıs 2015.

Ephemera, Online Etymology Dictionary, (Çevrimiçi) http://www.etymonline.com/index.php?allowed_in_frame=0&search=ephemera&searchmode=none , 29 Mayıs 2015.

Ephemera, The Oxford English Dictionary Online, (Çevrimiçi) http://www.oxforddictionaries.com/definition/english/ephemera, 29 Mayıs 2015.

Eski Belge Toplama: Efemera (Çevrimiçi) http://www.kanalistanbul.com.tr/eski-belge-toplama-efemera/ , 29 Mayıs 2015.

Fenerbahçe Müzesi, (Çevrimiçi) http://tr.wikipedia.org/wiki/Fenerbah%C3%A7e_M%C3%BCzesi, 18 Mart 2015.

Fenerbahçe Müzesi Tarihi, (Çevrimiçi) http://www.fenerbahce.org.tr/fbmuze/index.asp, 18 Mart 2015.

Fransız Anadolu Araştırmaları Enstitüsü, (Çevrimiçi) http://www.ifea-istanbul.net/index.php?option=com_k2&view=item&layout=item&id=38&Itemid=274&lang=tr , 7 Ocak 2015.

Galatasaray Müzesi, (Çevrimiçi) http://www.istanbul.net.tr/istanbul-Rehberi/istanbul-muzeleri/galatasaray-muzesi/121/4 , 28 Ocak 2015.

Geçmişten Bugüne, Bugünden Geleceğe Uzanmak, (Çevrimiçi) http://www.cekulvakfi.org.tr/gecmisten-bugune-bugunden-gelecege-uzanmak, 12 Aralık 2014.

Guillaume Berggren (1835-1920) Faaliyet yılları, 1870-1905, (Çevrimiçi) http://www.obarsiv.com/dokumantasyon/fotvekart/osmanli_fotsanati.html, 28 Ocak 2015.

Gülmenin Tarihi, (Çevrimiçi) http://ataturkkitapligi.ibb.gov.tr/ataturkkitapligi/index.php?dil=tr&p=3&ID=3, 25 Şubat 2015.

Hakkımızda (Çevrimiçi) http://tarihvakfi.org.tr/Icerik/hakkimizda/24, 27 Şubat 2015.

Haritalar, (Çevrimiçi) http://ataturkkitapligi.ibb.gov.tr/ataturkkitapligi/index.php?dil=tr&p=7&ID=5, 2 Aralık 2014.

Hazinemiz, (Çevrimiçi) http://www.ifea-istanbul.net/index.php?option=com_k2&view=item&layout=item&id=101&Itemid=306&lang=tr , 12 Ocak 2015.

Hrant Dink Vakfı Faaliyet Raporu 2013, (Çevrimiçi) http://hrantdink.org/picture_library/2013FR.pdf , 24 Ocak 2014.

Hüseyin Hilmi Paşa Evrakı, (Çevrimiçi) http://ktp.isam.org.tr/?url=ktparsiv/findrecords.php, 12 Kasım 2014.

Introduction To Printed Ephemera Collection, Library of Congress, (Çevrimiçi) http://memory.loc.gov/ammem/rbpehtml/pessay.html, 26 Mayıs 2015.

İBB Atatürk Kitaplığı Kataloğu- Belediye Müteferrik Evrak [Ali Sami Aközer Arşivi], (Çevrimiçi) http://katalog.ibb.gov.tr/yordambt/yordam.php , 10 Ocak 2015.

İBB Atatürk Kitaplığı Kataloğu- Belediye Müteferrik Evrak [Ernest Mamboury Arşivi], (Çevrimiçi) http://katalog.ibb.gov.tr/yordambt/yordam.php , 10 Ocak 2015.

İBB Atatürk Kitaplığı Kataloğu- Belediye Müteferrik Evrak [Milli Mecmua Sahibi Mehmed Mesih Bey Arşivi], (Çevrimiçi) http://katalog.ibb.gov.tr/yordambt/yordam.php , 10 Ocak 2015.

İBB Taksim Atatürk Kitaplığı, (Çevrimiçi) http://ataturkkitapligi.ibb.gov.tr/ataturkkitapligi/index.php?dil=tr&p=1, 2 Aralık 2014.

İbrahim Hakkı Konyalı Kütüphanesi (İSTANBUL), (Çevrimiçi) http://www.vgm.gov.tr/icerikdetay.aspx?Id=4 20 Aralık 2014.

IFEA'nın Harita Koleksiyonu, (Çevrimiçi) http://www.ifea-istanbul.net/index.php?option=com_k2&view=item&id=190&Itemid=310&lang=tr, 12 Ocak 2015.

İstanbul Kitaplığı, (Çevrimiçi) http://www.celikgulersoyvakfi.org/?page_id=52, 7 Şubat 2015.

IRCİCA- Hakkımızda, (Çevrimiçi) http://tr.ircica.org/about-us/irc380.aspx, 13 Ocak 2015.

IRCİCA- Kuruluş, (Çevrimiçi) http://tr.ircica.org/kurulus/irc814.aspx, 13 Ocak 2015.

IRCİCA- Kütüphane, (Çevrimiçi) http://tr.ircica.org/library/irc426.aspx, 13 Ocak 2015.

İSAM-Misyon, (Çevrimiçi) http://www.isam.org.tr/index.cfm?fuseaction=objects2.detail_content&cid=4&cat_id=1&chid=11, 14 Kasım 2014.

İSAM-Tarihçe, (Çevrimiçi) http://www.isam.org.tr/index.cfm?fuseaction=objects2.detail_content&cid=3&cat_id=1&chid=1, 14 Kasım 2014.

İsmail Beşikci Araştırma Kütüphanesi, (Çevrimiçi) http://www.ismailbesikcivakfi.org/default.asp?sayfa=skatoku&id=73, 28 Ocak 2015.

İsmail Beşikci Vakfı kuruluşunu ilan etti, (Çevrimiçi) http://www.ismailbesikcivakfi.org/default.asp?sayfa=duyuru&id=40&sayfa_kac=11#.VMjZuGiqns0, 28 Ocak 2015.

İstanbul Araştırmaları Enstitüsü/Hakkımızda, (Çevrimiçi) http://www.iae.org.tr/Icerik/Hakkimizda/124, 3 Ocak 2015.

İstanbul Şehir Gözlem Merkezi Kaynakları, (Çevrimiçi) http://www.ifea-istanbul.net/index.php?option=com_k2&view=item&layout=item&id=101&Itemid=306&lang=tr , 12 Ocak 2015.

İstanbul'da Değerli Yazma ve Basma Eser Koleksiyonlarının Bulunduğu Kütüphane, (Çevrimiçi) http://www.liseedebiyat.com/index.php/kuetuephaneler/144-kuetuephanelermz/1590-sueleymanye-kuetuephanes.html, 20 Aralık 2014.

İşlev ve Amaçları, (Çevrimiçi) http://tarihvakfi.org.tr/Icerik/hakkimizda/24, 27 Şubat 2015.

İzmir Neşe ve Karikatür Müzesi Kütüphanesi, (Çevrimiçi) http://www.izmirneselimuze.com/hakkinda.php, 1 Haziran 2015.

Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı, (Çevrimiçi) http://tr.wikipedia.org/wiki/Kad%C4%B1n_Eserleri_K%C3%BCt%C3%BCphanesi_ve_Bilgi_Merkezi_Vakf%C4%B1, 28 Mart 2015.

Kâğıthane, (Çevrimiçi) http://istanbul.gov.tr/Default.aspx?pid=231 , 15 Nisan 2015

Kâğıthane Belediyesi Hakkında (Çevrimiçi) http://kagithane.bel.tr/kagithane_belediyesi/detail.aspx?SectionID=86PwdGbg73cup46nmynBxQ%3D%3D&ContentId=WEKZNfXlTb8WB0BToALrFw%3D%3D, 15 Nisan 2015.

Kâğıthane Belediyesi ne zaman kuruldu?, (Çevrimiçi) http://emlakansiklopedisi.com/wiki/kagithane- zbelediyesi, 15 Nisan 2015.

Kağıthane Köyü, (Çevrimiçi) http://www.kagithane.bel.tr/kagithane_hakkinda/tarih_detail/Kagithane-Koyu/121/145/0i, 15 Nisan 2015.

Karagöz Müzesi (Çevrimiçi) http://www.bursa.bel.tr/karag-z-m-zesi/sayfa/178/, 1 Haziran 2015.

Karikatür ve Mizah Müzesi, (Çevrimiçi) http://www.timeoutistanbul.com/muzeler/mekan/5082/Karikat%C3%BCr-ve-Mizah-M%C3%BCzesi, 25 Şubat 2015.

Kartpostallar, (Çevrimiçi) http://ataturkkitapligi.ibb.gov.tr/ataturkkitapligi/index.php?dil=tr&p=7&ID=5, 2 Aralık 2014.

Kemal Batanay Müzik Arşivi, (Çevrimiçi) http://ktp.isam.org.tr/ktpbatanay/kbkoleksiyon.php , 26 Kasım 2014.

Koleksiyon, (Çevrimiçi) http://www.muze.isbank.com.tr/koleksiyon.asp**,** 7 Şubat 2015.

Kuruluş Amacı, (Çevrimiçi) http://www.ibb.gov.tr/sites/sehirtiyatrolari/tr-TR/Sayfalar/KurulusAmaci.aspx , 27 Ocak 2015.

Kütüphane Binasının Tarihçesi, (Çevrimiçi) http://kutuphane.beyoglu.bel.tr/turabi_baba_kutuphanesi/detay.aspx?SectionId=1504 , 26 Ocak 2015.

Lami-i Çelebi Bursa Belgeliği, (Çevrimiçi) http://kutuphaneler.bursa.bel.tr/kutuphanelerimiz/setbasikutuphanesi/bolumlerimiz/lami-i-celebi-bursa-belgeligi, 1 Haziran 2015.

Misyonumuz, (Çevrimiçi) http://www.rmk-museum.org.tr/rmk_misyonumuz.htm, 11 Mart 2015.

Mümin Ceyhan Bursa Kültür Kaynakları Araştırma Kütüphanesi, (Çevrimiçi) http://www.bursakutuphanesi.com/site/sayfa/hakkimizda, 1 Haziran 2015.

Müze Tarihi, (Çevrimiçi) http://www.sakipsabancimuzesi.org/tr/sayfa/muze-tarihi**,** 11 Mayıs 2015**.**

Müze Yapısı, (Çevrimiçi) http://www.muze.isbank.com.tr/muze_yapisi.asp, 7 Şubat 2015.

Müzenin Amacı, (Çevrimiçi) http://www.muze500.com/content/view/249/244/lang,tr/, 25 Şubat 2015.

Nâzım Hikmet Anı Odası, (Çevrimiçi) http://www.nazimhikmet.org.tr/ani_odasi.asp , 23 Ocak 2015.

Rahmi M. Koç Müzesi, (Çevrimiçi) http://www.koc.com.tr/tr-tr/faaliyet-alanlari/sosyal-kulturel-faaliyet-alanlari/rahmi-m-koc-muzesi, 11 Mart 2015.

SALT, (Çevrimiçi) http://tr.wikipedia.org/wiki/SALT, 25 Mayıs 2015.

SALT Araştırma, (Çevrimiçi) http://saltonline.org/tr/182/salt-arastirma?tag=51, 25 Mayıs 2015.

SALT Hakkında, (Çevrimiçi) http://saltonline.org/tr#!/tr/43/salt-hakkinda,25 Mayıs 2015.

Sinema - Televizyon Müzesi, (Çevrimiçi) http://www.turvak.com.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=282&Itemid=235 , 23 Ocak 2015.

Süleymaniye Kütüphanesi, (Çevrimiçi) http://www.turkcebilgi.com/s%C3%BCleymaniye_k%C3%BCt%C3%BCphanesi, 20 Aralık 2014.

Tarihçe, **(**Çevrimiçi) http://www.rmk-museum.org.tr/rmk_tarihce.htm, 11 Mart 2015.

Tarihi Şehremaneti'nden Tarih Edebiyat ve Sanat Kütüphanesi'ne, (Çevrimiçi) http://www.kbtesak.org/hakkimizda.aspx , 18 Mart 2015

Temel Amaçlar, (Çevrimiçi) http://www.iksv.org/tr/hakkimizda/temelamaclar, 29 Ocak 2015.

Tiyatro Müzesi, (Çevrimiçi) http://www.turvak.com.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=283&Itemid=236 , 23 Ocak 2015.

Vakfın Tarihçesi, (Çevrimiçi) http://www.nazimhikmet.org.tr/tarihce_vakif.asp , 23 Ocak 2015.

Vehbi Koç ve Ankara Araştırmaları Merkezi (VEKAM), (Çevrimiçi) http://vekam.org.tr/index.php?dil=tr&page=kutuphane_amp_arsiv&state=koleksiyon, 1 Haziran 2015.

Vizyon ve Misyon, (Çevrimiçi) http://www.hrantdink.org/index.php?About=18&Lang= , 24 Ocak 2014.

Yahya Kemal Enstitüsü ve Müzesi, (Çevrimiçi) http://www.istanbulfetihcemiyeti.org.tr/tr/yahya-kemal-enstitusu-ve-muzesi-_d46.html , 24 Aralık 2014.

500. Yıl Vakfı, (Çevrimiçi) http://www.muze500.com/content/view/246/217/lang,tr/, 25 Şubat 2015.

500. Yıl Vakfı Türk Musevileri Müzesi, (Çevrimiçi) http://tr.wikipedia.org/wiki/500._Y%C4%B1l_Vakf%C4%B1_T%C3%BCrk_Musevileri_M%C3%BCzesi, 25 Şubat 2015.

Görüşmeler:

Adalar Müzesi Yetkilisi Çetin Kebapçı ile 30.04.2015 tarihinde yapılan görüşme.

Aşiyan Müzesi Yöneticisi Ata Yersu ile 05.03.2015 tarihinde yapılan görüşme.

Alman Arkeoloji Enstitüsü Fotoğraf Arşivi Sorumlusu Nurhan Özgenler ile 28.01.2015 tarihinde yapılan görüşme.

Beyazıt Devlet Kütüphanesi'nde görevli Kütüphaneci Faysal İnan ile 30.12.2014 tarihinde yapılan görüşme.

Beyazıt Devlet Kütüphanesi'nde görevli Kütüphaneci Volkan Gülçek ile 30.12.2014 tarihinde yapılan görüşme.

Beyoğlu Belleği Proje Sorumlusu Evrim Doğan ile 22.01.2015 tarihinde yapılan görüşme.

Cumhuriyet Eğitim Müzesi Sorumlusu İbrahim Yılmaz ile 12.02.2015 tarihinde yapılan görüşme.

Çekül Bilgi Belge Merkezi Sorumlusu Ayşen Özarslantürk ile 25.12.2014 tarihinde yapılan görüşme.

Çelik Gülersoy Vakfı İstanbul Kitaplığı Yetkilisi Deniz Yalav ile 12.02.2015 tarihinde yapılan görüşme.

Deniz Müzesi Arşiv Uzmanı Mehmet Korkmaz ile 26.02.2015 tarihinde yapılan görüşme.

Fenerbahçe Müzesi Müdürü Alp Bacıoğlu ile 19.03.2015 tarihinde yapılan görüşme.

Fransız Anadolu Araştırmaları Enstitüsü (IFEA) Kütüphane Sorumlusu Ümit Sevgi Topuz ile 08.01.2015 tarihinde yapılan görüşme.

Galatasaray Müzesi (Galatasaray Üniversitesi Kültür Ve Sanat Merkezi) Arşiv Sorumlusu Duygu Erözbek ile 29.01.2015 tarihinde yapılan görüşme.

Harbiye Askeri Müze Kütüphane Sorumlusu Binbaşı Hasan Hüsnü Yıldız ile 08.01.2015 tarihinde yapılan görüşme.

Hrant Dink Vakfı Arşiv Sorumlusu Murat Gözoğlu ile 22.01.2015 tarihinde yapılan görüşme.

İbrahim Hakkı Konyalı Kütüphanesi Arşiv Uzmanı Mutlu Özgen ile 03.02.2015 tarihinde yapılan görüşme.

IRCİCA Fotoğrafhanesi ve Fotoğraf Arşivi Sorumlusu Orhan Çolak ile 15.01.2015 tarihinde yapılan görüşme.

IRCİCA Kütüphanecisi Neslihan Sandal ile 15.01.2015 tarihinde yapılan görüşme.

İsmail Beşikci Vakfı Arşiv Sorumlusu Ayhan Işık ile 29.01.2015 tarihinde yapılan görüşme.

İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Kütüphane Sorumlusu Gizem Gülcan ile 08.01.2015 tarihinde yapılan görüşme.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı Nadir Eserler Uzmanı İrfan Dağdelen ile 08.01.2015 tarihinde yapılan görüşme.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Şehir Tiyatroları Kütüphane Müdürü Enis Kayhan Doğan ile 29.01.2015 tarihinde yapılan görüşme.

İstanbul Kültür Sanat Vakfı Bilgi ve Belge Merkezi Sorumlusu Esra Çankaya ile 29.01.2015 tarihinde yapılan görüşme.

İstanbul Şehir Gözlem Merkezi ve IFEA Harita Atölyesi Sorumlusu Pascal Lebouteiller ile 08.01.2015 tarihinde yapılan görüşme.

Kadıköy Tarih Edebiyat ve Sanat Kütüphanesi Kütüphane ve Arşiv Sorumlusu Helin İlcek ile 19.03.2015 tarihinde yapılan görüşme.

Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı kurucusu, Vakıf Genel Kurul Üyesi Aslı Davaz Mardin ile 23.04.2015 tarihinde yapılan görüşme.

Kâğıthane Belediyesi Basın-Tarih Danışmanı Hüseyin Irmak ile 16.04.2015 tarihinde yapılan görüşme.

Karikatür ve Mizah Müzesi Şefi Mehmet Cebiroğlu ile 26.02.2015 tarihinde yapılan görüşme.

Nâzım Hikmet Kültür ve Sanat Vakfı Yöneticisi Nilgün Ersoy ile 22.01.2015 tarihinde yapılan görüşme.

Rahmi M. Koç Müzesi Koleksiyon Yönetimi Bölümü Uzman Yardımcısı Pınar Ürkmez ile 19.03.2015 tarihinde yapılan görüşme.

SALT Araştırma Kütüphane ve Arşiv Sorumlusu Sinem Ayşe Gülmez Saydam ile 05.06.2015 tarihinde yapılan görüşme.

Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi Sayısallaştırma Servisi Görevlisi Mustafa Dil ile 04.02.2015 tarihinde yapılan görüşme.

Tarih Vakfı Bilgi Belge Merkezi Arşiv Sorumlusu Tuba Akekmekçi ile 26.02.2015 tarihinde yapılan görüşme.

TDV İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM) Arşiv Uzmanı Neslihan Aracı ile 20.11.2014 tarihinde yapılan görüşme.

Türkiye İş Bankası Müzesi Müdür Yardımcısı Ayşegül Okan ile 05.03.2015 tarihinde yapılan görüşme.

TÜRVAK Sinema-Tiyatro Müzesi Kütüphane ve Arşiv Sorumlusu Gamze Saltıkalp ile 22.01.2015 tarihinde yapılan görüşme.

Yahya Kemal Müzesi Görevlisi Aydın Yüksel ile 30.12.2014 tarihinde yapılan görüşme.

500. Yıl Vakfı Türk Musevileri Müzesi Müdiresi Nisya İşman Allovi ile 26.02.2015 tarihinde yapılan görüşme.

EKLER

EK 1:

"Efemera Koleksiyonlarının Derlenmesi, Tanımlanması, Erişimi Ve Korunması: İstanbul Üzerine Bir İnceleme" Konulu Yüksek Lisans Tezi Çalışması için Değerlendirme Soruları

Efemera (*İngilizce*: ***Ephemera***, *Türkçe*: ***Dağarca***), gündelik yaşama ait "ıvır zıvır" olarak nitelendirilebilecek kısa ömürlü ve önemsiz belgeleri ifade eden bir tanımlamadır. Ephemera sözcüğü Grekçe epi (hakkında) ve hemera (gün) sözcüklerinin bir araya gelmesinden oluşmuştur. Efemera ürünlerinin arasında okul diplomaları, karneler, otobüs sinema biletleri, piyango biletleri, spor toto kuponları, gazete nüshaları, tanıtım broşürleri, mektuplar, kartvizitler, lokanta menüleri, tapu senetleri, noter senetleri, banka dekontları, çikolata ve sakızlardan çıkan kartlar, sigara kâğıtları, posterler, pasaportlar, fotoğraflar, kartpostallar, düğün davetiyeleri gibi gündelik hayatın ayrıntılarını belgeleyen önemli materyaller sayılabilir.

Kurum Hakkında Sorular

1. Ne zamandan beri efemera toplanmaktadır?

2. Kurumda bulunan efemera hangi yöntemlerle elde edilmiştir? Kurumun bir efemera sağlama yöntemi var mı? (Satın alma, bağış vs.)

3. Kurumun kabul ettiği bir efemera toplama politikası var mı? Varsa hangi kıstaslara göre bir politika izlenmektedir?

4. Kurumda bulunan efemeranın kaynak değeri nedir? Kurum efemerayı ne amaçla toplamıştır?

5. Kurumun efemera türü belgelerin toplanması, düzenlenmesi, erişime açılıp saklanması hususlarında bir bütçesi var mı?

6. Kurum topladığı efemeranın takas, bağışını yapıyor veya satıyor mu?

7. Kurumda ne tür efemera bulunmaktadır? (Yani belge mi yoksa başka bir tür efemera mı?)

8. Kurumdaki efemeranın düzenlemesi yapılıyor mu? Yapılıyorsa hangi kıstaslar ele alınıyor?

9. Kurumdaki efemera tanımlanıyor mu? Tanımlanıyorsa tanımlamada standart tanımlama işlemleri mi uygulanıyor?

10. Kullanıcılar kurumdaki efemeraya ne şekilde erişebilmektedirler? Eğer kurumdaki efemeraya erişim varsa bundan kimler yararlanmaktadır? (Öğrenci, akademisyen, araştırmacı vs.)

11. Kurumdaki efemeraya erişimde herhangi bir kısıtlama var mıdır? (Araştırmacılara, kurumda bulunan efemerayı araştırmaları için kullanılırken ne ölçüde serbestlik tanınıyor?)

12. Kuruma yapılan efemera belge bağışları kamuya açılırken efemerayı kuruma bağışlayandan (kurum/şahıs) izin alınıyor mu?

13. Kişisel mahremiyet içerebilecek belgeler kullanıma açılıyor mu? Kişisel hakların zedelenmemesi için ne tür kurallara uyuluyor? (Mevzuat, Yasal sınırlandırmalar, telif hakları vs.)

14. Kurum, efemeraya erişimde kolaylık sağlayacak araştırma araçları (katalog, indeks, envanter vs.) hazırladı mı?

15. Kurumda, efemeranın saklanması için kullanılan bir depo var mı? Eğer efemera türü belgeler bir depoda saklanıyorsa bunların saklanması için uygun şartlar oluşturuldu mu? (nem, yangın, sel, haşerelerden korunma vs.)

16. Kurumda bulunan efemeranın korunmasında ne tür yöntemler tercih edilmekte ve hasar görmemesi için efemera, hangi tür malzemelerde saklanmaktadır? (dosya, klasör, kutu, koli vs.)

EK 2:

Birden Fazla Efemera Koleksiyonu Bulunduran Yerler İçin Düzenlenen Sorular

Not: Kurumda birden fazla efemera koleksiyonu varsa her bir koleksiyon için ayrı ayrı değerlendirme yapılacaktır.

Koleksiyonlar Hakkında Sorular

1. Koleksiyonda ne tür efemera bulunmaktadır? (Yani yazılı büro işleyişleri sırasında üretilen belge mi yoksa başka bir tür efemera mı?)

2. Koleksiyonda bulunan efemera hangi yöntemlerle elde edilmiştir? (Satın alma, bağış vs.)

3. Koleksiyonda bulunan efemeranın düzenlemesi ve tanımlaması yapıldı mı? Yapıldıysa hangi yöntemler kullanıldı?

4. Eğer bir düzenleme ve tanımlama yapıldıysa yapılan düzenleme ve tanımlama sonucunda koleksiyondaki efemeranın içeriğinin ne olduğu tespit edilebildi mi?

5. Efemera, kuruma eğer bağış yoluyla geldiyse orijinal düzeninde mi yoksa başka bir yöntemle mi düzenlendi?

6. Kuruma kabul edilen efemeranın orijinal düzeni nasıldı?

7. Koleksiyondaki efemeranın düzenlemesinde ve tanımlanmasında (arşivci, kütüphaneci, uzman vs.) destek alındı mı?

8. Koleksiyonda bulunan efemeraya ne şekilde erişilmektedir?

9. Koleksiyondaki efemeraya erişimde herhangi bir kısıtlama var mıdır?